RADU TEODORESCU

ASCETUL ŞI ASCEZA CREŞTIN ORTODOXĂ ÎN SECOLUL AL XXI-LEA

CUPRINS

Introducere
1. Ascetul în istoria religiilor
2. Chipul transcendent ascetului înainte de Hristos
3. Ascetul în timpurile de după Hristos
4. Foloasele ascezei creştin ortodoxe
5. Chipuri de mari asceţi creştini ortodocşi de la începutul secolul al XXI-lea
6. Nevoia de asceţi şi asceză în secolul al XXI-lea
Concluzii

INTRODUCERE

Asceza este un termen care iniţial în greaca sau elina veche ασκεσις însemna exerciţiu sau antrenament. Odată cu apariţia creştinismului, asceza a primit un sens sau mai bine spus sensuri noi. Astfel în sens creştin asceza este cunoscută acum ca şi complexul de fapte şi acţiuni care se manifestă prin nevoinţă sau prin abstinenţa unei anumite persoane de la înclinarea şi pornirea actelor păcătoase sau pătimaşe inerente unei naturi umane înclinate în spre rău şi răutate. Augustin din Hipo avea să emită opinia că în natura umană există „concupiscenţă" sau mai bine spus o înclinare naturală spre păcat sau în spre a păcătui care este cauză a „păcatului originar" săvârşit de primii oameni Adam şi Eva în rai. Metoda de a eradica sau de a se opune cineva acestei concupiscenţe sau înclinări a omului spre păcat este asceza sau renunţarea la cele materiale în favoarea celor pnevmatice sau spirituale. Prin urmare la Augustin asceza a însemnat eliminarea concupiscenţei.

Mai mult orice, asceza este un fel de aspiraţie a omului pentru cele mai înalte virtuţi şi fapte spirituale. Deşi asceza este o practică comună mai mult călugărilor, vom vedea că nu numai călugării pot practica asceza sau pot fii asceţi. Iată ce definiţie găsim în dicţionarul explicativ al limbii române referitor la asceză: „concepție religioasă sau morală care preconizează un mod de viață extrem de auster, restrângerea la maximum a satisfacerii trebuințelor materiale etc.; asceză."[1] Prin urmare, asceza este mai mult decât orice un comportament auster care se opune foarte mult voluptăţii sau comportamentului voluptos. Asceza este mai mult decât orice comportamentul pe care cineva îl adoptă împotriva plăcerii voluptoase şi lacome. Lăcomia este o patimă care se poate instala în om sub diferite forme: poftă exagerată de mâncare, poftă exagerată de bani, poftă exagerată de satisfacere a plăcerilor sexuale, poftă exagerată după averi şi bunuri materiale care de mai multe ori se termină prin a râvnii la bunurile semenilor, poftă exagerată după faimă şi celebritate care de mai multe ori se poate termina în suprimarea semenilor sau după cum ne spune vorba populară „în a călca pe cadavre" pentru a îţi atinge scopul. În plan social, lăcomia se mai poate manifesta şi în setea de ranguri şi funcţii extrem de înalte care duce de cele mai multe ori la suprimarea drepturilor semenilor.[2] În lumea trepidantă a burselor de valori sau pe Wall Street New York lăcomia poate îmbrăca forme extrem de diverse care duc la un joc sau încleştare infinită dintre protagoniştii diferitelor companii sau corporaţii al lumii. Avariţia sau zgârcenia sunt şi ele tot forme psihologice ale lăcomiei. Dacă asceza este în contradicţie cu o patimă sau înclinaţie majoră a omului este fără de nici o îndoială patima lăcomiei. Lăcomia pune stăpânie pe om şi îl transformă într-o fiinţă egocentrică şi închistată care pune interesul şi egoul propriu mai presus chiar şi de Dumnezeu.

---

[1] A se vedea Dicţionarul explicativ al limbii române.

[2] În anul 1928, tânărul român Mircea Eliade scria o carte pe tema ascezei *Asceză şi virilitate: scrieri de tinereţe* (Humanitas: Bucureşti, 1928). Lucrarea în sine este de apreciat dar îi lipseşte ceea ce am putea denumii o comparaţie potrivită: asceza nu este o metodă de a menţine virilitatea masculină sau feminină. Asceza este o metodă de a îl slujii pe Dumnezeu. Pe aceiaşi linie cu Mircea Eliade se înscrie şi lucrarea americanei Wendy Doniger O'Falathery, *Şiva: ascetul erotic* (Chicago, 1981).

Mai multe tragedii personale ale omului secolului al XXI-lea au loc din cauza lipsei de asceză. De ce să nu recunoaştem că omul secolului al XXI-lea este dincolo de orice un om plin de sine şi opac la lumea ascetică şi la cea spirituală? Trăim într-o lume guvernată de principiul producţiei: se produce extrem de mult şi dacă se poate se produce mai mult decât se consumă. Economia de consum îl îndreptă spre om în spre o concepţie egocentrică şi lacomă a lumii şi a universului: omul s-a născut în această lume pentru a consuma şi a îşi satisface la nesfârşit sau la infinit plăcerile personale egoiste. O altă formă morală a lăcomiei este egoismul. În plan moral ortodoxia cunoaşte o formă de „descentralizare" a omului care îl pune pe Dumnezeu în centrul intern al omului. Această practică ascetică a fost folosită de autorii Noului Testament şi a fost exprimată cel mai bine de sfântul apostol Pavel: „«m-am răstignit împreună *cu Hristos; şi nu eu mai trăiesc, ci Hristos trăieste în mine»* (Gal. 2,20). Tendinţa naturală şi firească a omului este de a pune eul personal sau sinele mai presus de orice. Acest lucru nu este rău fiindcă fiecare dintre noi suntem chemaţi să slujim sinele, dar sinele nostru nu este mai presus de Dumnezeu, fiindcă Dumnezeu este creatorul nostru. Prin urmare nu trebuie să ne iubim sinele mai mult decât Dumnezeu.

Cartea pe care o scriem adresează un subiect şi o tematică nepopulară pentru zilele noastre. Tema ascezei şi a ascetului este o temă care nu preocupă pe mulţi. Asceţii sunt teme demodate care ţin foarte mult de evul mediu pentru mulţi. Nu vom încerca în rândurile de faţă să creăm o mitologie a ascetului ortodox. Vom arăta însă sublimitatea drumului sau a „căii ascetului" ortodox.[3] Ascetul este asemenea unui pelerin în drum spre Dumnezeu după cum un pelerin este în drum spre o mănăstire. Drumul este lung şi plin de greutăţi. Ascetul este asaltat în drumul său de patimi şi de păcate, de cele 7 duhuri ale răutăţii [lăcomia, desfrâul, iubirea excesivă de bani, tristeţea, mânia, invidia [pisma sau clevetirea] şi mândria]. Aceste păcate şi derivaţii ei, îl asaltează pe ascet şi el este chemat să se opună, să lupte şi să treacă peste ele.[4] Idealul ascetului creştin ortodox este înalt şi el poate fii definit ca şi unirea cu Dumnezeu sau a trăii în iubirea lui Dumnezeu.

Ascetul creştin ortodox este cel care asemenea pruncului Iisus Hristos pleacă din Palestina tiranică a lui Irod cel Mare ce căuta să îi i-a viaţa, în Egiptul libertăţii spirituale şi al autocontroului. Drumul ascetului este un drum greu dar nu imposibil. Ascetul poate vedea deşertăciunea şi perisabilul lumii din jur care de cele mai multe ori este o lume a contradicţiei şi a aparenţelor. Dezlipit de efemerul lumii, ascetul creştin ortodox se îndreaptă cu paşi siguri spre Dumnezeu destinaţia sa ultimă. Ascetul nu renunţă la lume fiindcă el trăieşte în lume ci mai mult decât orice el doreşte ca lumea să rămână în starea în care a fost creată de Dumnezeu iniţial. Ascetul este pe un drum lung şi dificil. El lasă în spatele şi urma sa chefurile, petrecerile, destrăbălările, vorbirea în vag, prieteniile superficiale şi uşurăţăţile lumii din jur pentru a căuta valori şi realităţi spirituale şi eterne. Ascetul creştin ortodox este conştient că nu îşi v-a găsii pacea şi liniştea sa sufletească în torentul de întâmplări şi evenimente externe ale lumii în care trăieşte. Ascetul creştin ortodox nu simte dezgust faţă de lumea în care trăieşte şi în care s-a născut ci el simte chemarea la ceva sau la un lucru mult mai înalt şi mai profund. Ascetul creştin ortodox este chemat să vadă lumea în

[3] A se vedea Tito Coliander, *Calea asceţilor* (Editura Humanitas: Bucureşti, 2003).

[4] Cele şapte duhuri ale răutăţii ne războiesc pe fiecare dintre noi, dar formele prin care ni se prezintă sunt multiple: în cadrul lăcomiei am putea include şi patima fumatului care îl războieşte pe om astfel încât unii ajuns dependenţi total de tutun. În cazul invidiei o formă de manifestare a invidiei poate fii mai mult decât orice judecata semenilor. Sunt foarte mulţi care îşi judecă permanent semenii fără să ajungă la nici un fel de concluzie ci doar o la repetiţie continuă a judecăţii semenilor. Elizabeth A. Clark, *Lectura şi renunţarea: ascetismul şi Scirptura în creştinismul primar* (New Jersey: Princeton, 1999).

profunzimea ei. Desprins de lume şi de dinamica ei, ascetul creştin ortodox îşi croieşte cu greutate dar sigur drumul său spre Dumnezeu. Drumul spre Dumnezeu este un drum al ascezei. Dumnezeu fiind de natură nematerială, calea ascetului este şi ea una nematerială.

Ascetul creştin ortodox nu se consideră pe sine superior restului semenilor şi a lumii în sine. El a ajuns la un grad de iubire universală în care vede în lume şi în semenii săi creaţia lui Dumnezeu. Ascetul creştin ortodox devine conştient că de mai multe ori lumea şi semenii au eşuat în a da curs chemării lăsate de Dumnezeu pentru lume şi pentru sine. Asceza devine astfel un ritual. Acest ritual are menirea de a îl stabiliza pe ascet în calea sa spre Dumnezeu. Ascetul se ridică la o viziune superioară a lumii şi a universului: lumea şi universul sunt doar o reflecţie din infinitatea de posibilităţi de creaţie a lui Dumnezeu. Ajuns la zenitul viziunii sale ascetice, ascetul ajunge la o concepţie transcendentă a lumii în care trăieşte în care el poate vedea intenţiile şi judecăţile lui Dumnezeu clar şi desluşit.

Am decis să scriem această carte pe fondul moral al unei lumii de început de secol al XXI-lea care nu crede prea mult în valoarea sau importanţa ascetismului sau a ascezei creştin ortodoxe. Cartea de faţă este o carte care doreşte să arate actualitatea şi necesitatea unei viziuni sau concepţii ascetice pentru secolul al XXI-lea. Fiecare dintre cei botezaţi este chemat să ducă o viaţă ascetică după puteri. Este adevărat că nu toţi pot ajunge la o viaţă ascetică asemenea sfinţilor dar acest lucru nu trebuie să ne oprească de a mai fii asceţi. Sunt foarte mulţi cei care se descurajează în drumul lor ascetic din cauza contactului pe care îl au cu vârfurile ascetismului ortodox: Sfântul Antonie cel Mare şi-a vândut toate averile şi s-a retras în deşert, Sfântul Nicodim Aghioritul a stat toată viaţa sa la muntele Athos, Sfântul Isaac Sirul a stat toată viaţa în monahism şi s-a nevoit câte zile a avut [mânca zilnic numai puţină pâine şi câteva legume nefierte], Sfântul Simeon Noul Teolog care când se ruga trecea mai mult dincolo de această lume în lumina măririi lui Dumnezeu sau Sfântul Vasile cel Mare care se ştie că toate viaţa a avut în chilia sa numai hainele de pe sine şi cărţile din care citea. Chipul asceţilor creştin ortodocşi este de mai multe ori greu de înţeles şi acceptat. Aceasta fiindcă la măsuri înalte de sfinţenie ei nu mai sunt deloc lumeşti şi foarte greu mai putem vedea un chip al lumesculului cu care suntem obişnuiţi.

Sfinţii monahi sunt am putea spune chipuri extreme ale ascetismului şi a ascezei. Această carte vine să încurajeze pe micii asceţi creştini ortodocşi din toate colţurile lumii şi se vrea un îndemn la a nu îşi pierde speranţa în demersurile lor ascetice. Ştim astfel că nu toţi pot ajunge la măsurile marilor asceţi din calendarul creştin. Este foarte bine să fim familiari şi să cunoaştem măsurile marilor asceţi ai ortodoxiei. Aceşti mari asceţi sunt am putea spune mândria ortodoxiei şi a Bisericii Ortodoxe. În facerea ascetului sfinţii asceţi ai trecutului sunt mai mult decât orice repere şi exemple pe care le putem urma şi la care mai mult decât orice ne putem raporta. Prin urmare, exemplul extrem al asceţilor din vechime nu trebuie să ne descurajeze ci din contră să ne ajute şi să ne fie un fel de model sau de exemplu.[5] Prin urmare, ascetul creştin ortodox este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii urmarea unei tradiţii antice vechi şi cu multă istorie. Mari asceţi din vechime sunt pentru secolul nostru exemple care vin de pe altă planetă şi de pe altă galaxie. Asceţii creştin ortodocşi ai trecutului sunt din mai multe punct de vedere neactuali şi dacă ei sunt dincolo de orice cei care ne descurajează şi ne fac să ne simţim dincolo de orice ceea ce am putea denumii stingheri într-o lume care este mai mult decât orice ancorată în principii ştiinţifice şi tehnice mai mult decât în principii religioase şi ascetice. Ascetul este cel care mai mult decât orice nu renunţă la lume ci la ceea ce este neesenţial din lume. Drumul ascetului este un drum al

[5] Valantasis, Richard. *The Making of the Self: Ancient and Modern Asceticism*. James Clarke & Co (2008).

esenţialului. Voluptosul este mai mult decât orice o manipulare a ceea ce nu este esenţial şi a ceea ce este dincolo de orice irelevant la viaţa şi la trăirea ortodoxiei. Ascetica creştin ortodoxă nu este encratism, adică ură faţă de lume şi materie ci mai mult decât orice ceea ce am putea denumii folosirea raţională a lumii. Faptul că lumea a eşuat de mai multe ori în chemarea ei ultimă ne-o demonstrează cele două războaie mondiale ale secolului trecut. Eşecul lumii nu este însă şi eşecul ascetului. Ascetul creştin ortodox este chemat să transceadă lumea şi limitele ei. Lumea în sine, este mai mult decât orice o entitate care pe ascetul creştin ortodoxo transcede. Ascetul creştin ortodox este un aspirant la ceea ce este sursă a lumii, a frumosului şi a binelui. Asceza creştin ortodoxă este mai mult decât orice o cale scurtă care are menirea de a îl duce pe om la Dumnezeu. În întâlnirea cu Dumnezeu asceza creştin ortodoxă îşi găseşte sensul şi finalitatea. În momentul când ascetul a ajuns să se întâlnească şi să ne unească definitiv cu Dumnezeu, asceza creştin ortodoxă îşi încheie funcţia ei.

Ascetul se îndreaptă pe sine mai mult decât orice în spre ceea ce am putea denumii unirea ultimă şi definitivă cu Dumnezeu. Dumnezeu devine mai mult decât orice ceea ce am putea denumii centrul ascezei creştin ortodoxe. Ascetul creştin ortodox este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii cel care se află în această lume în căutarea lui Dumnezeu. De fapt lumea în sine este pentru ascetul creştin ortodox căutare continuă a lui Dumnezeu. Ascetul creştin ortodox îl caută pe Dumnezeu cu toată fiinţa şi făptura sa şi în cele din urmă el Îl găseşte. Dumnezeu este acolo sus în înaltul cerului şi prin urmare ascetul trebuie să facă eforul de a Îl descoperii pe Dumnezeu. Descoperirea lui Dumnezeu este mai mult decât orice un proces profund al ascetului creştin ortodox. Ascetul creştin ortodox se vede prin urmare pe sine cel care trece dincolo de aparenţele lumii şi ajunge la contemplaţia lui Dumnezeu în lumina Sa necreată care a existat mai înainte de facerea universului, a lumii şi a omului.

Ascetul creştin ortodox prin urmare nu urăşte lumea ci el vrea ca lumea să fie la înălţimea chemării ei. Lumea a fost chemată să fie o imagine sau o reflecţie a cerului sau a lui Dumnezeu însuşi, în acest sens ascetica creştin ortodoxă recunoaşte că omul este „chip şi asemănare a lui Dumnezeu.” Drumul ascetului este un drum triumfal prin această lume fiindcă ascetul este cel care a ajuns la înţelegerea profundă şi ultimă a menirii lumii şi a universului. Calea ascetului creştin ortodox este o cale transcendentă care trece dincolo de contingenţa unei lume ce pendulează conştient sau inconştient între dualitatea de opţiuni a binelui şi a răului: ascetul creştin ortodox este cel care depăşeşte categoriile ambigue a unei lumi care de cele mai multe se duce pe sine pe căi nesigure şi incerte. Ascetul creştin ortodox este cel care ştie că prin asceza sa urmează sfinţilor celor mai înainte de el. El este cel care de fapt ştie că singura cale de mântuire este asceza. Ascetul creştin ortodox este conştient de rolul soteriologic sau mai bine spus de rolul mântuitor al ascezei. Acest fapt îi dă tărie şi capacitatea de a mării eforturile sale ascetice. Asceza creştin ortodoxă este o şansă pentru umanitatea secolului al XXI-lea care se confruntă cu criza unei economii care permanent nu poate satisface nevoile celor mulţi. Asceza creştin ortodoxă nu este mai mult decât orice un surogat al sărăciei, ci după cum am spus calea sigură care duce la mântuire. Vieţuind în această lume, omul este chemat ca prin această lume să ajungă la Dumnezeu. Prin urmare, din punct de vedere ascetic lumea este un mediu transparent al lui Dumnezeu. Prin lume putem vedea că Dumnezeu este creatorul şi Tatăl nostru. Lumea este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii un teren de manifestare a ascetului. În această lume sunt extrem de mult capcane pe care ascetul trebuie să le depăşească. Vedem că din nefericire lumea în care trăim nu iubeşte valorile şi principiile ascetice ci mai mult decât orice

este o lume care se scaldă în valurile lăcomiei şi a voluptăţii. Lumea în cele din urmă este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii lipsită generic de un principiu ascetic elementar. Secolul al XXI-lea este un nou început în demersurile şi încercările noastre ascetice. În acest secol suntem chemaţi să postim, să facem pelerinaje pe la mănăstiri, să ne rugăm pentru cei vii şi pentru cei morţi, să facem fapte bune, să fim oameni morali şi buni şi să Îl iubim pe Dumnezeu mai mult decât orice. Asceţii au fost prezenţi cu noi în această lume şi şi-au făcut de mai multe ori simţită discret prezenţa lor printre noi. Secolul al XX-lea ne-a dat mari asceţi ortodocşi cum a fost: părintele Paisie Eznepidis, Părintele Sofronie Saharov de la Essex, părintele Porfirie Bairaktaris, Părintele Ilie Cleopa, Părintele Arsenie Boca, Părintele Ioan Iovan sau Părintele Teoclit Dionisiatul. Aceste nume au fost extrem de cunoscute în lumea ortodoxă şi ele au fost un reper pentru creştinii ortodocşi ai secolului al XX-lea. Secolul al XXI-lea este şi el în proces de a forma alte noi nume de modele şi asceţi creştin ortodocşi. Suntem datori să oferim secolului al XXI-lea posibilitatea de a fii un secol ascetic.[6]

Prin urmare, ascetul este chemat la o viziune şi o concepţie superioară a lumii şi a universului. Ascetul este mai mult decât orice un om deosebit care se desprinde de efemerul cotidian şi înaintează cu paşi siguri spre Dumnezeu. Secolul al XXI-lea are nevoie de asceţi care să i-a în serios chemarea la asceză. Omul este chemat să îşi controleze impusurile păcătoase şi să cultive virtuţile, calităţile morale sau mai mult decât orice ceea ce am putea denumii axiologia spiritului sau axiologia pnevmatică. Drumul ascetului este un drum care din punct de vedere creştinesc a fost deschis de Domnul Iisus Hristos. Ascetul trece din acest punct de vedere peste toate obstacolele impuse de lumea materială care îndeamnă la păcat de cele mai multe ori pentru a ajunge la înrobirea omului de păcat. Păcatul este prin natura lui unul care îl ţine pe om în legătura îngustă a unor tentacule materiale fără să îl lase pe om să respire sau să fie liber. Omul este o fiinţă care mai mult decât orice este creat pentru a fii în comuniune, dar pentru a menţine această comuniune cu Dumnezeu, el trebuie mai mult decât orice să aibă un comportament ascetic. Ascetismul creştin ortodox este mai mult decât orice o menţinere a legăturii cu Dumnezeu. Legătura cu Dumnezeu trebuie menţinută cu orice preţ. Pentru a menţine o legătură permanentă cu Dumnezeu este nevoie mai mult decât orice de un comportament şi o dispoziţie ascetică.

Mai mult decât orice trebuie să fim conştienţi de capacitatea fiecăruia dintre noi. Cu toţii suntem chemaţi să fim asceţi în casele şi în familiile noastre. Faptul că unii au capacitatea de a fii asceţi mai mari decât alţii nu trebuie să ne fie un prilej de laudă ci mai mult decât orice trebuie să ne fie un fel de metodă de a ne smerii în faţa lui Dumnezeu. Secolul al XXI-lea este dincolo de orice un secol care tinde să fie confuz. Lumea nu ştie dacă este nevoie să cultivăm sau să creăm asceţi fiindcă după cum am spus suntem de prea multe ori prinşi în fluxul cotidian. Ascetul creştin ortodox este un om care mai mult decât orice se desprinde de fluxul cotidian şi de îndreaptă în spre Dumnezeu. De fapt mai mult decât orice ascetul creştin ortodox renunţă la lume şi la atracţiile sau plăcerile ei fiindcă ştie că lumea a eşuat în a da curs chemării lui Dumnezeu. Ascetul nu dispreţuieşte lumea care îşi continuă existenţa ei după un curs separat de voia lui Dumnezeu ci el mai mult decât orice tinde la o viziune sau chemare spirituală a lumii şi a universului.

Lumea şi universul sunt pentru ascet realităţi teologice fiindcă sunt creaţii a lui Dumnezeu şi prin urmare ascetul ajunge să se raporteze la ele mai mult decât orice ca şi la

[6] Regretatul mitropolit al Ardealului (1914-1986) Nicoale Mladin, o personalitate ecclesiată poate prea uşor uitată, ne-a lăsat în urma sa o lucrare exemplară de ascetică creştin ortodoxă, *Asceza şi mistica paulină,* (Editura Deisis: Sibiu, 1996).

realităţi teologice. S-a vorbit din cele mai vechi vremuri despre o teologie ascetică. Această teologie ascetică nu trebuie decât să o reactualizăm sau mai mult decât orice să o punem în aplicare dincolo de toate obstacolele. A fii un ascet creştin ortodox este mai mult decât orice o mândrie fiindcă a fii ascet este ceea ce ne face să fim plăcuţi lui Dumnezeu. Spiritul creştin sau mentalitatea creştin ortodoxă a fost din cele mai vechi vremuri una ascetică. Ascetul era cel care pentru a ajunge la unirea cu Dumnezeu se lupta cu patimile proprii şi ajungea la o cunoaştere experimentală a lui Dumnezeu. Cea mai mare luptă pe care o duce ascetul creştin ortodox este cu patimile proprii. Patimile sunt cele care dincolo de orice îl duc pe om în prăpastia împătimirii. Pentru a scăpa de patimile care ne macină trebuie să devenim asceţi şi mai mult decât orice trebuie să ne orientăm spre Dumnezeu şi spre existenţa Sa. Dumnezeu ajută pe cei care mai mult decât orice au o dispoziţie ascetică. Cartea aceasta este carte care nu se vrea deloc de a fii una istorică ci mai mult o carte ascetică după cum îi spune chiar titlul. Patimile care îl macină sau îl macerează pe om în secolul al XXI-lea pot fii învinse sau biruite dacă vom începe să devenim ascetici. Beţivi pot renunţa la băutură, fumătorii la ţigări, toxicomanii la droguri, mincinoşii la minciună, hoţii la furat, devoratorii de pornografie la vizionarea pornografiei, clevetitorii de clevetire şi în cele din urmă viclenii de viclenie. Vom vedea că gama ascetică nu este numai spirituală ci şi morală. Ascetul este prin urmare într-o contradicţie cu iraţionalul din lume. Viziunea ascetică este mai mult decât orice o viziune raţională a lumii şi a universului în care existăm. Patimile sunt rele fiindcă îl înrobesc pe om: lacomul trăieşte numai pentru a mânca, avarul numai pentru a câştiga bani, desfrânatul numai pentru a îşi satisface plăcerile, jucătorul la jocurile de noroc vede viaţa ca şi un mare joc ce noroc ceea ce este fals şi în cele din urmă sensul vieţii beţivului este alcoolul. Toate patimile nu fac decât să îl îndepărteze pe om de Dumnezeu. În patimă omul nu Îl mai recunoaşte pe Dumnezeu ca şi Dumnezeu ci mai mult decât orice el transformă plăcerea pătimaşă sau voluptoasă.

Voluptatea este doar o seducere temporară care lasă de cele mai multe ori dezgustul neîmplinirii şi al nemulţumirii. De ce să nu spunem că chipul generic al lumii secolului al XXI-lea este un chip al voluptăţii. Dacă suntem pe cale de a crea un secol care să exceleze într-un anume lucru este cu siguranţă voluptatea. Voluptatea pătimaşă se poate vedea în ziare, pe internet, în panourile publicitare şi pe micile şi marile ecrane. Voluptatea este o trăsătură generică a secolului al XXI-lea. Marile modele şi fotomodele de modă de pe marile scene ale lumii sunt nimic mai mult decât ori exemple de voluptate. Acest lucru are loc şi în industria cinema a secolului al XXI-lea care este departe de a ne pune în faţă chipuri sau modele ascetice pe care să le urmăm. De fapt trăim într-o cultură media care ironizează ascetismul şi adulează voluptosul. Voluptosul şi ascetismul sunt două noţiuni antagonice care se resping una pe alta. Secolul al XXI-lea este chemat să fie şi un secol ascetic pe lângă multiplele sale chemări. Cum cât vom fii mai ascetici cu atât vom fii mai raţionali şi vom păstra lumea nepătată de lăcomie.[7]

CAPITOLUL 1

ASCETUL ÎN ISTORIA RELIGIILOR

În următorul capitol vom arăta că noţiunea de ascet nu este prezentă numai în creştinismul ortodox ci şi în alte religii. Yoghinii şi fakiri hinduşi, imamii şi sufişti islamici,

[7] A se vedea George Florovksy, *Părinţii bizantini ascetici şi duhovniceşti* (Boston: Harvard, 1978).

confucianiştii taoişti, şintoiştii japonezi sau zoroastrienii iranieni cu toţii au anumite concepţii ascetice. Unii dintre ei au ajuns la stadii avansate de ascetism. Toate religii antice au avut anumite concepţii ascetice sau mai mult decât orice o anumită asceză. A existat astfel un fel de mitologiile a asceţilor şi a ascezei ortodoxe. Această mitologie este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii o mitologie care are ca şi centru crezul că lumea este rea şi un eşec şi ea trebuie mai mult decât orice materia trebuie urâtă.

În cadrul hinduismului ştim că yoghini sunt marii asceţi hinduşi. Ei au mai multe practici prin care încearcă să câştige favoarea lui Dumnezeu. Asceţii orientali sunt diferiţi de concepţii decât asceţii occidentali. Ascetismul oriental este foarte mult un ascetism care se bazează pe contemplaţie în timp ce ascetismul occidental este un ascetism sau o asceză care se bazează pe activitate şi activism. Asceza orientală este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii o modalitate de a intra în comuniune cu Dumnezeu. Comuniunea cu Dumnezeu are mai mult decât orice un aspect ascetic care ţine foarte mult de asceza creştin ortodoxă fiindcă dincolo de orice Dumnezeu este o fiinţă spirituală şi transcendentă care este dincolo de toate graniţele concepţiilor imanente omeneşti. Hercule, Ghilgameş, Perseu, Odiseu [sau Ulise], Prometeu şi mai mulţi alţii au fost dincolo de orice întruchipări ale chipului ascetului. Ascetul era cel care în căutarea a lui Dumnezeu renunţa la lume şi la tot ceea ce ţinea de lume şi de existenţa ei. Drumul ascetului poate fii citit de mai multe ori în marile operele şi creaţii antice epice. Drumul ascetului se intersectează de mai multe ori în antichitate cu drumul eroului dar ele sunt două drumuri distincte. Eroul şi ascetul de mai multe ori pactizează unul cu altul dar mai apoi fiecare merge pe drumul său separat. Drumul ascetului şi cel al eroului au foarte multe lucruri în comun, dar ele sunt drumuri diferite şi în literatura universală şi în religiile antice.

Calea ascetului în istoria religiilor este o cale care îl duce pe om la unirea cu Dumnezeu şi îngerii din ceruri. Ascetul se aseamănă pe sine mai mult decât orice îngerilor din ceruri. Într-un anume fel ascetul este mai mult decât orice un fel de înger pământesc care se nevoieşte pentru a fii asemenea îngerilor din ceruri. Îngerii lui Dumnezeu sunt mai mult decât orice cei care ne pot ajute în drumul nostru ascetic. Asceza creştin ortodoxă este dincolo de orice cea care ne face să ne autodepăşim să ajungem la unirea cu Dumnezeu. Ţelul ascetului şi a ascezei creştin ortodoxe este mai mult decât orice unul care ţine de marile adevăruri teologice. Asceza creştin ortodoxă nu este dincolo de orice o modalitate de automutilare. Din cele mai vechi vremuri asceza creştin ortodoxă a respins autoflagelarea şi orice formă de mutilare.[8] Mutilarea este dincolo de orice ceea ce am putea denumii o practică ce nu este conformă cu ascetica creştin ortodoxă. La fel de bine fenomenul stigmatizării este un fenomen neortodox care a fost respins de ortodoxie de mai multe ori. Mitologia antică în special cea greacă ne-a dat mai multe chipuri primare de asceţi. În Odisea lui Homer putem vedea un chip al renunţării. Soarta a făcut ca Odiseu să nu se mai întoarcă în Itaca decât după 18 ani. Odiseu sau Ulise cum s-a numit în terminologia populară a fost la un anumit nivel un chip al ascetului. Ulise a fost un chip primar de ascet. Teme ascetului este întâlnită de mai multe ori camuflat în alte mari religii ale lumii. Buddha s-a voit pe sine un ascet. Dar adevărul este că Buddha a eşuat în a fii un ascet autentic. Ascetismul creştin ortodox este mai mult decât orice o cale reală de a ajunge la despătimire, o condiţie pentru a ajunge la cunoaşterea şi experimentarea lui Dumnezeu.

Întruchipări ale ascetului vedem în mai mulţi eroi antici. Ascetul nu a fost o imagine deplină în antichitate. Această imagine a devenit mai mult decât orice o imagine care a fost

[8] M. Cooper, *Flagelarea şi flagelanţii: o istorie a flagelrăii* (Londra, 1869).

dincolo de orice depăşită de imaginea creştină a ascetului. Ortodoxia a fost printre primele religii sau mai bine spus confesiuni ortodoxe care a conturat extrem de bine chipul ascetului şi ceea ce este ascetul în sine. Ascetul a fost din punct de vedere cu o treaptă mai jos decât sfântul. Un drum primar al ascetului creştin poate fii desluşit în marile poeme epice ale antichităţii. Zoroastru a fost un chip ala ascetului creştin ortodox şi el a fost mai mult decât orice interesant de un chip al ascezei şi al ascetismului ortodox. Mai mulţi mari fondatori de religii sunt dincolo de orice chipuri ale unui ascetism generic şi primar. Antichitatea a creat am putea spune un mit al ascetului. Mitologia ascetului poate fii citită în mai multe texte ale antichităţii. Ascetul era cel care se consacra pe sine lui Dumnezeu. Dar trebuie să spunem că de mai multe ori imaginea eroului era cumva confuză şi ea se intersectează cu cea ascetului. Dalailama tibetan este mai mult decât orice un fel de confuzie dintre ascet şi erou fiindcă în persoana lui coincide un model religios cu unul ascetic. Dalailama este un model ascetic confuz fiindcă după cum am spus, nu poate fii un erou naţional şi un ascet religios. Asceţii nu sunt oameni care sunt robiţi de interese materiale sau mai mult decât orice de principii care ne ţin interesele egoiste ale lumii în care trăim. Antichitatea prin urmare nu a fost străină de modelul sau de ţelul ascetic. Ascetul a fost sub diferite forme prezent în mentalitatea şi gândirea antică. Anticii au simţit nevoia asceţilor.[9]

O altă figură o ascetului sau mai bine spus o paradigmă a ascetului creştin ortodox o întâlnim la Virgiliu. Enedia a fost o epopee scrisă de Virgiliu care l-a avut ca şi protagonist pe Eneas. Acesta fost mai mult un personaj mitologic care putea pendula între lumea nevăzută şi cea văzută extrem de uşor. Eneas a lui Virgiliu a fost foarte mult un chip al ascetului în antichitate. El a făcut eforturi mari pentru a ajunge mai mult decât orice salvator al imperiului de la Roma. Eneas trece prin mai multe dificultăţi şi greutăţi dar în ele din urmă iese învingător. Un prototip al ascetului antic nu a fost numai Ghilgameş, cunoscut prin celebra sa epopee, ci şi Eneas.[10]

Mai multe povestiri antice au avut elemente profund ascetice. Ascetul era privit ca şi eroul providenţial care mai mult decât orice ajunge să descopere sensul adevărat şi funcţia reală a lumii, a omului şi a vieţii. În Anglia secolului al VII-lea s-a elaborat un alt mare concept ascetic personificat în Beowulf care era şi el un erou mitologic ce lupta împotriva monştrilor. Caracterul ascetic al lui Beowulf a constat cel mai mult în lupta lui împotriva mostruosului sau a grotescului ceea ce îl plasează foarte mult în categoria ascetiţilor. Într-o altă epopee de data aceasta fin Finlanda întâlnit un al chipă al ascetului. Această epopee ne spune că în regiunea Finlandei bântuia un vrăjitor sau şaman pe nume Väinämoinen. O fecioară pe nume Marjatta v-a naşte un copi care a fost menit să îl înfrângă pe acest şaman. La fel de bine şi în această poveste filandeză putem vedea un element ascetic. Practicile şamanice erau practici neortodoxe şi păgâne ceea ce a dus în cele din urmă la nevoia provindeţială a unui eliberator. Fiul Marjattei avea să fie mai mult decât orice un fel de ideal ascetic în literatura

[9] Zen buddhismul este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii unul dintre curentele centrale ale ascetismului oriental. Marii maeştrii zen sunt cei care practică ascetismul sub diferitele lui forme. La fel de bine taoismul chinez este şi el mai mult decât orice o formă de ascetism. A se vedea Fritzof Capra, *Taofizica* (Bucureşti, 2004).

[10] La un anumit nivel, Esop am putea spune că a fost un chip ascetic din antichitate. Esop era sclav şi a reuşit să ajungă om liber numai prin faptul că şi-a folosit foarte mult inteligenţa sa elaborând diferite fabule sau întâmplări inteligente care au atras simpatia stăpânului său. În urma deşteptăciunii şi a inteligenţei sale expusă cel mai bine prin fabulele sale, Esop şi-a câştigat libertatea. Esop şi-a exersat foarte mult calităţile sale de povestitor ceea ce am putea spune că îi conferă un anumit caracter de ascet. Asceza practicată de Esop a fost una intelectuală care căuta în orice situaţie dificilă un răspuns parabolă sau o pildă ori o fabulă.

finlandeză.[11] Mai mult decât orice Mohamed şi el s-a voit un ascet. Mohomed şi mai apoi sufiştii adepţii lui au creat un fel de curent ascetic islamic care vroia să ofere un răspuns la problemele lumii şi ale vieţii omului. Asceţii au fost astfel prezenţi în mai multe religii ale lumii. Chipul ascetului îl întâlnit de la deşerturile Arabiei la munţii Himalaia şi mai apoi în stepele Siberiei. În antichitate ascetul era persoane care simţea că trebuie să se ridice mai mult decât restul semenilor săi la o viziune superioară şi profundă a lumii şi a universului. Ascetul a fost astfel prezent în mai multe religii şamanice. Şamanii primitivi şi ei practicau un anumit fel de ascetism care spuneau ei că îi pune în legătură cu lumea spiritelor. Şamanii erau cei care prin practici ascetice ajungeau să intre în contact cu fiinţe spirituale pentru a putea rezolva problemele comunităţii.

În epoca de început a umanităţii şamanul era mai mult decât orice un fel de ascet. Evident, practicile şamanice erau practici care se bazau pe magie şi pe vrăjitorie, dar unii şamani au fost sinceri în căutarea lor a lui Dumnezeu. Şamanul a fost astfel din punct de vedere generic un prototip al ascetului creştin ortodox.[12] După cum am spus, practicile şamanice sunt practici primitive şi neortodoxe dar dincolo de orice ele au avut un element ascetic. Şamanul consuma numai anumite mâncături pentru a putea intra în legătură cu lumea spiritelor. Şamanii posteau sau se abţineau de la anumite mâncături în special de carne. În vremurile noastre practicile şamanice nu mai există dar ele existau foarte mult în antichitate. Şamanii ştiau că asceza sau abstinenţa ţine spiritele rele [diavolii] departe de om, în timp ce lăcomia îl face pe om pradă a demonilor sau diavolilor. Ascetismul a fost mai mult decât orice o formă de manifestare a mai multor rituale şi culturi primitive care ţin acum doar de istoria lumii şi a religiilor.

În China o altă figură ascetică a fost Confucius. Confucius a fost filosoful chinez care susţinea că mai mult decât orice omul trebuie să renunţe la tot ceea ce ţine de rău şi să fie un om bun. Dimpreună cu Confucius mai putem amintii şi pe Lao Tse sau Laotze care şi el a avut în mare o concepţie ascetică a vieţii. Lao Tse a fost un chinez care la fel ca şi mari alţi asceţi ai lumii a fost nemulţumit şi dezgustat de scandalurile de ordin guvernamental şi politic din China vremurile lor. În urma acestui dezgust el avea să plece din China. Unii cred că Lao Tse nu ar fii existat deloc, dar şi în el se poate vedea un puternic element de aspiraţie ascetică. Dezgustul faţă de intrigile şi corupţia de la palatul împăratului chinez l-au făcut să părăsească acest loc. Există în această părăsire un puternic element ascetic care de fapt poate fii întâlnit de mai multe ori în cultura Chinei. China este o cultură şi o ţară de la care nu lipseşte un profund element ascetic. Acest element este dincolo de orice ceea ce am putea denumii un element tipic pentru cultura asiatică. Asiaticii au un profund simţ ascetic dar acest simţ nu este din fericire extrem de bine centrat. Ascetul asiatic de mai multe ori se vede pe sine dator să facă asceză pentru a se autodeifica pe sine. Astfel asceza are de mai multe ori un model automutilant sau flagelator care îşi ajunge zenitul în harakir-iul sau sepuk-ul japonez.

După cum am spus, asceza este prezentă în deformat sau parţial în mai toate marile religii ale lumii: buddhism, hinduism, islam, taoism sau iudaism. Asceţi au existat şi în adepţii mişcării Bahai. Dar vedem că nu toate aceste forme de ascetism sunt ortodoxe. Asceza

[11] Kalevala, (Cincinatti, 1888).

[12] Şamanismul este un fenomen ocult dar care implica cu sine mai multe elemente ascetice. Aceste elemente implicau că şamanul renunţa la mâncare o anumită perioadă de timp, renunţa la viaţa de familie sau uneori tăria în recluziune. Anumitele elemente şamanice au fost descoperite în religiile Japoniei. A se vedea în acest sens, Carmen Blacker, *Metaniile Katalapta: un studiu al practicile şamanice* (Taylor and Fracis, 1999).

hindusă pe care o fac yoghinii şi fakirii hinduşi este mai mult decât orice o asceză care nu are menirea de a îl unii pe om cu Dumnezeu creatorul său ci mai mult decât orice are menirea de a îl face pe om însuşi Dumnezeu. Acest gen de asceză hindusă este din nefericire unul de inspiraţie diavolească. Ascetul hindus, yoghin, guru sau fakir vrea prin asceză să ajungă însuşi Dumnezeu. Din acest punct de vedere practicile ascetice hinduse sunt un eşec. Asceza care vrea să face din om propriul său dumnezeu este o asceză eronată şi care nu are nici un sens. Adevărata asceză are funcţia de a arăta sau mai bine spus de a demonstra iubirea omului faţă de Dumnezeu. Asemenea cum dacă cineva iubeşte o persoană îşi manifestă iubirea prin săruturi, îmbrăţişări, tandreţe şi gingăşie, şi cei care îl iubesc pe Dumnezeu îşi manifestă iubirea lor prin asceză. Numai că această asceză trebuie să treacă de proba ortodoxiei. Ortodoxia cunoaşte după cum am spus mai multe formă de asceză. Asceza ortodoxă nu este o mortificare a trupului omului ci mai mult decât orice o mortificare a patimilor şi păcatelor omului. Mortificarea patimilor şi a păcatelor este un proces ascetic care opreşte accesul diavolilor în viaţa omului. Astfel, inima omului devine un teren de luptă dintre cele două entităţi: a îngerilor şi a diavolilor care îşi dispută supremaţia ultimă şi finală asupra omului. Cei care păşesc pe calea ascezei vor merge cu îngerii în rai în timp ce cei care păşesc pe calea hedonismului vor merge cu diavolii în iad. Aceasta este în mare concepţia creştin ortodoxă a ascezei. Asceza înseamnă mai mult decât orice a menţine lumea la gradul sau la starea în care a fost creată sau lăsată de Dumnezeu. Religiile primare ale lumii au menţinut acest lucru din cele mai vechi vremuri: pentru a păstra lumea pură sau a ne raporta la ea în starea în care a fost creată de Dumnezeu este nevoie să avem o concepţie ascetică asupra lumii şi a omului. Asceza a fost prin urmare un concept care este prezent şi în antichitate dar mai mult decât orice o sistematizare a ascezei a fost făcută ulterior odată cu apariţia creştinismului şi a creştinismului ortodox.[13]

Ascetul prin urmare a fost prezent şi în antichitate într-o formă mai primară decât în zilele noastre. Ascetul este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii o prezenţă lăuntrică a lumii antice care a avut de mai multe ori diferite prezenţe şi mai multe modalităţi de exprimare. Mai mult decât orice trebuie să spunem că Dumnezeu este dincolo de orice ceea ce am putea spune autor intim al asceţilor săi. În antichitate au existat mai multe concepţii hedoniste despre existenţă şi viaţă care mai mult decât orice concepţii opuse ascetismului. Asceza ortodoxă este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii o modalitate de a intra în comuniune cu toţi marii asceţi ai trecutului. Ascetismul creştin ortodox este mai decât orice ceea ce am putea denumii o modalitate de a intra în legătură cu Dumnezeu. Dumnezeu prin urmare a avut un drum progresiv cu asceţii Săi din vechime şi până în zilele noastre. Ascetul a fost prin urmare prefigurat de mai multe mari religii ale lumii dintre care am putea amintii după cum am spus în special pe marii întemietori de religii ai antichităţii. Chiar şi în religiile păgâne am putut vedea chipuri de chipuri ale ascetului creştin ortodox. Acest ascet a fost cel care a rămas credincios chemării sale iniţiale a lui Dumnezeu şi care nu a făcut rabat de la plăcerile lumii pentru a se unii cu Dumnezeu. În acest sens, Dumnezeu a fost mai mult decât orice ceea ce am putea denumii o realitate care nu are nimic de a face cu efemerul şi perisabilul lumii în care trăim. Ascetul este cel care a tânjit

13 **James E. Goehring,** Ascetics, Society, and the Desert: Studies in Early Egyptian Monasticism (Harrisburg, 1999).

după perfecţiune morală sau spirituală. Mai mult decât orice ceea ce am putea denumii asceză creştin ortodoxă este evidenţiată dorinţa omului de curăţie şi de viaţă adevărată.

Religiile antice cel mai mult i-au personificat pe asceţi ca fiind cei care aspirau la o ierarhie mai superioară, mai înaltă sau mai dezvoltată de valori şi de principii. Ascetul antic era cel care venea să aducă un nou gen de viziune generică asupra lumii şi a universului. El era omul care pleca din lumea materială pentru a ajunge la o cunoaştere a lui Dumnezeu din lume spirituală. Mai mult decât orice trebuie să ştim că Dumnezeu este cel care a fost centrul căutările asceţilor şi a celor care au intrat în marele teren de joc al ascetismului. Asceza creştin ortodoxă a fost mai mult decât orice ceea ce am putea denumii o prezenţă profetică în antichitate. Ascetul antic era şi el ca şi ascetul din secolul al XXI-lea nemulţumit cu genul de viaţă şi de existenţă decadentă a zilelor şi a vremurilor sale. Ascetul din antichitate nu este deosebit de cel din secolul al XXI-lea. Ţelurile şi scopurile lui sunt identice: a duce o viaţă curată şi plăcută lui Dumnezeu, a nu fii stăpânit de tiranie păcatelor şi a patimilor şi mai mult decât orice a fii un om moral şi drept. Ascetismul creştin ortodox este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii o nouă deschidere în plan pnevmatologic faţă de tot ceea ce este frumos şi bun.

Dincolo de toate problemele şi greutăţile cu care se confrunta ascetul antic el era chemat să ajungă la o viziune optimistă a speranţei şi al dorinţei de mai bine. Ascetul era cel care spera mai mult decât orice la ceea ce este frumos şi bine. Ascetul antic din istoria religiilor a fost mai mult decât orice un om al speranţei şi al crezului că v-a exista o lume mai bună. Ceea ce ştim despre ascetul din antichitate era că el era înconjurat de o lume cu foarte multe ispite şi încercări. Acestei lumi el trebuie să îi reziste şi în acest sens speranţa a devenit una dintre cele mai mari virtuţi ale lumii antice. Buddhismul avea speranţa că Buddha v-a oferii calea iluminării într-o lume confuză şi problematizată. Ascetul creştin ortodox este foarte mult un fel de împlinire sau mai mult decât orice o realizare a vechiului ideal antic al ascetului. Din antichitate lumea a simţit nevoia unor oameni care să se ridici mai presus de nivelul generic al celor mulţi şi care nu mai luptau de mai multă vreme pentru o viaţă curată şi frumoasă din punct de vedere duhovnicesc.

Un alt mit al ascetului îl găsim în cadrul legendelor antice eline a lui Iason care pentru a îşi realiza ţelul existenţial trece prin mai multe încercări şi probleme. Iason luptă cu nedreptatea din lume şi mai ales a unui rege care a luat în stăpânia un tron. În drumul său de a îl detrona pe regele tiran, Iason trece prin mai multe obstacole şi greutăţi. El le v-a depăşii foarte greu ajungând să îşi pună şi viaţa în pericol şi v-a face o călătorie mai mult iniţiatică. Ascetul antic era de cele mai multe ori în luptă pentru o cauză dreaptă a lumii şi a universului său. În Corintul antic şi în mitologia din Corint a existat un alt gen de imagine a ascetului. Acesta a fost Belerofon care a fost un chip al ascetului. Belerofon a fost cel care călare pe un cal cu aripi a plecat să omoare himerele şi monştri răi din lume. După mai multe lupte el v-a reuşii acest lucru. Ascetul este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii o prezenţă sau un deziderat al omului antic cult şi superior. Astfel, secolul al XXI-lea nu este primul secol care a creat concepţii despre asceţi şi existenţa lor.

După cum am spus, antichitatea a început să ne ofere contururile unui gen de asceză care mai mult decât orice este cea care ne formează ca şi oameni. Asceza nu este în acest sens o distrugere a trupului omului ci mai mult decât orice este o păstrare a omului în starea intactă în care a fost creat şi a fost lăsat de Dumnezeu. Există prin urmare un anumit chip mai greu sau mai uşor de detectat în mai toate marile religii ale lumii. Ascetul a fost astfel confundat şi de mai multe ori cu diferite imagini care au fost din ce în ce mai greu de depistat

dar ştim mai bine decât orice cine şi ce a fost ascetul din primele zilele ale umanităţii.[14] Prin urmare vom vorbii în următoarele rânduri despre ascetul în hinduism, ascetul în buddhism, ascetul în islam şi ascetul în iudaism. Acestea sunt principalele religii mari ale lumii.

Ascetul hindus după cum am spus este foarte mult yoghinul şi fakirul. Yoga este un fenomen larg întâlnit în lume care este propagat şi promovat de aşramurile mai multor guruşi. Yoga este la hinduşi practica ascetică care duce în mod logic la starea de nirvana care este mai mult decât orice o stare de contopire cu nimicul sau marele tot. Acest fel de înţelegere a ascezei este prin urmare eronat şi greşit. Mai mult decât orice ştim că asceza creştin ortodoxă este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii o asceză care crede într-un Dumnezeu personal. Asceza creştin ortodoxă se deosebeşte de restul marilor concepţii ascetice ale lumii prin faptul că este o asceză cât se poate de personală şi care crede într-un Dumnezeu personal care nu este o asceză panteistă dualistă sau ocultă. Sunt mai multe forme de magie care practică un fel de asceză negativă prin care slujesc mai mult unor concepţii străine de Dumnezeu ca şi persoană.

Dumnezeu este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii o existenţă amplă şi profundă care nu are nevoie de nici un fel de asceză din partea omului dar totuşi ştim că marii asceţi au fost oameni plăcuţi lui Dumnezeu. Formele de yoga sunt de fapt mai mult un fel de pseudo-asceză sau mai mult decât orice o asceză perversă şi deplasată care nu ne duce spre Dumnezeu ci mai mult decât orice spre ruină şi pierzanie. Aceasta fiindcă după cum am spus yoghinii hinduşi au un aşa numit fel de „asceză” care se numeşte tantra care de fapt este mai mult un cult al pervesiunilor desfrânate şi a destrăbălării. Ori putem vedea că nu aceste este sensul ortodox al ascezei creştine. Asceza în sine nu înseamnă mai mult decât orice libertatea de a păcătui ci mai mult decât orice o ne lupta şi a ne împotrivii păcatului până la ultimă picătură de sudoare. Prin urmare este eronat să vorbim de o asceză în sens hindus fiindcă asceza hindusă este mai mult decât orice o asceză greşită care nu îl are pe Dumnezeu în centru el ci dincolo de orice are mai mult principul de a cumula cât mai multe plăceri.

Cumulul de plăceri este un fel de anti-asceză la hinduşi. Yoghinii prin urmare practică mai mult decât orice o asceză falsă şi eronată. Această asceză îl înlocuieşte pe Dumnezeu cu Brahman, Şiva şi Vişnu. Asceza creştin ortodoxă este mai mult decât orice orientată spiritual şi nu pe principii panteiste. Asceza hindusă este mai mult decât orice una care crede că tot cea ce trebuie să facem nu este să ne unim cu un Dumnezeu personal şi persoană ci mai mult decât orice cu marele tot. Acest mare tot este centrul ascezei hinduse. Dumnezeu nu este prin urmare o fiinţă personală pe care să o putem cunoaştem ştii pe care am putea să o experimentăm. Prin urmare, este în interesul şi viziunea autorului să arătăm că asceza creştin ortodoxă este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii o asceză eronată şi falsă. Asceza creştin ortodoxă se deosebeşte prin urmare de asceza hindusă fiindcă mai mult este o asceză care are în centru un Dumnezeu personal şi nu un Dumnezeu impersonal care este prezent în toate şi în orice.

Asceza creştin ortodoxă este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii o asceză care are de a face cu prezenţa lui Dumnezeu în lumea noastră şi în a Îl face pe Dumnezeu mai accesibil şi mai prezent unei lumi care în realitate trăieşte în absenţa lui Dumnezeu. Asceza creştin ortodoxă îl poate face pe Dumnezeu prezent şi real în lumea în care trăim mai mult decât orice. Lumea ascetică este mai mult decât orice o lume care îl are în centru pe Dumnezeu şi vrea mai mult decât orice să ajungă la o slujire a lui Dumnezeu. Asceza creştin

[14] Gavin Flood, *Sinele ascetic: subiectivitate, memorie şi tradiţie* (Universitatea Cambridge, 2004).

ortodoxă spre deosebire de alte asceze este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii o modalitate personală de a îl slujii pe Dumnezeu. Pe Dumnezeu îl slujim mai mult decât orice prin mai multe acte. Unul dintre cele mai fundamentale acte de slujire a lui Dumnezeu este dincolo de orice asceza creştin ortodoxă. Mai multe mari religii sunt conştiente de acest lucru. Trupul trebuie înfrânat şi ţinut sub control mai mult decât orice. Acest lucru îl ştiu mai multe religii şi adepţii a mai multor culte religioase. Dumnezeu este dincolo de orice ceea ce am putea denumii o prezenţă care are de a face cu ceea ce este cel mai profund şi mai frumos din om. Ascetul prin urmare a fost mai mult decât orice o prezenţă ascunsă sau camuflată încă din antichitate. El era genul de om care trecea peste limitele şi graniţele acestei lumii şi ajungea ca o concepţie generică în care renunţarea era mai mult decât o raportare firească la o lume în care lucrurile erau confuze şi greu de menţinut în starea naturală.

În hindusă termenul pentru ascet este de sadhu care este mai mult decât orice un ascet sau un om cu viaţă sfântă. Prin urmare în cultura Indiei s-a putut vedea un chip al ascetului sau un chip de ascet. Sadhu era ascetul care în drumul său renunţa la lume pentru a ajunge la ceea ce hinduşi denumesc mokşa, care este stadiul de apatia sau de desprindere de ciclul contingent al existenţei efemere. Asceţii hinduşi şi ei trăiesc prin peşteri, păduri şi deşert pentru a ajunge la concepţie mai înaltă a existenţei şi a vieţii umane. Ascetismul în hinduism este mai mult decât orice o concepţie destul de nesigură şi greu de definit. Dar mai apoi vom vedea alta forme de ascetism care sunt mult mai avansate şi conturate. Aceste forme de ascetism după cum am spus sunt dublate şi de profundă spiritualitate.

Ascetul prin urmare apare şi în hinduism dar vedem că concepţia ascetică a ascetismului în hinduism este greşită şi deformată. Ascetul hindus vede de fapt în asceză o modalitate de a ajunge el însuşi Dumnezeu fiindcă Dumnezeu în sine este doar o parte din marele tot. Ascetul prin urmare are un scop destul de greu de definit. De fapt vom vedea că mai multe concepţii orientale ale asceţilor sunt dincolo de orice confuze şi nesigure. Ascetul este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii o noţiune eronată şi dificilă. Ascetul creştin ortodox prin urmare nu este identic cu ascetul hindus care mai mult decât orice este o noţiune cât se poate de neclară şi de confuză. Asceţii hinduşi cum ar fii yoghinii şi fakiri ajuns mai mult decât orice la o stare de relaţia cu Dumnezeu, dar această stare este dincolo de orice una eronată care duce mai mult la îndumnezeirea sinelui fără de Dumnezeu. Mai mult decât orice Dumnezeu este fără doar şi poate ceea ce am pitea denumii străin de noţiune de asceză în hinduism. Yoghinii hinduşi ajung uneori la lucruri ieşite din comun cum ar fii levitaţie, umblarea pe jăratic aprins, starea pe spate pe săbii ascuţite şi multe altele. Prin urmare, hinduismul este mai mult decât orice un eşec al ascetului. Asceza hindusă nu urmăreşte să îl pună pe om în legătură cu Dumnezeu ci vorbeşte mai mult de o noţiune abstractă care nu are de a face cu Dumnezeu.

După cum am afirmat sensul ascezei la creştinii ortodocşi este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii unirea cu Dumnezeu.[15] Unirea cu Dumnezeu se realizează prin urmare în asceza creştin ortodoxă într-un proces mai lung şi mai dificil care este în cele din urmă un proces cât se poate de amplu. Ascetul hindus nu îşi propune să moară patimilor şi păcatelor ci mai mult decât orice el se vrea pe sine o entitate care nu are nevoie de Dumnezeu şi existenţa Sa. Ascetul hindus este mai mult decât orice un ascet confuz şi care nu crede în Dumnezeu. El invocă de mai multe ori puteri oculte care nu au de a face nimic cu

[15] Flocaliile sunt mai mult decât orice ceea ce am putea denumii o expunere generică a sensului ascezei creştin ortodoxe.

Dumnezeu. Există din nefericire un profund element ocult în practicile hinduse ascetice care nu doresc să îl unească pe om cu Dumnezeu ci mai mult decât orice cu forţele întunericului. Aceste forţe ale întunericului sunt mai mult decât orice ceea ce am putea denumii forţe care nu sunt dispuse să îl slujească pe Dumnezeu. Ascetismul hindus neagă existenţa unei lumi sau dimensiuni oculte şi prin urmare după cum am spus unele practici hinduse ascetice sunt extrem de neortodoxe. În această carte nu ne-am propus mai mult decât orice să respingem hinduismul ci am voit mai mult decât orice să arătăm că noţiune de ascetism este prezentă la hinduşi.

Tot despre ascetism vorbesc şi buddhişti care sunt o altă mare religie a lumii. Se ştie după cum am afirmat mai sus că Buddha a fost la un moment dat retras în pustie. Buddha a fost un ascet în sens iniţial doar că asceza sa a eşuat. După cum mai multă lume ştie Buddha sau pe numele lui real a stat la un palat tatăl său fiind rege. Adevărul este că viaţa de lux şi de exces de la palat l-a dezgustat pe Buddha şi el a voit ceva mai mult decât atât. Astfel Buddha avea să părăsească curtea regală a tatălui său pentru a îşi găsii fericirea în asceză şi în compania asceţilor. Buddha a fost mai mult decât orice un exemplu de asceză. În aceste rânduri după cum am spus nu vom căuta să găsim o distrugere a religiei lui Buddha. Vom arăta că paradoxal viaţa de îmbuibare şi fanfaronadă a lui Buddha de la palat nu l-a mulţumit. Evident, Buddha nu a fost un ascet în sens deplin şi total fiindcă el avea să se căsătorească şi să aibă un copil. Buddha a crezul că poate fii un ascet total care să modifice istoria lumii şi să aibă şi copii. Aici am putea vedea cel mai mult eşecul lui Buddha de a fii cu adevărat un ascet şi un om al lui Dumnezeu. Buddha a fost dincolo de orice un om care avea să fie din punct de vedere religios înşelat de ocult. Dar este de amintit că Buddha a fost atras de latura ascetică a vieţii. Buddha a sihăstrit mai multă vreme căutându-şi liniştea şi pacea sufletească. Prin asceză Buddha avea să devină un iluminat sau unul care a ajuns la iluminare şi prin urmare a depăşit graniţele acestei lumi. Puteam vedea astfel că Buddha a fost mai mult decât orice interesant de psihologia ascetismului. Ascetul trebuie să fie foarte mult orientat în spre lumea spirituală şi să nu fie ataşat de lumea materială. Buddha a găsit extrem de mulţi aderenţi la ideile sale. Ţelul lui Buddha a fost ca prin asceză să elibereze omul de durere, suferinţă şi tristeţe.[16]

Astfel în timpurile de după moartea lui Buddha se v-a ajunge mai mult decât orice la necesitatea unei concepţii a asceţilor. Ei vor fii denumiţi paccecabuddhas. Aceştia erau mai mult decât orice cei care au ajuns la „iluminare” sau la un stadiu superior în care se demonstra că buddhismul funcţionează ca şi sistem şi ca şi religie. Peccecabuddhas sunt cei care ajuns la iluminare prin eforturi proprii. Ceea ce este cel mai tragic este că la un moment dat buddhişti au elaborat un fel de învăţătură sau doctrină care se denumea samana care susţinea că ascetul trebuie să renunţe definitiv la lume şi la toate proprietăţile sale şi să urmeze dacă este necesar viaţa unui cerşetor sau vagabond. Buddhismul începând cu Buddha a susţinut doctrina „renunţării”. La fel cum Buddha a renunţat la coroana de rege, adeptul buddhist trebuia să renunţe la lume şi să se dedice deplin şi total căii „iluminative” care era singura cale ce îl putea eliberat pe om de suferinţa şi durerea din lume. Buddha a ajuns la această stare şi prin urmare adeptul buddhist trebuia să îl accepte pe Buddha ca şi modelul sau exemplul suprem şi deplin.

Prin urmare, după cum putem vedea există un profund element ascetic în buddhism dar el este mai mult decât orice un element al „detaşării” de lume şi problematicile ei

[16] Buddha şi buddhismul au devenit din nefericire obsedate de idea de a scăpa de durere şi tristeţe. În acest sens a se vedea Martin Wiltshire, *Figuri ascetice mai înainte şi în buddhismul timpuriu,* (Berlin, New York, 1990).

efemere mai mult decât un sentiment al iubirii de Dumnezeu. Asceza creştin ortodoxă începe mai mult decât orice dintr-un profund sentiment al iubirii de Dumnezeu. Nu poate fii asceză fără iubirea de Dumnezeu. Adevărul este că buddhiştii nu Îl iubesc pe Dumnezeu ci îl consideră pe Buddha ca şi o încarnare a lui Dumnezeu, ceea ce este destul de eronat fiindcă ştim că Buddha a fost un om cu carne şi oase ca şi restul oamenilor. Buddhismul este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii o plasare a omului în sfera „detaşării" de o lume care paradoxal îi este potrivnică din cauza suferinţei şi a tristeţii. Simplul fapt că în lume există suferinţă şi tristeţe este un motiv pentru ca buddhiştii să renunţe la lume şi la realitatea ei. După cum am spus în psihologia buddhistă asceza este mai mult un fel de răzbunare pe o lume ostilă care nu aduce numai plăceri şi bucurii ci mai mult decât orice ceea ce am putea denumii durerea şi tristeţea. Asceza este la buddhiştii o modalitate de a căuta un fel de descărcare pe o lume care în nici un caz nu este acolo unde ar voi să fie buddhiştii. În buddhism există un element cripto-hedonist sau mai bine spus un element hedonist ascuns. Acest element este mai mult decât orice ceea ce am putea ceea ce face ca buddhistul să se dea de gol. Asceza creştin ortodoxă nu este făcută din dorinţa de a suprima problemele şi durerile lumii în care trăim ci mai mult decât ea este produsul iubirii de Dumnezeu.

Iubirea de Dumnezeu este cauza mai mult decât orice a oricărei forme de asceză. Asceza creştin ortodoxă spre deosebire de asceza buddhistă nu se bazează pe elementul dispreţului faţă de lume şi de existenţa umană în mare ci mai mult decât orice pe ceea ce am putea denumii iubirea de Dumnezeu. Spre deosebire de ascetul buddhist, ascetul creştin ortodox simte iubire faţă de Dumnezeu şi din iubire el ajunge să facă asceza: să postească, să se roage, să meargă la slujbele bisericii, să facă metanii sau să se abţină de la păcate şi patimi. Asceta creştin ortodoxă spre deosebire de asceza buddhistă nu provine dintr-un sentiment al nemulţumirii faţă de lume ci mai mult decât orice din iubirea faţă de Dumnezeu. Iubirea faţă de Dumnezeu este de fapt ceea ce simte ascetul atunci când practică asceta sa. Programul ascetic ortodox este din acest punct de vedere cât se poate de generic: ascetul creştin ortodox prosteşte în cele patru mari posturi ale anului: 1. Postul crăciunului [15 noiembrie-25 decembrie], 2. postul paştilor ţine timp de 7 săptămâni; 3. postul Sfinţilor apostoli Petru şi Pavel [este un post care mai mult decât orice nu are o durată exactă] şi 4. Postul Sfintei Maria [care ţine între 1 şi 15 august]. Pe lângă aceste 4 mari posturi de peste an, ascetul creştin ortodox mai posteşte în fiecare miercuri şi joi după amintirea patimii Domnului Iisus Hristos. Aceste lucruri sunt foarte diferite de practicile ascetice buddhiste care sunt mai mult decât orice ceea ce am putea denumii străine de duhul sau de gândirea creştin ortodoxă mai mult decât orice de gândirea egocentrică buddhistă. După cum am arătat ascetul buddhist nu face asceză din iubirea de Dumnezeu ci mai mult decât orice dintr-un hedonism înfrânt intern. El vrea mai mult decât orice să caute o modalitate prin care să îşi găsească alinare la toate stările sale interne de nemulţumire că plăcerea şi bucurie sunt prezente nelimitate în această lume. Există prin urmare deosebiri cât se poate de evidente între ascetul buddhist şi ascetul creştin ortodox. Ascetul creştin ortodox şi ascetul buddhist după cum am văzut fac asceză din motivaţii extrem de diferite. Ascetul ortodox face asceză din iubire sinceră şi dezinteresată faţă de Dumnezeu în timp ce ascetul buddhist face asceză din sentimentul egoist al plăcerii infinite şi nelimitate.[17]

[17] Una dintre cele consacrate lucrări de ascetică şi mistică ortodoxă este cea a părintelui Dumitru Stăniloae scrisă în secolul al XX-lea. *Ascetica şi mistica ortodoxă* (Editura Deisis, Alba Iulia, 1993).

Prin urmare am vorbit în câteva rânduri despre concepţia ascetică a buddhiştilor şi am arătat în ce se deosebeşte concepţia creştin ortodoxă. Ortodoxia este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii concepţia adevărată a ascetismului. Fiecare dintre noi este chemat să facă asceză după puteri. Hedonismul este concepţia opusă ascetismului şi a ascezei creştin ortodoxe. Mai mult decât orice şi în islam se vorbeşte de ascetism şi asceză dar vom vedea că această asceză nu este ortodoxă. Asceza islamică este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii o asceză fundamentalistă care este grupată în jurul lunii ramadam care este mai mult 30 de zile de post total în care nici un adept al islamului nu mănâncă de seara până dimineaţa. Ascetismul şi asceza islamică este mai mult decât eronată fiindcă după cum am spus este fundamentalistă. Fundamentalismul islamic profesează un ascetism care include în sine şi doctrina pervertită a jihadului. După jihad una dintre doctrinele esenţiale ale islamului ascetul islamic este chemat să ducă război la propriu cu cei care nu împărtăşesc credinţa islamică. Mai nou, începând cu secolul al XX-lea islamul le cere aderenţilor mai mult decât orice să practice acte de terorism în numele lui Mohamed. Aceste de teroriste pe care unii dintre noi ne-am putut vedea sunt mai mult decât orice o formă de manifestare a fundamentalismului islamic. Ascetismul fundamentalist este mai mult decât orice un ascetism radical. Trebuie să spune că mai mult decât orice pentru a se ascunde ca şi războinic Mohamed a pozat de mai multe ori în chipul ascetului. Este greu de spus dacă Mohamed a fost cu adevărat un ascet fiindcă el a fost căsătorit de mai multe ori şi a practica poligamia. Poligamia nu este în nici un caz o practică ascetică. Mohamed însă în conştiinţa sa internă a fost conştient de valoarea şi de rolul ascetului şi a ascezei. Pentru a devenii credibil maselor însetate de lideri religioşi Mohamed a pretins că descoperirea Coranului i s-a făcut din partea unui înger din ceruri. Este greu de spus dacă Mohamed a fost vizitat de un înger din ceruri fiindcă mai mult decât orice în Biblie nu se menţionează că Mohamed ar fii un profet sau prooroc cum se credea el pe sine.

Pe lângă ramadam care este luna de post fundamentalist, musulmanii mai au anumite practici ascetice în cadrul sufismului care este mai mult decât orice un fel de ascetică şi mistică islamică. Ascetica şi mistica islamică este mai mult decât orice o ascetică care are ca sine după cum am spus nu iubirea de Dumnezeu ci ideea de răzbunare şi ideea de război. Musulmanii au dus război cu mai toate culturile şi civilizaţiile lumii începând cu secolul al VI-lea după Hristos când a trăit Mohamed. Asceza islamică este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii o asceză războinică care reactualizează din nou şi din nou idealurile războinice a lui Mohamed. Islamul este o religie a lumii arabe şi este mai mult decât orice etosul sau mentalitatea generică a musulmanilor. Este prin urmare eronat să spunem asemenea musulmanilor că o practică ascetică generică este mai mult decât orice războiul în numele lui Mohamed. În sens religios, pentru musulmani războiul în numele lui Mohamed este mai mult decât orice un fapt ascetic. Asceza creştin ortodoxă este mai mult decât orice o asceză care este orientată în spre pace şi înţelegere. Calea de impunere a religiei şi a convingerilor religioase nu este în nici un caz războiul sau terorismul ci mai mult decât orice dialogul şi rugăciunea onestă şi sinceră în faţa lui Dumnezeu. Pentru fundamentaliştii islamici a lua viaţa în numele lui Mohamed poate fii considerat un act de maximă asceză. Asceta islamică prin urmare este o asceză falsă care nu pleacă din iubirea sinceră de Dumnezeu şi din dorinţa de a Îl slujii pe Dumnezeu ci mai mult decât orice din dorinţa de răzbunare şi a vărsa sânge. Poate una dintre cele mai sângerose religii din toate câte a avut lumea a fost islamul dincolo de religiile păgâne alte antichităţii.

Lumea islamică este o lume care de fapt crede că războiul este un act ascetic sau un act care ţine de asceză. Acest lucru este fals şi neadevărat. Asceza trebuie să vină din dorinţa de a Îl slujii pe Dumnezeu şi din iubirea sinceră şi deschisă faţă de Dumnezeu. Iubirea sinceră de Dumnezeu este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii motorul principal al ascezei şi ceea ce face ca asceză să de-a roade. Foarte puţini dintre noi de fapt mai vrem să fim asceţi. Islamul de fapt nu iubeşte asceza şi camuflează acest lucru în practica ramadamului care nu este în sens real un act de postire şi asceză adevărată ci mai mult decât orice un act extremist şi fundamentalist. Din punct de vedere religios fundamentalismul religios este o învăţătură greşită şi este şi mai greşită când este aplicată la viaţa duhovnicească. Viaţa duhovnicească este mai mult decât orice o viaţă ascetică dar ea nu este o viaţă am putea spune fundamentalistă. Conştienţi de acest lucru în cadrul islamului s-a creat o mare sectă care este mai mult ascetică dar care nu a renunţat la convingerile lui Mohamed şi care este denumită sufism. Sufismul este un fel de asceză musulmană care afirmă că Dumnezeu trebuie singur iubit şi că Dumnezeu este accesibil omului. Sufismul a încercat să facă din islam mai mult un fel de învăţătură credibilă şi care să nu fie sufistă.[18]

Iudaismul a fost mai mult decât orice o altă religie mare a lumii şi care l-a avut ca şi fondator pe Sfântul prooroc Moise. Moise a fost şi a rămas pentru evrei chipul ascetic care ajunge nu numai să Îl contempleze pe Dumnezeu în rugăciune ci să se şi întâlnească cu Dumnezeu în toată mărirea Sa pe muntele Sinai. Este adevărat că sfântul Moise a fost un mare ascet. Ascetul iudaic fie că a fost fariseu, saducheu sau ierusalimitean îşi concentra toate eforturile sale pe păstrarea intactă a celor zece porunci sau a torei care a fost dată de Dumnezeu pe muntele Sinai. Spre deosebire de ascetul islamic, ascetul iudaic nu este fundamentalist ci mai mult decât orice formalist sau fariseic. Se ştie încă din timpurile când a trăit Domnul Iisus Hristos de formalismul sau fariseismul evreilor şi a religiei lor. Acest formalism sau fariseism se baza numai pe o îndeplinire exterioară sau externă a cerinţelor legii mozaice. La fel de bine ascetul iudaic nu era un ascet care este cu mintea şi inima în asceza sa. El îndeplinea formal ceea ce cerea legea mozaică fără să Îl iubească real şi adevărat pe Dumnezeu. Mai mult decât orice asceza iudaică a fost una ortodoxă dar ea după cum am spus a fost extrem de mult instituţionalizază în sensul în care ascetul mozaic nu trebuia neapărat să face faptele ascezei sale şi implicat din punct de vedere personal şi sufletesc. Acesta a fost unul dintre motivele pentru care Vechiul Testament a fost completat de Noul Testament care şi el este o carte ascetică compusă din 27 de mari secţiuni ce vin să ne arate că faptele ascezei noastre trebuie să fie dezinteresate şi că ele trebuie să plece din iubire faţă de Dumnezeu.

Asceza mozaică după cum am spus a fost una extrem de formală care nu era interesată în mod real dacă Dumnezeu era sincer căutat şi iubit. Ea urmărea mai mult un fel de tribut adus lui Dumnezeu dar miza foarte mult pe faptul că fericirea şi bucuria vor venii compensatoriu în urma îndeplinirii practicilor ascetice. În cadrul mozaismului se vor crea mai multe mişcări ascetice dar probabil una dintre cele mai cunoscute a fost cea adepţilor de la Qumran sau mai bine spus a esenienilor. Concepţia despre lume a esenienilor a fost una profund ascetică dar ea a devenit din nefericire una radicală care nega rolul sau importanţa căsătoriei. Esenienii credeau că a fii căsătorit este un lucru rău şi neascetic. Ei de fapt un părăsit deplin lumea şi s-au retras la Qumran, undeva în deşert. Esenienii negau dreptul la proprietatea privată toate bunurile lor fiind în comun. În cadrul iudaismului asceţii esenieni au

[18] Nile Green, *Sufismul o istorie globală,* (Oxford, 2012).

fost priviţi mai mult ca şi un fel de sectă la fel cum sunt priviţii Martorii lui Iehova de creştinism. La fel de bine o altă trăsătură a esenienilor a fost faptul că ei considerau că comerţul este negativ şi rău. Esenienii se îmbrăcau numai în haine albe şi se spălau cu apă rece extrem de frecvent. Aceasta a fost una dintre practicile lor ascetice. Munca esenienilor era după cum am văzut făcută în comun. Esenienii condamnat blestemul şi înjurătura [acest fapt putea duce la excluderea definitivă din sectă sau comunitate]. Titlul pe care şi l-au luat esenienii a fost de „fii luminii" şi ei se considerau în război cu „fii întunericului" cei care nu au aderat la practicile lor. După cum am spus în iudaism sau mozaism esenienii au fost cea mai puternică organizaţie sau sectă ascetică. Unii cred că însuşi Sfântul Ioan Botezătorul a fost parte din mişcarea lor. Acest lucru este însă greu de precizat fiindcă în mentalitatea timpului esenienii se despărţiseră de cultul oficial iudaic din Ierusalim mai mult decât orice fiindcă ei nu acceptat sacrificiile sau jertfele de animale care erau aduse lui Dumnezeu în zilele de mai înainte de Domnul Iisus Hristos. Ascetul esenian era mai mult decât orice în război cu răul şi puterile răului. El ştia însă că binele şi lumina vor învinge în cele din urmă.

Prin urmare, asceza mozaică i-a avut ca şi zenit al său pe esenieni. Esenienii nu mai există în zilele lor dar ne-au rămas de la ei foarte multe scrieri care denotă o comunitate puternic orientată ascetic. Asceza esenienilor a devenit ulterior o practică ce a fost preluată de mai multe popoare din orientul mijlociu. Aceste practici ascetice eseniene au lăsat o amprentă puternică asupra ascetismului şi a istoriei ascezei. Esenienii au fost înregistraţi ca şi existând încă din secolul al II-lea înainte de Hristos ceea ce ne facem să deducem că omul a fost interesat şi a căutat viaţa ascezei încă din timpurile de mai înainte de Hristos. Cei care sunt interesaţi de o istorie mai profundă a ascezei vor putea găsii extrem de multe date şi informaţii studiind istoria esenienilor.[19] Esenienii au prevăzut că se v-a naşte Domnul Iisus Hristos dar este greu să spunem că ei l-au recunoscut real şi direct pe Domnul Iisus Hristos. Prin urmare, a existat şi în cadrul mozaismului mai mult decât orice un puternic curent ascetic. Asceza iudaică a fost mai mult decât orice o asceză convenţională care era centrată în jurul idei de Mesia, mântuitorul sau salvatorul lumii. Asceza iudaică era foarte mult o modalitate de a salva sau mântui lumea.

Prin urmare am făcut în rândurile de mai sus o trecere în revistă a principalelor concepţii ascetice din marile religii ale lumii. Concepţii ascetice există în hinduism, buddhism, taoism, islam sau iudaism. Toate aceste mari religii au în cadrul lor un anumit capitol care se leagă de asceza creştin ortodoxă. Există prin urmare o mare diversitate de concepţii ascetice care variază de la o eshatologie totală la o soteriologie aplicată. Din punct de vedere creştin ortodox asceza este o modalitate de a ne apropria sau de a Îl slujii pe Dumnezeu. Slujirea lui Dumnezeu poate fii făcută şi prin asceza personală dacă aceasta este făcută din iubire şi din sinceritate. Mai mult decât orice trebuie să ştim că iubirea de Dumnezeu nu se manifestă în mod hedonist ci mai mult decât orice în mod ascetica. Iubirea de Dumnezeu nu este hedonistă ci ea este ascetică. Asceza este dincolo de orice un principiu monoteist. Asceza creştin ortodoxă spre deosebire de alte religii este orientată monoteist şi este mai mult o metodă de slujire profundă şi interioară a lui Dumnezeu. Asceza creştin ortodoxă spre deosebire de alte asceze din marile religii ale lumii este o asceză care vrea mai mult decât orice să ajungă la o slujire deplină cu Dumnezeu. Unirea cu Dumnezeu este mai mult decât orice un lucru ascetic. Asceza creştin ortodoxă este dincolo de orice o culminare a tuturor

[19] Regretatul părinte Atanasie Negoiţă de la Facultatea de teologie creştin ortodoxă din Bucureşti ne-a lăsat în urmă o carte despre esenieni, *Noul Testament şi manuscrisele de la Qumran* (Editura Stephanus: Bucureşti, 1993).

concepţiilor ascetice din istoria religiilor. Paradigmatic ea nu este o negaţie a restului ascezelor din marile religii ale lumii ci ceea ce tind mai multe mari religii ale lumii.

Marile religii ale lumii sunt mai mult decât orice o pregătire sau o modalitate de abordare primară a conceptului de asceză creştin ortodoxă. Mai mult decât orice trebuie să avem în vedere că asceza creştin ortodoxă este dincolo de orice ceea ce am putea denumii o modalitate esenţială a oricărei asceze din istoria lumii şi a religiilor. Împlinirea sau realizarea conceptului de asceză se realizează cel mai mult în asceza creştin ortodoxă. Marile religii ale lumii au simţit mai mult decât orice nevoia de a slujii lui Dumnezeu şi de a ajunge la o concepţia ascetică dar vedem că aceste concepte nu sunt identice. Hinduşii fac asceză şi postesc după preceptele lui Pantajali şi vor mai mult decât ajungerea la unirea cu marele tot în nirvana. Buddhiştii fac asceză şi voiesc să ajungă la iluminare care este mai mult decât orice starea de detaşare de suferinţă şi durere dar ei cred că Buddha însuşi este Dumnezeu şi mai mult decât orice prin asceză poţi devenii propriu tău Dumnezeu. Asceza buddhistă este mai mult decât orice o asceză după cum am spus egocentrică care nu cauză să Îl slujească pe Dumnezeu ci mai mult sinele sau eul personal. Musulmanii şi ei fac asceză în cadrul lunii ramadan dar vedem că asceza lor este fundamentalistă care poate fii orientată atunci când situaţia o cere în jurul conceptului de jihad care este războiul sfânt în numele lui Mohamed. În jihad omorul în numele lui Mohamed poate devii o faptă ascetică. Ne putem da seamă că concepţia islamică a ascezei este eronată şi greşită. Jihadul este mai mult decât orice o aberaţie din punct de vedere teologi şi ascetic. În cele din urmă am arătat că şi mozaicii au o concepţie ascetică care este din nefericire centrată cel mai mult pe formalist sau fariseism. Am dat în acest sens mai multe exemple şi ne-am referit la esenieni care au fost asceţii de vârf ai mozaismului.

Am prezentat în acest sens superioritatea concepţiei ascezei creştin ortodoxă raportate la marile asceze ale lumii şi am aruncat o privire generică asupra fenomenalităţii ascezei în istoria religiilor. Am arătat că nu orice formă de asceză este ortodoxă şi că sunt foarte multe genuri sau tipuri de asceze deformate şi false. În cadrul catolicismului unii cred că a ajunge la a avea stigmate sau semnele cuielor Domnului Iisus Hristos este un fapt ascetic. Am arătat astfel că fenomenul stigmatelor este neortodox şi nu trebuie acceptat. Asceza creştin ortodoxă este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii o modalitate a ajunge la o viziune reintegratoare sau generică a ceea ce înseamnă fenomenalitatea ascetului creştin ortodox. Astfel, din punct de vedere fenomenologic asceza poate avea două dimensiuni: ezoterică care se adresează celor care o iau în serios şi exoterică care se adresează celor vor doar informaţii despre ceea ce înseamnă asceză şi ascet creştin ortodox. Mai mult decât orice istoria religiilor este doar o disciplină care ne familiarizează generic cu dimensiunea generică a ascezei creştin ortodoxe. În istoria religiilor, ascetul creştin ortodox îşi poate da seama că există o mare diversitate de concepţii ascetice pe glob dintre care mai mult nu sunt ortodoxe. Din punct de vedere istoric este necesar ca mai toate marile religii ale lumii şi îşi ridice problema ortodoxiei ascezei pe care o practică. În istoria religiilor nu trebuie să ajungem la o concepţie sincretică sau panteistă a ascezei ci mai mult decât orice să ajungem la o concepţie ortodoxă. Proba ortodoxiei trebuie să fie făcută în cadrul oricărei concepţii ascetice majore a marilor religii ale lumii. Asceza şi mai mult decât orice asceza creştin ortodoxă este o şansă pe care Dumnezeu ne-o oferă de a Îl slujii şi de a ne apropria mai mult de El. Asceza

creştin ortodoxă este prin urmare prezentă deformat şi camuflat în mai multe alte religii ale lumii.[20]

CAPITOLUL AL II-LEA

CHIPUL ASCETULUI ÎNAINTE DE HRISTOS

Patima sau viciul a fost o realitate de care omul antic a început să devină conştient. Ceea ce omul antic a putut deduce este că unele păcate se pot repeta şi la un moment dat omul ajunge stăpânit deplin de ele. Conştienţi de patima înrobitoare anticii au început să caute o modalitate de dezrobire. La fel ca şi noi anticii au fost conştienţi că patima are un rol negativ în viaţa omului. Beţivii ajung să ucidă dacă nu îşi găsesc băutura lor. Desfrânatul îndumnezeieşte trupul uman făcându-l să fie mai presus de Dumnezeu. Toxicomanul şi el găseşte singurul sens al existenţei în drogul său [heroină, cocaină, opium, canabis sau etanol].[21] Fumătorul ajunge să nu mai poată trăii fără doza zilnică şi uneori de fiecare minut a ţigării care îi devine a doua natură. Din antichitate omul a devenit conştient de rolul negativ al patimilor şi a păcatelor care distrug pe om şi viaţa sa. Omul antic a început să elaboreze o concepţie ascetică asupra lumii şi a universului. Anticul sincer era chemat să fie un om ascetic care să urmeze calea virtuţii şi a binelui. Binele era astfel mai mult decât orice ceea ce am putea denumii o noţiune nesigură pentru antic.

Anticul a ajuns astfel să elaboreze o viziune sau o concepţie ascetică despre viaţă. Viaţa trebuie trăită la esenţial. Dar trebuie să ştim că există şi alte patimi foarte grave. Lenea este o patimă şi un mare viciu. Leneşul trăieşte doar pentru a pierde vremea. Lenea este un păcat care mai aduce cu sine alţi fraţi: delăsarea, dezinteresul, plictisul sau starea de lehamite generală. Poate s-a vorbit foarte puţin în zilele noastre de lene. Se spune că undeva într-un ţinut era un mare leneş. Acesta la un moment dat a însetat şi undeva mai departe de el era un izvor cu apă proaspătă. Leneşul a preferat să moară de sete decât să meargă bea fiindcă drumul era mult prea lung pentru el. Lenea este şi ea autodistructivă. După cum am spus, viciile şi păcatele nu sunt toate de acelaşi calibru. Minciuna şi ea poate devenii o patimă în sensul că mincinosul minte din ce în ce mai mult şi ajunge mai mult decât orice să se obişnuiască cu minciuna.

Pe lângă minciună mai avem alte păcate. Viciul este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii o înclinare a omului spre rău. Viciul aduce cu sine o stare generică de înclinare a omului spre rău, spre promiscuitate şi spre destrăbălare. Viciul este dincolo de orice ceea ce am putea denumii înrăutăţirea omului. De ce să nu spunem deschis că lumea din zilele noastre este o lume viciată? Patima şi viciul este la cinste pentru mulţi dintre semenii noştri. Viciul este mare prieten cu dezmăţul, cu glumele pornografice şi cu limbajul obscen sau

---

20 **Maxym Lysack**, ***The Ascetic and Sacramental Dimensions of the Spiritual Life in the Theological Reflection of Father Alexander Schmemann, Metropolitan Hierotheos of Nafpaktos, and Paul Evdokimov,*** **(**Holy Cross Greek Orthodox School of Theology, 2000).

[21] Consumul de droguri este o mare patimă a lumii în care trăim. Drogul odată ce se stabileşte în organismul omului ajunge să îl distrugă din interior. Omul este astfel mai mult decât orice ceea ce am putea denumii degradat prin consumul de stupefiante. Stupefiantele sunt o patimă şi trebuie să fim conştienţi de acest lucru. Rao S. Rapaka,Wolfgang Sadée, *Aidcţia de droguri* (Ohio, 2008).

vulgar. Tot o patimă poate fii înclinarea omului spre obscenitate. Obscenul şi iubirea de obscen şi de ceea ce este obscen este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii o trăsătură a mai multor semenii de ai noştri. Înjurăturile sunt un alt viciu sau patimă a omului. Această patimă este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii extrem de gravă mai ales când se ajunge la înjurături de ordin religios şi la hule. Înjurătura este hulă şi înjurătura cu tentă religioasă este mai mult un fel de blasfemie. După cum am arătat păcatele tind să se naturalizeze în om. Odată ce ele s-au naturalizat ele devin o a doua natură a omului. Un păcat care a devenit a doua natură în om cum este beţia, fumatul, desfrâul sau consumul de droguri se numeşte un viciu sau o patimă. Acestea îl înrobesc pe om şi după cum am spus fac ca sensul vieţii lor să nu mai fie Dumnezeu ci satisfacerea egoistă a poftelor. Patimile sau viciile sunt mai mult decât orice un fel de egoism mascat care îl ţin pe om captiv în căutarea infinită sau nelimitată a plăcerii. Viciile şi patimile sunt de esenţă hedonistă. Mai mult decât orice omul pătimaş trăieşte într-un univers hedonist care se reduce doar la satisfacerea plăcerilor proprii. Acest gen de concepţie hedonistă îl depărtează pe om de Dumnezeu şi mai mult decât orice întrerupe comuniunea omului cu Dumnezeu.

Prin urmare este cât se poate de sigur că mai înainte de Hristos a existat un chip al ascetului. Acest ascet nu era ascetul creştin ortodox pe care îl cunoaştem în zilele noastre ci era mai mult decât orice un ascet care se confrunta cu o lume păgână şi politeistă care se închina la mai mulţi dumnezei. În antichitate, fiindcă în acest capitol vom vorbii de rostul sau rolul ascetului în antichitate, ascetul avea alt fel de ispite sau de încercări decât cele din zilele noastre. Lumea păgână antică cerea din partea omului un mare efort ascetic în sensul în care el trebuia să se ferească de închinarea la idoli, o practică religioasă extrem de întâlnită şi de alte crezuri politeiste ale timpurilor. Asceza creştin ortodoxă după cum este ea reflectată în antichitate nu a fost atât de mult o flagelare a trupului sau o mutilare a omului ci mai mult decât orice o formă de înfrânare. Acest principiu avea să fie exprimat ulterior în Noul Testament unde se spunea că „toate îmi sunt îngăduite, dar nu toate îmi sunt de folos; toate lucrurile îmi sunt îngăduite, dar nimic nu trebuie să pună stăpânire pe mine.” (1 Corinteni 6, 12). Anticul devenea conştient astfel la un nivel destul de primar de nevoia unei concepţii ascetice a lumii şi a vieţii. Aceasta era calea esenţială care mai mult decât orice îi arăta omului ceea ce este principal şi important în existenţa sa. Omul din antichitate a voit o cale esenţială a vieţii, o cale care să îi reducă la minim de ce, pentru ce şi cum a fost creat de Dumnezeu în această existenţă. Răspunsurile existenţiale la aceste probleme ale omului vor venii într-o concepţie ascetică a lumii şi a universului.

Viaţa trebuie trăită la nivel esenţial şi astfel este nevoie de o viziune sau concepţie ascetică a ei. Ascetul era pentru antici omul care trebuia să se ridice la o viziune superioară a vieţii şi a lumii. Ascetul este cel care trebuia să urmeze calea esenţială a vieţii care ducea la fericire şi la împlinire. Asceza cu adevărat oferă adevărata împlinire a omului, aceasta fiindcă ea îl duce pe om la scopul pentru care a fost creat şi pentru care a fost adus de Dumnezeu în existenţă. Scopul omului este să duce o viaţă fericită şi să nu simtă suferinţa. Fericirea adevărată însă nu este în viaţa viciilor şi a patimilor care îl înrobesc şi în degradează pe om ci mai mult decât orice în viaţa ascezei sau viaţa virtuţilor care îl înnobilează şi valorifică pe om mai mult. Mai mult decât orice ştim foarte bine că viciul este un lucru rău care funcţionează pe principiul adicţiei şi al dependenţei. Omul poate devenii extrem de dependent de lucrurile care oferă plăcere sau satisfacţie imediată.[22]

[22] O lucrare mai recentă de ascetică este a pr. Prof. Dr. Sorin Cosma, *Ascetica* (Editura Marineasa: Timişoara 2003).

Principiul plăcerii după cum am spus ajunge de cele mai multe ori la ceea ce am putea denumii conceptul de plăcere absolută sau hedonism. Când omul ajunge la o concepţie hedonistă a vieţii singurul principiu în jurul căruia gravitează viaţa este plăcerea şi satisfacerea ei. Acest principiu devine un fel de dumnezeu pentru om. Lumea antică a aspirat şi ea la un fel de concepţie ascetică sau la facerea ascetului. Ascetul era mai mult decât orice ceea ce am putea denumii principiul eroic al binelui. În cele din urmă, suntem cât se poate de siguri că viaţa ascetică este o viaţă frumoasă. Spre deosebire de viaţa pătimaşului, viaţa ascetului este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii o viaţă frumoasă şi liniştită. Pătimaşul este întotdeauna cel care vrea mai mult decât orice ca lumea să graviteze în jurul său. Lumea de azi este din nefericire o lume pătimaşă. Din acest punct de vedere viaţa patimii este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii o viaţă care îl reduce pe om la un simplu devorator de plăceri. Viaţa pătimaşului este din acest punct de vedere o viaţă tragică sau mai mult decât orice o viaţă cât se poate de dramatică. Pătimaşul trăieşte drama de a fii înrobit de principiul material şi pentru el plăcerea pe care o oferă materia ajunge mai mult decât orice o materie îndumnezeită.

Ascetul antic asemenea ca şi cu ascetul din zilele noastre a fost ceea ce am putea denumii un erou al binelui şi un luptător pentru dreptate. Există ceea ce am putea denumii o dimensiune internă sau profundă a ascezei. La trepte înalte sau superioare de asceză ascetul creştin ortodox ajunge să facă asceza minţii şi a inimii. Mintea primeşte sau este un receptacol de mai multe gânduri. Gândurile sunt dincolo de orice o modalitate prin care patimile intră şi pun stăpânie sau îl agresează pe om. Prin urmare patima este dincolo de orice ceea ce am putea denumii o modalitate de subjugare a individului. Când omul ajunge să fie stăpânit de patimi el îşi capacitatea de a fii liber din punct de vedere spiritual sau sufletesc. În primă instanţă păcatul şi patima ne vine în minte ca şi o sugestie nevinovată. Mai apoi însă această sugestie aparent nevinovată începe să prindă rădăcini până în măsura în care ajunge să îl sufoce sau să îl stăpânească definitiv pe om. Stăpânit de patimi omul ajunge prin urmare pierdut etern. Patimile sunt din mai multe puncte de vedere tentaculele prin care răul şi infernul prind teren în inima şi sufletul nostru. Drumul ascetului creştin ortodox, a fost prin urmare pentru prima dată semnalat în vremurile de mai înainte de Hristos.[23] Ascetul creştin ortodox este prin urmare o imagine familiară în antichitate care avea şi ea de a face cu acelaşi fel de patimi ca şi cu cele din zilele noastre. Mai mult decât orice spre deosebire de zilele antichităţi patima din zilele noastre a primit de mai multe ori o dimensiune industrială sau poate chiar tehnică. Spre deosebite de vremurile de mai înainte de Hristos secolul al XX-lea a adus cu sine din nefericire o dezvoltare a industriei pornografice sau erotice, tot în secolul al XX-lea au fost foarte mulţi cei care au apărat o concepţie cosumeristă sau consumistă a lumii şi a existenţei. De mai multe ori putem vedea că concepţiile pătimaşe asupra vieţii şi a existenţei sunt mai mult decât orice ceea ce am putea denumii cele care duc în cele din urmă la concepţia că viaţa omului îşi găseşte menirea sau sensul în a exploata natura şi lumea din jur.

Asceza creştin ortodoxă şi o concepţie ecologică a lumii şi a existenţei. Din punct de vedere ecologic asceza este dincolo de orice ceea ce ne face să avem o concepţie raţională asupra naturii şi a folosirii ei. O concepţia care nu este ecologică duce în cele din urmă la

[23] Evul mediu avea să dezvolte în orientul ortodox sau în răsăritul ortodox un fel de sistematizare a învăţăturilor despre asceză. Aceste învăţături au fost mai mult decât orice ceea ce am putea denumii isihasmul. Poate cel mai cunoscut autor isihast a fost Sfântul Grigore Palama. A se vedea Constatin Marin, *Isihasm în mănăstirile spaţiului mioritic românesc- de la palamism la paisism,* (Editura Lumen: Iaşi, 2009).

exploatarea naturii şi a lumii din jur. Asceza creştin ortodoxă este o concepţie profund ecologică. Baza teologică sau spirituală a ecologiei o găsim în asceza creştin ortodoxă. Concepţia ascetică creştin ortodoxă este şi o concepţie ecologică. Poate s-a scris foarte puţin despre relaţia dintre asceză şi ecologie. Ecologia şi asceza au foarte multe lucruri în comun. Concepţia ascetică este o concepţie ecologică. Poate foarte mulţi nu văd o relaţie dintre asceză şi ecologie dar pentru a avea o ecologie de succes trebuie mai mult decât orice să avem şi o concepţie ascetică care să gireze mentalitatea sau modul în care ne raportăm la resursele planetei. Foarte mulţi consumă resursele planetei fără să o facă în mod raţional. Mai mult decât atât trebuie să avem în vedere că dincolo de orice trebuie să ştim ascetismul şi ecologia sunt extrem de asemănătoare şi au foarte multe puncte în comun. Dincolo de toate acestea trebuie să ştim că asceza creştin ortodoxă este pentru o vieţuire cât se poate de echilibrată cu lumea din jur şi cu mediul înconjurător. Asceza creştin ortodoxă este dincolo de orice ceea ce am putea denumii cât se poate de ecologică în sensul că cine duce o viaţă ascetică se face pe sine mai mult decât orice ceea ce am putea denumii şi un ecolog. Ecologia şi asceza sunt două ştiinţe sau discipline mentale care urmăresc acelaşi lucru. Mai mult decât atât trebuie să ştim că dincolo de toate aceste lucruri, asceza este o metodă de a ne raporta corect şi cât se poate de ortodox la natură şi la universul din jur. Dincolo de toate acestea trebuie să ştim că natura este făcută pentru a ne raporta ascetic la ea. Asceza creştin ortodoxă este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii o metodă profundă şi amplă de a ajunge la o viziune esenţială a lumii şi a naturii. Natura este un mediu ascetic de a ajunge la cunoaşterea lui Dumnezeu. Lumea este cât se poate de împotrivă să vadă o legătură dintre asceză şi ecologie dar trebuie să spunem că acest lucru este cât se poate de real şi adevărat. Ecologia şi asceza sunt pe aceiaşi noţiune de undă. Ceea ce este asceza pentru trupul omului, acea am putea spune că este ecologia pentru mediul natural. Mai mult decât orice trebuie să ştim că asceza creştin ortodoxă contribuie la o viziune ecologică a lumii şi a naturii. Din punct de vedere ascetic suntem chemaţi să avem o raportare ecologică la natură şi la existenţa ei. Mai mult decât atât rolul ecologic este şi un rol ascetic. Asceza creştin ortodoxă este dincolo de orice ceea ce am putea denumii o raportare naturală la trupul omului. Există o frumuseţe ascetică care este prezentă în aureolele sfinţilor. Chipul ascetic este mai mult decât orice un chip sobru şi cât se poate de mult prezent în dimensiunea internă a seriozităţii. Mai mult decât orice trebuie să ştim că ascetismul este fără de nici o îndoială o frumuseţe internă sau interiorizată. Asceza şi ascetismul creştin ortodox este fără nici o îndoială o dimensiune ecologică a naturii. Ascetul creştin ortodox şi ascetul antic au trăit într-un echilibru sau balanţă cu natura care este creaţie a lui Dumnezeu. Spre deosebire de exploatator, ascetul înţelege şi acceptă natura ca şi o creaţie a lui Dumnezeu. Natura este facere a lui Dumnezeu şi prin ea noi trebuie să ne ridicăm la o viziune superioară a cunoaşterii şi experimentării lui Dumnezeu.

Este cât se poate de clar că în antichitate sau mai bine spus în timpurile de mai înainte de Hristos nu exista o concepţie ecologică asupra lumii şi a naturii. În zilele noastre această concepţie a devenit un imperativ categoric. Suntem chemaţi să vedem calea ecologică a naturii şi a lumii în care trăim. Natura este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii o raportare ecologică şi din punct de vedere spiritual omul trebuie să aibă o raportare ascetică la natură. Ceea ce voim să arătăm este că ascetul este şi un ecolog. Ecologia este ştiinţa care ne învaţă să protejăm mediul înconjurător. Ascetica este ştiinţa care ne învăţă cum să ne stăpânim trupul şi poftele sale. Mediul înconjurător a fost lăsat de Dumnezeu ca şi un mediu

în care să ne desfăşurăm viaţa şi prin urmare nu trebuie să transformăm din acest mediu un teren al exploatării şi a consumismului.[24]

Prin urmare, am arătat în rândurile de mai sus că ascetismul creştin ortodox este o viziune comună cu ecologia. Ascetismul creştin ortodox este mai mult decât orice ecologic. Principiul ascetic ortodox este de a trăi într-o armonie cu lumea din jur şi mai ales cu natura. Raportarea ascetului ortodox la natură este mai mult decât orice una ascetică şi o raportare cât se poate de adevărată şi frumoasă. Ascetul creştin ortodox este mai mult decât orice un apărător şi un „raţionalist" al naturii. Ascetismul prin urmare nu este numai un principiu pnevmatic sau spiritual ci şi un principiu ecologic. Ascetul creştin ortodox este mai mult decât orice pentru o întrebuinţare raţională a naturii şi a lumii din jur. Lumea din jur prin urmare poate devenii un mediu ascetic de a ajunge la comuniune cu Dumnezeu. Comuniunea autentică cu Dumnezeu este ceea ce am putea denumii reflectată întotdeauna de un mediu ascetic sau de un comportament ascetic. Atunci când cineva se simte în prezenţa lui Dumnezeu el mai simte şi nevoia de a avea un comportament sau o atitudine ascetică.

Prin urmare, ştim că Dumnezeu este un dumnezeu care a iubit şi încă iubeşte chipul asceţilor. Ascetul creştin ortodox a avut mai mult decât orice un chip transcendent care a avut capacitatea de a se ridica peste cotidianul, lumescul şi efemerul lumii din jur şi a ajunge la sursa existenţei şi la scopul vieţii şi al lumii. Lumea din jur este pentru acesta un mediu de transcendenţă care poate fii mai mult decât orice transcendenţă care îl are în vedere pe Dumnezeu. Chipul descoperii lui Dumnezeu este un chip transcendent care se manifestă cel mai bine prin transcendenţă. Transcendenţa lui Dumnezeu este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii un chip superior de descoperire a mediului în care îl descoperim pe Dumnezeu şi a modului în care ne raportăm la Dumnezeu.

Dumnezeu ceea ce am putea spune motivaţia primară a ascetului creştin ortodox. Ascetul creştin ortodox să ajungă la comuniunea cu Dumnezeu şi în acest sens el devine un ascet care vrea mai mult transcederea lumii şi a graniţelor ei. Lumea devine astfel un chip de transcendentă a omului sau mai bine spus a ascetului în spre Dumnezeu. Vechiul Testament ne-a pus în faţă mai multe chipuri de transcendenţă. Poate primul mare chip de ascet din istoria lumii a fost dreptul Abel care ştim că a fost ucis din invidie de fratele său Cain. Dreptul Abel a fost un ascet sau un chip al viitorului ascet creştin ortodox. Se ştie despre Abel că aducea în faţa lui Dumnezeu roadele cele mai bune ale muncii sale. La fel de bine Abel a căutat să fie un om bun şi drept. Abel deşi este o persoană de mai multă vreme uitată de istorie a fost un chip al ascetului. El a avut am putea spune o raportare „proto-ortodoxă" la lume şi la realitatea existenţei ei. Poate nu se insistă prea mult asupra comportamentului ascetic al dreptului Abel. Abel a fost ceea ce am putea denumii o modalitate ascetică de raportare la Dumnezeu.

Dumnezeu se ştie că l-a iubit pe Abel fiindcă privea cu plăcere şi bucurie la darurile aduse de el. Cerinţa ascezei de fapt a fost cerută chiar de Dumnezeu în rai când le-a cerut primilor oameni să mănânce din toţii pomii „dar din pomul cunoştinţei binelui şi al răului să nu mănânce fiindcă în ziua când vom mânca vor murii." Se poate vedea că Dumnezeu a cerut ca primii oameni să fie mai mult decât orice asceţi. Dumnezeu a cerut ca umanitatea să fie una ascetică şi nu o umanitate lacomă şi plină de nesaţ. Această poruncă a lui Dumnezeu nu a fost respectată şi prin urmare încălcarea ei a dus la pedeapsa lui Dumnezeu care a fost moartea. Moartea prin urmare a fost o realitate pe care Dumnezeu nu a intenţionat-o în istoria lumii şi care a provenit din neascultare. Mai ştim astfel că Dumnezeu este prin urmare

[24] Scot McKnight, *Postul: practicile antice,* (Tennessee, 2009).

un Dumnezeu care nu vrea să ne vadă suferind dar iubeşte să ne vadă că ne nevoim pentru dragostea Lui. Toţi marii sfinţi şi cei care au fost bine plăcuţi lui Dumnezeu au fost mai mult decât orice asceţi. Ascetul este ce am putea denumii un fel de umbră sau de reflecţie prin oglindă în Vechiul Testament.

Dincolo de toate acestea ştim că Dumnezeu este mai mult în spatele sau Cel care i-a susţinut pe marii asceţi. Un alt chip de mare ascet a fost din punct de vedere istoric şi biblic Noe. Umanitatea din vremea lui Noe ştim că era străină de căile şi iubirea lui Dumnezeu. Acest lucru a adus cu sine mânia dreaptă a lui Dumnezeu. Dumnezeu a hotărât să piardă lumea. A găsit un singur drept sau un om bun care a fost dreptul Noe şi familia lui. Noe a fost un chip ascetic. Vedem în ce situaţie inconfortabilă a fost pus Noe. Lumea din zilele lui trăia în beţii, chefuri interminabile, destrăbălare, orgii şi desfrâu. Noe a dus o viaţă înfrânată şi în ciuda faptului că şi-a atras antipatia şi dispreţul a mai multor semenii de ai săi, el a continuat să fie credincios lui Dumnezeu. Exemplul lui Noe este pentru mulţi din zilele noastre o mitologie ieftină. Noe poate fii trecut ca şi un chip transcendent al ascetului din antichitate.[25] Antichitatea a fost prin urmare un timp în care omul a căutat o modalitate de transcedere a lumii şi a universului pentru a ajunge la Dumnezeu. Transcederea lumii a fost prin urmare un ideal al lumii antice. Anticul a voit prin urmare o modalitate superioară de a trece dincolo de greutăţile şi răutăţile lumii în care trăia. Această metodă de transcedere avea să fie asceza creştin ortodoxă. Asceza ortodoxă a fost ceea ce am putea denumii capacitatea omului de a ajunge la Dumnezeu dincolo de greutăţile şi problemele lumii contingente în care trăia. Odată cu strămutarea evreilor în Egipt s-a născut un alt chip ascetic sau o altă imagine a ascetului. Este vorba de dreptul sau sfântul Iosif din Vechiul Testament. Acest Iosif a devenit am putea spune un fel de prototip al ascetului. Iosif a fost vândut ca şi sclav de fraţii săi, ulterior devine prim ministru sau marele logofăt de lângă faraon. Dreptul Iosif la fel de bine este victimă a atacurilor soţiei unui mare demnitar pe nume Putifar. Din mai mult puncte de vedere Iosif a fost mai mult decât orice un chip al ascetului.

Vedem prin urmare că calea ascetului este plină de probleme şi de dificultăţi. Ascetul este războit de ispitele trupului, de tentaţiile egoului sau de voia celor din jur. Calea ascetului este o cale transcendentă. Prin extrapolare am putea spune că ascetul creştin ortodox este ceea ce am putea denumii nu numai un erou ci şi o persoană care are aspiraţii de ordin eshatologic. Mai multe dintre aspiraţiile ascetului creştin ortodox se vor realiza numai în veacul ce v-a să fie. Ascetul prin caracterul său transcendent al lumii în care trăieşte aspiră în spre veacul eshatologic. Din punct de vedere eshatologic ascetul este ceea ce am putea denumii un chip al descoperirii timpului eonic când se v-a face acea anticipată separaţie dintre cei buni şi cei răi de la finalul tuturor veacurilor.

Ascetul creştin ortodox se confruntă cu dificultăţi şi probleme: antipatia celor din jur, de multe ori abandonul celor care l-ar putea sprijinii, asprimea postului, greutatea îmblânzirii poftelor trupului şi altele asemenea, dar în cele din urmă ascetul v-a reuşii cu ajutorul lui Dumnezeu să se ridice peste toate şi să ajungă la unirea cu Dumnezeu. Unit cu Dumnezeu, ascetul v-a dobândii acea siguranţă şi certitudine de care avea nevoie şi pe care o dorea. S-a mai spus că asceza are aproximativ 3 etape: 1. partea de început care se manifestă printr-o puternică iubire de Dumnezeu şi printr-o puternică însufleţire în spre tot ceea ce este religios şi tot ceea ce ţine de religie şi 3. în cele din urmă partea finală care duce la stabilizarea definitivă a omului în Dumnezeu şi în realitatea existenţei Sale. Prin urmare drumul ascetului

[25] Anne Richmond Seville, *Asceţii şi socitatea în Nil al Ancirei: imaginea Vechiului Testament ca şi reformă personală şi socială* (Washington DC, 2008).

este ce am putea denumii un drum care este sigur dar greu. Ascetul se confruntă cu toate ispitele şi greutăţile de natură spirituală, dar odată ce le-a depăşit el nu se mai întoarce niciodată la stadiul lor. Mai mult decât orice ştim că ascetul este un deschizător de drumuri pentru cei dezorientaţi şi lipsiţi de perspective. Asceţii sunt prin urmare persoane care merită respectul şi cinstea noastră mai mult decât orice. Ascetul este cel care se avântă pe zenitul existenţei şi a lumii spirituale. Ascetul este ce am putea spune o persoană care înfruntă dincolo de orice greutăţile şi durerile lumii în care s-a născut. El tinde cu sufletul spre Dumnezeu şi nu se mai simte deloc atras de deşertăciunea unei lumi care orbecăie în ignoranţă şi patimi.

Ascetul de mai înainte de Hristos nu a luat încă chipul călugărului sau el eremitului din vremurile de astăzi dar ca şi stare de spirit el a existat mai înainte de Hristos. Primele imagini desluşite ale asceţilor le întâlnim în ascetica Vechiului Testament. Asceza Vechiului Testament se v-a termina cu Sfântul Ioan Botezătorul. Moise a fost şi el un al chip al ascetului care a peregrinat timp de 40 de ani prin pustie în drum spre pământul făgăduinţei. Exerciţiul proorocului Moise a fost un exerciţiu ascetic. Pentru ca să se suie pe muntele Sinai să primească de la Dumnezeu decalogul Moise a postit şi s-a nevoit. Evident, asceza lui Moise a fost o asceză primară care avea să fie ulterior dezvoltată de sfinţii de după el. Asceţii din Vechiul Testament au ajuns unii la măsuri extraordinare şi uimitoare pe care foarte puţini dintre noi i-am egala în zilele noastre. Ascetul din Vechiului Testament era motivat de a începe să creeze dincolo de orice o religie sau de a restabilii legătura pierdută cu Dumnezeu. Restabilirea legăturii pierdute cu Dumnezeu în rai a fost ţelul sau scopul ascetului din timpurile de mai înainte de Hristos. Omul a început să jertfească lui Dumnezeu dintr-o înclinaţie ascetică. El s-a văzut pe sine singur şi părăsit de Dumnezeu. Aceasta datorită mai mult decât orice păcatului pe care l-a săvârşit. Păcatul l-a înstrăinat şi continuă să îl înstrăineze pe om de Dumnezeu. Ascetul a fost cel care a ajuns la concluzia că un exerciţiu de echilibru în raportarea la lumea din jur îl poate menţine pe om într-o legătură stabilă şi continuă cu Dumnezeu. Concepţiile hedoniste şi modul de viaţă hedonist a fost o constată în antichitate. Lumea antică frecventa culte care se închina lui Dionisios, Bachus, Diana, Ceres, Zamolxe sau Afrodita, care erau culte demonice sau satanice. Aceste culte care împânzeau antichitatea erau culte hedoniste care se închinau plăcerii sub orice formă ca şi la însuşi Dumnezeu.[26]

Prin urmare, după primii ani ai umanităţii avea să se contureze în antichitate în special în tradiţia Vechiului Testament imaginea ascetului sub chipul proorocului sau a profetului. În Vechiul Testament se ştie că s-au remarcat patru mari figuri ascetice: Isaia, Ieremia, Daniel şi Iezechil. Pe lângă aceste figuri ascetice s-au mai remarcat şi altele dar ele nu au fost centrale conceptului de ascet o perioadă mai lungă de timp. Ascetul vechiului testament practica o asceză mai puternică decât cea a filosofilor. Ascetul nu căuta înţelepciunea lumii ci înţelepciunea lui Dumnezeu. Din acest punct de vedere sfera orientală a fost cât se poate de darnică în a ne oferii chipuri de mari asceţi dintre care după cum am arătat unii au ajuns la sfinţenie. Ascetul prin urmare se vedea pe sine ca şi un cercetător al unei modalităţi mai noi şi mai sigure de a ajunge la Dumnezeu.

Desprins de lume şi de perisabilul ei, ascetul antic se bucura de respiraţia curată a comuniunii cu Dumnezeu. Acesta este ţelul şi scopul său primar şi ultim. Ascetul este astfel persoana care ajunge la cea mai mare perfecţiune sau desăvârşire spirituală. El nu caută faima şi celebritatea trecătoare a unor principii reprobabile şi incerte ci el alunge să stea în

[26] Hnery Ruffner, *Părinţii deştertului* (New York 1850).

lumina comuniunii cu Dumnezeu. Ascetul creştin ortodox este fără de nici o îndoială o persoană care stă în comuniunea cu Dumnezeu şi care devine un model de urmat şi pentru ceilalţi ai acestei comuniuni. Nevoia unor asceţi autentici este profund resimţită în zilele noastre mai ales pe fondul a mai multor crize şi probleme morale şi etice. Asceza creştin ortodoxă este foarte mult o metodă de a ţine existenţa omului la ceea ce este important şi esenţial în viaţa persoanei umane. De mai multe ori omul secolului al XXI-lea pendulează între mai multe concepţii neesenţialte sau străine ale existenţei sale. El se vede pe sine ca fiind creator al unei culturi şi civilizaţii superioare dar acest lucru nu este aşa. Omul secolului al XXI-lea este de mai multe ori un om care se află în derivă fără să aibă foarte bine definite perspectivele sau concepţiile a aceea ce el voieşte să realizeze. Vechile idealuri ale comuniunii şi iubirii de Dumnezeu sunt chestionate de cei mai mulţi din vremurile noastre. Acest lucru nu îl face şi ascetul. Un alt chip al ascetului şi al drumului său esenţial este mai mult decât orice retragerea interioară sau renunţarea la vacarmul din marile oraşe sau metropole. În mai multe dintre marile noastre metropole există într-un vacarm continuu. În vacarmul mai multor mari oraşe omul ajunge să se împrăştie şi să se risipească.

Acest vacarm a creat în secolul al IV-lea după Hristos acele renumite retrageri în deşert în care mai mulţi creştini au respins viaţa comunitară a oraşelor. Mai mulţi creştini au părăsit lumea şi s-au retras în locuri pustii unde au fondat mănăstiri. Zgomotul şi gălăgia din mai multe mari metropole au un rol negativ asupra omului. Mai mult decât orice el îşi pierde liniştea lăuntrică şi se simte permanent într-o stare de tensiune. Mai mulţi dintre semenii noştri resimt influenţele negative ale vacarmului marilor metropole: zbierete, strigăte, ambalări exagerate de automobile, claxoane sau sunete de motociclete toate ne creează de mai multe ori imaginea unei sălbăticii mecanizate. În acest mediu al marilor metropole omului secolului al XXI-lea se autoiluzionează că trăieşte în comuniune cu Dumnezeu dar de fapt aceasta este numai o iluzie. Pentru a fii în stare de comuniune cu Dumnezeu omul trebuie să aibă orice ceea ce am putea denumii starea de asceză care renunţă la ceea ce nu este util şi necesar în comuniunea cu Dumnezeu. De cele mai multe ori asceţii au fost marginalizaţi şi desconsideraţi. În Vechiul Testament sfântul prooroc Daniel a fost închis într-o groapă cu lei de regele Nabucodonosor al Babiloniei pentru a scăpa definitiv de el. La fel de bine Sfântul Ilie Tesviteanul a trebuit să plece şi el în pustie după ce a stârnit mânia regelui Ahab şi a reginei Isabela fiindcă i-a mustrat că erau închinători la idolul Baal şi Astarta. Prin urmare în Vechiul Testament ascetul de mai multe ori a fost prigonit şi persecutat. Ascetul prin urmare şi-a urmat mai mult decât orice drumul său în a Îl căuta şi slujii pe Dumnezeu. nu ţine foarte mult la chipul schimbător al acestei lumii fiindcă el ştie că lumea în sine este creaţia lui Dumnezeu. Această lume a fost creată şi modelată de Dumnezeu. Tendinţa lumii mai ales după revoluţiile ştiinţifice nu este de a pune ştiinţa în slujba lui Dumnezeu ci de a crea din ştiinţă o lume autonomă sau independentă de Dumnezeu. Ştiinţa nu este în sine un dat sau un dar de la Dumnezeu ci este o modalitate de a îl face pe om o monadă independentă de Dumnezeu atunci când Dumnezeu nu ar fii în acord cu dezideratele sau năzuinţele omului. Cea mai mare greşeală epistemologică pe care o face ştiinţa sau ştiinţele secolului al XXI-lea este că nu se consideră pe sine metode ascetice de a Îl slujii sau de a intra în comuniune cu Dumnezeu. După cum am arătat noţiunea de asceză este o noţiune amplă şi nu am greşii dacă am vorbii şi de o asceză ştiinţifică. Asceza ştiinţifică poate devenii un lucru care să îl ducă pe om la Dumnezeu, dacă savantul îşi vede toate încercările şi munca ca şi o modalitate de a Îl slujii pe Dumnezeu. Există foarte mulţi mari savanţi în marile centre universitare sau marile laboratoare ale lumii care şi ei practică o asceză dar această asceză

nu este direcţionată spre Dumnezeu ci mai mult decât orice spre autonomizarea existenţei omului în raport cu Dumnezeu.

Deşi au existat mai mulţi asceţi în antichitate, antichitatea nu am putea spune că a fost o şcoală a asceţilor. Asceza creştin ortodoxă s-a conturat ulterior pe fondul sinoadelor ecumenice şi a părinţilor deşertului. Anticii însă poate au fost mult mai conştienţi decât suntem noi cei de azi că în lume există puteri sau forţe oculte care influenţiază sau afectează viaţa şi destinul omului. Asceza creştin ortodoxă este mai mult decât orice o modalitate de protecţie de luptă împotriva diavolilor. În Noul Testament Domnul Iisus Hristos avea să mărturisească deschis acest lucru când le spunea apostolilor „că acest gen de diavol nu iese decât cu post şi rugăciune.” Prin urmare, asceza o armă împotriva diavolului şi a uneltirilor sale. Sfinţii părinţi ne spun că în mod sigur impulsurile spre lăcomia pântecelui şi la desfrânare sunt lucrări ale diavolului. Avem însă şansa de a nu da curs acestor impulsuri pierzătoare. Această şansă se concretizează cel mai mult în asceză. Prin asceză devenim biruitori asupra diavolului. Calea pe care o oferă diavolul este calea largă a plăcerilor şi a dezmăţului dar care duce în cele din urmă la pierzanie, în timp ce calea pe care o oferă Dumnezeu este calea strâmtă a ascezei şi a nevoinţei dar care duce la viaţă veşnică.[27]

Asceza creştin ortodoxă este ceea ce trebuie să facă omul în vederea mântuirii. Omul nu se poate mântui pe sine dar el trebuie să îi demonstreze lui Dumnezeu că vrea sau este dispus să se mântuiască. Asceza creştin ortodoxă aduce cu sine şi un comportament anume. Asceza înseamnă sobrietate, seriozitate, cumpătare, vorba înţeleptă, discernământ şi mai mult decât orice echilibru. Echilibrul este o noţiune care lipseşte la mai mulţi dintre semenii noştri. Unii sunt extrem de evlavioşi în timp ce alţii dintre noi profesăm de mai mult ori un ateism cras şi lipsă de interes pentru orice înseamnă sfânt. Nu cred că este plăcut faptul că trăim într-o lume a extremelor. Din nefericire sunt foarte multe extreme în zilele şi vremurilor noastre şi mai multe pleacă din lipsa de interes faţă de Dumnezeu sau de iubire faţă de Dumnezeu. A mărturisii că cineva Îl iubeşte sincer şi onest pe Dumnezeu este mai mult decât orice ceea ce am putea spune echivalentul cu a devenii un anonim perpetuu în zilele noastre. Destul de anost, mas media din zilele noastre ne familirizează cu un climat în care individul Îl dispreţuieşte pe Dumnezeu şi duce o viaţă imorală. Mai multe dintre modele societăţii secolului al XXI-lea se înscriu în această categorie.

Omul secolului al XXI-lea este un om care de mai multe ori nu ţine cont sau uită de ceea ce este mai esenţial, relaţia sau comuniunea cu Dumnezeu. Acest lucru este evitat şi de mai multe ori trecut sub vedere într-o societate în care sunt aclamaţi şi ovaţionaţi oameni fără nici un Dumnezeu. Ca să ne putem da seama de axiologia sau de valoarea unui om trebuie să ne uităm în primul rând la raportarea lui faţă de Dumnezeu. În fruntea secolului al XXI-lea trebuie să ajungă oameni cu frică de Dumnezeu sau oameni religioşi cum li se mai spune şi nu atei sau nihilişti cum se întâmplă de mai multe ori în zilele noastre. Dacă în fruntea secolului al XXI-lea vor ajunge oameni fără frică de Dumnezeu sau atei şi agnostici ei nu vor face decât să ne ofere o pregustare a infernului şi a iadului. Acest lucru a avut loc de mai multe ori în istorie. Trebuie să spunem că lucrurile sunt mult mai simple la Dumnezeu decât par. În timp ce diavolul complică lucrurile pentru om, până în momentul în care ajungem să ne pierdem propria mântuire, la Dumnezeu totul este simplu şi clar. Ştim că Dumnezeu vrea ca „toţi oamenii să se mântuiască şi la cunoştinţa adevărului să vină”, însă

[27] Arsenie Boca, *Cărarea împărăţiei,* (Episcopia Română Ortodoxă a Aradului, 1995).

am putea spune că mântuirea nu este un dar gratuit a lui Dumnezeu. Au mari şanse de mântuire persoanele ascetice sau persoanele care Îl iubesc pe Dumnezeu.[28]

După cum am spus nu toţi dintre noi putem ajunge la acelaşi grad de asceză, dar suntem datori să facem asceză din iubire de Dumnezeu. Nu putem spune că Îl iubim pe Dumnezeu dacă nu şi demonstrăm acest lucru. Asceza este o modalitate concretă de a demonstra iubirea noastră faţă de Dumnezeu. Nu trebuie să confundăm asceza cu sărăcia. Sărăcia este mai mult decât orice un lucru rău care se abate peste noi, dar celor săraci credem că aceste rânduri le vor fii de mângâiere fiindcă sărăcia poate fii privită ca şi o formă de asceză, în timp ce cei bogaţi şi care umblă după multe averi ajung să nu fie lipsiţi de nimic, de mai multe ori viaţa lor asemenea pildei cu bogatul şi săracul Lazăr din Biblie ajuns să fie împietriţi şi nepăsători faţă de Dumnezeu şi de cele sfinte. De mai multe ori bogăţia în exces nu a adus fericirea ci neînţelegerea şi vrajba. Bogăţia peste măsură instalează în inima şi sufletul omului o patimă care foarte greu poate fii dezrădăcinată: este vorba de avariţie. De mai multe ori avarii, sau lacomii pentru bani şi averi ajung să îşi sechestreze propria familie, rude şi prieteni din cauza patimii lor.[29]

După cum am spus asceza nu este numai o conduită fizică: post, rugăciune, pelerinaje ci mai este şi o conduită morală: iubire, blândeţe, înţelegere, cumpătare sau amabilitate. Asceţii sunt oameni amabili şi oameni care mai mult decât orice caută înţelegerea şi iubirea dintre semeni. Sunt foarte mulţi care se scuză în secolul al XXI-lea că asceza este o practică doar pentru călugări şi monahi dar acest lucru nu este aşa. Cu toţii cei care cred în Dumnezeu sunt chemaţi să practice asceza în funcţie de puterile lor. Nu trebuie să facem asceză peste puterile noastre. Dacă lipeşte ceva sau un lucru important din formarea sau facerea secolului al XXI-lea este fără de nici o îndoială o concepţie şi o modalitate ascetică de a privii lumea şi pe om sau existenţa umană în genere. Din acest motiv, în secolul al XXI-lea se poate simţii o stare de incertitudine şi de angoasă care se manifestă prin depresie, deznădejde şi lipsă generică de orientare. Ceea ce datorăm cel mai mult secolului al XXI-lea este posibilitatea elaborării unei spiritualităţi şi a unei viziuni ascetice a existenţei. Secolul al XX-lea a adus cu sine foarte multe crize în plan moral, spiritual şi religios. Timpul este să nu mai repetăm greşelile făcute de secolul al XX-lea. Secolul al XXI-lea trebuie să înveţe să îşi facă temele referitor la ceea ce a fost secolul al XX-lea. Ca şi oameni ai secolului al XXI-lea trebuie să fim omeni ai timpurilor şi ai vremurilor noastre şi să nu trăim nici cu nostalgia trecutului dar nici cu o încredere prea mare în viitor. Suntem datori să fim optimişti pentru secolul al XXI-lea dar suntem datori să oferim şi mai mulţi asceţi acestui secol care are nevoie de ei mai mult decât orice. Oferta de concepţii hedoniste şi materialiste este mare şi întâmpinăm foarte multe greutăţi în a contracara această ofertă. Ar fii o tragedie mare dacă omul secolului al XXI-lea este în esenţa lui un hedonist şi un om care se închină patimilor şi plăcerilor sale uşoare ca şi lui Dumnezeu.

În acest capitol este în intenţia autorului să arate că vechime modele ascetice ale Vechiului Testament cum a fost Sfântul Ilie Tesviteanul, proorocul Iona, proorocul Natan, Iosia sau proorocul Zaharia sunt încă un fel de repere pentru zilele noastre. Dar evident avem şi mulţi alţi mari asceţi care trebuie să îi încurajăm mai mult decât orice. Lipsa de asceţi aduce cu sine decăderea morală şi spirituală acest lucru a fost experimentat de mai multe ori de

[28] Sfântul Nil Sorski, *Scrieri ascetice* (Editura Sofia: Bucureşti, 2010).

[29] Un astfel de caz a fost făcut de infamul împărat italian Nerone care şi-a ucis propria mamă prin sabie fiindcă aceasta îl mustrase pentru modul de viaţă destrăbălat şi uşuratic pe care îl ducea din cauza iubirii de plăceri şi de avuţii.

vremurile mai înainte de noi. Am putea spune că din mai multe puncte de vedere antichitatea a fost mult mai atrasă de chipul sau de imaginea filosofului decât de chipul sau imaginea ascetului. Ascetul era fără nici îndoială de mai puţin interes decât filosoful. Ascetul şi filosoful sunt două noţiuni distincte şi prin urmare ele nu se confundă. În timp ce filosoful aspiră de înţelepciune, ascetul aspiră la înfrânare. Mai mulţi filosofi însă au fost conştienţi de dimensiunea ascetică a existenţei şi a vieţii omului şi prin urmare au elaborat diferite concepţii şi opinii referitoare la asceţi la şi asceză. Creştinismul ortodox avea însă să sintetizeze cel mai bine concepţia ascetică a lumii şi a omului. Prin esenţa lui omul este chemat să fie ascetic şi să evite hedonismul. Concepţia hedonistă este una carnală care îl duce pe om la decădere şi distrugere.

Ceea ce se poate vedea este că în spatele la mai multe mari realizări ale omului a existat sudoare şi efort. Aceasta este aşa fiindcă după cum am spus, de la facere Dumnezeu l-a plasat pe om într-un spaţiu ascetic. Acest spaţiu este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii modul în care omul avansează. Altă dimensiune ascetică a existenţei omului este mai mult decât orice munca. Munca de mai multe ori este şi ea o formă de asceză. După cum am spus, actul muncii este un act ascetic dacă atunci când muncim o facem pentru Dumnezeu. Sunt în zilele noastre foarte multe genuri de munci care au un caracter ascetic în special muncile din laborator în care diferiţi savanţi investighează sau analizează anumite metode sau principii ştiinţifice. Asceza poate fii în anumite cazuri şi o muncă extrem de grea şi de costisitoare. Mai mult decât orice trebuie să spunem că asceza izvorăşte dintr-o iubire şi o relaţie sinceră cu Dumnezeu şi existenţa Sa. După cum am spus mai înainte de Hristos nu a existat o concepţie foarte bine conturată sau extrem de bine definită a ascetului şi ascezei. Ea s-a conturat în vremurile de după Hristos. Vom vedea însă că în creştinism opiniile referitor la asceză nu au fost identice ci mai mult decât orice divergente.[30]

Ascetul antic putea avea mai multe motivaţii în asceza sa: este dezgustat de idolatria sau păgânismul din jur, mai multe concepţii antice despre viaţă erau barbare şi retrograde şi ascetul vroia mai mult decât orice o raportare mai superioară la termenii generici ai vieţii şi ai existenţei. Ceea ce este extrem de important de arătat este că antichitatea nu era străină de conceptul de asceză. În zilele noastre sunt foarte mulţi cei care susţin că asceza este mai mult decât orice ceea ce am putea denumii o formă retrogradă şi deviată a existenţei. Acest lucru este fals şi neadevărat. Asceza nu este mai mult decât orice o mortificare a trupului omului, adică o sinucidere ci mai mult o mortificare a patimilor şi a impulsurilor păcătoase care pot pune stăpânire peste trupul sau persoana omului. Sensul ortodox al ascezei prin urmare nu este sinuciderea după cum cred unii că asceza este o sinucidere latentă ci este mai mult decât orice starea de veghe sau trezvie [nepsis] ori vigilenţă la ceea ce are loc în trupul şi în persoana noastră. În fiecare dintre noi există mai multe înclinaţii. Unele sunt pozitive şi bune în timp ce altele sunt negative şi rele. Asceza este cea care ne face să ţinem în frâu pornirile rele şi păcătoase care sunt inerente unei naturi umane. De mai multe ori putem observa că asceza nu îşi face efectul instantaneu ci mai mult decât orice trebuie să fim persistenţi în eforturile noastre ascetice.

Impusurile păcătoase sau înclinările spre păcat ne spun sfinţii părinţi vin de la diavol. Asceza este o metodă prin care noi ne opunem cu succes diavolului. Acest lucru a fost exprimat şi de sfântul Iacob când ne spunea*: „*Opuneţi-vă Diavolului, şi e*l va fugi de la voi“* (Iacov 4:7). Este mai greu de crezut dar asceza este o metodă de a ne opune diavolului. O altă formă de face asceza este şi trezvia lăuntrică. Aceasta implică că noi trebuie să fim

[30] Jules Leroy, *Călugări şi mănăstiri în orient,* (New Jersey, 2004).

extrem de atenţi la gândurile cu care ne confruntăm în timpul unei zile. Gândurile sau intenţiile noastre mentale nu toate au aceiaşi origine. Unele vin de la Dumnezeu în timp ce altele sunt ispitele diavolului. Mai înainte de săvârşirea unui păcat el se prezintă în mintea noastră ca şi un gând. Momentul în care mintea acceptă să dezvolte acest gând se numeşte ispită şi facerea gândului rău se numeşte mai mult decât orice păcat. Ispitele sunt prim urmare momeli ale diavolului care vrea să ne câştige la realitatea existenţei sale: iadul sau infernul.

Nu putem face abstracţie de caracterul lăuntric al ascezei. Asceza prin urmare nu trebuie să fie numai corporală ci trebuie să fie şi una lăuntrică şiinternă. Sensul ascezei este şi unul lăuntric, sau unul interior în care omul ajunge să se despătimească şi să se unească Dumnezeu. Procesul de despătimire al omului începe din interior: a nu primii gândurile rele care ne vizitează şi a nu da curs la sugestiile păcătoase care ne vin în minte. După cum ştim, mintea omului este centrul de interes a două sfere de influenţă: a binelui şi a răului. Aceste sfere se intersectează una pe alta şi de mai multe ori ele sunt în război. Vom vorbit astfel în ascetica ortodoxă de războiul nevăzut din mintea omului. Secolul al XXI-lea este un secol care este mai mult decât orice unul în care suntem puternic asaltaţi de factorul informaţional: mass media, regiunile puternic urbanizate sau marile centre metropolitane ale lumii în care informaţia circulă extrem de repede. Omul se simte asaltat de acest torent de informaţii care de cele mai multe ori se dovedeşte a fii unul nefast şi negativ. În mass media din punct de vedere uman, persoana este un individ care este „consumator” de informaţii. O caracteristică a ascezei secolului al XXI-lea este şi asceza de informaţii. În mass media ne sunt oferite foarte multe informaţii care nu ne sunt de folos. Ştim astfel în câteva minute prin intermediul buletinelor de ştiri lucruri de pe mai toate colţurile lumii şi ale planetei. Foarte multe dintre aceste lucruri nu ne sunt folositoare şi nu ne aduc nici un câştig ci din contră ele au un rol negativ. Mass media de mai multe ori ne împrăştie şi ne dezintegrează ca şi persoane umane folosindu-se de pretextul că pentru secolul al XXI-lea trebuie să fim extrem de bine informaţi. Mai multe dintre informaţiile care le obţinem de la televizor şi de pe internet au un rol negativ şi fără nici un beneficiu pentru noi. În acest sens, suntem chemaţi să facem o asceză media. Sunt foarte mulţi care stau ore în şir, uneori şi zile sau săptămâni în şir în faţa televizorului şi devin după cum am spus consumatori sau dependenţi de fluxul informaţional media cu care suntem asaltaţi zilnic. Mass media secolului al XXI-lea creează în persoana umană care nu este deprinsă cu nici o formă de asceză un sentiment de angoasă şi de nelinişte continuă. Suntem obişnuiţi să credem că trăim într-o lume care se află pe nisipuri mişcătoare, în care greve, revolte populare, meeting-uri ale minorităţilor sexuale sau marşuri de protest merg mână în mână cu pauze publicitare în care suntem invitaţi să consumăm cine ştie ce băuturi alcoolice sau să gustăm ultima formă de brânză a unui mare producător din peninsula scandinavă. De ce să nu recunoaştem că acesta este mediul mass media la care suntem expuşi zilnic de cele mai multe ori? Sensul ascezei în ceea ce priveşte raportarea la mass media este mai mult decât orice capacitatea de a selecta informaţii şi de a face distincţii între ceea ce este util şi folositor şi ceea ce nu este. Mai multe lucruri ne sunt nefolositoare dar ajungem să fim dependenţi de ele prin marile campanii media. Acest aspect nu era prezent în antichitate. Anticul spre deosebire de noi cei din secolul al XXI-lea nu era zilnic supus acestei băi media care de cele mai multe ori ne împrăştie şi ne fărâmiţează ca şi persoane şi ne desfigurează identitatea personală.[31]

[31] Andrea Sterk, *Renunţând la lume dar totuşi conducând Biserica: episcopul călugăr în antichitatea târzie* (Boston, Universitatea Harvard, 2004).

Torentul media din secolul al XXI-lea este de cele mai multe ori lipsit de cele mai elementare criterii de selecţie şi de discernământ. De mai multe ori suntem informaţii doar de dragul de a fii informaţii despre lucruri asupra cărora nu avem nici un fel de putere sau capacitate de influenţă. Mass media însă din secolul al XXI-lea a creat un fel de mediu în care suprainformarea individului a atins conte apoteotice. Am depăşit de mai mulţi ani gradul sau nivel în care mass media ne informa. Pentru secolul al XXI-lea mass media este o metodă de suprainformare masei în care individul este un dependent sau un receptacol pasiv la evenimentele care se succed tragic sau comic în faţa lui fără ca el să poate să îşi aducă nici un fel de aport. În acest torent informaţional în care persoana umană este saturată la maxim de informaţii de care de cele mai multe ori el nu are nevoie, se pierde ceea ce am putea numii capacitatea ascetică a persoanei. Clipurile publicitare ne fac se ne simţim într-o lume în care singura noastră menire este de a devora la nesfârşit noi şi noi senzaţii prin a consuma noi şi noi produse. Se poate vedea în mass media secolului al XXI-lea o lipsă profundă a unui caracter ascetic. Omul este prin urmare nu numai un mare devorator de produse culinare ci şi un mare devorator de informaţii care alterează ambiguu de la întâlniri de nivel înalt dintre reprezentaţi ai diferitelor ţări sau forumuri internaţionale, la informaţii picante despre unele vedete din Holywood sau la informaţii din lumea sporturilor şi a meteorologiei. Ceea ce putem vedea este că în secolul al XXI-lea informaţia îşi pierde foarte mult din putere fiindcă ea este de cele mai multe ori desprinsă din context. Mass media a creat o cultură a „consumului de informaţii.”

Pentru ca persoana să devină un individ „consumator avid” de informaţii ea trebuie descentralizată de la ideea de religie şi de viaţă religioasă. Astfel de mai multe ori mas media ni-l prezintă pe Dumnezeu doar ca şi un simplu mit sau ca şi o existenţă metaforică care nu eare de a face cu lumea noastră. Lumea noastră este o lume reală şi concretă care se bazează cel mai mult pe principiul consumerismului. În această lume nu este nevoie de un Dumnezeu care ne îndeamnă la cumpătare, la post şi la rugăciune. În antichitate nu exista o mass media atât de bine pusă la punct cum este cea din zilele noastre şi prin urmare persoane nu era atât de ispită cum suntem noi. Aflat pasiv în faţa televizorului, persoana umană nu face decât să devină o unealtă pasivă a unor centre de influenţă pe care nu le-a cunoscut şi nu le-a văzut în viaţa sa. De ce să nu recunoaştem că una dintre cele mai adulate şi mai apreciate lumii din secolul al XXI-lea care este lumea mass mediei, a televizorului, a radioului şi a internetului este o lume incoerentă şi care duce lisă de principii elementare de logică şi discernământ. În lumea mass media coabitează la un loc elementul social, cu cel politic, cu cel erotic sau cu cel financiar fără să existe o mare problemă de relaţionare. Antichitatea după cum am spus nu se confrunta cu aceste ispite ale zilelor noastre. Anticul după cum am spus, făcea asceză atunci când nu frecventa cultele idolatre sau cultele păgâne ale zilelor sale. Ceea ce este adevărat este că anticii la fel ca şi noi se aflau în căutarea lui Dumnezeu. Căutarea lui Dumnezeu s-a soldat în unele cazuri în antichitate cu găsirea lui Dumnezeu. Dar cei care L-au aflat pe Dumnezeu în antichitate mai întotdeauna au făcut-o în urma unui efort ascetic.

Secolul al XXI-lea ne permite pentru cei interesaţi mai mult decât orice luxul de a rememora sau a trece în revistă marile încercări ascetice ale trecutului. Avem astfel enorm de multe lucruri de studiat din antichitate în plan ascetic atât în orient cât şi în occident. Evident acest lucru îl fac cei care sunt interesaţi sau preocupaţi de tema sau problematica ascezei. Asceza este o practică care era o amplă istoria antică. Acest lucru l-am uitat mai mulţi dintre noi. Secolul al XXI-lea poate fii şi o rememorare sau a trecere în revistă a

principalelor momente ale trecutului în ceea ce priveşte eforturile ascetice ale umanităţii de până în zilele noastre. Dacă vom face acest lucru vom avea surprize şi vom descoperii lucruri la care nici nu ne-am fii aşteptat. Este greu să înţelegem asceza secolului al XXI-lea dacă nu ne raportăm la secolele care au precedat timpurile noastre. În antichitate vom întâlnii un chip sau un prototip al ascetului creştin ortodox pe care îl cunoaştem în zilele noastre. Acest ascet vine din timpuri istorice în care idolatria, închinarea la zei sau păgânismul erau monede curente zilelor sale. Aceste lucruri nu mai sunt valabile în zilele noastre dar în vremurile noastre întâlnim alte chipuri ascetice care se confruntă cu alte problematici tot de ordin ascetic: consumerismul, pornografia, erotismul, excrocheria, înşelăciunea, compromisul moral sau şantajul ori abuzul la locul de muncă. Asceza este prin urmare un puternic factor soteriologic şi este bine să ştim sau să fim conştienţi de acest lucru. Mântuirea se câştigă prin asceză şi nu prin destrăbălare şi libertinaj. Lumea de azi are din nefericire această ierarhie de valori distorsionată şi întoarsă cu capul în jos. Asceţii sunt astfel o categorie care trebuie pentru mulţi eradicată şi eliminată odată pentru totdeauna. Sunt foarte mulţi care prinşi şi orbiţi de concepţiile centrifuge şi nesigure ale zilelor noastre consideră că nu trebuie să existe nici un fel de curent major acetic în secolul al XXI-lea şi acest secol trebuie să fie mai mult decât orice un secol al plăcerilor hedoniste nelimitate. A face din secolul al XXI-lea un secol hedonist, adică un secol care să idolatrizeze principiul plăcerii este un lucru eronat şi greşit. Ca să ne putem da seama în ce direcţie trebuie să plecăm în plan ascetic în secolul al XXI-lea este bine să fim foarte familiari cu trecutul din punct de vedere ascetic.

CAPITOLUL AL III-LEA

ASCETUL ÎN TIMPURILE DE DUPĂ HRISTOS

După întruparea sau venirea în trup a Domnului şi Mântuitorului Iisus Hristos avem de a face cu un alt gen de ascet. Dacă până la Domnul Iisus Hristos, ascetul a fost mai mult prefigurat şi închipuit, după Iisus Hristos acest model a devenit o realitate.[32] Realitatea teologiei creştin ortodoxe prin urmare ni-L pune în faţă pe Mântuitorul Iisus Hristos ca şi ascetul prin excelenţă. Asceţii creştini au apărut după Domnul Iisus Hristos. Ei sunt o categorie care urmează învăţăturilor ascetice pe care le-au primit de la El. Prin urmare, odată cu venirea Domnului Iisus Hristos ştim foarte bine că viaţa ascetului a primit o altă dimensiune. Ascetul era mai mult decât orice un chip al renunţării la ceea ce este rău şi imoral. Mai mult decât orice este foarte bine să fim cât se poate de atenţi la ceea ce am putea denumii istoria ascezei creştine. Ascetul creştin ortodox a fost o modalitate de a ajunge la cunoaşterea şi unirea cu Dumnezeu. Prin urmare, unirea cu Dumnezeu este un factor care are profunde implicaţii ascetice. Asceza este ceea ce am putea denumii capacitatea de a ajunge să trăim adevărata filosofie creştină care implică ceea ce am putea denumii iubirea şi trăirea lui Dumnezeu. Dacă Îl iubim cu adevărat pe Dumnezeu vom căuta să avem şi o viaţă cât se poate de ascetică şi vom renunţa la tot ceea ce ar putea face din existenţa noastră ca fiind neplăcut sau urât lui Dumnezeu.

În linie istorică poate primul mare ascet creştin a fost sfântul Ioan Botezătorul care a fost ucis de regele Irod şi mai apoi avem pe Ioan Teologul care exilat de împăratul roman Domiţian pe insula Patmos din Grecia a dus o viaţă ascetică extremă plină de lipsuri. Este cât se poate de adevărat că unicul dintre sfinţii apostoli care au trăit fără să fie martirizat a fost

[32] Nathan Jennings, *teologia ca şi act ascetic: disciplinarea discursului creştin* (New York, 2010).

şi un mare ascet. Condiţiile în care a trăit sfântul Ioan în Patmos au fost cât se poate de precare. Un al doilea mare ascet creştin ortodox a fost în linie ierarhică sfântul apostol Pavel care a stat în pustia sau deşertul Siriei timp de 9 ani. În această perioadă sfântul Pavel s-a consolidat în credinţă şi a ajuns mai mult decât orice să fie un foarte bun creştin şi să devină apostol. Poate am uitat cei 9 ani de asceză pe care sfântul Pavel i-a făcut mai înainte de a devenii apostol. În istoria bisericii creştine cu foarte mare greutate am putea vorbii de asceţi şi asceză până după anul 313 când împăratul Constantin cel Mare a emis edictul de la Milano recunoscând creştinismul ca şi religia ce adevărată. În această perioadă de aproximativ 300 de ani ascetul era mai mult decât orice martirul creştin. Foarte mulţi martiri creştini au fost ucişi în Coloseumul de la Roma, fie mâncaţi de lei şi animale sălbatice sau fie ucişi de gladiatori sau au fost ucişi în alte mari arene de gladiatori din imperiu cum ar fii la Cartagina. Istoria cunoaşte că la Cartagina au fost omorâte Perpetua şi Felicitas, două personalităţi creştine care au crezut în Dumnezeu şi în Domnul Iisus Hristos. Odată cu recunoaşterea creştinismului, Biserica v-a intra într-o nouă etapă şi în această etapă care a început undeva prin secolul al IV-lea vom cunoaşte foarte mulţi mari asceţi în special în deşerturile egiptene dar nu numai: Siria, Palestina sau Sciţia Maior [sau Asia Mică]. Creştinizarea imperiului roman şi ulterior a imperiului bizantin a fost ceea ce am putea denumii un act strict formal fiindcă marea parte a populaţiei a continuat să trăiască la fel ca şi mai înainte. Viaţa din secolul al IV-lea era din mai multe punct de vedere decadentă şi hedonistă. Aşa se v-a naşte o ramură de persoane care v-a alege să părăsească lumea şi să trăiască în solitudine în deşert. Aceştia aveau să devină ceea ce noi cunoaştem azi ca şi călugării creştini ortodocşi. Creştinii nu mai erau omorâţi spre deliciul maselor dezlănţuite dar ei erau trataţi ca şi o categorie neglijabilă. Sfântul Antonie cel Mare a fost considerat de istorici ca şi fondatorul monahismului creştin şi a fost printre primii creştini care a renunţat la lume şi s-a retras în deşert unde a trăit toată viaţa. În jurul sfântului Antonie cel Mare se v-a naşte în secolul al IV-lea o mare efervescenţă şi alături de el se vor grupa mai mulţi alţi aspiranţi la titlul de călugăr. La un anumit nivel, titlul de călugăr sau ascet este acelaşi sau identic. Trăind într-o lume formal creştină, călugării au găsit o modalitate de a rămâne credincioşi lui Dumnezeu. Ei au părăsit o lume în care se simţeau stânjeniţi şi incomozi.[33]

Secolul al IV-lea după cum am spus a fost probabil unul dintre cele mai productive secole în plan ascetic. O personalitate care se v-a remarca în plan ascetic creştin a fost mai mult decât orice sfântul Ioan Casian. Sfântul Ioan Casian care a trăit în Dobrogea de azi a fost cel care a sistematizat pentru prima dată în istoria creştină cele 7 gânduri sau duhuri ale răutăţii care îl luptă pe om şi pe care le-am enunţat mai sus. Asceza creştină însă a implicat cu sine lupta împotriva acestor opt gânduri ale răutăţii care îl bântuie şi caută să îl ducă pe

[33] Cartea de căpătâi care v-a exprima cel mai bine condiţiile în care au trăit călugării egipteni din jurul sfântului Antonie cel Mare în secolul al IV-lea avea să se numească Patericul egiptean şi este o carte care şi în zilele noastre are largă răspândire în cercurile creştine. Patericul egiptean este o expunere sistematică a nevoinţelor şi ascezei practicate de marii asceţi egipteni din jurul Sfântului Antonie cel Mare. Traducerea în româneşte a Patericului egiptean este un subiect a mai multor dispute şi neînţelegeri. Prima traducere a Patericului egiptean a fost făcută în 1930 la Râmnic, dar mai apoi s-au găsit voci în România care să afirme că este o traducere necorespunzătoare. La Alba Iulia în 1993 s-a republicat Patericul egiptean după versiunea de la Râmnic şi este cât se poate de probabil că aceasta este cea mai autentică sau fidelă traducere a Patericului. Evident, această traducere nu este una perfectă şi s-au găsit şi persoane care să o îmbunătăţească cum ar fii Cristian Bădiliţă. Nemulţumirile legate de traducerea Patericului egiptean vin de pe fondul că Patericul egiptean este scris în greceşte. Trebuie să ştim că în secolul al IV-lea limba oficială a Egiptului nu era egipteana ci greaca. Prin urmare, Patericul egiptean este o carte scrisă original în limba greacă şi are un autor anonim. Unii susţin că Sfântul Atonie cel Mare a fost autorul Patericului egiptean dar acest lucru este greu de demonstrat.

om la pierzanie. Secolul al patrulea a lansat după cum am putea spune o modă ascetică care a devenit un fel de model pentru secolele care vor urma. În plan aghiografic în secolul al IV-lea ştim că s-au remarcat 3 mari personalităţi ascetice: sfântul Grigorie Teologul, Sfântul Vasile cel Mare şi Sfântul Ioan Hristostom. Aceşti trei mari asceţi au fost personalităţi care s-au remarcat prin asceză şi prin nevoinţă. Secolul al IV-lea am putea spune este secolul care a inaugurat ceea ce am putea denumii moda sau comportamentul ascetic. Dacă până atunci în bazinul mediteranean nu era timp pentru asceţi din cauza sângelui vărsat de martiri, după secolul al IV-lea moda asceţilor v-a devenii una extrem de prezentă şi de practicată. Ascetul v-a fii ceea ce am putea denumii un fel de martir în viaţă. El îşi mortifica la maxim patimile şi pornirile păcătoase. Începând cu secolul al IV-lea lumea v-a începe să aibă foarte multă evlavie la asceţi şi la modul lor de viaţă. Mai mult decât orice ei vor fii cei care vom ajunge la o stare de despătimire. Creştinismul ortodox v-a ajunge să definească ca şi ţel ultim al ascezei starea de apatia în care ascetul este fără de nici o îndoială în stare de comuniune cu Dumnezeu şi el nu mai simte nici un fel de impuls păcătos. Starea de apatia după cum am spus nu este ceea ce am putea denumii o stare a ascetului în care acesta este ajuns la stadiul în care nu mai cunoaşte păcatul. Păcatul nu face decât să îl desfigureze sau să îl schimonosească pe om. Păcatul atacă ceea ce am putea denumii fiinţa lăuntrică a omului. Asceza creştin ortodoxă după cum am spus este un act liber şi voluntar care pleacă din iubire faţă de Dumnezeu. Asceza forţată sau asceza impusă cu forţa este ceea ce am putea denumii o asceză care nu are de a face cu sensul ascezei creştine.

Ştim astfel că Dumnezeu este Cel care îi ajută pe asceţi în marile demersuri ascetice pe care aceştia le întreprind. Prin urmare, ascetul în drumul său spre asceză Îl are de partea sa pe Dumnezeu. Asceţii au fost de mai multe ori desconsideraţi şi puşi în cele mai de urmă locuri din mediul social. Acest lucru este o mare nedreptate pe care o facem asceţilor creştin ortodocşi. Asceţii sunt cei despre care se spune că lumea nu este vrednică de ei. Asceţii au venit de mai multe ori în lumea noastră: numele lor au fost Dimitrie, Gheorghe, Vasile, Ioan, Simeon sau Pavel. Întrebăm acum dacă noi cu adevărat am fost vrednici de aceste nume şi de persoana lor?

Se cuvine să fim cât se poate de înţelegători unii cu aţii şi să ne dăm seama de importanţa asceţilor şi a vieţii lor. Asceţii creştini ortodocşi sunt faruri care luminează într-o lume care de cele mai multe ori orbecăie pe căi nesigure şi incerte. Mai toţi cei care au cunoscuţi mari asceţi au dat mărturie că în jurul lor se simte certitudine şi siguranţă. Orientul prin urmare v-a dezvolta începând cu secolul al IV-lea un puternic curent sau mişcare ascetică. Nume sonore cum sunt Sfântul Isaac Sirul, Sfântul Efrem Sirul, Sfântul Paladie al Antiohiei sau Sfântul Eusebiu de Samosata au fost nume care au arătat ceea ce am putea denumii că asceza poate fii încununată de succes. Asceza creştin ortodoxă după cum am spus nu este o metodă de detestare a lumii şi a ceea ce conţine lumea ci o cale de a ajunge la sfinţenie şi la unirea cu Dumnezeu.[34]

Ceea ce mai mulţi au mărturisit este că în jurul marilor sfinţi se poate simţii întotdeauna un spirit sau o dispoziţie ascetică. Asceţii sunt foarte atenţi să nu se lăcomească la mâncare fiindcă lăcomia pântecelui transformă trupul omului într-o combustie a patimilor şi a păcatului. De ce să nu recunoaştem că foarte mulţi dintre noi suntem lacomi? Posedăm bunuri pe care nu le folosim şi pe care le-au putea da celor săraci şi nevoiaşi pentru a le face viaţa mai bună dar din lăcomie nu o facem. În secolul al XXI-lea problema foamei este încă o problemă actuală pentru ţările sărace sau cum li se mai spune din punct de vedere social

[34] Sebastian Broock, *Femeile sfinte ale orientului sirian,* (Universitatea Berkley, California, 1987).

„ţările din lumea a treia.” Lăcomia odată ce pune stăpânire pe om îl face pe om să râdă şi să se bucure când semenul lui moare sub ochii săi din cauza foamei sau a subnutriţiei. Acestea sunt realităţi dureroase cu care ne confruntăm în secolul al XXI-lea. Trebuie să ştim că lăcomia este un lucru rău şi negativ care dincolo de orice îl duce pe om în tenebrele egoismului şi a emfatuării de sine. Lăcomia este o patimă cu foarte multe faţete şi de mai multe ori ea este camuflată şi mascată şi este foarte greu de depistat. Egoismul şi el este o formă de lăcomie. Egoistul chiar dacă nu o arată se gândeşte la sine şi numai la sine şi el nu are nimic altceva în minte decât persoana şi interesul propriu. În secolul al XXI-lea marile corporaţii şi companii financiare ale lumii ne obişnuiesc cu o cultură a lăcomiei. Scopul pentru care Dumnezeu l-a creat pe om şi l-a pus în lume nu este a de stăpâni lumea ci de a exploata lumea. În secolul al XXI-lea întâlnim oameni care exploatează mediu natural, resursele naturale ale pământului, forţa de muncă a semenilor şi marile bogăţii minerale ale planetei. Aceasta doar pentru a îşi satisface unele plăceri egoiste şi fără să existe o motivaţie serioasă.

Sunt foarte mulţi care cred că menirea noastră pe acest pământ este de a exploata şi a consuma la infinit resursele pe care Dumnezeu le-a lăsat pentru folosul nostru. Această concepţie este eronată şi greşită. Ne aflăm pe acest pământ pentru a intra în comuniune cu Dumnezeu. Dacă suntem datori cu un lucru în această viaţă acesta nu este de a exploata resursele planetei ci de a căuta comuniunea şi iubirea lui Dumnezeu. Comuniunea cu Dumnezeu o facem cel mai mult prin fapte ascetice: post, rugăciune, abstinenţă de la patimi şi de la glume sau cântări murdare, renunţarea la vorbe de ocară sau la femei renunţarea la sulemeneli.

Moda ascetică este una sobră şi serioasă. Ascetul nu este tatuat şi cu cercei în ureche sau în nas. În cazul femeilor şi a fetelor, ascetul nu este în nici un caz un machiat şi rujat. Foarte multe femei din secolul al XXI-lea găsesc extrem de ridicol şi absurd cerinţa vieţii ascetice de a renunţa la machiaje [sulemeneli] şi a tehnicilor de înfrumuseţare. Femeile din secolul al XXI-lea sunt interesate mai mult de imaginea lor externă decât de imaginea lor internă şi din acest motiv recurg la mai multe tehnici de înfrumuseţare. Aceste tehnici de fapt nu fac decât să mascheze sau să camufleze răul din interiorul lor. Enorm de multe femei din secolul al XXI-lea consideră că sunt tratate pe nedrept de bărbaţi şi că principul „trăim într-o lume a bărbaţilor” este unul învechit. Femeia îşi are şi ea rolul ei dar de ce să nu recunoaştem că din punct de vedere ascetic femeia secolului al XXI-lea nu este acolo unde ar trebui să fie? Femeia secolului al XXI-lea nu consideră că este egală cu bărbatul ci ea este mai mult decât atât. Lesbianismul care este o patimă extrem de gravă este extrem de întâlnit printre mai multe femei emancipate care consideră că menirea lor nu este a aduce şi a creşte copii frumoşi şi sănătoşi în această lume, ci menirea lor este de îşi satisface toate plăcerile trupeşti pe care le pot gândii. Femeia secolului al XXI-lea cu preocupările ei cosmetice şi erotice de mai multe ori nu mai găseşte interes şi sens în a se înrola în modelul ascetic al naşterii şi a creşterii de copii ci ea este deschisă unei viziuni în care principul hedonist al plăcerii funcţionată cu succes. Acest lucru se demonstrează prin faptul că cele mai multe femei din secolul al XXI-lea se simt atrase de bărbaţi virili şi senzuali mai mult decât de bărbaţi ascetici. Pentru femeia secolului al XXI-lea moda bărbatului ascet este un lucru care trebuie evitat. Calităţile externe ale bărbatului [muşchi, trăsături faciale plăcute şi provocatoare, nonşalanţă] sunt mult mai apreciate şi mai căutat decât cele externe. Adevărul este că după mai bine de 10 ani de existenţă în secolul al XXI-lea putem vedea că mai ales femeia [poate din cauza tendinţelor pe care Eva le-a lăsat imprimate în natura ei] este foarte puţin atrasă de modelul ascetic. Femeile secolului al XXI-lea cele mai multe măsoară calităţile

unei persoane după cantitatea de machiaj şi de ruj pe care aceasta o foloseşte. Această carte vine să aducă aminte femeilor din toată lumea că suntem în această lume nu pentru a urma o cale hedonistă a vieţii în care guvernează principiul plăceri ci suntem pentru a duce o viaţă ascetică şi mai ales pentru a oferii mediului şi naturii înconjurătoare raţionalitatea de care are nevoie.[35] Chipul ascetic a lui Hristos pe care îl avem păstrat din tradiţie este un chip care este valabil atât pentru femei cât şi pentru bărbaţi. Femeia secolului al XXI-lea nu este cu nimic mai prejos de a fii chemată la o viaţă ascetică decât bărbatul secolului al XXI-lea. Mai multe femei consideră că numai bărbaţii sunt chemaţi de a fii asceţi dar acest lucru este reprobabil. Femeia este chemată la efortul ascetic la fel de mult ca şi bărbatul. Ea trebuie să facă acest lucru în funcţie de capacităţile şi puterile ei. Femeia ascetică este o imagine care lipseşte din ce în ce mai mult din imaginea generică a secolului al XXI-lea. Chipul femeii secolului al XXI-lea este din ce în ce mai mult un chip erotic şi fără să aibă prea multe conotaţii ascetice.

Istoria creştinismului ortodox se extinde pe mai bine de 2000 de ani şi din acest punct de vedere întâlnim mai multe chipuri ascetice. După cum am arătat sau după cum am voit să prezentăm în rândurile de mai sus, o mişcare sistematică creştină de asceză a început numai în secolul al IV-lea. Este destul de greu de crezut dar timp de mai bine de 300 de ani creştinismul a fost considerat o religie falsă şi prin urmare a fost persecutată. Un prim chip al ascetului creştin ortodox avea să se definitiveze în condiţii extrem de grele în deşerturile egiptene după cum am prezentat deja. Un chip de mare ascet din pustie a fost Sfântul Arsenie cel Mare, poate un chip ascetic şi de sfinţenie foarte uşor trecut cu vederea în zilele noastre. Sfântul Arsenie cel Mare a fost iniţial demnitar imperial la curtea imperială de la Constantinopol. După mai mulţi ani de slujire la curtea imperială sfântul Arsenie cel Mare avea să părăsească lumea şi v-a devenii călugăr în deşerturile Saharei din Egipt. Cel mai probabil Sfântul Arsenie cel Mare a fost de mai multe ori ţinta atacurilor şi a intrigilor politice de la curtea imperială. Acest lucru avea să îl ducă la călugărie şi el a ajuns unul dintre cei mai mari asceţi din toate timpurile.

Imperiul bizantin cu capitala la Constantinopol ne-a oferit mai mult decât orice un anumit chip al ascetului. În cei peste 1000 de ani de istorie bizantină am găsit foarte multe chipuri ascetice. Perioada sinoadelor ecumenice a avut loc în timpul imperiului bizantin. La fel şi aici s-au distins şi sau remarcat mai multe chipuri ascetice dintre care am putea enumera pe Sfântul Maxim Mărturisitorul, Sfântul Ioan Damaschin, Sfântul Nicolae al Mirelor Lichiei, Sfântul Grigorie de Nyssa sau Sfântul Chiril al Ierusalimului. Probabil că la sinoadele ecumenice care au avut loc între anii 325 şi 787 au existat mai mulţi sfinţi creştini ortodocşi. Este de remarcat că sinoadele ecumenice au lansat un model ascetic în mentalitatea lumii. Membrii care au participat şi au definitivat dogma ortodoxă la sinoadele ecumenice au fost de cele mai multe ori persoane sau personalităţi ascetice. În secolul al VI-lea după Hristos, asceza creştin ortodox avea să primească o nouă dimensiune de existenţă şi de exprimare. Această nouă dimensiune a fost ridicarea sau apariţia islamului întemeiat de Mohamed. Mohamed a întemeiat după cum ştie mai multă lume o religie care se potrivea cel mai mult cu mentalitatea lumii arabe şi a popoarelor semitice. Această mentalitate este una războinică şi răzbunătoare şi în cadrul islamului funcţionează pe principiul jihadului sau a războiului sacru în numele lui Mohamed şi a Coranului.

Islamul secolului al VI-lea după Hristos a adus după cum am putut vedea o nouă dimensiune în ascetica creştin ortodoxă. Islamul este o religie care se bazează pe fanatismul religios. Adeptul islamic dacă religia sa o cere trebuie să fie pregătit de război pentru cauza

[35] Susanna Elm, *Fecioarele lui Dumnezeu: facerea ascetismului în antichitatea târzie* (Oxford, 1994).

credinţei şi a religiei sale. Acest lucru a stârnit mai multe antipatii şi probabil din acest motiv islamul este o religie cu o popularitate în continuă scădere. Creştinismul ortodox s-a confruntat cu islamul care sub masca imperiului otoman a islamizat tot estul Europei. În această perioadă care a început cu secolul al VI-lea şi s-a încheiat numai odată cu căderea Constantinopolului în jurul secolului al XV-lea asceza creştin ortodoxă s-a concentrat foarte mult în jurul idei de respingere atacurilor islamice. Deşi numele de islam provine în arabă din rădăcina cuvântului pace, islamul nu a fost o religie care s-a impus în Europa în mod paşnic ci prin război. Cei care nu recunoşteau pe Mohamed şi Coranul erau de cele mai multe ori luaţi ca şi sclavi sau omorâţi cu cruzime. Islamul a ajuns prin urmare o religie dominantă în estul Europei între secolele al XV-lea şi secolul al XVIII-lea. În special Grecia a fost o ţară care a cunoscut foarte bine opresiunea şi oprimarea islamică. După cucerirea Greciei de sultanii de la Istambul, aceştia nu au fost mulţumiţi numai cu spaţiul geografic pe care l-au anexat ci au voit să treacă la mahomedanism toată populaţia Europei. Sorţii au căzut pe Grecia în special şi pe alte câteva ţări balcanice de a opune rezistenţă. Islamizarea a fost un lucru negativ din punct de vedere istoric şi religios fiindcă adepţii islamici erau fundamentalişti şi se închinau la litera Coranului pe care o absolutizau. În ţările balcanice se v-a crea un puternic curent ascetic de rezistenţă la procesul de islamizare. Acest curent s-a cristalizat în jurul idei de isihie, noţiune străină de principiile şi crezurile islamice. Ascetul creştin ortodox nu era numai un nevoitor ci şi un isihast, un iubitor de linişte şi de tăcere. Din punct de vedere ascetic, islamizarea a fost o provocare fiindcă ea propunea un alt model ecclesiologic: înlocuirea Bisericii cu moscheea. În această perioadă istorică pe care am enunţat-o mai sus, mai multe biserici creştin ortodoxe au fost schimbate din biserici în moschei. Poate cel mai celebru caz a fost cel la catedralei Sfânta Sofia din Istambul.[36]

După cum am spus secolul al VI-lea a adus cu sine o puternică dizlocare de forţe sau mai bine spus de energii spirituale. Aceasta nu fiindcă islamul era o religie nouă în lume ci fiindcă adepţii islamici îşi impuneau convingerile religioase prin război şi prin violenţă. Ascetul creştin ortodox s-a confruntat în trecutul său cu islamizarea care a fost o realitate cât se poate de evidentă în evul mediu. Loviturile pe care ascetul creştin ortodox le-a primit în timpul islamizări au fost grele şi ele au lăsat de mai multe ori sângerând pe ascetul creştin ortodox. După capitolul islamic însă ascetul creştin ortodox şi-a căutat în continuare drumul său spre Dumnezeu şi spre realitatea existenţei Sale. Conştient de instabilitatea şi de incertitudinea lumii în care trăia, care a schimbat bisericile lui Hristos cu moscheele lui Mohamed, ascetul creştin ortodox a continua încercările şi nevoinţele sale. Este foarte important să menţionăm că în timpul imperiului bizantin putem vorbii de o asceză creştin

---

36 Referitor la numele de Sfânta Sofia dat catedralei de la Istambul sau fostul Constantinopol există mai multe speculaţii fiindcă în greceşte numele de sofia însemna înţelepciune şi astfel unii cred că numele catedralei sfânta Sofia a fost pus mai mult decât orice pentru a exprima predilecţia grecilor spre înţelepciune şi filoSOFIE. De fapt numele catedralei Sfânta Sofia a provenit de la o sfântă care a trăit pe vremea împăratului italian Adrian în secolul al III-lea [117-138). Sfânta Sofia a suferit din cauza că nu a voit să aducă jertfe unei zeiţe pe nume Artemis. I-au fost ucise din această cauză cele trei fiice ale sale: Pistis, Elpis, şi Agapis. Din durerea suferită după moartea fiicelor sale Sfânta Sofia avea să moară şi ea la trei zile după ce i-au fost omorâţi copii. Prin urmare, catedrala Sfânta Sofia de la Istambul îşi are numele după această sfântă dat de împăratul Iustinian şi de cei care s-au succedat la tronul Bizanţului după el. Rowland J. Mainstone: *Hagia Sophia. Architecture, structure and liturgy of Justinian's great church.* London 1988.

ortodoxă în toată regula. Această asceză era hristocentrică şi ecclesială. Ascetul creştin ortodox prin urmare a ieşit mai întărit în căutarea sa a lui Dumnezeu după ciognirea de lumea islamică. Ascetul creştin ortodox prin urmare s-a diferenţiat de asceza islamică prin spiritul de toleranţă şi de înţelegere. Mai mult decât orice ascetul a fost fără de nici o îndoială conştient de faptul că credinţa ortodoxă sau dreapta credinţă este ceea ce am putea denumii o probă ascetică. Ascetul creştin ortodox este chemat să îşi mărturisească credinţa sa într-un singur Dumnezeu şi un Dumnezeu care este ceea ce am putea denumii centrul a tot ceea ce există. Fără de Dumnezeu ascetul şi-a dat seama că este subiect al neantizării şi al aruncării în neant. Fără de credinţa în Dumnezeu, ascetul se aruncă pe sine în nimicul din care a ieşit lumea la începuturi. Există prin urmare o ontologie a ascezei creştin ortodoxe. Ontologia creştin ortodoxă este ceea ce am putea denumii o modalitate de a ne raporta ascetic la lume şi la univers. Universul în sine este un mediu ascetic în care omul este supus unui exerciţiu continuu de a Îl căuta şi de a Îl găsii pe Dumnezeu. Îl găsim pe Dumnezeu prin ceea ce am putea denumii nevoinţa ascetică sau exerciţiul renunţării la ceea ce nu este esenţial şi important. Trebuie să ştim că asceza creştin ortodoxă este fără de nici o îndoială ceea ce am putea denumii o capacitate raţională a cuprinde şi a ne raporta la lume şi la natură. Foarte multe concepţii contemporane sunt ceea ce am putea denumii denaturate şi ajung să fie de fapt cu caracter encratic adică concepţii care dispreţuiesc lumea şi universul. Trebuie să ştim că Dumnezeu ne iubeşte şi El ne-a lăsat asceza ca şi o metodă naturală de a ne apropria de El. Asceza creştin ortodoxă nu este o metodă supranaturală de ajunge la o cunoaştere a lui Dumnezeu ci este ceea ce am putea denumii o metodă profundă a ne apropria de Dumnezeu şi a ajunge la un raport de intimitate cu El. Sunt foarte mulţi care afirmă o iubire reală a lui Dumnezeu dar nu sunt dornici de a asuma această iubire a lui Dumnezeu prin actul ascezei creştin ortodoxe. Am arătat că de la Domnul Iisus Hristos încoace un model cât se poate de bine definit a ceea ce înseamnă a face asceză sau a fii ascetici a devenit călugărul. Ascetul creştin ortodox simte ceea ce am putea denumii acea veche contradicţie dintre căutarea dezinteresată şi totală a lui Dumnezeu şi căile lumii care de cele mai multe ori sunt neclare şi întortochiate.

Ascetul creştin ortodox prin urmare nu este o exponat de muzeu ci el este o realitate actuală şi vie în lumea în care trăim. Ascetul este ceea ce am putea denumii un mod sau o personalitate care este discrepantă cu căile mediului în care trăieşte. Deşi trăieşte în această lume ascetul are mai mult decât orice privirea îndreptată spre Dumnezeu care este centrul sau ţelul existenţei şi vieţii sale. Viaţa cu Dumnezeu este ceea ce am putea denumii o viaţă care aduce cu sine ceea ce am putea denumii mulţumirea sau satisfacţia că omul a ajuns la sursa existenţei sale.[37] Din punct de vedere istoric un mare act ascetic este speranţa sau nădejdea în Dumnezeu. De mai multe ori ascetul este pus în situaţia de a îşi pierde speranţa în mântuirea proprie şi în faptul că v-a avea acces la rai. Una dintre cele mai vechi tehnici a celui rău este de a îl arunca pe ascet în păcat şi mai apoi de a îl face să îşi piardă speranţa sau nădejdea în mântuirea proprie. Această tehnică este cunoscută de mai mulţi părinţi ascetici. Deznădejdea mai ales de mântuirea proprie este o puternică armă a celui rău. Când cel rău îl bântuie pe om totul este cu susul în jos şi nimic nu este bine în viaţa sa. La fel de bine sfinţii părinţi ne spun că unul dintre cei mai crunţi demoni este demonul tristeţii sau al lenei care se instalează în interiorul omului şi îi face viaţa fără sens şi rost. Dincolo de toate acestea este extrem de semnificativ să arătăm că viaţa omului este â ceea ce am putea denumii o perpetuă căutare a adevărului şi a stabilităţii în tot ceea ce este plăcut şi frumos.

[37] Constantine Cavarnos, *Ancoraţi în Dumnezeu,* (Institutul pentru studii bizantine şi greceşti, 1975).

De mai multe ori omul însă uită că Dumnezeu este cel care este sursă a tot ceea ce este bine şi frumos. Omul vine astfel dincolo de toate să aibă o permanentă credinţă şi speranţă în Dumnezeu.

Actul speranţei sau al nădejdii în anumite situaţii sau împrejurări poate fii considerat foarte mult un act ascetic. Există împrejurări în care credinţa omului este pusă la încercare şi în acest context este extrem de important să ne dăm seama de faptul că nu trebuie să ne pierdem speranţa. Ascetul are prin urmare de făcut un drum care se defineşte prin actul credinţei şi al nădejdii. Credinţa sau nădejdea în Dumnezeu este un fapt care trebuie cultivat şi menţinut printr-un efort ascetic. Asceza este prin urmare un fapt care ţine de credinţa că binele sub toate formele lui v-a ieşii biruitor asupra răului. Evident asceza are ceea ce am putea denumii un caracter cât se poate de moral. Asceza şi morala sunt două noţiuni care sunt complementare. Practică asceza în general oameni morali sau oameni care au frică de Dumnezeu şi care Îl iubesc pe Dumnezeu. Iubirea de Dumnezeu dacă este sinceră şi curată este un act ascetic. Actul ascetic este dincolo de orice ceea ce am putea denumii capacitatea omului de a se reconfigura pe sine ca şi entitate după voia şi chipul lui Dumnezeu.

Evident, nu se poate vorbii de o mitologie creştin ortodoxă a ascetului dar ascetul continuă să fie un subiect de interes pentru omul contemporan. Aceasta fiindcă el este un om care se desprinde de cotidian şi ajunge să transceadă complexul existenţei în mare. Dacă creştinismul ortodox este ceva el este cu siguranţă o şcoală a ascezei. În cadrul creştinismul ştim că există mai multe diviziuni: catolici, luterani, calvini, reformaţi, baptişti, penticostali, evanghelici sau iehovişti. Toate aceste grupări creştine susţin că deţin adevăratul creştinism propovăduit şi predicat de Domnul şi Mântuitorul Iisus Hristos. Asceza creştin ortodoxă este fără de nici o îndoială o modalitate care ne pune în faţă capacitatea de a Îl slujii pe Dumnezeu la un nivel sau la un grad extrem de personal. Asceza nu este prin urmare o cale a negaţiilor ci ea este ceea ce am putea denumii o modalitate a fii plăcuţi lui Dumnezeu. A fii plăcuţi lui Dumnezeu este un mod ascetic de viaţă. Asceza este modalitatea prin care prin credinţă şi nădejde vom ajunge să fim plăcuţi lui Dumnezeu şi să ne consolidăm în faţa ispitelor. Ştim că ispitele sunt de origine satanică, dar prin asceză sau prin abstinenţă putem ajunge dincolo de orice la depăşirea ispitelor. Suntem în această lume pentru a ajunge la ceea ce am putea denumii o modalitate de a transcede sau a depăşii ispitele. Trebuie să fim cât se poate de conştienţi de realitatea existenţei lui Dumnezeu şi a modului în care ne raportăm la Dumnezeu. La fel de bine trebuie să fim cât se poate de mult aproape de Dumnezeu şi de realitatea existenţei Sale. Pentru a face acest lucru în mod profesionist este nevoie de a fii cât se poate de mult alerţi să avem cât se poate de mult simţurile păzite de ceea ce intervine din exterior.

O altă modalitate de succes de a face asceză este paza simţurilor: gustul, mirosul, auzul, pipăitul şi vederea. Sunt 5 simţuri pe care le are omul. Aceste simţuri sunt ceea ce am putea denumii modalităţile prin care ispitele intră în noi: 1. gustul de mâncăruri duce la lăcomia pântecelui, 2. mirosul în cazul fumătorilor duce la ceea ce am putea denumii patima fumatului sau în cazul parfumurilor bărbăteşti şi femeieşti duce la ceea ce am putea denumii patima desfrâului. Mirosurile de parfum exagerate atât din partea bărbaţilor cât şi a femeilor stârnesc de mai multe ori în noi tendinţe desfrânate. Principiul ascetic funcţionează după criteriile lui carpe diem, în sensul că prin asceză acum este timpul de a trăii relaţia sau legătura cu Dumnezeu la maxim şi se cuvine să o potenţăm. Trăim în prezenţa lui Dumnezeu

în orice moment, dar devenim conştienţi de acest lucru numai atunci când facem asceză. Este paradoxal acest lucru dar este adevărat mai mult decât orice.[38]

Ştim astfel că dincolo de toate încercările prin care suntem supuşi în această viaţă mai există speranţă şi că tot ceea ce ni se întâmplă rău şi urât în această viaţă Dumnezeu poate întoarce în bine. Se ştie că în timpul cât a trăit Sfântul Antonie cel Mare el a fost ispitit de Dumnezeu încât el a ajuns să fie în pragul deznădejdii. Când totul părea pierdut i s-a arătat Dumnezeu şi i-a spus că în totul timpul luptei sale El era cu el dar a voit să îi vadă credinţa. Prin urmare în momentele grele când suntem în situaţii sau contexte dificile Dumnezeu este prezent cu noi în mod nevăzut. Trebuie să ştim că Dumnezeu este discret. Adevărul este că Dumnezeu este mai discret decât credem noi. O istorioară ne spune că la un moment dat un creştin a murit şi ajuns în rai i-a cerut lui Dumnezeu să îi arate cum a fost viaţa lui. Dumnezeu i-a arătat viaţa lui ca şi un drum pe o plajă. În general pe nisip se vedeau patru urme de paşi dar uneori se vedeau numai două urme de paşi. Atunci omul L-a întrebat de Dumnezeu: de ce m-ai lăsat singur în momentele grele din viaţă? Dumnezeu se spune că i-a răspuns: acele două urme de paşi sunt ale Mele, fiindcă în momentele grele din viaţă te duceam în braţe.

Greutăţile din viaţă nu trebuie să ne descurajeze ci ele trebuie ne întărească şi să ne fortifice. Cu toţii ne confruntăm cu anumite greutăţi sau dificultăţi în viaţă dar acest lucru nu trebuie să ne descurajeze ci să ne întărească pe calea virtuţii pe care am ales-o. Dumnezeu ne-a lăsat libertatea de a nu îi urma, dar ne-a lăsat să ştim şi consecinţele acestui fapt. A nu urma lui Dumnezeu ne duce la ceea ce am putea denumii la neantizarea persoanei şi a individului. Au existat mai multe filosofii şi epistemologii ale neantului în secolul al XX-lea. Trebuie să ştim că filosofiile şi epistemologiile negativiste nu aduc nici un folos şi nici nu ne dus în spre ceva bun. Calea neantului etern este de fapt calea infernului. Asceza creştin ortodoxă este din punct de vedere pnevmatic o modalitate de a depăşii infernul sau iadul. Ştim că Dumnezeu este cel care are cuvântul ultim pentru cei care vor ajunge în iad. Acest lucru este ceva care ne dă mari speranţe. Sfinţii părinţi ne spun că în iad nu ajunge nimeni fără ştirea lui Dumnezeu. Lupta deşi pare mai greu de crezut se definitivează în această lume pentru cine v-a merge în iad şi cine v-a merge în rai. Asceza îl poate duce pe ascet în rai. De fapt acesta este scopul pentru care Dumnezeu ne-a lăsat să trăim în această lume. Cel mai mult ştim că asceza este cea care ne face să ne dăm seama de importanţa de a respinge ispitele care ne vin de la lume şi de la cel rău. Din mai multe punct de vedere ispitele sunt tentaculele infernului care ne prind şi ne ţin în strânsoarea lor. În jurul păcatului sau mai ales când păcatul este comis sau săvârşit putem vedea de mai multe ori acea incertitudine sau acea nesiguranţă a păcatului: se cuvine sau nu să mă îmbăt, se cuvine sau nu să mă apuc de fumat, se cuvine sau nu să mă apus de heroină sau cocaină? De ce apare de cele mai multe ori această „incertitudine” în jurul păcatului? Ea apare fiindcă atunci iadul şi infernul face primii paşi în interiorul nostru. Odată ce iadul sau infernul s-a stabilit în interiorul nostru se poate vedea că mustrările de conştiinţă pe care le aveam atunci când am aprins prima ţigară sau atunci când ne-am îmbătat „mortal” pentru prima dată dispar. Când dispar mustrările de conştiinţă din sufletul unui om este un semn că iadul l-a cucerit. Atâta vreme cât mustrările de conştiinţă există în interiorul omului mai există o şansă de întoarcere la Dumnezeu prin pocăinţă.

Trebuie să ştim că pocăinţa poate primii şi unele conotaţii ascetice. Mai mult decât orice am putea spune că pocăinţa sau μετανοηα este ceea ce am putea denumii prima

[38] Sameul Ransom, *Ispita: un tratat asupra influneţelor satantice* (Universitatea Oxford, 1837).

metodă prin care devenim familiari cu asceza. De mai multe ori Dumnezeu ne lasă să cădem pe calea uşuratică a păcatelor pentru a ne convinge din experienţă proprie de falsitatea căii păcatului şi a patimilor. De cele mai multe ori simţim dezgust când intrăm pe calea păcatelor şi a fărădelegilor. Mare parte a pătimaşilor se simt dezgustaţi de patimile de care sunt stăpâniţi şi de cele mai multe ori ei sunt conştienţi de mlaştina în care se află doar că voinţa li s-a atrofiat şi nu mai simt puterea de a se pocăi. Pocăinţa ca şi act în sine are întotdeauna un aspect ascetic. Asceza este cea care ne oferă calea care ne duce la concluzia că trebuie să ne schimbăm pe noi înşine după modul în care ne vrea Dumnezeu. Dumnezeu vrea ca noi să fim „desăvârşiţi" şi perfecţi dincolo de orice. Chiar dacă nu putem ajunge la desăvârşire în această viaţă trebuie să ne ridicăm problema desăvârşirii şi a vieţii curate în Dumnezeu. În cele din urmă valoarea sau preţul vieţii noastre se ridică la cât am ajuns să Îl cunoaştem pe Dumnezeu. Se fac foarte multe calcule în secolul al XXI-lea referitor la cum trebuie să ne ducem viaţa sau cum trebuie să trăim. Ei bine trebuie să ştim că viaţa noastră nu valorează atât de mult în banii şi averile pe care le-am cumulat în cei 70 sau 80 de ani de existenţă ci mai mult în cât L-am iubit, cât L-am cunoscut şi cât L-am cinstit sau lăudat pe Dumnezeu.

Lumea secolului al XXI-lea laudă foarte multe lucruri: maşini de lux, case şi vile scumpe, femei sau bărbaţi frumoşi, mari magnaţi şi mari vedete internaţionale de cinema sau de muzică dar de cele mai multe ori lumea secolului al XXI-lea uită să Îl laude pe Dumnezeu. Foarte puţini din contemporanii noştri prinşi în ritmul sau torentul goanei după plăceri şi averi îşi fac timp pentru Dumnezeu şi pentru a fii în comuniune cu Dumnezeu. Comuniunea cu Dumnezeu este ceea ce am putea denumii o modalitate de a pierde vremea. Slujbele ortodoxe de mai multe ori sunt asfixiante pentru secolul al XXI-lea. De ce să nu recunoaştem că în bisericile noastre ortodoxe din toată lumea de mai multe ori omul secolului al XXI-lea aduce cu sine angoase şi neliniştea lumii din jur şi pentru el ritualul ortodox este un lucru incomod şi ceva care îl stânjeneşte. Omul secolului al XXI-lea este un om care este ambiguu. El vrea să facă din religie nu o modalitate de a fii în comuniune cu Dumnezeu ci o modalitate de a îşi dezvolta economia şi tehnica sau tehnologia. Ritualul ortodox este un ritual ascetic. Acest ritual implică a sta în picioare sau a sta la slujbe mai multe ore lunar a ne nevoi şi a fii cât se poate de ascultători la cuvintele slujbelor. În secolul al XXI-lea slujbele ortodoxe sau ritualul ortodox este găsit arhaic şi de ce să nu spune anacronic. În cadrul ritualului ortodox nu folosim computere sau laptopuri, ni se cere să nu folosim celebrele noastre telefoane celular, la fel de bine ritualul nu prevede prea multă interacţiune ca şi la mal-urile pe care mai mulţi dintre noi le frecventăm. Ritualul ortodox şi uneori cel catolic ne introduce într-o lume care era actuală acum 800 sau poate 900 de ani probabil dar nu şi pentru secolul nostru. Ce semnificaţia sau importanţă mai poate avea acest ritual în zilele noastre?

Ritualul ortodox are o semnificaţie majoră prin faptul că ne introduce în ceea ce am putea denumii dimensiunea ascetică a existenţei sau a relaţiei omului cu Dumnezeu. Bisericile Ortodoxe dacă sunt construite după tipic inspiră omului setea de asceză şi de un comportament ascetic. La fel de bine erminia picturii creştin ortodoxe care nu este deplin identică cu pictura bizantină ne introduce într-o sferă ascetică. Chipurile sfinţilor de pe pereţii bisericilor cu care mai mulţi dintre noi suntem familiari sunt chipuri ascetice: Sfântul Ioan Botezătorul, Sfântul Gheorghe, Sfântul Teodor Studitul, Sfântul Dimitrie Izvorâtorul de Mir sau Sfântul Grigorie Palama de mai multe ori ne atrag prin sobrietatea lor ascetică pe care o vedem pe diferitele ziduri ale bisericilor ortodoxe. Biserica Ortodoxă are şi un rol pozitiv asupra omului. Arhitectura ortodoxă îi dă omului sentimentul că el este din altă lume şi aşa şi

este. Omul din punct de vedere biblic a fost menit să trăiască în rai. Din nefericire omul a căzut din starea lui iniţială. Doar primul cuplul de oameni, Adam şi Eva au ştiut ceea ce a însemnat raiul. Noi cei de azi suntem din acest punct de vedere în ignoranţă.[39]

Lumea ortodoxă trăieşte de mai multe vreme cu nostalgia istorică a secolului al IV-lea care a fost probabil unul dintre cele mai ascetice secole din istoria creştinismului şi al lumii. În secolul al IV-lea au trăit nume ascetice ca şi Sfântul Ioan Hrisostom, Sfântul Vasile cel Mare, Sfântul Grigorie Teologul, Sfântul Grigorie ne Nyssa, Sfântul Antonie cel Mare, Sfântul Arsenie cel Mare şi mulţi alţii. Dacă secolul al IV-lea a putut fii atât de productiv în a lăsa nume mari de sfinţi şi asceţi avem cel puţin din punct de vedere moral datoria de crea nume şi personalităţi ascetice pentru secolul al XXI-lea. Dar de ce să nu spunem că lumea secolului al XXI-lea se îngrijeşte de orice numai de faptul de a ne oferii mari asceţi nu. Lumea de azi este extrem de preocupată de a crea nume de mari vedete internaţionale de cinema care să ne gâdile orgoliul în ceea ce priveşte măreţia civilizaţiei tehnocratice pe care am putut să o creăm. Secolul al XXI-lea este mai mult decât orice un secol care încă încearcă să îşi descopere o un sens sau o menire esenţială. Dacă secolul al XIX-lea a fost secolul marilor revoluţii industriale şi ştiinţifice, acest lucru nu mai este valabil în secolul al XXI-lea. Fără nici o îndoială secolul al XXI-lea este foarte mult un secol tehnocrat în care tehnica şi tehnologia oferă celor care o posedă un cumul de superioritate. Nu credem că menirea secolului al XXI-lea este în întregime de a fii un secol tehnocrat. Mai există şi alte valenţe pe care le putem dezvolta în acest secol. Valenţa ascetică este una dintre ele. Din punct de vedere ascetic ştim însă că sunt foarte puţini cei care ar fii dispuşi sau ar voi să facă din secolul al XXI-lea un secol ascetic sau un secol al ascezei creştin ortodoxe. Acest lucru însă este o necesitate a lumii şi a contextului în care trăim: suntem obişnuiţi să trăim cu conceptul şi ideea că omul asemenea unei maşini sau aparat de producţie are menirea şi funcţia de a produce la nesfârşit. Omul este un aparat de produs pe care îl conectăm la priză şi el produce asemenea unei maşini. Omul mai are în el şi simţul comuniunii sau al relaţiei cu Dumnezeu. Acest simţ al comuniunii sau al relaţiei cu Dumnezeu nu funcţionează după principii electronice, tehnice, cibernetice sau mecanice. Acest simţ al comuniunii cu Dumnezeu funcţionează pe trăsăturile ascetice.[40]

Pentru secolul al XXI-lea imaginea ascetului creştin ortodox este extrem de bine conturară şi are foarte multă istorie în spatele ei. Există mai multe voci în zilele noastre care ne spun că de fapt ascetul şi asceza creştin ortodoxă nu mai sunt actuale şi nu mai pot aduce foarte multe lucruri noi în plan spiritual. După cum am mărturisit în rândurile de mai sus asceza creştin ortodoxă aduce cu sine beneficiile la mai multe lucruri dar dintre toate cel mai mult se poate remarca folosirea raţională a naturii şi a lumii în care trăim. Ispita omului din cele mai vechi vremuri a fost de a transforma natura şi mediul înconjurător ca şi o metodă de a îşi satisface plăcerile şi viciile proprii. Pentru omul pătimaş şi omul care este rob păcatului, natura nu mai este un mediu în care el ajunge să Îl cunoască sau să Îl întâlnească pe Dumnezeu ci natura devine o modalitate a gratifica plăcerile şi egoismul propriu. Poate una dintre cele mai mari lupte în plan ascetic în secolul al XXI-lea este lupta cu egoismul sau

[39] Referitor la pictura bisericească ortodoxă au existat mai multe opinii care au variat de la tendinţele nud renascentite în care toţi sfinţi erau reprezentaţi dezbrăcaţi şi goi la tendinţele pudice orientale în care sfinţii erau îmbrăcaţi cu mai multe veşminte. Pictura ortodoxă autentică nu inspiră voluptate privitorului ci mai mult decât ori un sentiment ascetic. Din acest motiv sunt încurajaţi şi pictorii bisericeşti şi religioşi care ştiu ce este sentimentul ascetic sau sentimentul ascezei creştin ortodoxe. Dionsie din Furna, *Erminia picturii bizantine* (Editura Sofia, Bucureşti 2000).

[40] Horia Roman Patapievici, *Omul recent* (Editura Humanitas: Bucureşti, 2001).

egoul propriu. Omul secolului al XXI-lea este crescut şi obişnuit să se vadă pe sine ca fiind mai presus şi mai bun decât orice şi decât ceilalţi semeni ai lumi. Mai multe războaie şi conflicte militare sau declanşat din cauza egoului sau a egoismului propriu. Egoismul este şi el o patimă şi pentru a ne debarasa de el trebuie să fim cât se poate de ascetici. Egoismul este genul de patimă care îl face pe om să măsoare lumea din jur numai prin raportare la persoana proprie. Poate în nici un alt secol egoismul nu a primit proporţii mai alarmante decât ca şi în secolul al XXI-lea.

Egoismul este o atitudine neascetică faţă de mediul înconjurător şi faţă de sine. Egoistul este întotdeauna centrul a tot ceea ce are loc şi a tuturor persoanelor. Din nefericire în secolul al XXI-lea există mai ales în occident o cultură sau o civilizaţie a egoismului. Acest gen de cultură şi civilizaţie ne face să ne gândim numai la binele şi interesul propriu şi la metodele prin care ajungem să gratificăm aceste lucruri. Egoistul este o persoană care îşi adulează egoul. Exacerbarea egoismului care şi el este un lucru rău duce la forma ultimă a egoismului care mai este cunoscută şi ca şi narcisim. Narcisismul este idolatrizarea sinelui propriu sau amorul de sine însuşi. Sunt foarte mulţi care în secolul al XXI-lea sub o formă sau alta manifestă foarte multe tendinţe narcisiste. În clipurile publicitare de pe micul ecran de mai multe ori suntem familiarizaţi cu un fel de cultură narcisistă în care consumul de anumite produse: mâncături, băuturi, folosirea unor deodorante sau cosmetice duce la dezvelirea unei personalităţi totale şi debordante. Toate aceste lucruri nu fac decât să ne autogratifice un ego care devine adulat în mod narcisist. Poate cititorul v-a găsii nepotrivit faptul că într-o carte despre secolul al XXI-lea am ales să vorbesc despre narcisism.[41] Secolul al XXI-lea a adus de mai multe ori tendinţe narcisiste care se manifestă în diferite culturi media, în cultura muzicii pop sau în alte diferite arii ale vieţii sociale. Omul secolului al XXI-lea este de mai multe ori stăpânit de narcisim sau mai mult spus de amorul propriu. El îşi ridică postamentul persoanei proprii mai presus de orice. De fapt mai multe persoane în cauză au recunoscut că antropologia secolului al XXI-lea este o antropologie narcisistă care are la bază de mai multe ori o iubire sau un amor propriu exagerat. Narcisismul secolului al XXI-lea pleacă probabil din dorinţa de a face ca eul individului să devină absolut. Acest lucru a fost cauză a mai multor războaie şi neînţelegeri în plan militar. Atunci când persoana nu are o abordare ascetică a sinelui ci se raportează narcisist la sinele său este de cele mai multe ori mult mai înclinată să îşi extermine semenul şi să facă orice pentru a îl suprima. De ce să nu recunoaştem că de mai multe ori secolul al XXI-lea ne oferă acest spectacol grotesc al conflictelor dintre diferite orgolii narcisiste?

Există o altă mare tendinţă a omului secolului al XXI-lea de a face război. Când două etnii, popoare sau naţiuni sunt în conflict sau în stare de neînţelegere una cu alta de mai multe ori se ajunge la alternativa nefastă a războiului. În zilele noastre sunt foarte mulţi care apără sau vor să dovedească că războiul este un lucru necesar şi util pentru modul în care trăim şi ne desfăşurăm viaţa. Este cât se poate de firesc ca atunci când două mari puteri să se întâlnească ele să îşi dovedească supremaţia una asupra alteia prin război. Războiul în sine nu este un fapt ascetic şi a dus de mai multe ori la curmarea de vieţi nevinovate. În acest sens, asceza creştin ortodoxă implică cu sine şi o renunţare sau o abstinenţă de la

[41] Pentru cei care nu știu Narcis a fost un personaj din mitologie extrem de frumos de care s-a îndrăgostit Echo. Fără primească un răspuns la iubirea sa, Echo v-a murii de durere. Ca şi răspuns Narcis a fost pedepsit din ceruri cu a se îndrăgostii de chipul propriu reflectat în oglindă. Fără să poată să ajungă vreodată la chipul propriu din oglindă Narcis a murit de durere. Victor Kernbach, *Dicționar de mitologie generală*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989.

război pentru firile şi temperamentele războinice şi aprinse. Ştim foarte bine că există o categorie de persoane care sunt mai războinice sau vulcanice. Aceste persoane trebuie ca prin asceză să ajungă să îşi tempereze pornirile. Este recunoscut că mai mulţi lideri guvernamentali şi politici după ce au declanşat mai multe războaie nu numai că au pierdut din popularitate dar au ajuns să aibă mustrări de conştiinţă şi unii chiar şi-au luat viaţa proprie. Ştim că mentalitatea de război este o mentalitate negativă care se bazează pe principiul că duşmanul nu poate fii nici cel puţin tolerat ci el mai mult decât orice trebuie exterminat sau distrus. Acest gen de mentalitate pleacă am putea spune tot din tendinţele egoiste şi narcisiste ale omului. Amorezat peste măsură de propriu ego, războinicul se vede pe sine mai presus de orice şi stăpân al lumii. Lui i se cuvine şi în faţa lui trebuie să se plece orice şi oricum. Poate puţini ştiu dar mai toţi cei care au declanşat războaie în istoria lumii au fost persoane neascetice şi lipsite de un elementar simţ al credinţei.[42]

Asceza de la război în cazul persoanelor aprinse şi mai temperamentale este un al lucru pe care trebuie să îl adresăm în acest capitol. Secolele de mai înainte de noi au dus din nefericire războiul la cote maxime că secolul al XX-lea a cunoscut două războaie mondiale. Se estimează că numai în al doilea război mondial şi-au pierdut viaţa peste 60 milioane [60,000,000] fiinţe umane [acesta însemnând cca. 2,5% din populaţia lumii]. Ar fii probabil cel mai tragic lucru ca în secolul al XXI-lea să repetăm ceea ce au făcut oamenii în secolul al XX-lea. Unii au şi profeţit că un alt treilea război mondial ar însemna şi sfârşitul lumii în care trăim. Nu ştim dacă acest lucru este aşa dar aceste mari războaie ale trecutului au avut loc în mod evident şi pe un fond al lipsei de asceză. Fără asceză omul ajunge de mai multe ori la o concepţie războinică asupra lumii şi a existenţei sale. Se dezvoltă astfel ceea ce tehnic şi ştiinţific se numeşte industria de război. Deşi nu este natural pentru mentalitatea lumii în care trăim de mai multe ori războiul este o metodă de a vieţui. Sunt state care au departamente întregi de război care asigură existenţa cotidiană a mai multor oameni. Acest lucru este nenatural fiindcă după cum am spus omul a fost creat în mod natural pentru pace şi pentru asceză. Ceea ce se poate vedea cel mai mult este că mentalitatea de război se vede pe sine în strictă contradicţie cu mentalitatea de pace şi în nici un caz cu mentalitatea ascetică creştin ortodoxă. Acest lucru este o manipulare şi o răstălmăcire a sensului profund al lucrurilor. Pacea şi conceptul de pace este o parte integrantă a ascezei. Asceza nu poate fii făcută într-o stare sau o dispoziţie de război care este una conflictuală. Dar adepţii războiului de mai multe ori separă conceptul de pace de contextul său generic care este unul ascetic în cele din urmă. În acest sens, pacea devine o entitate morală în sine care nu are de face cu nici o concepţie ascetică. Pentru a menţine pacea de cele mai multe ori avem nevoie să facem şi un efort ascetic. Ştim că a doua jumătate a secolului al XX-lea a adus cu sine ceea ce am putea denumii „pericolul nuclear” în care mai multe state îşi disputau supremaţia în plan nuclear a planetei. Războiul nuclear ca şi orice altă formă de război este aplicarea sau punerea în practică a unei modalităţi neascetice a existenţei în care persoana este obişnuită să gândească că duşmanii ei nu pot fii ignoraţi ci exterminaţi. Nu putem nega războiului nuclear capacitatea distructivă care vine dintr-o orientare şi plasare a persoanei umane pe principii şi fundamente ce nu au nici un fel de asceză.

Pacea lumii despre care mai mulţi mari lideri vorbesc în zilele noastre poate fii dobândită numai pe un fond ascetic. Dacă omul nu este deprins să gândească şi să acţioneze ascetic el se v-a simţii permanent atras de ideea de a declanşa război celor care nu gândesc sau nu sunt de aceiaşi opinie cu el. La timpul în care scriem aceste rânduri secolul al XXI-lea

[42] J Coates, *Etca războiului* (Manchaster, 1997).

a cunoscut cel puţin trei războaie: războiul din Afganistan, războiul din Irak şi războiul din Libia. Este de amintit că în aproximativ 13 ani de când am intrat în secolul al XXI-lea am cunoscut deja gustul amar a trei războaie. Nu voi comenta aici asupra contextului şi a cauzelor acestor războaie dar voi amintii că în sine războaiele sunt distructive şi sunt o soluţie superficială la problemele cu care ne confruntăm. După cum am spus, noţiunea de pace nu este una care stă în antagonie cu cea de război ci ea face parte din complexul a ceea ce denumim asceză. Pacea este doar o parte a ascezei şi nu este singura latură sau singurul aspect al ascezei. Secolul al XXI-lea este încă o aducere aminte a nevoii de a cultiva şi a menţinea pacea între ţări şi popoare. Suntem chemaţi la a ne folosi ingeniozitatea în plan ascetic nu pentru a descoperii noi arme şi armament pentru a ne distruge sau omorî duşmanii ci pentru a găsii soluţii viabile care să menţinea pacea şi înţelegerea între noi. Mentalitatea războiului ne spune că duşmanul trebuie strivit şi distrus în timp ce mentalitatea ascetică ne oferă alternativa de a îl tolera pe duşman sau de a nu îl lua în seamă. Secolul al XX-lea a fost un secol care a vărsat prea mult sânge ca să ne mai propunem să facem războaie. La fel şi în această situaţie putem vedea lipsa de simţ ascetic al secolului al XXI-lea care poate provenii şi din pierderea sensului de coerenţă istorică cu timpurile şi secolele trecutului.

Secolul al XXI-lea este menit pentru a fii un secol al păcii şi al înţelegerii. Tot în acest secol se cuvine să reparăm greşala pe care au făcut-o înaintaşii noştii de a dizloca termenul sau ideea de pace din contextul generic în care ea a fost şi a existat de la începuturi. Pacea este mai mult decât orice un concept ascetic şi nu unul militar sau social. Ascetul este prin excelenţă omul păcii şi nu guvernatorul şi liderul naţional. În zilele noastre la fel ca şi în secolul al XX-lea s-a vorbit foarte mult de termenul de pace dar de cele mai multe ori în mod voit s-a desprins din contextul generic noţiunea de pace de sensul ei ascetic. A face sau a menţinea pacea este şi poate fii văzut şi ca un act ascetic la fel cum facem asceză atunci când postim, ne rugăm, ne nevoim sau avem credinţă în Dumnezeu.[43] În măsura în care vom urma idealul sau principiul păcii ne vom da seama şi de importanţa sau relevanţa ascezei creştin ortodoxe. Asceza creştin ortodoxă este o asceză care este o practică pnevmatică care aduce cu sine un climat spre pace şi spre înţelegere. Ascetul creştin ortodox este mult mai dispus la pace şi la înţelegere cu semenii săi decât oamenii pătimaşi şi cei care nu sunt dispuşi la acte de asceză şi de nevoinţă. Există mai multe voci în secolul al XXI-lea care descalifică şi desconsideră asceza şi comportamentul ascetic. Climatul păcii este întotdeauna asigurat de climatul ascetic. Pacea este mult mai sigură într-un climat ascetic decât într-un climat patimaş şi viciat. De fapt oamenii viciaţi şi pătimaşi sunt mult mai înclinaţi spre război şi spre conflict decât asceţii şi cei care practică asceza. Cei mai mulţi asceţi sunt fără de nici o îndoială vestitori sau soli ai păcii. În aceasta putem recunoaşte un ascet adevărat de un ascet fals sau impostor.

CAPITOLUL AL IV-LEA

FOLOASELE ASCEZEI CREŞTIN ORTODOXE

După cum am arătat asceza creştin ortodoxă este de două feluri: trupească şi sufletească. Faptele ascezei trupeşti sunt postul, metaniile, privegherea, mersul la biserică,

[43] Alexander Webster, *Preţul profeţie: biserica ortodoxă despre pace, libertate şi securitate* (Ethics and Public Policy Center, 1993).

lipsa înjurăturilor şi a clevetirii, pelerinajele sau facerea semnului crucii. Faptele ascezei sufleteşti sunt: blândeţea, dragostea creştină, bunătatea, credinţa, nădejdea, temperanţa, liniştea sau pacea lăuntrică şi sentimentul de comuniune cu Dumnezeu. Faptele ascezei trupeşti se unifică mai mult cu faptele ascezei sufleteşti şi îl duc pe ascet la ceea ce teologia creştin ortodoxă denumeşte ca şi apatia sau starea de nepătimire în care ascetul nu mai păcătuieşte şi este eliberat definitiv de sub ciclul comiterii păcatului şi a patimilor. Păcatele şi patimile sunt prezente de mai multe ori în ascet fără să fie active aşteptând o ocazie potrivită în care să se facă remarcate sau văzute. După cum am spus unul dintre cele mai mari beneficii ale ascezei creştin ortodoxe este că mortifică în om patima sau păcatul. Asceza nu este prin urmare o formă de mortificare a omului sau după cum cred unii o formă de înfometare sadistică ci ea urmăreşte stăpânirea sau dominarea tendinţelor păcătoase şi nedorite din trupul omului. Asceza nu este recomandată numai din punct de vedere religios ci şi din punct de vedere medical. Mai mulţi medici ştim că prescriu în anumite situaţii diete care să îi însănătoşească sau să le menţină sănătatea pacienţilor lor.

După cum am spus asceza creştin ortodoxă este orientată vegetarian. Meniul ascetului este compus foarte mult din fructe şi legume. S-a putut remarca că cei care au o dietă ascetică sunt mult mai sănătoşi şi mai viguroşi decât cei care nu fac nici un fel de asceză. Poate cititorul îmi v-a reproşa că exagerez foarte mult scriind aceste rânduri despre asceză dar se cuvine să avem o viziune sau o perspectivă pozitivă asupra ascezei secolului al XXI-lea. Este foarte adevărat că mai multe dintre produsele cu care ne alimentăm noi sunt formate din grăsimi şi din unsoare. Grăsimea şi unsoarea consumate în mod exagerat nu numai că duc la obezitate dar de mai multe ori au un rol negativ asupra organismului uman. Organismul uman nu trebuie hrănit până la refuz cu toate mâncărurile aşa cum se obişnuieşte în zilele noastre. Organismul trebuie hrănit în aşa măsură încât patimile şi păcatele să nu se stârnească în el. Patimile omului găsesc cel mai mult combustie atunci când nu suntem atenţi şi preocupaţi de ceea ce consumăm sau de ceea ce mâncăm. Mâncarea este o formă de combustie a mai multor patimi şi de cele mai multe ori ea pune stăpânire peste noi prin lăcomie. Lăcomia la mâncare este combustie pentru desfrânare în special. Săpânit de pofta de a mâncare mult şi bine, persoana umană simte din ce în ce mai multe impulsuri despre desfrâu. Desfrânarea sau adulterul de cele mai multe ori se naşte din lăcomia pântecelui. Acest fel de lăcomie este o formă de a declanşa în trupul uman dorinţele desfrânate pătimaşe. S-a putut vedea că atunci când persoana se înfrânează de la mâncături de cele mai multe ori ea ajunge să se autocontroleze şi să se stăpânească pe sine. Autocontrolul de sine este un alt lucru pe care asceza ni-l poate aduce. Suntem provocaţi fie la locul de muncă, fie pe stradă sau în diferite ale locaţii de persoane care vor să ne enerveze sau să ne creeze o stare de dispoziţie proastă ca şi a lor. Foarte puţini dintre noi suntem dispuşi să ne autocontrolăm. Autocontrolul devine o stare permanentă în noi atunci când ajungem să ne stăpânim sinele sau eul personal. De foarte multe ori accesele de mânie şi de nervi sunt o constantă a zilelor noastre. Cum putem să ne stăpânim mânia? Mânia se poate stăpâni prin autocontrol sau prin controlul de sine. Când omul este profund ancorat în Dumnezeu el ajunge să nu mai reacţioneze atunci când este provocat fiindcă mintea şi fiinţa sa lăuntrică sunt centrate sau fixate în Dumnezeu. Ascetul creştin ortodox nu mai este mâniat şi nu mai vrea să se răzbune pe cei care îl provoacă şi îi fac rău ci el ajunge să ignore provocările externe fiindcă este extrem de bine format în partea internă sau lăuntrică a vieţii sale şi prin asceză el are puterea chiar de a se ruga pentru cei care îl calomniază sau îl clevetesc. După cum am spus există mai multe grade sau nivele ale ascezei dar unul dintre

cele mai superioare sau de sus este sfinţenia. Deşi sunt foarte rari cei care ajung la sfinţenie, mai toţi dintre noi putem fii într-o măsură mai mare sau mai mică asceţi sau putem practica după puteri o formă de asceză.[44] Acest lucru este şi un imperativ moral al zilelor în care trăim în care putem vedea că mai multe patimi fac ravagii în lumea şi în semenii noştri.

Am demonstrat că asceza creştin ortodoxă este benefică omului. Omul trebuie să ţină un echilibru cu ceea ce mănâncă sau consumă, cu ceea ce vede la televizor, pe stradă sau pe internet, cu ceea ce gândeşte şi cu cea ce simte. Toate gândurile şi sentimentele noastre sunt un fel de portaluri generice care ne duc în spre patimi sau în spre virtuţi. Din aceasta se creează intenţii bune pentru a putea să ajungem la starea de apatia sau de nepăcătuire sau de nepătimire. Trebuie să fim foarte atenţi cu ceea ce gândim şi simţim. Ispitele sau influenţele demonice ne vin de cele mai multe ori prin intermediul gândurilor şi a sentimentelor sau a simţămintelor. Mintea şi inima omului ca şi organe sufleteşti sunt mai mult decât orice terenul de luptă sau confluenţa a doua mari stadii sau factori din facerea şi creaţia omului. Gândurile rele îl duc pe om la lucrarea păcatelor care în cele din urmă se înrădăcinează în om sub forma patimilor şi a viciilor.[45] Există foarte multe păreri şi opinii în secolul al XXI-lea cum că asceza nu îşi are nici un rol sau nici un rost în viaţa omului. Omul este dator să trăiască liber viaţa la maxim fără de nici un fel de îngrădire în care toate plăcerile chiar şi cele mai perverse trebuie împlinite şi satisfăcute. Acest gen de concepţie este unul eronat. Deşi toate lucrurile îi sunt îngăduite omului nu toate lucrurile îi sunt de folos. Foarte mulţi dau dovadă de multă laşitate când vine vorba de patimi şi de păcate. De ce să ne luptăm cu unele gânduri şi înclinaţii păcătoase pe când am putea să le dăm curs şi să nu mai avem nici o problemă şi nici o luptă ascetică sau pnevmatică? Asceza creştin ortodoxă este o logică eronată şi ea ne face să credem că atunci când casa ni se murdăreşte că trebuie să o curăţăm ci să trăim aşa în mizerie.

Asceza creştin ortodoxă este procesul prin care facem curăţenie şi menţinem curăţia în sufletul nostru, la fel cum la sfârşit de săptămână sau în weekend suntem chemaţi să facem curăţenie în casele noastre pentru a nu fi mizerie. Cei care nu fac nici un fel de asceză se aseamănă celor care trăiesc în mizerie şi nu vor să facă nici un fel de curăţenie. Facem curăţenie în sufletul nostru mai mult decât orice prin asceză. Cei care nu ştiu cum să îşi cureţe sufletul de mizeria păcatului pot afla prin intermediul acestor rânduri că curăţenia se face prin asceză şi prin faptele ascetice.[46] Suntem datorii să ducem o viaţă cât se poate curată. Pentru a duce o viaţă curată avem nevoie de o anumită disciplină. Această disciplină a fost foarte mult elaborată şi definitivată în ceea ce am putea denumii asceza creştin ortodoxă. Ascetul creştin ortodox este fără de nici o îndoială un om care este familiar cu curăţenia şi mizeria din lumea nevăzută. În timp ce păcatul este mizeria, virtutea este curăţia. Aceasta este modalitatea prin care am putea scrie sistematic relaţia dintre păcat şi virtute în plan ascetic. Secolul al XXI-lea necesită să dezvolte un program ascetic care să facă asceza un fel de practică populară. Tot ceea ce trebuie să facem este să ducem la îndeplinire ceea ce au făcut înaintaşii noştri. Se ştie că există foarte multă istorie ascetică în evul mediu. Foarte multe mănăstiri şi abaţii s-au făcut în evul mediu în care ascetul se putea desprinde de lume pentru a ajunge la comuniunea deplină cu Dumnezeu. Mii de asceţi medievali au renunţat la lume definitiv şi au căutat să se unească cu Dumnezeu. În ascetica evului mediu

[44] Antonie Plămădeală, *Tradiţie şi libertate în spiritualitatea ortodoxă* (Editura Sofiea, Bucureşti, ediţa a II-a, 2010).
[45] Andrei Andreicuţ, *Dinamica despătimirii,* (ed. Reîntregirea, Alba Iulia, 2001).
[46] Sofronie Saharov, *Nevoinţa cunoaşterii lui Dumnezeu* (Editura Reîntregirea: Alba Iulia, 2006).

vedem mai mult decât orice antagonia dintre viaţa cu Dumnezeu şi viaţa lumii. Poate în evul mediu a devenit cel mai mult familiară sau obişnuită antagonia dintre viaţa lumii şi viaţa ascetului cu Dumnezeu. Ascetul medieval se simţea fustrat şi sufocat de lumea din jur pe care deşi el o iubea ca şi creaţie a lui Dumnezeu vedea în ea eşecul de a răspunde chemării lui Dumnezeu.

Ascetul medieval la fel ca şi ascetul secolului al XXI-lea simte extrem de puternic acea chemare a lui Dumnezeu de a îi slujii, dar de cele mai multe ori el se vede obstrucţionat de tendinţele lumii şi ale modului în care funcţionează lumea. De ce să nu spunem că pentru cei dintre noi care suntem preocupaţi de asceză şi de practica ascetică de cele mai multe ori spectacolul lumii din jur este dezgustător şi neplăcut: intrigi guvernamentale şi politice, lupte de interese şi putere camuflate în campanii electorale, certuri şi dispute cu aparentă tentă intelectuală în spatele cărora se ascund interese mincinoase de natură finaciară sau valutară, lovituri sub centură în care diferiţi semeni ajung să urască şi să se dispreţuiască pe sine mai mult decât animalele sălbatice din junglă. Aceste lucruri au fost prezente şi în antichitate şi prin urmare omul a simţit nevoia de a îşi face un fel de protecţie în faţa acestor lovituri puternice asupra vieţii credinţei şi a religiei. Omul s-a desprins astfel de tot ceea ce este negativ şi rău din lumea din jur şi a ajuns la o unire cu Dumnezeu. După cum am spus asceza nu îi conferă ascetului puteri supranaturale. Asceza creştin ortodoxă este o disciplină naturală care se bazează pe principiile lumii în care trăim dar ea este un antidot la starea de decădere şi de delăsare în care se află de mai multe ori mediul lumii în care mai toţi ne ducem viaţa. Spectacolul lumii în care trăim după cum am spus este de mai multe ori de proastă calitate. Conflictele politice dintre diferiţi adversari de mai multe ori de lasă un gust amar şi ne fac să ne întrebăm dacă menirea noastră în această lume este să asistăm la un nesfârşit spectacol în care diferiţi duşmani sau inamici se ceartă şi ne calomniază unii pe alţii la nesfârşit? În lumea guvernamentală sau politică sau în sfera guvernamentală sau politică întâlnim cel mai mic simţ al ascezei: comuniştii nu se înţeleg cu capitaliştii, socialiştii cu monarhiştii, democraţii cu liberalii, conservatorii cu progresiştii şi enumerarea ar putea continua. Deşi mai mulţi dintre noi ne simţim dezgustaţi de acest spectacol cei care îl practică vedem că de cele mai multe ori nu simt ca şi noi.[47]

Acest gen de vacarm al lumii din jur a creat pentru mai mulţi nevoia unei asceze sau a unei modalităţi de a vieţui ascetic. Lumea noastră ne oferă revoluţii televizate, răscoale populare, mişcări de masă, proteste ale minerilor, greve ale diferitelor bresle de muncitori, convulsii populare cu diferite ocazii electorale, şi de mai multe ori suntem spectatori la diferite răsturnări de guverne şi reglări de conturi dintre grupări politice adverse sau formaţiuni interlope. Toate acestea ne conturează necesitatea unor măsuri de protecţie şi de apărare. Aceste măsuri au fost exprimate cel mai bine în practica ascetică creştin ortodoxă. Ascetul creştin ortodox nu este dezinteresat de ceea ce are loc în jurul lui dar el devine imun la problemele care de cele mai multe ori sunt stereotipe cu care se confruntă omul din jur. Ascetul creştin ortodox fără de nici o îndoială este dincolo de orice cât se poate de conştient că lumea din jur se învârte într-un cerc în care nu există finalitate fiindcă după cum am spus lumea din jur a renunţat sincer la modalitatea de a îl slujii pe Dumnezeu.

Pentru lumea secolului al XXI-lea de cele mai multe ori datele esenţiale ale vieţii sunt dincolo de orice grupate în jurul idei de producţie şi a industriei de consum. Cele mai de succes comunităţi din secolul al XXI-lea nu sunt comunităţile care se roagă, postesc sau se nevoiesc cel mai mult ci sunt comunităţile care produc şi consumă cel mai mult. Aşa se face

[47] Vasiliki Rallis, *Karies colina sfinţilor* (Editura Evanghelismos: Bucureşti, 2012).

că în zilele şi vremurile noastre se poate resimţii un fel de vacuum sau gol la nivel social. Omul se simte străin şi înstrăinat de Dumnezeu. Acest sentiment al înstrăinării de Dumnezeu care poate fii foarte mult resimţit în secolul al XXI-lea vine şi pe fondul lipsei ascezei. Preocupat cu ceea ce produce şi ceea ce consumă omul secolului al XXI-lea păşeşte în mod sigur pe un drum al înstrăinării de Dumnezeu. Sentimentul pe care îl aduce asceza creştin ortodoxă în om este un sentiment al bucuriei lăuntrice. Asceza creştin ortodoxă este mai la începuturi un gust amar pentru cel care o practică dar după ce ascetul ajunge să vadă care este rostul ascezei creştin ortodoxe el ajunge dincolo de orice să fie bucuros şi fericit sufleteşte fiindcă ştie că făcând asceză el face ceea ce se cuvenea şi ceea ce era drept. Este tragic faptul că mai multe confesiuni creştine au renunţat la asceză fiindcă consideră ei că asceza creştin ortodoxă nu este nimic mai mult decât o reînviere a practicilor flagelante medievale. După cum am scris deja, medicii ne dau de mai multe ori medicamente sau pastile care au un gust amar şi neplăcut dar ele ne fac bine şi sănătoşi. Poate această comparaţie şi analogie o putem folosii şi raport cu asceza. Asceza creştin ortodoxă de cele mai multe ori are gustul amar al renunţării şi ale abstinenţei, dar această asceză este cea care ne face sănătoşi din punct de vedere sufletesc. Devenim sănătoşi când facem asceză şi renunţăm la tot ceea ce este viciu, patimă şi păcat. Când asceza creştin ortodoxă dă roade avem sentimentul că sufletul ne zboară uşor şi lin pe Dumnezeu în timp ce atunci când suntem prinşi în tirania patimilor şi a păcatelor sufletul nostru se simte îngreuiat şi incomod. Asceza creştin ortodoxă aduce pacea şi seninătatea sufletului în timp ce păcatul şi viciul aduce neliniştea şi moartea sufletului. Patima este pentru suflet un fel de otravă. Când facem păcate de fapt nu facem decât să ne otrăvim sufletele.

Asceza după cum am mai arătat a fost clasificată de unii ca fiind orientală şi occidentală. Este greu de spus dacă se poate vorbii de o ascetică orientală şi una occidentală fiindcă Dumnezeu este unul singur şi deşi există mai multe modalităţi de a ajunge la El asceza creştin ortodoxă rămâne una şi nedivizată. Fără de nici o îndoială că asceza creştin ortodoxă aduce cu sine mai multe beneficii. Poate cel mai mare beneficiu pe care ni-l poate aduce asceza creştin ortodoxă este comuniunea cu Dumnezeu. Când suntem în comuniune cu Dumnezeu suntem şi ascetici. Asceza creştin ortodoxă este fără de nici o îndoială ceea ce am putea denumii o modalitate cât se poate de reală şi adevărată de a menţine comuniunea cu Dumnezeu. Comuniunea cu Dumnezeu poate fii pierdută după cum primii oameni au pierdut din neascultare raiul. Asceza creştin ortodoxă este metoda prin care se menţine continuu şi perpetuu comuniunea cu Dumnezeu. Dincolo de instabilitatea şi incertitudinea lumii în care trăim prin asceza creştin ortodoxă ajungem la o certitudine majoră: că indiferent ce se întâmplă în jurul nostru suntem în comuniunea' cu Dumnezeu sau în termenii regretatului teolog creştin ortodox Constantin Cavarnos, suntem „ancoraţi în Dumnezeu."[48] Asceza creştin ortodoxă, dacă este practicată după învăţăturile sfinţilor părinţi este un lucru bun şi aduce cu sine foarte multe beneficii asupra omului şi a fiinţei sale. Asceza prin urmare este o practică pe care fiecare dintre noi o putem face şi ne putem bucura de beneficiile ei. Asceza este un instrument care este menit să ne ajute să ne dezvolte facultăţile sufleteşti şi pe cele pnevmatice. Asceza creştin ortodoxă aduce cu sine o disciplină a lăuntrului omului în

[48] Deşi mai mulţi dintre noi nu recunoaştem părintele Constantin Cavarnos a fost un mare teolog creştin ortodox din secolul al XX-lea .el a fost şi un bun ascet creştin ortodox. Poate părintele Cavarnos este un teolog creştin ortodox foarte uşor uitat în zilele noastre. El şi-a desfăşurat cea mai mare parte activitate academică a sa în jurul universităţii Harvard din Boston. De la el avem mai multe cărţi frumoase: *Sfântul Nectarie din Eghina, Sfântul Cosma Etonianul, nemurirea sufletului, Viziunea lui Platon* despre om şi multe altele.

care acesta se deprinde să renunţe la gândurile rele şi să cultive gândurile bune. După cum am arătat există o dimensiune internă sau lăuntrică a omului. Această dimensiune este dincolo de orice ceea ce am putea denumii căutarea omului după o identitate sau după o realitate a personalităţii sale. Personalitatea omului este în orice caz definită cel mai bine atunci când omul are o atitudine ascetică. Ne simţim dincolo de orice capabili de a face asceză atunci când suntem conştienţi de existenţa lui Dumnezeu.

În cinematografia contemporană ni s-au prezentat mai multe modele populare sau de popularizare a ascetului creştin ortodox. În special în genul SF există mai multe modalităţi de a populariza şi de a face ascetul creştin ortodox cât se poate de popular. Marii supereroi de pe micul şi marele ecran sunt de mai multe ori modele de asceză: Batman este iniţiat în stadiile ascezei şi a controlului de sine de un maestru pe nume Ras al Ghul. Celebrul Spiderman care este de mai mulţi ani deliciul celor mici şi el trece printr-o perioadă de atrenament sau de asceză până ajunge să devină un supererou. Războiul stelelor [Star wars] a cineastului american George Lucas, ne-a pus în faţă modelul ascetic sub forma cavalerilor Jedi care erau adepţii unei religii ce se baza pe asceză. În anii 80’s cinematografia ne punea în faţă un alt model ascetic al poliţistului ascet şi robot prin chipul lui Robocop. Un erou mai recent cu profunde implicaţii ascetice este Ironman [Omul de fier]. Inspirat iniţial din benzile desenate chinezeşti Ironman are meritul de a pune un ochii celor mici şi a adolescenţilor un model de ascet. Ironman interpretat de Robert Downey jr. este din mai multe puncte de vedere un chip supranatural al ascetului creştin ortodox care se află în stare de luptă sau de conflict cu forţele negative ale răului. La fel un alt chip al ascetului creştin ortodox prin extensiune ne-a fost pus în faţă la finalul anilor 90’s prin celebra producţie Matrix în care protagonistul Neo sau Thomas Anderson trece şi el printr-un proces de asceză sau de purificare sub direcţia lui Morpheus care este cel ce îl eliberează din captivitatea realităţii virtuale create de maşinile cu inteligenţă artificială. Neo sau pe numele lui adevărat Thomas Anderson, ecranizat de Keanu Reevs v-a ajunge un eliberator al rasei umane de sub teroarea sau stăpânia maşinilor înzestrate cu inteligentă artificială. La fel de bine am putea să îl amintim aici şi pe Captin America un personaj mai mult militar dar şi el cu profunde implicaţii ascetice. Captin America ajunge un superou în urma unui experiment ştiinţific. El manifestă un profund caracter ascetic prin faptul că duce o luptă constantă cu forţele sau puterile răului.

Acestea au fost doar câteva chipuri din cinematografia internaţională care ne pun în faţă un chip al ascetului creştin ortodox camuflat sau mascat am putea spune. Exemplele sunt mult mai multe şi probabil pe viitor se v-a scrie o carte doar pe această topică. Ascetul creştin ortodox prin urmare este o prezenţă vie în subconştientul colectiv al maselor de oameni şi de persoane. Cinematografia a creat şi un fel de mitologie a ascetului hiperbolizând uneori calităţile şi preocupările sale. Ascetul creştin ortodox după cum am văzut are şi un chip popular în cinematografie dar la fel de bine întâlnim chipuri ale ascetului creştin ortodox şi în marile creaţii literare ale lumii contemporane. Celebrul roman de mister al lui Dan Brown Îngeri şi demoni ne pune în faţă chipul ascetic al unui profesor de simbolistică de la Universitatea Harvard care se află în căutarea desluşirii unei serii de acte criminale săvârşite de o societate secretă pe nume iluminati. Eroul de la Harvard a lui Dan Brown trece prin mai multe etape ascetice în care se confruntă cu puterea distructivă a răului.[49] Romanul lui J.R.R. Tolkien Domnul inelelor ne pune în faţă un alt chip al ascetului sub

[49] Mai recent romanul lui Dan Brown Îngeri şi demoni a fost ecranizat într-o producţie celebră ce îl are protagonist pe actorul Tom Hanks.

chipul lui Gandalf care este un erou al binelui şi care şi el luptă împotriva forţelor oculte ale întunericului şi ale răului. În cele din urmă am putea amintii pe eroul central al romanului de succes şi de circulaţie Numele trandafirului al italianului Umberto Eco care ne pune în faţă pe William of Bakersville un călugăr franciscan care şi el este chip al ascetului investigând o serie de crime dintr-o abaţie uitată de lume. Chipul ascetului a primit şi o formă literară în mai multe romane de mare succes ale lumii. Acest lucru demonstrează că omul secolului al XXI-lea este interesat de ceea ce este un ascet şi de modurile în care asceţii îşi duc viaţa lor de zii cu zii. Nu trebuie să facem însă din ascet un fel de chip comercial care să fie asemenea mascotelor sau diferitelor clipuri publicitare. Suntem convinşii că chipul ascetului v-a continua să fascineze sub o formă sau alta cinematografia şi literatura secolului al XXI-lea. Se aproprie cel mai mult de adevăratul chip al ascetului cel care poate să descrie sau să scenarizeze cel mai mult ortodoxia ascetului.[50]

Asceza mai are beneficiul de a ne aduce simplitate şi de a îl pune pe om într-un raport simplu cu sine, cu lumea şi cu Dumnezeu. Simplitatea pnevmatică sau duhovnicească este o virtute atunci când totul pare imposibil şi complicat. Sunt foarte mulţi care cred că credinţa în Dumnezeu şi o relaţie de comuniune cu Dumnezeu este un lucru complicat şi dificil. Acest lucru este fals şi neadevărat. Prin Sine Dumnezeu este simplu şi o cunoaştere a lui Dumnezeu nu poate fii decât simplă şi se face în simplitate. Prin urmare raportul sau relaţia cu Dumnezeu este simplă fiindcă Dumnezeu coboară de cele mai multe ori la nivelul omului pe care l-a creat. Simplitatea este o altă calitate sau virtute ascetică. De cele mai multe ori noi nu facem decât să ne complicăm existenţa şi viaţa. Ori ştim că trebuie să păstrăm o relaţie simplă şi necomplicată cu Dumnezeu. Ştim că în lume există forţe oculte care sunt potrivnice lui Dumnezeu. Ascetul creştin ortodox este şi un luptător sau un opozant împotriva ocultului. Aceste forme de ocultism sunt variate dar în sine toate duc lipsă de un profund simţ ascetic. Stăpânit de puterea ocultă persoana umană nu mai practică nici un fel de asceză. Cei care frecventează mişcări şi grupuri oculte ar trebui să facă exerciţiul de a nu mai face acest lucru. Pentru cine este contaminat de practicile oculte asceza este o modalitate de a renunţa. Asceza creştin ortodoxă are prin urmare funcţia de a unifica şi de aduce în acelaşi loc fiinţa şi făptura umană. Personalitatea umană se dizlocă şi se dezintegrează de cele mai multe ori când nu este în comuniune cu Dumnezeu. Acest simţ al pierderii comuniunii cu Dumnezeu are loc de cele mai multe ori atunci când omul păcătuieşte sau când este stăpânit de patimi.

O altă calitate sau virtute pe care o cultivă asceza în om este seriozitatea sau sobrietatea. Putem vedea că există mai multe genuri sau tipuri de comportament. O trăsătură a ascetului însă este seriozitatea. Ascetul creştin ortodox este un om serios care i-a în calcul toate şi tot ceea ce intră în contact cu el. În acest mod el este superior semenilor din jur care de cele mai multe ori tratează viaţa pnevmatică şi viaţa sufletească superficial şi insuficent. Seriozitatea este fără de nici o îndoială o modalitate prin care ascetul se distinge de semenii săi. De ce să nu recunoaştem că seriozitatea este de mai multe ori o calitate morală sau virtute pe cale de dispariţie în zilele noastre? Ne face plăcere să avem de a face cu oameni serioşi fiindcă ştim că ne putem baza pe ei. Neserioşii sunt cei care ne fac greutăţi şi ne induc în eroare. Ascetul creştin ortodox cultivă seriozitatea sub toate formele ei. El este dincolo de orice o persoană care inspiră la seriozitate şi pe cei din jur. Sunt foarte mulţi cei care fără să fie persoane ascetice cred că pot duce o viaţă destrăbălată la nesfârşit. S-a putut vedea că de mai multe ori pedeapsa lui Dumnezeu s-a abătut într-un fel sau altul asupra acestora. Şmecheria, golănia, tupeismul şi şarlatania sunt trăsături profund ne ,ascetice dar

[50] Sfântul Teodor Studitul, *Cuvinte duhovniceşti* (Alba Iulia, 1994).

sunt trăsături extrem de răspândite în secolul al XXI-lea. Toate aceste sentimente şi defecte pleacă din lipsa de frică de Dumnezeu. Şmecherul, şarlatanul, tupeistul şi golanul nu au nici un fel de frică de Dumnezeu. Ei consideră că Dumnezeu ori nu există ori dacă există este absent din facerea lumii lor private sau personale.[51] Trebuie să ştim că asceza creştin ortodoxă are şi funcţia de a Îl îmblânzii pe Dumnezeu sau de a Îl face pe Dumnezeu binevoitor faţă de lume şi faţă de viaţa noastră în general. Dumnezeu are puterea de a ne pedepsii şi ştim că moartea a fost o pedeapsă a lui Dumnezeu pentru neascultarea omului. Istoria a cunoscut mai multe episoade sau capitole când dreapta judecată a lui Dumnezeu s-a manifestat fie colectiv sau fie privat. Păcatele lumii mai înainte de potopul lui Noe au atras cu sine potopul din care a scăpat numai Noe şi familia sa. Potopul lui Noe a fost o pedeapsă colectivă pe care Dumnezeu a emis-o asupra umanităţii în mare, ceea ce confirmă foarte mult opinia ortodoxă că în veacul ce v-a să fie vom fii judecaţi de două ori: prima dată pentru păcatele personale şi mai apoi v-a exista judecata universală sau judecata de apoi după cum este numită în care v-a fii judecată toată istoria şi toată umanitatea.[52] O atitudine sau o concepţie ascetică despre lume credem că ne poate fii foarte de folos în relaţia noastră cu Dumnezeu. De fapt după cum am spus, ascetul face asceză din dorinţa de a menţine relaţia lui cu Dumnezeu şi din dorinţa a de a nu Îl supăra pe Dumnezeu. Menirea omului este de a trăi în conformitate cu voia lui Dumnezeu. Adam şi Eva ştim foarte bine că deşi nu se aşteptau au fost pedepsiţi de Dumnezeu. Pedepsite prin înecarea în marea Roşie au fost armatele egiptene atunci când au asuprit pe evrei. Ştim foarte bine că Dumnezeu nu este răzbunător dar ştim foarte bine că nimic nu v-a rămâne nepedepsit de Dumnezeu. În secolul al XXI-lea este bine să ştim că mai devreme sau mai târziu Dumnezeu v-a pedepsii tot răul din lumea noastră. Poate cititorul v-a considera aceste rânduri ca fiind parte dintr-un gen de gândire fundamentalistă sau extremistă dar acesta este adevărul şi trebuie să enunţăm adevărul aşa cum este el.

Agenţii răului şi cei care practică răul din vremurile noastre cu toţii îşi găsesc camuflaje şi ascunzători prin diferite clişee care mai de care mai elaborate. Ceea ce trebuie să ştim este că nu putem scăpa de drepata judecată a lui Dumnezeu sub nici o formă. Autorii biblici şi sfinţii părinţi ne spun că căderea diavolului din ceruri a fost un act neaşteptat dar se pare că Dumnezeu a ripostat în faţa intenţiilor diavolului. Diavolul a fost aruncat pentru totdeauna în iad sau infern. La fel şi aici putem vedea dreapta judecată a lui Dumnezeu. Am enunţat mai sus numai câteva cazuri în care pedeapsa lui Dumnezeu a avut o modalitate de exprimate colectivă dar vom enunţa şi câteva cazuri de pedepse a lui Dumnezeu personale. Irod a fost lovit de Dumnezeu cu o boală ce l-a omorât instantaneu fiindcă acesta a făcut idolatria o credinţă oficială în regatul său. Regele Ahab şi regina Isabela au fost şi ei pedepsiţi de Dumnezeu cu moarte năprazinică. Localităţile Sodoma şi Gomora au fost pedepsite cu foc care s-a pogorât din cer şi care au nimicit pe toţi locuitorii lor din cauza destrăbălării şi a perversiunilor ce aveau loc acolo. Anania şi Safira au fost pedepsiţi cu moarte instantanee fiindcă au minţit pe sfinţii apostoli. La fel de bine am putea continua cu mai multe exemple. Dacă asceza creştin ortodoxă ne aduce un beneficiu este cu siguranţă faptul că îndepărtează

[51] Andrei Pleşu, *Obscenitatea publică* (Editura Humanitas: Bucureşti, 2004).

[52] Postura de Dumnezeu ca şi drept judecător este una din ce în ce mai străină de lumea şi vremurile în care trăim. Lumea de azi uită foarte mult că Dumnezeu este un judecător drept şi care ne ştie toate faptele bune şi rele. Mai multe relatări mistice au adus mărturie că după moartea trupească a omului din această lume există o judecată privată în care sunt puse în balanţă faptele bune şi faptele rele ale omului săvârşite în viaţa sa. Danion Brinkley, *Salvat de lumină* (New York, 1994).

dreapta mânie a lui Dumnezeu de la noi care se porneşte asupra noastră. Foarte mulţi dintre noi ne găsim „alibiuri" atunci când comitem păcate mai mici sau mai mari. Credem că putem să facem un caz convingător şi astfel vom scăpa de pedeapsa lui Dumnezeu. Acest lucru este doar o amăgire şi doar o iluzie fiindcă s-a scris în vechime „că nimic necurat nu v-a intra în împărăţia cerurilor."[53] Prin urmare, truismele noastre psihologice sau argumentaţia noastră legală nu v-a putea să ne aducă prea multe foloase pentru a Îl face pe Dumnezeu ne să ne fie binevoitor. Ceea ce Îl v-a face pe Dumnezeu binevoitor este fără de nici o îndoială asceza şi faptele noastre ascetice. Aceste fapte cu siguranţă îl vor face pe Dumnezeu mai iertător atunci când ne v-a judeca faptele şi viaţa. Asceza creştin ortodoxă nu are puterea prin sine să ne mântuiască fiindcă ştim că „mântuirea este cu neputinţă la om, dar cele ce sunt cu neputinţă la om sunt cu putinţă la Dumnezeu." (*Mc* 10, 27).

După cum am arătat, asceza creştin ortodoxă are mai mult decât orice funcţia de a ne ajuta în procesul de mântuire. Mântuire înseamnă din punct de vedere teologic că vom scăpa de chinurile veşnice ale iadului. Asceza prin urmare poate să contribuie la fixarea destinaţiei noastre ultime: iadul sau raiul. Sunt foarte multe speculaţii teologice şi nu numai pe această temă dar în cele din urmă la aceasta se rezumă drumul final al omului. Asceza creştin ortodoxă mai are un mare beneficiu de ne a elibera de ceea ce am putea denumii viclenie. Viclenia este un alt mare păcat. Viclenia şi psihologia ei se bazează dincolo de orice pe distorsionarea adevărului şi prin înşelăciune. Viclenii sunt de cele mai multe ori oameni perverşi care nu au nici un fel de frică de Dumnezeu. Ei înşeală, sabotează, falsifică, mint şi distorsionează în mod voluntar. În timp ce viclenia îl separă pe om de Dumnezeu, asceza creştin ortodoxă îl uneşte pe om cu Dumnezeu. Trebuie să fim convinşi că în faţa lui Dumnezeu nu există nici un fel de şansă de a ascunde faptul că suntem vicleni şi înşelători. Aceste rânduri sunt şi o analiză asupra faptului că asceza creştin ortodoxă dacă este practicată în spiritul ei adevărat, ne fereşte de a cădea în păcatul vicleniei. Există un spectacol dezgustător de cele mai multe ori care ne face să ne aruncăm în păcatul viclenei: contrabandă, trafic cu fiinţe umane, trafic cu stupefiante, delapidare de fonduri, perversiuni care sunt ţinute în ascuns, dorinţe pătimaşe care ne fac de mai multe ori să ne degradăm şi să ne desfigurăm sufletele. Asceza creştin ortodoxă după cum am spus aduce cu sine beneficiul de a ne face familiari cu lumea noastră lăuntrică şi cu toate unghiurile personalităţii ei.[54] Asceza creştin ortodoxă ajută după cum am spus la o mai bună cunoaştere a sinelui sau a eului propriu. Capacitatea de introspecţie este o trăsătură a ascezei creştin ortodoxe. Ascetul creştin ortodox este deschis către sine şi la ceea ce are loc în sinele său. Mai toţi marii asceţi au remarcat că în sinele omului sunt două mari centre de influenţă sau de potenţare: unul pozitiv şi altul negativ. Din acest punct de vedere asceza creştin ortodoxă ajută mai mult decât orice la ceea ce am putea denumii lărgirea discernământului. Foarte multe situaţii sunt din punct de vedere spiritual cât se poate de confuze. Doar un discernământ amplu şi foarte bine conturat ar mai putea să ne arate calea adevărată.[55]

---

[53] Ieromonah Gabriel Bunge, *Mânia şi terapia ei după Evagrie Ponticul: vinul dracilor şi pâinea îngerilor* (Editura Desis: Sibiu, 1998).

[54] Asceza creştin ortodoxă este la un anumit grad tributară principiului socratic antic: cunoaşte-te pe tine însuţi, γγοσις σε'αυτον. Ascetul creştin ortodox trebuie să facă efortul de a privii în interiorul său şi de a vedea care sunt patimile care îl stpânesc. Se spune că Socrate avea condiţia dea primii studenţi care să studieze cu el numai dacă erau fermi convinşi că se cunosc pe sine însuşi. Petru Popescu, *Între Socrate şi Xantipa* (Editura Eminescu: Bucureşti, 1973).

[55] Discernământul este o virtute fundamentală a ascezei creştin ortodoxe. Zaharia Zaharou, *Lărgiţi şi voi inimile vostre,* (Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2009).

Am arătat în acest studiu că asceza creştin ortodoxă aduce cu sine mai multe beneficii şi că ea ne deschide perspectivele unui univers spiritual care este capabil să transceadă categoriile sau graniţele lumii în care trăim. Asceza ne deschide dincolo de orice calea în spre a ajunge la un univers transcendent şi care dincolo de toate ne pune în legătură cu Dumnezeu. Asceza creştin ortodoxă este practică exigentă care urmăreşte nu numai simplul act moral în sine ci şi comuniunea sau viaţa în comuniune cu Dumnezeu. Trăim într-o lume care se poate plasa pe sine în faţa legături noastre cu Dumnezeu. Ne vedem pe noi a fii în legătură cu Dumnezeu atunci când ne manifestăm acest sentiment prin asceză şi fapte bune. Foarte mulţi nu văd nevoia de a face asceză şi de a fii în legătură cu Dumnezeu. Suntem în legătură cu Dumnezeu atunci când şi manifestăm acest simţ al legăturii cu Dumnezeu. Cel mai bine îl manifestăm prin asceză şi prin rugăciune.

Asceza creştin ortodoxă aduce şi un fin simţ filosofic. S-a spus de mai multe ori că filosofia este grăire în deşert dar există un aspect comun al ascezei. Înţelepciunea este un element al filosofei şi al filosofilor dar există şi un element comun al filosofiei care ne ţine dincolo de orice legaţi de practica înţelepciunii. Ascetul creştin ortodoxă caută înţelepciunea dincolo de toate meschinăriile lumii în care trăieşte. După cum am arătat asceza creştin ortodoxă este o cale care duce la înţelepciune dar la o înţelepciune profundă şi amplă care are de a face cu omul lăuntric şi cu omul fiinţei interne a noastre. În asceza creştin ortodoxă ajungem să ne confruntăm cu adevăratul nostru sine sau eu. Confruntarea cu sinele este de cele mai multe ori una dintre cele mai mari provocari ale ascezei creştin ortodoxe. Vom descoperii în sinele nostru porniri centrifuge care de îndepărtează de cele mai multe ori de Dumnezeu şi de comuniunea cu El. Sinele nostru este de mai multe ori un aspect pe care îl ignorăm prin ceea ce psihologia contemporană ne învaţă a numii ca şi inconştient. Trebuie să spunem că inconştientul nu este sinele nostru. Conştientul nostru profund este cel care ne delimitează dincolo de orice cine suntem şi ceea ce suntem. În sinele nostru profund vom afla dacă Îl iubim sau nu sincer şi adevărat pe Dumnezeu. Din conştientul nostru profund se nasc sentimentele cele mai profunde de iubire faţă de Dumnezeu. Cei care simt un profund sentiment de iubire faţă de Dumnezeu sunt cei care au cele mai multe şanse de a se apropria de Dumnezeu şi de a devenii asceţi. Ca şi fiinţe care venim de la Dumnezeu ne vom întoarce tot la Dumnezeu nu mai înainte de a face testul sau proba acestei lumi care după cum am afirmat este menită să ne maturizeze sau să ne iniţieze în relaţia sau legătura noastră cu Dumnezeu. Sunt foarte mulţi cei care susţin că viaţa noastră este o cale care nu are nimic de a face cu Dumnezeu şi ea trebuie să meargă în paralel cu Dumnezeu. Acest gen de concepţie este extrem de răspândit în zilele noastre şi este mai mult un fel de concepţie luciferică despre lume şi existenţă. Dacă venim de la Dumnezeu trebuie să fim conştienţi de relaţia şi legătura continuă pe care o avem cu Dumnezeu.

Asceza creştin ortodoxă este un raport cât se poate de profund şi de real cu Dumnezeu şi cu existenţa Sa. Suntem în relaţie sau legătură cu Dumnezeu fiindcă acesta este drumul firesc şi natural pe care ne-a fost lăsat. Foarte mulţi însă se amăgesc de legătura cu Dumnezeu crezând că de fapt sunt într-o stare de intimitate şi de iubire cu Dumnezeu. Aşa se explică puzderia de religii şi de curente religioase şi uneori ascetice de pe glob la ora actuală. Toate aceste curente religioase şi ascetice pe care le-am menţionat în mare în această carte ne promit un fel de unire imediată şi rapidă cu Dumnezeu. Acest lucru însă nu are loc şi sunt mulţi cei care trăiesc doar cu iluzia unirii cu Dumnezeu. Societăţile materialiste şi sunt foarte multe în secolul al XXI-lea susţin că materialismul este o cale lăsată de Dumnezeu cum de fapt este şi hedonismul. Probabil mulţi dintre semenii noştri vor afla numai în viaţa de apoi că

nu sunt în stare de comuniune cu Dumnezeu.[56] Comuniunea cu Dumnezeu este un stadiu al fiinţei sau al modalităţii de fiinţare ortodox a omului şi a existenţei sale. Omul ajunge la o adevărată ontologie numai în comuniunea cu Dumnezeu. Comuniunea cu Dumnezeu prin urmare este un act ascetic care ajunge să ne susţină cel mai mult în ceea ce voim sau în ceea ce facem sau întreprindem. Asceza creştin ortodoxă are meritul de a ne ridica la o viziune şi concepţie transcendentă asupra existenţei şi a ceea ce avem de a face în acest interval scurt timp.

Ascetul creştin ortodox îşi găseşte liniştea şi pacea pe care o caută numai în comuniunea cu Dumnezeu când lumea devine pentru el un mediu transcendent sau diafan de a intra în comuniune cu Dumnezeu. Comuniunea cu Dumnezeu prin urmare nu este o stare existenţială cum cred unii ci o stare transcendenţă sau o stare de transcendenţă totală sau parţială. Nu putem să nu vorbim în rândurile care urmează de caracterul transcendent al ascezei creştin ortodoxe. Ritmul vieţii pe pământ de mai multe ori îşi pierde sensul comuniunii cu Dumnezeu. Omul găseşte astfel tot felul de filosofii sau epistemologii care să îi astupe golul existenţial al lipsei de comuniune cu Dumnezeu. Lipsit de comuniunea cu Dumnezeu de fapt omul este o epavă. Dacă se întâmplă ca omul să piardă comuniunea cu Dumnezeu el o poate recâştiga dacă începe din nou să ducă o viaţă ascetică şi o viaţă a ascezei şi a raportării ascetice la Dumnezeu. Se ştie foarte bine că Dumnezeu nu stă în jurul celor care sunt stăpâniţi de patimi şi păcate. Dar nu trebuie nici să maximalizăm raportul de a fii în comuniune cu Dumnezeu. Suntem în comuniune cu Dumnezeu atunci când devenim şi avem o conduită ascetică. Nu neapărat trebuie să fim sfinţi. Mai mulţi se plâng că această comuniune cu Dumnezeu nu este un act vizibil. Comuniunea cu Dumnezeu este un lucru greu fiindcă Dumnezeu este o fiinţă nevăzută. Ştim că Dumnezeu este o fiinţă supranaturală care are şi atributul de a fii invizibil. Mai multă lume s-a plâns de acest lucru. Cum să faci asceză sau fapte ascetice pentru un Dumnezeu pe care nu Îl vezi? Deşi nu Îl vedem pe Dumnezeu Îl putem deduce pe Dumnezeu. Ştim că Dumnezeu a creat universul, lumea şi pe om. Acest lucru ne spune foarte mult că Dumnezeu deşi este nevăzut El este creator. Ca şi creator al nostru Dumnezeu ne duce pe toţi la unirea cu Sine atunci când îi facem voia şi îi ascultăm poruncile. Asceza creştin ortodoxă deşi menţine un raport de comuniune cu Dumnezeu nu neagă faptul că comuniunea cu Dumnezeu este un act în care Dumnezeu este superior şi omul este inferior. Asceza creştin ortodoxă este fără de nici o îndoială o metodă mai totală de doxologie prin care Îl lăudăm pe Dumnezeu. Asceza creştin ortodoxă are prin urmare un caracter doxologic. Sunt mai multe concepţii care susţin că viaţa este scrută şi prin urmare nu avem timp şi nici nevoie de asceză. Mai mult decât atât vom vedea că acest gen de concepţii sunt eronate şi false. Este adevărat că viaţa omului se termină cu moartea dar viaţa i-a fost dată omului pentru a o trăi într-un mod frumos şi ascetic. Facem asceză şi acest lucru ne permite mai mult decât toate să ne apropriem şi să Îl cunoaştem pe Dumnezeu direct şi experimental. Dumnezeu este alături de cei care vor să înceapă să ducă o viaţă ascetică cum a fost alături de atâţi alţi mari asceţi.

Asceza creştin ortodoxă este fără de nici o îndoială o metodă de a Îl slujii pe Dumnezeu şi acest lucru este un beneficiu. Prin asceză Dumnezeu ne lasă posibilitatea de a Îl slujii şi de a ne apropia de El dincolo de orice şi de toate dificultăţile sau greutăţile cu care ne confruntăm. Asceza creştin ortodoxă prin urmare nu este o filosofie seacă şi searbădă ci este un mod de viaţă care ne face să ne raportăm în fiecare moment şi în fiecare timp al vieţii noastre la Dumnezeu. După cum ne raportăm la Dumnezeu după acest mod se v-a raporta şi

[56] Ionis Zizulas, *Fiinţa ecclesială* (Editura Bizantină: Bucureşti 1996).

Dumnezeu la noi. Acest lucru îl ştim prin faptul că Dumnezeu ne-a spus că este dispus să ne ierte greşelile noastre precum şi noi iertăm celor care ne greşesc. Ştim cu toţii că în lumea noastră sunt forţe oculte şi puteri ale întunericului care caută distrugerea şi pierzania omului. Împotriva acestor forţe nu vom reuşii să ieşim victorioşi prin noi înşine ci numai prin Dumnezeu şi ajutorul Său. Ascetul creştin ortodox după cum am spus este conştient de eşecul lumii din jur de a ajunge la chemarea pe care a lăsat-o Dumnezeu în stadiul iniţial. Lumea este dincolo de orice ceea ce am putea denumii un teren de luptă între două mari forţe sau puteri care sunt în atagonie. Asceza este disciplina binelui sau ceea ce am putea denumii exigenţele prin care binele se diferenţiază de rău şi de răutate. Binele şi răul sunt două principii care sunt antagonice. În timp ce binele are ca şi disciplină ascetică asceza, răul este în sine haotic şi se bazează pe principiul înşelăciunii şi al decepţiei. Haosul este o trăsătură sau o caracteristică a răului. Asceza este o luptă continuă cu haosul. Haosul are efecte distructive şi devastatoare asupra omului. Omul este o fiinţă care în sine este iubitor de ordinea ascezei dar îi este greu să îşi asume frumuseţea acestei gen de viaţă care este exigent şi rigorist. Viaţa omului este prin urmare un fel de formare ascetică a omului sau o formare a omului spre a se naşte în lumea de dincolo. Dumnezeu a lăsat ca în această lume să ne familiarizăm gradual cu ceea ce este transcendent şi aici ne putem referii în primul rând la Dumnezeu care este o fiinţă transcendentă. Asceza creştin ortodoxă ne face familiari cu Dumnezeu şi realitatea existenţei Sale. Existenţa lui Dumnezeu este prin sine un fel de germene al ascezei ortodoxe. Am putea enumera mai multe beneficii pe care ni le aduce asceza creştin ortodoxă: disciplină, cunoaşterea sinelui, acribie, evlavie, blândeţe, dragoste creştină, fapte bune, temperanţă, evitarea mâniei şi a nervilor, împăcarea cu sine, iubirea dezinteresată a binelui şi a facerii binelui. Iubim pe Dumnezeu şi prin iubirea de Dumnezeu ajungem să cunoaştem tot ceea ce ţine de un comportament moral şi demn. Asceza creştin ortodoxă nu este străină de noţiunea de demnitate. Ascetul creştin ortodox manifestă foarte multă demnitate în asceza şi în faptele sale. Caracterul demn al ascezei creştin ortodox este fără de nici o îndoială ceea ce am putea denumii o modalitate de a ne apropia şi de a ajunge să Îl cunoaştem pe Dumnezeu.[57]

Demnitatea la fel ca şi simplitatea sunt dincolo de orice ceea ce am putea denumii calităţi profunde pe care la un anumit moment le putem asemăna cu asceza creştin ortodoxă. Ascetul ortodox este cât se poate de demn în asceza sa şi ea îl duce la o cale simplă a înţelegerii complexului vieţii. Secolul al XXI-lea are nevoie de simplitate şi de faptul de a simplifica la maxim complexitatea vieţii şi a existenţei omului. Omul este creat de Dumnezeu pentru a îşi găsii fericirea. Dumnezeu este sursă a acestei fericiri dar fiecare dintre noi ne găsim fericirea într-un anume fel. Dumnezeu lasă ca viaţa noastră să fie o explorare continuă în taina şi marele mister a fericirii. Asceza creştin ortodoxă are marele merit de a ne face fericiţi din punct de vedere spiritual. Asceza creştin ortodoxă oferă un alt fel de fericire decât fericirea pe care ne-o oferă lumea din jur. Acest fel de fericire este fericirea pe care o simţim când după postul crăciunului stăm cu familia şi cei dragi în jurul pomului de crăciun şi cântăm colinde pentru a ne amintii de bucuria naşterii Domnului Iisus Hristos. Asceza creştin ortodoxă ne oferă acea bucurie pe care ajungem să o gustăm din copilărie când în dimineaţa paştilor venim acasă şi ciognim ouăle roşii şi ne spunem unii la alţii Hristos a înviat. Asceza creştin ortodoxă nu este o practică imposibilă şi nici nu este o practică extrem de complexă. Asceza creştin ortodoxă este simplă dar ea ne pune în vedere un alt plan de existenţă. Este

[57] Ernest Bernea, *Îndemn la simplitate. Mărturisiri pentru un Om Nou*, (București, Ed. Cugetarea-Georgescu Delafras, 1939).

vorba de comuniunea cu Dumnezeu şi urmarea drumului căilor sfinţilor. Sunt foarte multe căi care ne sunt oferite în zilele noastre de a urma diferiţilor filosofii şi concepţii elaborate de diferiţi şi diverşi protagonişti ai filosofiei sau ai culturii. Dar ceea ce putem vedea este că torentul de evenimente din jur este de cele mai multe ori unul haotic şi incoerent. Mai mulţi dintre noi ne simţim dezgustaţi de spectacolul de proastă calitate pe care ni-l oferă oamenii politici care de ce să nu spunem sunt şi ei suflete pierdute ce pretind că îi pot conduce pe alţii. Se poate vedea din nefericire în secolul al XXI-lea tendinţa omului după profit şi după câştig. Această sete de multe ori este iraţională şi nu aduce cu sine nimic bun şi nici nu are o finalitate. Acest lucru s-a putut vedea cel mai bine în anul 2001 când au avut loc atacurile teroriste din Statele Unite ale Americii. Aceste atentate sunt pentru secolul al XXI-lea o aducere aminte şi un avertisment că nu ne îndreptăm în direcţia în care ar trebui. De fapt mai mulţi dintre semenii noştri din secolul al XXI-lea nu ştiu în ce direcţie se îndreaptă. Unii cred că secolul al XXI-lea este pentru a duce o viaţă a plăcerilor şi a hedonismului. Întâlnim şi suntem familiari cu acest gen de concepţii. Suntem din nefericire de cele mai multe ori pradă unui gen de concepţii care ne îndeamnă să trăim o viaţă care aduce sau caută plăcere sub orice formă. Dar paradoxal nu ne place să ştim că în istorie vom fii pomeniţi cu numele de secol al plăcerii sau secol al plăcerilor. Ar fii o mare tragedie dacă am face din secolul al XXI-lea un secol al hedonismului. Vedem însă că concepţiile hedoniste câştigă extrem de mult teren în acest sens. Foarte mulţi cred că acest secol dacă unii au noţiunea de secol este un secol al plăcerilor. Să căutăm să scurgem plăcerea de sub orice atom material. Aceasta este concepţia populară sau popularistă a vieţii. Cu cât vom obţine mai multă plăcere cu atât vom ajunge să realizăm menirea secolului al XXI-lea. Ţin să reamintesc cititorului că această carte nu este despre secolul al XXI-lea în sine ci despre asceza creştin ortodoxă în principal. Nefiind sau fără să fiu istoric nu pot face prevederi de ordin istoric şi las acest lucru în seama istoricilor şi a istoriografilor. Ascetic menirea noastră este din punct de vedere teologic a aduce în conştiinţa semenilor nevoia de asceză şi de o viaţă ascetică în secolul al XXI-lea. Acest lucru nu v-a fii o rezolvare a tuturor problemelor şi a tuturor dilemelor secolului al XXI-lea dar o conştiinţă a importanţei factorului ascetic v-a aduce cu sine mult mai mult bine zilelor şi timpurilor care le trăim. Asceza creştin ortodoxă poate da o cu totul altă turnură şi o cu totul altă dimensiune zilelor şi vremurilor pe care le trăim. Vom descoperii în noi puterea de a ne raporta sincer şi deplin la Dumnezeu. Asceza creştin ortodoxă este o modalitate totală de a ne descoperii pe noi în faţa lui Dumnezeu după cum am fost intenţionaţi de Dumnezeu fără să mai purtăm chipul desfigurat al păcatelor şi al patimilor. Asceza creştin ortodoxă este dincolo de orice ţelul vieţii morale şi a celei spirituale. Asceza creştin ortodoxă are beneficiul de a duce la maxim planul moral al vieţii omului. Ascetul creştin ortodox ajunge să se ridice la o viziune transcendentă a vieţii şi a existenţei.[58]

În acest capitol am arătat că asceza creştin ortodoxă este o foarte bună metodă de a ne controla trupul cu toate patimile şi impulsurile sale. Asceza creştin ortodoxă este o modalitate de a ne face mai mult decât orice capabili de a ajunge la Dumnezeu şi a ne apropria de cunoaşterea Lui în lumină şi în adevăr. Asceza creştin ortodoxă poate fii considerară o noţiune pe care o putem include cu conceptele de adevăr, lumină, dreptate, bine sau frumos. Asceza din punct de vedere teologic ţine foarte mult de pnevmatologie. Asceza creştin ortodoxă este una dintre cele mai bune metode de a ne disciplina sufletul sau viaţa lăuntrică. Ceea ce am putea spune că este o disciplină a sufletului este asceza creştin

[58] Sfântul Vasile cel Mare, *Cele trei cuvinte ascetice. Constituţiile ascetice. Epistole ascetice,* (EIBMBOR: Bucureşti, 2009).

ortodoxă. Prin asceza creştin ortodoxă învăţăm că trebuie să ne controlăm toate impulsurile şi toate pornirile lăuntrice şi să ajungem la o cunoaştere a lui Dumnezeu în mod ascetic. Asceza creştină ortodoxă aduce cu sine un alt gen de cunoaştere decât cel raţional sau gnomic. Asceza creştin ortodoxă aduce cu sine un fel de cunoaştere experimentală a lui Dumnezeu. Această cunoaştere a lui Dumnezeu este fără de nici o îndoială ceea ce am putea denumii experimentarea lui Dumnezeu. Nu putem să ajungem la o cunoaştere a lui Dumnezeu din punct de vedere experimental dacă nu practicăm şi o viaţă a ascezei. Asceza creştin ortodoxă aduce cu sine un gen de raportare experimentală a lui Dumnezeu. Dacă prin citirea Bibliei, a vieţilor sfinţilor sau a altor cărţi scrise de sfinţii părinţi ajungem numai la o cunoaştere teoretică a lui Dumnezeu, prin asceză şi prin asceza creştin ortodoxă ajungem să punem în practică ceea ce citim şi ajungem realmente să Îl experimentăm pe Dumnezeu. Asceza creştin ortodoxă aduce cu sine multe beneficii dar dintre toate cel mai mare este că ne face plăcuţi în faţa lui Dumnezeu. Suntem plăcuţi în faţa lui Dumnezeu şi acest lucru este unul dintre cei mai importanţi factori în mântuirea noastră. Asceza ne ajută în procesul mântuirii. Asceza prin sine nu ne mântuie fiindcă numai Dumnezeu ne mântuie dar asceza îi pune în faţa lui Dumnezeu disponibilitatea noastră de a ne mântui şi de a lucra la mântuirea noastră.

Ne mântuim în comuniune cu Dumnezeu şi prin practica ascezei creştin ortodoxe. Asceza creştin ortodoxă ne oferă o pregustare din nevoinţele sfinţilor şi a nevoinţelor lor care au dus la cunoaşterea lui Dumnezeu. Asceza nu ne face sfinţi dar ne oferă un gust sau o atingere a ceea ce au experimentat sfinţii în drumul şi în avântul lor spre Dumnezeu. Secolul al XXI-lea este cumva într-un fel de inerţie ascetică. Foarte multe speranţe s-au curmat de a mai urma calea ascetică sau de a devenii asceţi. Trebuie să fim cât se poate de încrezători că vom ajunge la o experimentare a ascezei şi a beneficiilor ei în secolul al XXI-lea. Sunt foarte multe voci care spun că acest secol este pierdut din punct de vedere ascetic şi al ascezei creştin ortodoxe. Acest lucru nu este adevărat. Deşi calea ascezei creştin ortodoxe şi a ascetului creştin ortodox nu este o cale a faimei şi a celebrităţii comerciale după cum suntem noi obişnuiţi să devorăm marile companii publicitare sau marile vedete de pe micul şi marele ecran, asceza aduce cu sine ceva mult mai profund şi mai deosebit decât orice. Asceza aduce acel simt extralumesc şi extratemporal al comuniunii cu Dumnezeu. În asceză transcedem limitele şi categoriile temporale ale istoriei şi suntem spiritual în comuniune cu toţi asceţii creştin ortodocşi din toate timpurile. În actul ascezei suntem solidari cu sfinţii apostoli, cu părinţii apostolici, cu primii martiri ai primelor secole creştine şi cu toţi sfinţii deşerturilor şi cu toţi pustnicii care din iubire de Dumnezeu s-au nevoit în pustietăţile lumii şi în peşterile din pustietăţi. Asceza creştin ortodoxă are în sine şi o forţă transcendentă care ne uneşte dincolo de limitele şi graniţele timpului cu toţi cei care pentru numele lui Dumnezeu au purtat „jugul bun” al Domnului Iisus Hristos. Ascetul creştin ortodox este o figură contrastată cu mentalităţile şi concepţiile secolului al XXI-lea dar acest ascet este cel care este plăcut lui Dumnezeu şi care probabil ne poate vorbii din experienţă despre ceea ce înseamnă să fim în comuniune cu Dumnezeu. Ascetul creştin ortodox simte comuniunea cu Dumnezeu dincolo de orice graniţe şi bariere geografice. El simte în sine ceea ce am putea denumii chemarea existenţială şi plenară de a transcede categoriile lumii în care trăim. Simţul ascezei totale l-au avut numai sfinţii lui Dumnezeu. Un fel de asemănare al simţului ascezei totale din punct de vedere creştin ortodox îl simţim şi noi cei care postim şi ne rugăm lui Dumnezeu pentru noi şi pentru lume. O mare faptă ascetică la care numai cei extrem de avansaţi ajung este rugăciunea pentru toată lumea. Avem nevoie de mai multe rugăciuni pentru secolul al XXI-

lea. Sunt foarte puţini cei care se roagă pentru acest secol. Ce să ne rugăm pentru secolul al XXI-lea? Se cuvine să ne rugăm lui Dumnezeu pentru pacea secolului al XXI-lea, să ne rugăm lui Dumnezeu pentru bolnavii şi suferinzii secolului al XXI-lea. Să ne rugăm lui Dumnezeu pentru durerile şi nefericiţii acestui secol care sunt loviţi de necazurile şi durerile vieţii. Să ne rugăm pentru fericirea secolului al XXI-lea. Se cuvine să ne rugăm pentru înţelegerea şi pentru frăţietatea dintre neamuri în secolul al XXI-lea. Se cuvine să ne rugăm pentru un secol mai drept şi mai bun. Se cuvine să ne rugăm lui Dumnezeu pentru săracii secolului al XXI-lea pentru cei care nu au ce pune pe masă pentru copii şi familiile lor în ziua de mâine. Se cuvine să ne rugăm lui Dumnezeu pentru unitate într-un secol în care de mai multe ori dezbinarea fie sub forma războiului sau a terorismului ne face să ne ucidem semenii şi între noi. De ce să nu recunoaştem că deşi foarte mulţi dintre noi trăim în secolul al XXI-lea foarte puţini ne-am rugat sincer şi onest lui Dumnezeu pentru acest secol?[59] Ceea ce este important este ca în secolul al XXI-lea să nu mai repetăm greşelile pe care le-am făcut în trecut. Evident sunt foarte mulţi cei care fac calcule de natură istorică referitor la cum este şi cum v-a trebui să fie secolul al XXI-lea. Scopul nostru este de a prezenta cum este sau cum ar trebui să fie secolul al XXI-lea din punct de vedere ascetic. Acest secol trebuie să fie un secol a fericirii. Fericirea care trebuie să o creăm în secolul al XXI-lea trebuie să fie o fericire ascetică. Ascetica creştin ortodoxă ne învaţă cum să facem acest gen de fericire ascetică o realitate şi nu numai o ficţiune.

CAPITOLUL AL V-LEA

CHIPURI DE MARI ASCEŢI CREŞTINI ORTODOCŞI DE LA ÎNCEPUTUL SECOLULUI AL XXI-LEA

Secolul al XXI-lea este doar la începuturi şi prin urmare este greu să vorbim de o generaţie de asceţi creştin ortodocşi în sensul deplin al cuvântului. Totuşi în cei mai bine de 10 ani de când suntem în secolul al XXI-lea au existat mai multe chipuri ascetice ortodoxe. În primul rând vom vorbii despre România şi mai apoi vom vorbii şi de alte ţări creştin ortodoxe sau ţări unde sunt personalităţi creştin ortodoxe. Din punct de vedere ascetic secolul al XXI-lea este încă în formare şi prin urmare v-a mai trece o perioadă până se vor forma nume care să aparţină numai secolului al XXI-lea din punct de vedere al ascezei creştin ortodoxe. O personalitate ascetică creştin ortodoxă din România secolului al XX-lea şi începutul secolului al XXI-lea a fost mitropolitul Bartolomeu Anania [1920-2011][60] de la Cluj. Deşi mai mulţi dintre noi nu ne mai aducem aminte sau nu mai reţinem pe Mitropolitul Bartolomeu, el a fost o persoană ascetică care a insuflat şi semenilor săi dorinţa de asceză. Asceza creştin ortodoxă ştim că mitropolitul Bartolomeu a experimentat-o cel mai mult în timpul anilor de detenţie dar şi în timpul studenţiei când suspectat că ar fii legionar mitropolitul Bartolomeu a fost ţinut cu domiciliu forţat la Sibiu pe când era student la Facultatea de Teologie Ortodoxă Sfântul Andrei Şaguna din Sibiu. Mitropolitul Bartolomeu Anania a făcut prin urmare extrem

---

59 *Teologia ortodoxa in secolul al XX-lea si la inceputul secolului al XXI-lea,* (Editura Basilica, 2010).

60 Personal am avut şansa de a îl cunoaşte pe mitropolitul Bartolomeu Anania al Clujului şi aceste rânduri sunt scrise în cunoştinţă de cauză. A fost nu numai o personalitate teologică ci şi una culturală fiind şi scriitor şi autor de cărţi şi piese de teatru. Dintre romanele mitropolitului Bartolomeu am putea amintii Străinii din Kipukua, Amintirile peregrinului Apte, Rotonda plopilor aprinşi şi altele.

de multă asceză în urma unor împrejurări vitrege. Mitropolitul Bartolomeu a fost o persoană a secolului al XX-lea dar el s-a distins şi ca şi un deschizător de drumuri în secolul al XXI-lea. În anul 1958 mitropolitul Bartolomeu a fost anchetat de autorităţile pro-sovietice de atunci şi găsit vinovat de închisoare. A fost condamnat la 25 de ani închisoare. În urma unui decret a fost eliberat în anul 1964 dimpreună cu alţi mari teologi creştin ortodocşi români. Cel mai probabil mitropolitul Bartolomeu a fost închis între 1958 şi 1964. Mitropolitul Bartolomeu Anania a trăit 11 ani în secolul al XXI-lea şi prin urmare el poate fii inclus între personalităţile ascetice de început de secol al XXI-lea. Mitropolitul Bartolomeu a fost un om nu numai modest şi smerit ci şi un mare intelectual care a tradus şi a citit foarte mult. A fost un neobosit lucrător intelectual care a scris, a publicat şi a adus zâmbetul pe buzele semenilor săi. Evident Mitropolitul Bartolomeu nu a fost un făcător de minuni dar a putem spune că a fost ascet. A plecat America şi aici s-a confruntat ca şi mai mulţi alţi români cu înstrăinarea îndepărtării de casă. Mitropolitul Bartolomeu a dus o activitate creştin ortodoxă timp de mai mulţi anii între 1965 şi 1976 în Statele Unite ale Americii. Faptul că a fost departe de neamul şi ţara lui timp de 11 ani poate fii considerat un act de asceză. Evident nu este un act de asceză în sens deplin ci o asceză care este cunoscută mai mult decât orice ca şi „înstrăinare.” Genul de viaţă pe care l-a dus mitropolitul Bartolomeu Anania în State Unite ale Americii după cum a mărturisit-o el nu a fost unul liniştit fiindcă între comunităţile ortodoxe din această ţară există mai multe rivalităţi şi neînţelegeri.

Poate pare ciudat că l-am inclus pe mitropolitul Bartolomeu Anania ca şi o personalitate ascetică creştin ortodoxă dar cred că el a fost un ascet. Nu a fost unul dintre cei mai mari asceţi creştini ortodocşi ai Bisericii Ortodoxe dar se înscrie pe linia marilor asceţi creştini ortodocşi care au reuşit să supună patimile şi păcatele voinţei sufleteşti şi să devină lucrător al faptelor bune. Credem că a fost un act de mare tărie şi vigilenţă ascetică faptul că după 11 ani mitropolitul Bartolomeu avea să se întoarcă în România ţara sa de origine şi v-a începe totul din nou exact cum a lăsat în urmă cu 11 ani. Mitropolitul Bartolomeu Anania este un reper pentru cei care sunt interesaţi de ceea ce înseamnă ascetul şi asceza creştin ortodoxă. O amplă activitate ascetică a desfăşurat mitropolitul Bartolomeu Anania şi ca mitropolit al Clujului. Clujului este un oraş care se confruntă cu mai multe neplăceri sau probleme de ordin etnic în care cele mai multe au loc între etnicii români şi cei maghiari. La final de secol al XX-lea urmând arhiepiscopului Teofil Herineanu mitropolitul Bartolomeu a jucat un rol pozitiv pe scena Clujului şi a Ardealului. Dacă este un merit ascetic pe care l-a avut mitropolitul Bartolomeu Anania este faptul că a fost un om la care nu i-a fost frică să îşi mărturisească credinţa în împrejurări grele şi dificile. Acest lucru am văzut că i-a atras cu sine condamnarea la 6 ani de închisoare în timpul regimului sovietic care a dominat Europa de est la mijlocul secolului al XX-lea. După cum am spus ca şi persoană istorică mitropolitul Bartolomeu Anania ţine istoric de secolul al XX-lea. Au existat 11 ani în care mitropolitul Bartolomeu a trăit în secolul al XXI-lea şi din acest motiv el poate fii trecut în rândul asceţilor creştin ortodocşi din secolul al XXI-lea. A fost un om care a cunoscut foarte mult austeritatea vieţii ascetice şi care s-a conformat foarte mult cu acest mod de viaţă.

O altă personalitate ascetică de la începutul secolului al XXI-lea a fost părintele George Calciu Dumitreasa [s-a născut în anul 1925 în localitatea Mahmudia, judeţul Tulcea România şi a murit în anul 2006 în Washington DC, Statele Unite ale Americii]. Prin urmare timp de 6 ani părintele Calciu a fost contemporan cu secolul al XXI-lea. Acesta a fost motivul pentru care l-am inclus pe părintele Calciu Dumitreasa în acest volum. În jurul părintelui Calciu Dumitreasa au existat mai multe controverse şi mai multe divergenţe de opinii, dar în ciuda

acestor opinii eu cred că părintele Calciu Dumitreasa a fost un ascet creştin ortodox autentic.[61] Părintele Calciu Dumitreasa nu s-a remarcat ca şi călugăr ci s-a remarcat ca şi un ascet în rândul preoţilor de mir. Calităţile de ascet creştin ortodox părintele Calciu Dumitreasa le-a dovedit cel mai mult în timpul celor aproximativ 21 ani de detenţie în timpul sovieticilor şi al comuniştilor atei. Părintele Calciu Dumitreasa a menţionat mai mult că nemulţumirea şi răzvrătirea sa nu a fost împotriva comunismului ci împotriva faptului că mai mulţi lideri comunişti din secolul al XX-lea au profesat un ateism cras. Comunismul a fost astfel de mai multe ori practicat de atei. Părintele Calciu Dumitreasa a fost un om care a luat atitudine împotriva acestor lucruri şi prin urmare a fost reprimat. Ceea ce mai mulţi dintre noi ştim este că odată cu încheierea celui de al doilea război mondial umanitatea secolului al XX-lea a intrat într-o nouă etapă: războiul rece. Acest război a fost dus între occident şi orient având ca spaţiu de delimitare zidul Berlinului. Sfera orientală a fost foarte mult stăpânită de idealurile comuniste atee în timp ce sfera occidentală a fost stăpânită de idealurile capitaliste. Părintele Calciu Dumitreasa a fost un contemporan la această dramă a frângerii legăturilor şi a unităţii dintre orient şi occident. Manifestându-şi nemulţumirea a fost prin urmare persecutat şi oprimat.

În istoria Bisericii Ortodoxe Române au rămas celebre cele 7 cuvântări către tineri ţinute în faţa elevilor şi a studenţilor teologi ortodocşi de la Bucureşti, România. În faţa unui regim politic şi guvernamental care demola şi distrugea biserici părintele Calciu Dumitreasa a avut tăria de a mărturisii că nu este de acord cu acest lucru. Acest fapt a stârnit mânia autorităţilor române prosovietice şi atee. Ţinut aproximativ 21 de ani în temniţele atee comuniste părintele Calciu a devenit un model al ascetului începutului de secol al XXI-lea. Este adevărat că asemenea mitropolitului Bartolomeu Anania, părintele Calciu Dumitreasa a fost o personalitate a secolului al XX-lea dar după cum am spus deja el a fost implicat şi puţin timp în secolul al XXI-lea. Poate că am trecut mult prea uşor peste personalitatea părintelui Calciu Dumitreasa dar el trebuie să ne fie un reper în zilele şi vremurile care vor urma. Părintele Calciu a avut mulţi duşmani şi antipatizanţi şi după ce a ieşit din închisoare şi a plecat în Statele Unite al Americii. Au fost foarte mulţi cei care au obiectat că acest om de la sat, fiindcă părintele s-a născut la sat, ar putea fii o personalitate a lumii ortodoxe. Fără doar şi poate părintele Calciu a fost o personalitate a lumii ortodoxe şi nu numai. S-a distins ca şi un slujitor autentic şi original al lui Dumnezeu care nu a ţinut cont de locul sau de faţa omului. Se ştie că părintele a fost mai mulţi ani profesor de teologie la seminarul teologic creştin ortodox din Bucureşti. Odată cu plecarea în Statele Unite ale Americii părintele avea să înceapă totul de la 0. A mers într-o ţară străină asemenea evreilor în pământul Egiptului şi trebuie să remarcăm tăria părintelui Calciu de a reîncepe totul de la început după 21 de ani de închisoare, contextul a făcut ca el să înceapă totul de la 0 în Statele Unite ale Americii, dar probabil ar fii putut să o facă şi în Anglia, Spania, Portugalia sau Canada.

Efortul sau acţiunile ascetice ale părintelui Calciu s–au legat foarte mult de unitatea dintre occident şi orient. Războiul rece a fost o mare dramă a secolului al XX-lea şi părintele Calciu la fel ca şi mai mulţi contemporani ai săi martor la aceste lucruri. După cum am spus, când vorbim de ortodoxia secolului al XX-lea nu putem să trecem peste părintele Calciu. Sunt foarte mulţi falşi ortodocşi în zilele noastre care vorbesc de o unitate a ortodoxiei fără să îl

[61] O scurtă corespondenţă m-a legat de părintele Calciu Dumnitresa la începutul anilor 2000 prin anul 2001 sau 2002 când Părintele Calciu încă mai trăia. Nu am fost un apropiat al părintelui Calciu probabil şi din cauza vârstei dar am găsit în trecut modalităţi de a mă lega şi a comunica cu părintele Calciu. A se vedea *şi Viaţa părintelui calciu Dumitreasa*, (Editura Cristiana: Bucureşti, 2007).

aducă în discuţie pe părintele Calciu. Ceea ce a fost foarte bun în viaţa părintelui Calciu a fost faptul că nu a făcut nici o discriminare între ortodocşi tratându-i pe ortodocşi români la fel ca şi pe ortodocşii americani sau de altă naţionalitate. După cum am spus, cred că părintele Calciu poate fii încă un reper pentru cei care îşi ridică semne de întrebare despre ceea ce înseamnă asceza creştin ortodoxă şi cum am putea să o practicăm sau să o punem în aplicare în secolul al XXI-lea. Este în interesul autorului să prezinte o imagine obiectivă a ascetului creştin ortodox şi a faptului că părintele Calciu a fost cu adevărat un ascet creştin ortodox. A fost un om postitor, rugător, a primit şi a tămăduit mai multe suflete rănite şi fisurate de diferitele capricii şi boli pnevmatice ale secolului al XX-lea. Apele sunt tulburi şi pe acest fond tulbure mai mulţi consideră capitolul părintele Calciu Dumitreasa că este unul încheiat. Personal cred că părintele Calciu nu a fost un om care şi-a pierdut din actualitate pentru zilele secolului al XXI-lea. Este adevărat că nu mai trăim în timpul zilelor războiului rece dar nu trebuie să uităm că timp de aproape 50 de ani umanitatea a fost devastată de un conflict inutil şi stupid care a dus la deprecierea şi oprirea relaţiilor de comunicare şi de înţelegere dintre orient şi occident. Părintele Calciu nu mai este de câţiva ani buni în această lume dar cei 21 de ani de temniţă a sa mă fac să cred că poate fii considerat cu un ascet creştin ortodox al începutului de secol al XXI-lea.[62]

O altă mare figură ascetică a creştinismului ortodox român de la începutul secolului al XXI-lea a fost părintele Iustin Pârvu de la Mănăstirea Petru Vodă din Judeţul Neamţ, România. Părintele Iustin Pârvu s-a născut în anul 1919 în satul Poiana Largului şi a murit în anul acesta 2013.[63] Prin urmare, timp de 13 ani părintele Iustin Pârvu a fost contemporan cu noi cei din secolul al XXI-lea. Acest lucru mă face să îl consider pe părintele Iustin Pârvu ca şi un mare ascet creştin ortodox al începutului de secol al XXI-lea. Părintele Iustin Pârvu asemenea altor intelectuali ai timpului dintre care am putea să îl amintim pe Mircea Eliade a fost şi el membru în mişcarea legionară. Trebuie să ştim că contrar mai multor opinii din zilele noastre mişcarea legionară nu a fost o mişcare fascistă în sens iniţial. Ea a avea să devină ulterior o mişcare fascistă după ce Adolf Hitler a declanşat cel de al doilea război mondial. Aderenţa sa la mişcarea legionară avea să îi fie fatală după cel de al doilea război mondial, război la care părintele Iustin Pârvu a participat în mod activ. Astfel părintele a fost condamnat la 12 ani de închisoare şi eliberat în anul 1964. După această eliberare nu i s-a permis să se reîntoarcă imediat în preoţie şi călugărie şi mai mulţi ani a fost simplu muncitor forestier. Anii de temniţă au dezvoltat în părintele Iustin Pârvu înclinaţia spre asceză şi spre rugăciune. Acest lucru avea să îl marcheze toată viaţa sa.

Părintele Iustin Pârvu a fost un călugăr sau monah ortodox autentic care s-a remarcat prin mai multe calităţi morale şi virtuţi. Este foarte uşor să îl judecăm pe părintele Iustin Pârvu separat de timpurile sau contextul vremurilor în care a trăit. În tinereţea sa în România şi prin extensiune în Europa de est existau foarte puţine posibilităţi de opţiune: aveai şansa de a fii monarhist, mai înainte de anul 1948 data când monarhia a fost scoasă din România sau legionar, care a fost o mişcare de mare efervescentă în prima jumătate a secolului al XX-

[62] Pe lângă Cele şapte cuvinte către tineri a se vedea şi Preot Calciu Dumitreasa, *Homo americanus. O radiografie ortodoxă*, (Editura Cristiana: Bucureşti, 2007).

[63] În cadrul unor pelerinaje întreprinse la mănăstirea Petru Vodă de la Neamţ am avut şansa de a îl cunoaşte şi a lua binecuvântarea părintelui Iustin Pârvu. Prin urmare scriu aceste rânduri despre o persoană cu care am avut şansa să mă cunosc. Ceea ce îmi mai amintesc din întâlnirile pe care le-am avut cu Părintele Iustin Pârvu a fost sentimentul de înţelegere şi pace pe care le degaja în jur şi la fel de bine sentimentul de iubire necondiţionată faţă de Dumnezeu şi faţă de semeni. La fel de bine a fost un om de o răbdare ieşită din comun având zilnic în faţa chiliei persoane care îl căutau pentru a îi cere ajutorul sau sfatul.

lea în România. O altă posibilitate era comunismul de tip sovietic care a fost foarte mult propagat de Stalin. Iniţial mişcarea legionară s-a voit un fel de cult sau popularizare a cultului Sfântului Arhanghel Mihail. Probabil din acest motiv şi tânărul Pârvu a fost atras de acest lucru. Oricum este greu de crezut că pentru aderarea la mişcarea legionară părintele avea să plătească acest lucru cu condamnarea la 12 ani de închisoare. Cred că a fost mult prea mult. După învăţătura creştină se cuvine să ne iubim duşmanii şi nu să ne exterminăm duşmanii. După eliberarea sa din anul 1964 părintele Iustin Pârvu se v-a peregrina pe la mai multe mănăstiri dar o reală renaştere sau refiinţare a sa v-a începe numai în anul 1991 când v-a înfiinţa mănăstirea Petru Vodă. Acest lucru a putut avea loc pe fondul libertăţii religioase de după revoluţia de la anul 1989. Faptul că aderenţa politică a părintelui Iustin Pârvu cu mişcarea legionară a fost contextuală şi nu una totală ne-o dovedeşte că după anul 1989 părintele Iustin nu a aderat din nou la mişcarea legionară ci a înfiinţat o mănăstire ortodoxă în care a dus o viaţă ascetică şi de nevoinţă timp de mai bine de 20 de ani. Ori dacă părintele Iustin Pârvu era un legionar înfocat aşa cum susţineau autorităţile de mai înainte de anul 1989, el probabil reintra sau reînfiinţa mişcarea legionară. Anul 1989 nu l-a făcut pe părintele Iustin Pârvu să dea curs faptelor din tinereţea sa şi acest lucru trebuie sau ar trebui să ne spună foarte multe că cu adevărat a fost un ascet creştin ortodox autentic. Se mai întâmplă ca în viaţa omului, el să facă şi alegeri mai puţin bune şi probabil că în tinereţe părintele Iustin Pârvu a fost înşelat de promisiunile şi crezurile mişcării legionare cum mai muţi dintre noi am fost înşelaţi de cei care fac marile jocuri ale puterii guvernamentale şi politice. Părintele Iustin Pârvu a fost un călugăr şi un ascet creştin ortodox autentic şi trebuie să avem tăria de a îi ierta unele greşeli pe care ca orice om le-a făcut în viaţa sa. Mănăstirea Petru Vodă pe care a înfiinţat-o părintele Iustin Pârvu a devenit gazdă a mii de pelerini din România şi Europa care au putut găsii aici un om deosebit şi un mare duhovnic de suflete. După cum am spus nu am afirmat că părintele Iustin Pârvu este un sfânt. Totuşi, el a ajutat dezinteresat sute sau poate chiar mii de români care l-au căutat şi l-au solicitat. Personal nu l-am uitat pe părintele Iustin Pârvu şi din acest motiv l-am inclus în acest volum. Sper că alături de mine să mai prindă curaj şi alţii care l-au cunoscut pe părintele Iustin Pârvu şi să se simtă liberi să mărturisească că au avut şansa şi ocazia de a se întâlni şi a intra în legătură cu unul dintre cei mai mari asceţi creştini ortodocşi de la începutul secolului al XXI-lea.

Un alt chip de ascet creştin ortodox de la începutul secolului al XXI-lea a fost părintele Teofil Pârâian de la Mănăstirea Sâmbăta de Sus din judeţul Braşov, România. Părintele Teofil Pârâian s-a născut în anul 1929 în localitatea Topârcea din judeţul Sibiu şi a murit în anul 2009. Prin urmare timp de 9 ani el a fost vieţuitor în secolul al XXI-lea. Acest lucru ne face să îl includem pe părintele Teofil Pârâian între asceţii creştini ortodocşi de la începuturile secolului al XXI-lea.[64] După cum am spus mai jos, faptul că părintele a fost orb avea să creeze

[64] În anii 90 [cel mai probabil 1992 sau 1993] am avut şansa de a îl întâlnii la o tabără studenţească organizată de ASCOR filiala Timişoara pe părintele Teofil Pârâian şi de atunci am avut o legătură de prietenie cu părintele. Părintele a avut o personalitate care degaja bucurie şi fericire în jurul său în ciuda faptului că era nevăzător [cred că acea tabără studenţească a avut loc la mănăstirea Poşaga dar nu sunt sigur de acest lucru]. Evident ţin minte că m-a consternat faptul că părintele era orb şi mi-a luat mai mult vreme până m-am obişnuit cu acest lucru. S-a spus de mai mulţi că părintele Teofil Pârâian a fost un om al bucuriei. Foarte mulţi dintre cei care au avut şansa de a se întâlnii cu părintele Teofil Pârâian au adus mărturie că părintele îi făcea bucuroşi şi de aducea zâmbetul pe buze. Mai mult decât orice părintele Teofil Pârâian a fost un autor profilic care a lăsat în urma s-a o bogată memorie teologică. Vom amintii numai câteva dintre cărţile părintelui Teofil Pârâian: *Ne vorbește Părintele Teofil* (Editura Episcopiei Romanului, Roman, 1997). *Duhovnici români în dialog cu tinerii* (Editura Bizantină, București, 1997). *Lumini de gînd* (Editura Antim, Cluj Napoca 1997; ediția a II-a, Editura

în el un puternic simţ ascetic. Dacă în copilărie părintele a putut vedea destul de slab, cu timpul el şi-a pierdut această capacitate de vedere în urma unei boli de ochi. Este greu să ne imaginăm cum este viaţa unui orb în care el nu vede nimic. Mai toată viaţa părintelui Teofil nu a văzut nimic, şi nu s-a putut bucura de unele lucruri pe care noi le luăm ca fiind gratuite. Părintele Teofil Pârâian prin urmare nu a ştiut ce este lumina zilei şi nici frumuseţea culorilor. Din fericire acest lucru nu a fost un prilej de poticnire fiindcă părintele avea să ajungă una dintre cele mai cunoscute şi mai importante figuri ale lumii ortodoxe şi a Bisericii Ortodoxe din secolul al XX-lea şi începutul secolului al XXI-lea. Istoric părintele a ţinut de secolul al XX-lea dar el este sau poate fii considerat un deschizător de drumuri şi pentru începutul secolului al XXI-lea.

Părintele Teofil Pârâian s-a remarcat ca şi un bun orator conferenţiind prin toate marile centre universitare al României. A susţinut probabil câteva mii de conferinţe dintre care pe unele le mai avem şi azi. La fel de bine după cum am arătat a scris multe cărţi şi a dus o bogată activitate cu tinerii şi cu generaţia confuză de după anul 1989. Faptul că a fost orb nu l-a împiedicat pe părintele Teofil să fie un bun slujitor al lui Dumnezeu. Este de remarcat că pe distanţe lungi părintele nu se putea deplasa decât un însoţitor. La fel de bine părintele Teofil Pârâian a avut mai mulţi fii duhovniceşti dintre care unii sunt în ierarhia Bisericii Ortodoxe de azi. Mai mulţi oameni au mărturisit că deşi la început când îl cunoşteai pe părintele Teofil Pârâian remarcai că este orb şi parcă acest lucru era inconvenient, cu timpul uitai acest lucru şi descopereai un om cu adevărat extraordinar şi minunat. Cărţile, conferinţele, spovedaniile şi călătoriile părintelui Teofil Pârâian îl impun ca pe una dintre cele mai mari figuri ascetice ale începutului de secol al XXI-lea. Părintele Teofil Pârâian a murit în anul 2009 dar el continuă să ne vorbească prin cărţile şi publicaţiile sale. Este la latitudinea noastră dacă vom căuta să îl ascultăm sau nu. Ca şi unul care l-am ascultat de mai multe ori pe părintele Teofil Pârâian pot depune mărturie că a fost cu adevărat un om al lui Dumnezeu.

O altă mare personalitate a ascezei creştin ortodoxe a începutului de secol al XXI-lea a fost părintele Petroniu Tănase de la Mănăstirea Prodromu din Muntele Athos Grecia.[65]

Teognost, Cluj Napoca 2003). *Gînduri bune pentru gînduri bune* (Editura Mitropoliei Banatului, Timișoara 1997). *Prescuri pentru cuminecături* (Editura Arhiepiscopiei Timișoarei, Timișoara 1998). *Cuvinte către tineri* (Editura Omniscop, Craiova, 1998). *Din vistieria inimii mele* (Editura ASCOR Craiova, Craiova 2000). *Întîmpinări* (Editura Sophia, București 2000). *Pentru cealaltă vreme a vieții noastre* (Editura Deisis, Sibiu, 2001) ediție îngrijită de Fabian Anton. *Veniți de luați bucurie – o sinteză a gîndirii Părintelui Teofil în 750 de capete* (Editura Teognost, Cluj Napoca, 2001). *Darurile Învierii* (Editura ASCOR Craiova, Craiova 2002). *Cuvinte lămuritoare – articole și scrisori* (Editura Teognost, Cluj Napoca, 2002). *Amintiri despre duhovnicii pe care i-am cunoscut* (Editura Teognost, Cluj Napoca, 2003). *Maica Domnului – Raiul de taină al Ortodoxiei* (Editura Eikon, Cluj Napoca, 2003) ediție îngrijită de Fabian Anton. *Să luam aminte!* (Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2003). *Cine sînt eu, ce spun eu despre mine* (Sibiu, 2003). *Hristos în mijlocul nostru* (Editura Eikon, Cluj Napoca, 2003) ediție îngrijită de Fabian Anton. *Fericirile* (Editura Eikon, Cluj Napoca, 2003) ediție îngrijită de Fabian Anton. *Credința lucrătoare prin iubire. Predici la duminicile de peste an* (Editura Agaton, Făgăraș, 2004). *Bucuriile credinței* (Editura Mitropoliei Olteniei, Craiova, 2004). *Gînduri senine* (Editura ASAB, București, 2005). *Sărbători Fericite! Predici la praznice și sărbători* (Editura Agaton, Făgăraș, 2005). *Punctele cardinale ale ortodoxiei* (Editura Lumea Credinței, București, 2005) ediție îngrijită de Fabian Anton. *Din ospățul credinței* (Editura Mitropoliei Olteniei, Craiova, 2005). *Gîndiți frumos. Convorbiri la ocazii speciale* (Editura Teognost, Cluj Napoca, 2006). *Cum putem deveni mai buni. Mijloace de îmbunătățire sufletească. Îndrumător ortodox* (Editura Mitropoliei Olteniei, Craiova, 2007). *Din ospățul credinței. Volumul 2: Răspunsuri la întrebări ale credincioșilor* (Editura Mitropoliei Olteniei, Craiova, 2007).

[65] Pe părintele Petroniu Tănase am avut ocazia de a îl vizita de mai multe ori pe când încă trăia la mănăstirea sa din Muntele Athos începând cu anul 2005. Prin urmare rândurile care urmează sunt scrise din experienţă

Părintele Petroniu Tănase nu a fost numai un mare ascet creştin ortodox ci a fost şi un mare erudit fiind fluent în greacă şi în franceză. Părintele s-a născut în anul în anul 1914 în localitatea Farcasa din judeţul Neamţ în România şi a murit în anul 2011 la Muntele Athos în Grecia. Prin urmare părintele Petroniu deşi a fost o personalitate a secolului al XX-lea în care şi-a dus mai toată viaţa sa, poate fii inclus în personalităţile ascetice de la început de secol al XXI-lea, secol din care a prins 11 ani. În tinereţe părintele a studiat matematica şi mai apoi a făcut şi facultatea de teologie creştin ortodoxă. A fost fluent în mai multe limbi dintre care amintim limba franceză şi limba greacă. Este greu de prezentat personalitatea părintelui Petroniu Tănase în câteva cuvinte dar vom încerca să facem acest lucru. Părintele a fost mai multă vreme colaborator al Patriarhiei Române urmând ca prin jurul anului 1978 să se retragă definitiv la muntele Athos unde a avut misiunea de a restaura mănăstirea Prodromu care de mai multe vreme era pe punctul de colaps. Astfel începând din jurul anului 1978 până la moartea sa părintele Petroniu a stat tot la Muntele Athos. Prin urmare părintele s-a nevoit mai bine de 30 de ani în pustia Athosului. Pentru cei care nu ştiu este bine să afle că condiţiile de viaţă de pe muntele Athos nu sunt cele mai luxoase. În acest interval de timp de mai bine de 30 de ani părintele Petroniu a primit foarte mulţi pelerini din România dar şi din restul Europei. Veniţi aici ei au avut şansa să întâlnească un monah ortodox erudit capabil să le vorbească pe un limbaj contemporan şi accesibil. Au fost mai mult români care pe parcursul celor 30 de ani de când părintele a stat la Muntele Athos au avut şansa de a se spovedii şi de a se bucura de cuvintele de înţelepciune ale Părintelui Petroniu Tănase. Toate acestea îl face un ascet demn de început al secolului al XXI-lea. Părintele Petroniu ar fii putut sta la orice mare patriarhie ortodoxă din lume fiindcă a fost un om învăţat şi evlavios. A ales să îşi petreacă mai toată viaţa între pereţii mănăstirii Prodromu din Muntele Athos. Cei care l-au căutat pe părintele Petroniu şi au fost foarte mulţi cei care au făcut acest lucru nu au fost dezamăgiţi de ceea ce au găsit. Părintele a fost un bun predicator care a avut mai multe harisme. Probabil că una dintre cele mai mari harisme a fost cea de a fii un bun ascet. Modul său de viaţă de la muntele Athos a fost unul prin excelenţă ascetic care s-a derulat între slujbele zilnice şi rugăciunea în privat. Părintele a ajutat foarte mulţi intelectuali români sau greci şi nu numai să nu îşi piardă credinţa şi să se ţină aproape de biserica ortodoxă. Este plăcut să aflăm că un intelectual de rasă cum a fost părintele Petroniu nu s-a sfiit să îşi i-a asupra sa îmbrăcămintea monahală. Părintele ar fii putut sta pe picior de egalitate cu oricare dintre marii intelectuali sau filosofi din secolul al XX-lea şi de la începutul secolului al XXI-lea. Din smerenie părintele Petroniu nu a găsit problematic să se retragă la muntele Athos un loc de care se v-a simţii legat profund după cum chiar el a mărturisit. Întâlnirile cu părintele Petroniu erau mai mult decât orice bucuria revederii, şi îţi aduceau în minte faptul că a te vedea cu semenul tău creştin nu este numai un simplu act ci este o comuniune de iubire în Hristos. Părintele Petroniu degaja în jurul său foarte multă exigenţă şi a fost un ascet şi intelectual exigent dar el mai degaja şi multă iubire. Era răbdător cu cei care veniţi la Athos erau mai neîndemânatici în a se integra în comunitate şi în modul de viaţă. Trei mari intelectuali români au dat mărturie despre virtutea şi calităţile morale ale părintelui Petroniu

---

personală şi nu din zilele sau informaţii externe. Au fost mai mulţi români care l-au vizitat şi s-au bucurat de prezenţa părintelui Petroniu Tănase. Amintim dintre scrierile pe teme religioase şi ortodoxe a părintelui Petroniu Tănase: Chemarea sfintei ortodoxii, Icoane Smerite din Sfânta Ortodoxie românească - Schitul Prodromu, 2002, Bine eşti cuvântat, Doamne - meditaţii - Editura Bizantina, 2004, Uşile pocăinţ**ei. Meditaţii duhovniceşti la vremea Triodului - Editura Trinitas** şi alte articole şi studii.

Tănase: Vasile Andru,[66] Ion Cristoiu şi Horia Alexandrescu.[67] Părintele Petroniu Tănase prin urmare a fost un monah autentic care a lăsat lumea şi toate distragerile ei pentru a se putea dedica slujiri isihaste a lui Dumnezeu. Exemplul vieţii sale demonstrează că ascetul poate să reuşească şi poate fii un lucru adevărat în cele din urmă. Părintele Petroniu Tănase a părăsit această lume la fel de modest şi de smerit cum a şi venit în ea. Noi nu putem decât să ne aducem aminte de el şi să ne convingem din propria lui experienţă că nu avem nimic de pierdut dacă slujim pe Dumnezeu. Părintele Petroniu a ales să se roage pentru noi cei din lume şi credem că a făcut-o cât se poate de mult din muntele Athos. A fost un om care cu adevărat nu a făcut nici un compromis cu atracţiile şi distragerile lumii din jur. Acest lucru i-a conferit părintelui Tănase titlul de ascet al începutului de secol al XXI-lea. Suntem siguri de acest lucru şi nu avem nici un fel de îndoială. A fost un exemplu că timp de 30 de ani părintele Tănase s-a nevoit la muntele Athos lucru care foarte puţini dintre noi am fii dispuşi să îl facem. Părintele Petroniu a fost în cei 11 ani cât a trăit în secolul al XXI-lea un deschizător de drumuri pe calea ascezei şi a comportamentului ascezei creştin ortodoxe tradiţionale.

O mare personalitate ascetică a începutului de secol al XXI-lea a fost părintele Iosif Vatopedinul din Muntele Athos Grecia. Părintele Iosif Vatopedinul s-a născut în anul 1921 în Grecia şi a murit în anul 2009 în Muntele Athos. Prin urmare părintele a trăit timp de 9 ani în secolul al XXI-lea şi acest motiv ne-a făcut să îl includem ca şi un mare ascet al începutului de secol al XXI-lea. Numele de naştere a fost Socratis. De foarte multă vreme părintele Iosif a venit la muntele Athos unde a început viaţa şi nevoinţele sale ascetice în tradiţia isihastă.[68] Ştim că părintele Iosif Vatopedinul a scris o carte în limba greacă: Διδαχές από τον Άθωνα [care în traducere ar venii, Învăţături din Athos]. Prin urmare, mai toată viaţa părintele Iosif a petrecut-o în asceză şi în fapte ascetice. *Părintele Iosif Vatopedinul a fost un ascet creştin ortodox prin excelenţă în Grecia şi a însemnat foarte mult pentru greci. În jurul lui s-au format foarte mulţi intelectuali din Grecia dar şi nu numai. Părintele Iosif Vatopedinul a avut foarte mulţi fii duhovniceşti care i-au căutat* îndrumarea şi sfatul de mai multe ori. Părintele a avut foarte mulţi fii duhovniceşti în Statele Uniate ale Americii şi Canada. La fel de bine mai mulţi români l-au căutat pe părintele Iosif Vatopedinul şi au cerut binecuvântarea şi îndemnul lui.[69]

Ceea ce ştim despre părintele Iosif Vatopedinul este că a fost un om prin de har şi de multe virtuţi. La fel de bine a fost un om pe care se putea citii o inocenţă sau o nevinovăţie extremă. Părintele Iosif Vatopedinul a fost probabil unul dintre cei mai mari asceţi greci şi balcanici ai secolului al XX-lea dar el a trăit după cum am spus şi în secolul al XXI-lea. La muntele Athos se ştie că a primit şi a intrat în contact cu mai mulţi pelerini care au venit din

[66] *Istorie și taină la Sfântul Munte Athos* (Editura Allfa, 2001 ; 2004).
[67] Horia Alexandrescu, *Athos călător la sfântul Munte* (Editura Vivaldi: Bucureşti, 2005).
[68] Poate ceea ce a fost mai remarcabil în viaţa părintelui Iosif Vatopedinul este că timp de oră în anul 2009 în noaptea în care a murit a fost văzut zâmbind. Foarte rar s-au văzut oameni care după momentul morţii să zâmbească. Mai mulţi dintre noi am văzut pe internet poza cu părintele Iosif zâmbind. Este destul de interesant acest fapt fiindcă de obicei nici un mort nu zâmbeşte. Părintele Iosif Vatopedinul a fost printre puţinii părinţi ai Bisericii Ortodoxe care ne-a zâmbit de dincolo de moarte.
[69] Nu am avut şansa de a vorbii personal cu părintele Iosif Vatopedinul fiindcă când am vizitat Athosul el era deja bolnav la pat şi nu mai prea primea pelerini. Am regretat şi încă regret că nu am ajuns să mă cunosc cu părintele Iosif Vatopedinul. Prin urmare, informaţiile care le voi scrie aici sunt de la alţii şi nu de la mine. Cu ceva vreme în urmă am fost în legătură cu o persoană din State Unite ale Americii care originar era din Grecia şi care mi-a vorbit mai multe despre părintele Iosif Vatopedinul.

mai multe regiuni ale Greciei dar şi din alte ţări ortodoxe: Serbia, Bosnia, Bulgaria sau Albania. Se ştie că atâta vreme cât a fost sănătos uşile părintelui Iosif Vatopedinul au fost deschise tuturor pelerinilor care l-au căutat. Părintele a fost un om bolnav şi probabil acest lucru l-a împiedicat să facă mai multe lucruri pentru biserică decât ar fii voit. Poate caracterul cel mai ascetic al părintelui Iosif Vatopedinul a fost desemnat de modul în care şi-a purtat boala şi suferinţele. Părintele Iosif Vatopedinul deşi a fost extrem de bolnav în ultima parte a vieţii sale nu a făcut caz de acest lucru. Ştim că părintele Iosif Vatopedinul s-a înrolat în viaţa ascetică în anul 1946, şi a rămas ca şi ascet creştin ortodox până în anul 2009 când a murit. Prin urmare părintele Iosif Vatopedinul a stat ca şi călugăr timp de 53 de ani. Acest timp a conturat chipul unuia dintre cei mai mari asceţi creştini ortodocşi din istorie. Fără de nici o îndoială că părintele Iosif Vatopedinul nu a fost numai un ascet pentru Grecia şi pentru greci ci el a fost un ascet care din punct de vedere ortodox a ajuns la o recunoaştere universală. Genul de asceză pe care l-a practicat părintele Iosif Vatopedinul a fost remarcabil. El a dus o viaţă strictă pe care puţini dintre noi ne-am putea-o asuma. Părintele Iosif Vatopedinul nu a lăsat multe scrieri în urma sa fiindcă nu a fost un mare academic şi un mare erudit dar ne-a lăsat mărturia vieţii sale personale. Viaţa părintelui Iosif Vatopedinul a fost una exemplară şi una care din punct de vedere ortodox a fost imaculată. Peste 40 de ani părintele Iosif Vatopedinul s-a luptat cu patimile, cu păcatele şi răutăţile acestei lumi. În cele din urmă credem că părintele Iosif Vatopedinul a ieşit biruitor din această luptă îndelungată cu sinele său şi cu patimile lumii. Părintele Iosif Vatopedinul mai ştim că a fost un om al rugăciunii şi al blândeţii cale la care a tras mai suflete aflate în derivă. Părintele Iosif Vatopedinul a dat dovadă de foarte mult curaj ascetic acest lucru l-a demonstrat în momentul în care a renunţat la lume şi la atracţiile ei. Probabil că părintele Iosif Vatopedinul a iubit lumea dar nu în starea în care a fost ea după ce a căzut de la Dumnezeu ci probabil că sufletul său dorea lumea cum ar fii fost ea în stadiul în care nu ar fii cunoscut stricăciunea şi păcatul. Cei nouă ani pe care i-a petrecut părintele Iosif Vatopedinul în secolul al XXI-lea au fost ani extremi în care el s-a confruntat cu sfârşitul vieţii sale. Nu l-am uitat pe părintele Iosif Vatopedinul şi cei care ajung pe la mănăstirea Vatoped din muntele Athos ştiu că aici a trăit şi s-a nevoit unul dintre cei mai mari asceţi creştin ortodocşi de la începutul secolului al XXI-lea.

O altă personalitate ascetică a începutului de secol al XXI-lea este părintele Rafail Noica, fiul marelui filosof român Constantin Noica.[70] Părintele Rafail Noica nu este numai român ci are şi cetăţenie engleză ţară unde a stat mai multă vreme. În perioada când a stat în Marea Britanie, părintele Rafail Noica s-a întâlnit cu părintele Sofronie Saharov ucenicul Sfântului Siluan şi cei care s-a ocupat cu publicarea scrierilor şi a vieţii sfântului Siluan Athonitul. Ceea ce este destul de remarcabil în viaţa părintelui Rafail Noica este faptul că el a refuzat calea filosofică practicată de tatăl său şi a ales calea ascetică a creştinismului ortodox. Acest lucru a stârnit mai multe opinii adverse dar nu au schimbat cu nimic calea părintelui Rafail Noica. După ce a perindat mai mulţi ani prin apus, părintele Rafail Noica avea să se întoarcă definitiv în ţara sa de origine unde a rămas în ultimii 20 de ani începând cu anul 1993. Părintele Rafail Noica s-a impus în lumea ortodoxă ca şi o personalitate ascetică. Propriu zis el nu trăieşte la ora actuală în nici un mare oraş ci în pustia din munţii

[70] Se ştie că din anul 1993 părintele Rafail Noica este monah la mănăstirea din Lăzeşti. Pe părintele Rafail Noica am avut şansa de a îl întâlnii de mai multe ori. Cea mai bună carte pentru a ne informa despre părintele Rafail Noica [numele părintelui Rafail a fost de Răzvan mai înainte de călugărie] este *Celălalt Noica - mărturii ale monahului Rafail, însoțite de câteva cuvinte de folos ale părintelui Symeon*, ediție îngrijită de Pr. Eugen Drăgoi și Pr. Ninel Țugui, Editura Anastasia, București, 1994.

Lăzeşti. Călugăria şi retragerea părintelui Rafail Noica l-au impus ca şi un ascet al începutului de secol al XXI-lea. Părintele Rafail Noica este un om cu multe calităţi dar în aceste rânduri vom insista mai mult referitor la calităţile sale ascetice. Părintele Rafail este un ascet creştin ortodox în adevăratul sens al cuvântului. Confruntat cu o lume de final de secol al XX-lea părintele Rafail este o persoană care şi-a dat seama sau a început să conştientizeze importanţa actului religios şi a celui ascetic. La fel de bine am putea să îl includem pe părintele Rafail şi în curentul de înnoire sau de îmbunătăţire a relaţiilor din orient şi occident. Părintele Rafail s-a remarcat ca şi un cuvântător şi predicator care are o modalitate atractivă de a expune idei şi concepte religioase şi teologice. Pe lângă faptul că este călugăr părintele este şi un foarte fin filosof şi un intelectual erudit. În jurul părintelui Rafail au colaborat mai mulţi ierarhi creştini ortodocşi cum ar fii Înalt Prea Sfinţitul Andrei Andreicuţ, Înalt Prea Sfinţitul Serafim Joantă sau Înalt Prea Sfinţitul Iosif Pop. O calitate a părintelui Rafail Noica este mai mult decât orice faptul că nu a făcut discriminare între occidentali şi orientali. În jurul părintelui Rafail s-au format atât oameni din apus cât şi din răsărit. La fel de bine o altă calitate a părintelui Rafail este discreţia şi acest lucru a putut fii remarcat de mai mulţi cei care l-au cunoscut şi au intrat în legătură cu el.

Părintele Rafail Noica este o personalitate complexă a ortodoxiei de început de secol al XXI-lea. El a fost şi este încă o sursă de lumină spirituală pentru mai mulţi creştini ortodocşi. Părintele Rafail Noica a ajutat mai mulţi tineri care i-au cerut ajutorul şi a fost deschis să se ocupe de generaţia română confuză şi incoerentă de după anul 1989 data când s-au prăbuşit sistemele comuniste în estul Europei. Părintele Rafail a ales să ducă mai departe munca părintelui său duhovnicesc părintele Sofronie de a populariza şi a face cunoscut lumii pe Sfântul Siluan Athonitul [mort în anul 1938]. Toate aceste lucruri şi multe altele îi conturează părintelui Rafail portretul unui ascet creştin ortodox autentic şi care este din punct de vedere spiritual un dar de lumină pentru începutul de secol al XXI-lea. Părintele Rafail face parte din categoria de teolog ortodox experimentalist care mai mult experimentează practic decât teoretic. Foarte mulţi români şi nu numai de după anul 1989 au găsit un reper în părintele Rafail Noica. Acest lucru am voit să îl prezentăm în aceste rânduri. Cu siguranţă pentru lumea ortodoxă părintele Rafail Noica este o persoană şi o personalitate care încă continuă să intereseze şi să fie de actualitate. Retras în munţii Apuseni de lângă Lăzeşti părintele a dus o activitate cheie cu anumite personalităţi ale lumii ortodoxe româneşti şi nu numai. Este evident că părintele Rafail Noica este un ascet creştin ortodox în adevăratul sens al cuvântului. Din acest punct de vedere el v-a avea un cuvânt greu de spus în formarea spirituală a ortodoxiei secolului al XXI-lea. Cunoscut şi apreciat atât în apus cât şi în răsărit, părintele Rafail Noica ne-a oferit ceea ce am putea denumii modul ascetului creştin ortodox pentru începutul secolului al XXI-lea. Nu ştim cu exactitate ce ne v-a rezerva secolul al XXI-lea dar ştim că putem avea câteva repere în acest sens. Personal cred că părintele Rafail Noica este un reper pentru începutul secolului al XXI-lea. Poate voi fii suspectat că hiberbolizez acest lucru dar nu fac decât să emit unele păreri la care am ajuns după mai mult timp de gândire şi de meditaţie. Dacă părintele Rafail duce în prezent un mod de viaţă anume, putem spune că este cu siguranţă un mod de viaţă ascetic. Pentru români şi pentru ortodoxie părintele Rafail este o binecuvântare. Aceste rânduri nu aduc nimic nou în acest sens ci doar enunţă conturul unuia dintre cei mai mari asceţi creştini ortodocşi ai începutului de secol al XXI-lea Prin urmare, o caracteristică a vieţii părintelui Rafail Noica este rugăciunea la Dumnezeu pentru lume şi pentru semenii săi. Rugăciunea serioasă pentru lume este fără de nici o îndoială o faptă ascetică. Pentru cei de la începutul secolului al XXI-lea

care vor să ştie cum arată chipul ascetului creştin ortodoxă vor găsii un model şi un reper în personalitatea părintelui Rafail Noica.

O altă personalitate ascetică de la începutul secolului al XXI-lea este de data aceasta din Marea Britanie, şi se numeşte mitropolitul Kalistos Ware. Mitropolitul Kalistos Ware este o personalitate cunoscută în lumea ortodoxă dar nu numai.[71] Pe numele său de naştere Timotei, mitropolitul Kalistos s-a născut în anul 1934 în Bath Somerseth din Anglia. În tinereţe după o perioadă de căutări trece la Biserica Ortodoxă şi mai apoi se v-a călugării cu numele de Kalistos. Mitropolitul Kalistos s-a remarcat în special pentru prezenţa sa ca şi profesor de teologie la prestigioasa Universitate Oxford din regatul unit al Marii Britanii. V-a devenii unul dintre cei mai cunoscuţi autori academici ai ortodoxiei scriind mai multe cărţi de circulaţie atât în occident cât şi în orient. În călugărie mitropolitul Kalistos a intrat în Grecia pe insula Patmos unde Sfântul Ioan Teologul a primit din ceruri descoperirea apocalipsei sale. Ceea ce este de menţionat în viaţa mitropolitului Kalistos este că a predat teologia ortodoxă, mai exact a fost titularul pe catedra de teologie ortodoxă patristică timp de 35 de ani la Universitatea Oxford. Mitropolitul Kalistos prin urmare s-a retras în anul 2001 după mai mulţi anii de activitate ortodoxă într-unul dintre cele mai căutate centre universitare ale lumii, Oxford. Preocupările mitropolitului Kalistos după cum am spus nu au fost numai de natură academică ci şi de natură ascetică el devenind destul de timpuriu călugăr ortodox. În scrierile mitropolitului Kalistos se poate vedea un simţ profund ascetic şi o persoană care este conştientă de rolul ascetic sau al ascezei creştin ortodoxe. Cărţile mitropolitului Kalistos au devenit într-un timp record extrem de populare şi au făcut foarte mult cunoscută Biserica Ortodoxă într-o societate occidentală aflată în criză pnevmatică sau spirituală. Mitropolitul Kalistos a avut meritul şi acest lucru îl face o personalitate ascetică a începutului de secol al XXI-lea de a aduce pe foarte mulţi la credinţă şi de a le prezenta adevărul tradiţional al Bisericii Ortodoxe şi al Ortodoxiei. Mai mulţi teologi creştini ortodocşi s-au format în Oxford sub supravegherea mitropolitului Kalistos care a fost şi un mărturisitor al adevărului de credinţă ortodox.

În lucrarea sa cea mai cunoscută, Biserica Ortodoxă mitropolitul Kalistos a arătat că Biserica Ortodoxă este o instituţie ascetică. La fel de bine a fii creştin ortodox poate fii identificat din anume punct de vedere şi cu faptul de a fii un ascet creştin ortodox. Martor la mai multe drame istorice şi spirituale ale secolului al XX-lea mitropolitul Kalistos a devenit conştient de importanţa şi rolul nevoinţelor şi a eforturilor ascetice. Mai multe drame istorice atât din orient cât şi din occident au avut loc din cauza lipsei unei viziuni sau a unui mod de viaţă ascetic. Mai ales în occident, începând cu secolul al XX-lea, omul a început să îşi creeze o civilizaţie bazată pe principiul plăcerii, al banilor şi al senzaţiilor tari. Mai mult decât civilizaţia orientală, civilizaţia occidentală este cea care a aderat la un mod de viaţă materialist, făcând din materialism principala modalitate de a exista. În special occidentul în vremurile contemporane a devenit un mediu cât se poate de materialist care profesează o concepţie hedonistă asupra vieţii şi a lumii. Am putut vedea că de mai multe ori Mitropolitul Kalistos a luat atitudine prin scrierile, cărţile şi cuvântările sale amintind occidentului că originile sale sunt ascetice şi nu materialise. Aceste lucru l-au propulsat pe mitropolitul Kalistos ca şi o personalitate ascetică sau ca şi un mare ascet al începutului de secol al XXI-lea. Deşi mitropolitul Kalistos este pensionat din anul 2001 scrierile şi cărţile sale sunt încă actuale pentru ortodoxul începutului de secol al XXI-lea. Cei care se află în căutarea unui mod de viaţă ascetic şi care vor să practice şi asceza minţii care înseamnă studierea textelor

[71] Copăceanu Mihai, *Ortodoxia la Oxford, Te-am găsit Doamne* (Editura Deisis: Sibiu, 2010).

sfinte ale sfinţilor părinţi şi a scrierilor clasice ale Bisericii Ortodoxe şi a Ortodoxiei vor găsii în scrierile mitropolitului Kalistos o resursă actuală şi interesantă. Biserica Ortodoxă a cultivat din cele mai vechi vremuri ceea ce am putea denumii asceza studiului. Sfinţii părinţi care au scris mai multe lucrări fundamentale de spiritualitate ortodoxă au făcut un efort şi mai multe nevoinţe ascetice în a ne lăsa informaţii şi tratate despre cum trebuie să ne ducem viaţa din punct de vedere al ascezei creştin ortodoxe. Pe această linie credem că se înscrie şi lucrarea mitropolitului Kalistos care a fost timp de mai bine de 30 de ani activ în cadrul Bisericii Ortodoxe. Poate mitropolitul Kalistos este o personalitate ortodoxă şi ecclesială mult prea uşor dată uitării în cercurile ortodoxe. Personal sunt conştient de importanţa pe care o are mitropolitul Kalistos în imaginea generică a ortodoxiei începutului de secol al XXI-lea şi din acest motiv l-am inclus în această carte despre ascetul creştin ortodox.[72] Evident, mitropolitul Kalistos este o personalitate excepţională a Bisericii Ortodoxe care a activat mai mult în secolul al XX-lea dar fiindcă mitropolitul Kalistos este contemporan cu noi am ales să îl includem şi între personalităţile ascetice ale Bisericii Ortodoxe de la începutul secolului al XXI-lea. Aceste rânduri sunt doar o prezentare generică a mitropolitului Kalistos el fiind o personalitate mult mai complexă decât am putea-o exprima în câteva fragmente.

Un alt chip ascetic al începutului de secol al XXI-lea este părintele arhimandrit Iulian Lazăr de la Mănăstirea Prodromu din Muntele Athos. Părintele Iulian Lazăr este un chip nelumesc care face bucurie pelerinilor ce trec grăbiţi pe la muntele Athos. În vârstă de peste 80 de ani, părintele Iulian Lazăr s-a născut în anul 1926 în localitatea Vrona din Botoşani România. Părintele Iulian Lazăr a provenit dintr-o familie de oameni simpli şi în anul 1946 v-a părăsii definitiv lumea pentru a se călugării. În anul 1977 părintele a plecat din România şi s-a stabilit la muntele Athos. Prin urmare ca şi călugăr ortodox părintele Iulian Lazăr a dus o viaţă ascetică mai bine de 50 de ani. Aceşti 50 de ani îl consacră pe părintele Iulian Lazăr ca şi unul dintre cei mai mari asceţi creştini ortodocşi. Părintele Iulian Lazăr este o persoană care aduce cu sine un simţ ce vine din altă lume. Cei care trec pe la muntele Athos pot vedea un monah bătrân cu barbă albă care aduce cu sine un simţ nelumesc şi o prezentă care degajă pace şi iubire în jurul său.[73] Trebuie să amintim că părintele Iulian Lazăr a fost martor tăcut la atrocităţile comise de cel de al doilea război mondial. Părintele Iulian Lazăr este un foarte bun predicator şi are o tonalitate blândă şi delicată. Pe faţa lui se poate citii toată delicateţea ascetului creştin ortodox autentic care ajunge să se bucure de comuniunea cu Dumnezeu. Ceea ce putem vedea cel mai mult este curăţia părintele Iulian de la Prodromu din Athos. Este un chip care este cât se poate de neobişnuit cu ceea ce suntem noi obişnuiţi să descoperim în aglomeraţia marilor metropole şi a modului nostru de viaţă contemporan. În jurul părintelui Iulian Lazăr se poate simţi foarte mult acel fior ascetic care este specific ortodoxiei şi modului de viaţă ortodox. Viaţa noastră ortodoxă este una care are nevoie de modele şi repere fiindcă de ce să nu spunem credinţa noastră este slabă şi suntem îndoielnici dacă calea ascetică este cea pe care trebuie să o urmăm.

Părintele Iulian Lazăr de la Prodromu din Athos cred că este unul dintre cele mai autentice modele de ascet creştin ortodox. Este un părinte cu o evlavie la Maica Domnului şi

[72] Dintre cele mai cunoscute cărţi ale mitropolitului Kalistos amintim: Biserica Ortodoxă, Împărăţia lăuntrică, În chipul Treimii, Comuniune şi intercomuniune, Rugându-ne în tradiţia ortodoxă, Eustratios Argenti: un studiu al Bisericii greceşti sub jugul turcesc, şi multe altele.

[73] Personal am avut şansa de al îl asculta de câteva ori pe părintele Iulian Lazăr şi m-am convins din proprie experienţă de autenticitatea călugăriei sale. Sunt sigur că el se v-a înscrie între marile personalităţi ale ortodoxiei începutului de secol al XXI-lea.

la sfinţii şi mai ales la Sfântul Apostol Pavel. Trebuie să spunem că în zilele noastre sunt foarte rari oamenii ca şi părintele Iulian Lazăr. Acest gen de fapt demonstrează că chipul ascetic creştin ortodox este unul sublim şi demn de urmat. Este una când citim despre marii asceţi alta când îi vedem pe asceţii creştini ortodocşi în realitate. Ascetul creştin ortodox aduce cu sine lumină şi înţelegere şi fără de nici o îndoială ne duce şi ne convinge şi pe noi să dorim să fim asceţi şi să urmăm o viaţă ascetică. Ştim că Dumnezeu este cel care ne ajută pe drumul ascetic şi poate Dumnezeu ni l-a lăsat pe părintele Iulian Lazăr ca şi un model pe care să îl urmăm. Părintele Iulian Lazăr trăieşte de mai bine de 40 de ani în ritmul ascezei creştin ortodoxe şi face ascet lucru fără să caute ca şi mulţi dintre noi aprecierea lumii din jur şi a laudelor lumii. Scriem aceste rânduri şi din impusul că ştim că viaţa pământească a părintelui Iulian Lazăr nu v-a mai dura mult din cauza vârstei sale înaintate. Eu cred că părintele Iulian Lazăr este fără de nici o îndoială o personalitate de excepţie a ortodoxiei şi a ascezei creştin ortodoxe de la începutul secolului al XXI-lea. Timpul va face acest lucru şi mai evident. Sunt sigur că la fel ca şi mine gândesc mai mulţi teologi creştini ortodocşi. În chipul părintelui Iulian Lazăr putem vedea că chipul ascetului creştin ortodox este unul care funcţionează şi ne face să îl iubim şi să îl apreciem. Este adevărat că momentan în occident chipul părintelui Iulian Lazăr este unul cumva demodat dar sunt de părere că mai mulţi occidentali vor ajunge să gândească ca şi mine după ce vor trece mai multă vreme. Cei peste 40 de asceză creştin ortodoxă îl impun pe părintele Iulian Lazăr ca şi un mare ascet creştin ortodox al vremurilor şi al timpurilor noastre.

Părintele Iulian Lazăr prin urmare a intrat în patrimoniul universal al ortodoxiei şi este un părinte apreciat nu numai de români ci şi de greci, de bulgari, de sârbi, de albanezi sau de ucraineni. Acest gen de model ascetic este cel care am putea spune demonstrează autenticitatea şi realitatea unui proces ascetic creştin ortodox care funcţionează şi dă rezultate. Chipul ascetic al părintelui Iulian Lazăr este în contradicţie cu chipul vedetei pop internaţională şi parcă vine dintr-o altă lume şi din alt univers. Părintele Iulian Lazăr este un model ascetic care trebuie apreciat şi lăudat cât mai este încă timp şi vreme. Aceste neputinciose rânduri ale mele sunt o dovadă în acest sens.

În acest capitol am prezentat numai câteva imagini sau chipuri de personalităţi ascetice ortodoxe de la începutul secolului al XXI-lea. Trierea acestor personalităţi nu s-a făcut arbitrar ci în funcţie de experienţa personală pe care autorul a avut-o cu aceste persoane. Sunt mult mai multe personalităţi ascetice creştin ortodoxe la începutul secolului al XXI-lea dar le-am selectat numai pe cele mai emblematice şi mai semnificative. Am vorbit prin urmare de mitropolitul Bartolomeu Anania, Părintele George Calciu, Părintele Petroniu Tănase, Părintele Iustin Pârvu, Părintele Teofil Pârâian, Părintele Iosif Vatopedinul, Mitropolitul Kalistos Ware şi Părintele Iulian Lazăr. Evident lipsa de timp şi de spaţiu nu ne-a permis să vorbim şi de alte mari personalităţi ale asceticii şi ale ascezei ortodoxe. Dintre aceste alte personalităţi am putea enunţa pe părintele Roman Braga din Michigan, mitropolitul Antonie Plămădeală al Ardealului, arhiepiscopul Nathanael Popp de Detroit şi mulţii alţii. Lăsăm această îndatorire altora care vor găsii de cuviinţă să scrie şi să lase mărturie despre marii asceţi ai Bisericii Ortodoxe de la începutul secolului al XXI-lea. La fel de bine ţin să cer iertare acelor asceţi creştini ortodocşi autentici pe care din lipsă de timp şi de spaţiu nu am avut posibilitatea să îi includ în această carte. Ei vor înţelege şi mă vor scuza pentru faptul acesta.

CAPITOLUL AL VI-LEA

NEVOIA DE ASCEŢI ŞI ASCEZĂ ÎN SECOLUL AL XXI-LEA

După cum am arătat în capitolele precedente nevoia de asceţi a fost una cât se poate de obişnuită în mai multe secole ale istoriei. Antichitatea şi evul mediu şi-a avut asceţii ei şi la fel de bine în zilele noastre se nasc alţi asceţi care vin să fie exemple şi modele de urmat pentru cei care vor să aducă o viaţă de comuniune cu Dumnezeu. Din cele mai vechi vremuri comuniunea cu Dumnezeu nu a fost percepută ca şi o viaţă a destrăbălării şi a libertinajului ci ca şi o viaţă a nevoinţei şi a ascezei. Omul a avut acest sentiment al neputinţei în faţa lui Dumnezeu care l-a creat şi i-a dat viaţă de a face ceva sau unele fapte care să îl mulţumească şi să îi mulţumească lui Dumnezeu pentru tot ceea ce a făcut pentru om. Aşa s-a născut „atitudinea" sau comportamentul ascetic. Ulterior după cum am arătat acest comportament sau atitudine avea să se formeze în jurul noţiunii de asceză creştin ortodoxă. În mod natural pentru a intra în comuniune cu Dumnezeu omul simte nevoia de a devenii ascet lucru care îl face să se simtă vrednic de comuniunea cu Dumnezeu.[74] Ascetul şi asceza creştin ortodoxă a fost o constată a secolelor care au urmat după apariţia creştinismului. Creştinismul a fost privit ca şi modalitate de a oficializa asceza şi impulsul la asceză al omului. Creştinismul este o religie ascetică dar esenţa lui nu este în exclusivitate una ascetică. Asceza creştin ortodoxă este fără nici o îndoială un lucru bun şi cu cât vom avea mai mulţi asceţi creştini ortodocşi cu atât mai bine. Asceza creştin ortodoxă prin urmare nu trebuie să fie o noţiune străină de formarea şi sârguinţele acestui secol. Asceza creştin ortodoxă poate ajuta foarte mult secolul al XXI-lea. Lumea de azi îşi pune foarte mult credinţa în avansarea ştiinţifică şi în cea tehnologică. Foarte puţini sunt cei care mai văd rostul sau necesitatea de a face asceză în zilele noastre.

Asceza creştin ortodoxă face ca dimensiunea religioasă de comuniune cu Dumnezeu să fie activă în viaţa şi în existenţa noastră. Facem asceză creştin ortodoxă pentru a ne arăta iubirea sau dragostea noastră faţă de Dumnezeu. Asceza creştin ortodoxă izvorăşte dintr-un profund simţ al iubirii de Dumnezeu. În acest simţ profund ascetul nu mai vrea să se interpună nimic între el şi relaţia sau comuniunea cu Dumnezeu. După cum am spus, asceza creştin ortodoxă are meritul de a îl pune om în comuniune autentică şi sinceră cu Dumnezeu. Acest lucru era cerut şi de Noul Testament când ni se spunea că „nu putem slujii la doi domni." Slujirea lui Dumnezeu este fără nici o îndoială ţelul ascetului creştin ortodox. Ascetul creştin ortodox ştie că comuniunea autentică cu Dumnezeu este mai presus de orice: mai presus de avansarea ştiinţifică, mai presus de descoperirile tehnologiei şi mai presus de prosperitatea şi bogăţia care ne vin din economia sau din mânuirea finanţelor. În acest capitol vom insista mai mult asupra ascezei creştin ortodoxe ca şi practică care are menirea de a ne familiariza cu o modalitate de viaţă care ne pune în comuniune cu Dumnezeu. În special în lumea finanţelor se poate vedea o lipsă de caracter sau atitudine neascetică. Finanţele îl duc de cele mai multe ori pe om la avariţie. Acest lucru este o trăsătură caracteristică care influenţează foarte mult mersul şi modalitatea în care se derulează viaţa secolului al XXI-lea. Mai multe state pierd orice fel de legătură unul cu altul din cauza intereselor financiare şi a intereselor băneşti. Mentalitatea secolului al XXI-lea este a aduna cât mai multe bogăţii materiale. Această goană după bogăţiile materiale cel mai mult se manifestă în lumea finanţelor unde este un adevărat război financiar. De mai multe ori conturul unor state ajunge să fie definit nu de gradul de civilizaţie sau cultură ori tradiţii etnice sau folclorice la care a ajuns ci de puterea sau forţa financiară. Acest lucru este

[74] Jerome Kroll, *Mintea mistică: psihologia asceţilor şi a misticilor medievali* (Routhledge, 2005).

înjositor. În facerea unui stat sau al unui popor sau al naţiuni factorul financiar nu este esenţial. El este un factor important dar nu este un factor definitoriu. În zilele noastre ştim de Babilonia nu din cauza puterii financiare ci din cauza grădinilor suspendate, de Egiptul antic ştim nu din cauza banilor Egiptului ci a piramidelor, de Grecia antică ştim nu din cauza banilor ci din cauza Partenonului sau de China antică ştim nu din cauza banilor ci din cauza zidului chinezesc. Începând cu secolul al XX-lea a apărut o nouă mentalitate care este străină de principiile istorice antice şi medievale: puterea financiară a unui stat sau a unei ţări îi defineşte statul şi măreţia. Din mai multe puncte de vedere această mentalitate este retrogradă şi este o formă de mascare sau de ascundere a incapacităţii de a crea o mare civilizaţie în secolul al XXI-lea.[75]

Idealurile generice ale secolului al XXI-lea sunt departe de a fii idealuri ascetice. Idealurile generice ale secolului al XXI-lea se leagă foarte mult de noţiunea de satisfacere a plăcerilor şi nu numai a nevoinţelor primare ale vieţii biologice. La fel de bine secolul al XXI-lea manifestă de mai multe ori o ambiguitate în care foarte greu sunt luate în calcul principiile şi modul de viaţă ascetic. Omul este în această lume pentru a îşi satisface la infinit patimile şi instinctele. După mulţi secolul al XXI-lea nu trebuie să fie un secol al ascezei ci un secol al „satisfacţiei" de orice fel. Intervalul de timp pe care îl petrecem în această lume este relativ prea scurt ca să ne gândim numai la a ne satisface poftele şi instinctele. Acest gen de mentalitate s-a dovedit a fii eşuată şi deşi sunt foarte mulţi cei care au aderat la această mentalitate în secolul al XXI-lea foarte puţini sunt cei care recunosc eşecul ei. Mentalitatea secolului al XXI-lea încă nu s-a diferenţial foarte mult de mentalitatea secolului al XX-lea. Foarte mulţi dintre noi avem impresia că trăim în secolul al XX-lea. Este de cele mai multe ori surprinzător pentru mulţi să afle că nu mai suntem în secolul al XX-lea. În acest punct este bine să ridicăm întrebarea: prin ce se diferenţiază secolul al XX-lea de secolul al XXI-lea? Dacă vom fii capabili să spunem, secolul al XX-lea se diferenţiază de secolul al XXI-lea printr-o concepţie şi atitudine de viaţă ascetică ar fii un lucru bun de care am fii mândrii. Din nefericire nu putem spune că secolul al XXI-lea se diferenţiază de secolul al XX-lea prin asceză. Din contră poate s-a făcut mai multă asceză în trecut decât în zilele noastre. Un secol cu caracter ascetic este un deziderat destul de suprarealist pentru mai mulţi dintre contemporanii noştri. Nu voi susţine în această carte că secolul al XXI-lea trebuie să fie un secol exclusiv ascetic şi al practicii ascezei creştin ortodoxe. Trebuie însă să fim conştienţi de rolul şi de importanţa ascezei creştin ortodoxe. Asceza creştin ortodoxă aduce de cele mai multe ori în discuţie factorul moral sau factorul vieţii spirituale. Viaţa materială a omului este importantă dar omul mai are nevoie şi de o viaţă spirituală. Viaţa spirituală a omului este asemănătoare dar nu identică cu viaţa ascetică. Principiul separaţiei dintre cele două categorii vine pe fondul faptului că asceza este un act de curaj. Omul renunţă la ceea ce este inutil şi la ceea ce este dăunător vieţii sale sufleteşti. Foarte mulţi dintre noi petrecem enorm de mult timp în faţa televizorului şi ajungem să ne neglijăm familia, rudele şi prietenii. Este un efort ascetic ca uneori de la 15 ore de privit la televizor să ne mulţumim cu 3 sau 4 ore de televizor pe zii. La fel unii dintre noi suntem dependenţi de internet şi de acel „browsing" sau intrare zilnic pe câteva mii de site-uri pe care unii îl fac mai multe ore zilnic. Secolul al XXI-lea a adus cu sine un alt fel de asceză: este vorba de asceza de la televizor şi de la internet. Dar mai ori putem aduce în discuţie un alt gen de asceză creştin ortodoxă pe care sunt chemaţi să îl facă cei care ajung să fie dependenţi de jocurile de noroc sau de pariurile sportive.

[75] Lisa M. Bitel, Felice Lifshitz, *Gen şi creştinism în Europa medievală* (Universitatea din Pennsylvania, 2010).

Monaco sau Las Vegas sunt locuri în care viaţa şi menirea omului poate fii un subiect al unei partide pe poker sau o aruncare cu zaruri la ruletă. Jocurile de noroc nu sunt nelipsite în secolul al XXI-lea şi sunt foarte mulţi cei care le practică. Psihologia jocului de noroc nu numai că este una neascetică ci este una care absolutizează hazardul. La Dumnezeu nu există hazard şi din acest punct de vedere Biserica Ortodoxă a considerat jocurile de noroc ca şi un păcat şi un lucru ce nu este plăcut lui Dumnezeu. Sunt foarte multe cazinouri şi locaţii care practică jocurile de noroc şi mai nou sunt foarte la modă pariurile sportive. Unii îşi riscă toată averea pe un pariu sportiv şi de ce să nu spunem că de cele mai multe ori pierd. În urma acestor pierderi au fost cazuri în care unii şi-au curmat zilele. Se merită să rişti toată viaţa şi tot ceea ce ai lucrat pentru un simplu pariu sportiv? Credem că nu dar nu aceasta este mentalitatea celor care frecventează cazinourile şi casele se pariuri sportive. Ele împânzesc de mai multe ori oraşele noastre asfixiidun-ne cu ofertele lor înşelătoare. La fel de bine mai nou sunt la modă jocurile de noroc pe computer în care sunt puse în joc sume colosale uneori. Este de chestionat din punct de vedere psihologic predispoziţia omului secolului al XXI-lea de a juca la jocurile de noroc care arată foarte mult predilecţia lui spre risc. Riscul sau a merge la risc este un lucru negativ dar de ce să nu spunem că la mai mulţi semeni de ai noştiri din secolul al XXI-lea le place riscul?

Riscul este o noţiune care nu are de a face prea multe cu asceza. Sunt mulţi care cum se spune în popor merg pe risc: se riscă la jocurile de noroc, se riscă la locul de muncă, se riscă în viaţa de familie şi se riscă la alegerile prezidenţiale, parlamentare sau locale. Mai mulţi au făcut din secolul al XXI-lea un secol al riscului. Riscăm când cumpărăm un produs nou care nu l-am mai folosit, riscăm când urmărim o emisiune la televizor care s-ar putea să nu ne placă, riscăm când îndrăgim o vedetă cinema care ar putea să ne dezamăgească. Foarte uşor puteam vedea că viaţa din secolul al XXI-lea devine o viaţă riscantă în care noţiunea de risc este una pozitivă. Paradoxal deşi tehnica şi ştiinţa au avansat mult mai mult decât în vechime de mai multe ori ne găsim că trăim într-un secol al riscului. Sunt unele voci care ne fac să credem că riscul trebuie să fie o parte constitutivă a secolului al XXI-lea. Este ciudat că după 2000 de ani de la întruparea lui Hristos riscul este o noţiune care încă ne mai bântuie. Mai ales în viaţa guvernamentală şi viaţa politică noţiunea de risc este o monedă curentă. Se riscă proiecte naţionale, europene sau internaţionale care au de cele mai multe ori şansa de a eşua. Climatul riscului devine foarte obişnuit în secolului al XXI-lea şi probabil este o influenţă de la marile cazinouri ale lumii şi de la marile case de pariuri sportive care ne spun că viaţa este un pariu la care trebuie să riscăm pentru a pierde sau a câştiga. Ceea ce este interesant este că religia şi asceza creştin ortodoxă nu ne-a spus niciodată că viaţa şi lumea în sine este un teren propice riscului. Cu Dumnezeu şi la Dumnezeu nu este nimic la risc.[76] După cum am demonstrat sunt mai mulţi factori psihologici, morali, educaţionali, academici sau ştiinţifici care ne spun că trebuie să avem o atitudine ascetică asupra vieţii şi a lumii din jur. Mentalitatea ascetică este o mentalitate pe care o deprindem în primul rând lăuntric şi mai apoi şi prin alţi factori. Există prin urmare doi vectori principali ai ascezei creştin ortodoxe: unul lăuntric prin care suntem într-o stare de continuă veghe asemenea soldaţilor referitor la intenţiile, gândurile şi dispoziţiile noastre sufleteşti, şi după cum am spus există un aspect sau un vector extern al ascezei care se manifestă cel mai mult prin post [abstinenţa de la carne, lapte şi ouă în anumite zile ale săptămânii şi ale anului], rugăciune [de cele mai multe ori rugăciunea se face stând în genunchi], spovedania care înseamnă a recunoaşte voluntar păcătoşenia în faţa lui Dumnezeu, metanii în cazul celor care

[76] P. H. Cullum, Katherine J. Lewis, *Sfinţenia şi masculinitatea în Evul Mediu* (Toronto, 2005).

au multă energie fizică şi nu ştiu cum să o exteriorizeze sau starea în picioare la slujbele bisericii. De cele mai multe ori când suntem la slujbele bisericii suntem chemaţi să stăm în picioare. Acest lucru este un fapt care are implicaţii ascetice la un anumit nivel.

Nevoinţa sau asceza creştină ortodoxă după cum am spus are două dimensiuni care sunt complementare una alteia: o dimensiune internă şi una externă. Este mult mai importată dimensiunea internă prin care ascetul ajunge la o eliberare finală de maceraţia sau roaderea gândurilor şi a intenţiilor neconforme cu voia lui Dumnezeu. La fel de bine este un act ascetic faptul de a fii în comuniune cu Dumnezeu sau a face voia lui Dumnezeu. În rugăciunea Tatăl nostru ni se cere să „facem voia lui Dumnezeu.” A face voia lui Dumnezeu înseamnă că voinţa noastră are libertatea de a nu asculta de voia lui Dumnezeu. Prin urmare libertatea voinţei noastre este fără de nici o îndoială un lucru care trebuie să îl avem în vedere. Dumnezeu lasă ca noi să Îl alegem şi să ne punem voinţa noastră în conformitate cu voinţa Lui în mod liber. Voinţa noastră poate alege să nu urmeze voinţei lui Dumnezeu şi aşa se naşte ceea ce am putea denumii o atitudine sau o modalitate de viaţă neascetică. Când voinţă noastră este conformă cu voinţa lui Dumnezeu, ascetul ajunge să nu mai fie perturbat de lumea din jur ci el se stabilizează definitiv şi irevocabil în existenţa şi în comuniunea cu Dumnezeu. Ascetul creştin ortodox este fără nici o îndoială o modalitate de a fii credincioşi lui Dumnezeu şi intenţiilor Sale. Asceza creştin ortodoxă prin urmare este o asceză care ne deschide universului interior. Foarte mulţi dintre noi suntem ignoranţi referitor la faptul că Dumnezeu a sădit în sufletele noastre un univers întreg. Seduşi de frumuseţea universului extern uităm de universul intern. Aceste două universuri care se intersectează unul pe altul în ceea ce am putea denumii combinaţia dublă sunt ceea ce ştiinţa denumeşte ca şi microcosmos şi macrocosmos. Omul este un microcosmos care este pus să vieţuiască într-un macrocosmos. Modul de viaţă ascetic este un mod de viaţă care ne face să luam atitudine împotriva haosului şi a vieţuiri haotice. Haosul se manifestă sub mai multe forme în secolul al XXI-lea: intrigi mutuale sau publice, conflicte de interese sau conflicte publice, jocuri de interese şi alte modalităţi de a perpetua neînţelegerea. De mai multe ori climatul secolului al XXI-lea este un climat neprielic înţelegerii şi dialogului. De ce să nu spunem că de mai multe ori secolul al XXI-lea ne-a trădat aşteptările? Acest lucru are loc din cauza a faptului că suntem oameni pătimaşi sau oameni stăpâniţi de patimi care nu avem nimic de a face cu viaţa credinţei şi a virtuţilor.

Haosul moral în care orbecăie unii dintre noi este o trăsătură a secolului al XXI-lea. Trebuie să ştim că ontologic haosul ne trage într-o lume mai inferioară decât nimicul care a fost antecedent universului mai înainte de creaţia lui Dumnezeu. Haosul este fără de nici o îndoială una dintre cele mai mari provocări ale secolului al XXI-lea. Sunt foarte mulţi care nu au nici un fel de reper moral sau nici un criteriu ascetic care îşi duc viaţa în virtutea unei inerţii ce nu duce nici unde. Este necesar să facem asceză creştin ortodoxă pentru a putea să ne opunem puterii sau forţei devastatoare a haosului. Haosul este fără de nici o îndoială ceea ce am putea denumii capacitatea de a distruge în mod sistematic ordinea şi ierarhia din lumea noastră. Sunt foarte mulţi agenţi ai haosului care se manifestă în mai multe forme şi sub mai multe faţete. A face asceză creştin ortodoxă implică nu a fii fundamentalist ci a fii cât se poate de opuşi haosului şi a modului distructiv de fiinţare a haosului.[77] Ne putem lupta moral cu forţa distructivă a haosului cel mai mult prin actul ascetic şi prin modalitatea ascetică de a vieţui şi de a ne duce existenţa. Poate una dintre cele mai mari lupte care o ducem în secolul al XXI-lea este lupta cu haosul şi cu anarhia. Agenţii haosului ne plasează

[77] Sfântul Nicodim Aghioritul, *Deprinderi duhovniceşti* (Episcopia ortodoxă de Alba Iulia, 1995).

într-o lume fără o ierarhie exactă a valorilor şi o lume ce nu are nici un fel de axiologie. Axiologia ascezei este că ea ne oferă o lume în care suntem conştienţi de anumite valori şi de o ierarhie morală. Haosul care de mai multe ori îl vedem că face ravagii în lumea noastră este o modalitate prin care nu mai ştim ce şi cum să existăm. Haosul este un lucru care poate fii învins mai întâi în plan intern sau lăuntric prin asceză. Agenţii haosului [războaie, terorism, violenţă, perversiune, uzurpare şi sabotaj] sunt oameni care nu au ceea ce ne oferă asceza creştin ortodoxă: o disciplină lăuntrică. Forţele haosului sunt de mai multe ori operaţionale în secolul al XXI-lea. Acest lucru nu este un motiv de bucurie. Haosul după cum am spus distruge lumea noastră şi ne plasează într-o dimensiune ciudată şi străină de simţămintele bunului simţ.

Haosul poate îmbrăca forme cât se poate de diverse şi de mai multe ori este ascuns şi camuflat. În lumea noastră de mai multe ori ne confruntăm cu formele incoerente şi groteşti ale haosului. Simţim însă că puterea haosului este limitată şi de ce să nu spunem iluzorie. Haosul nu aduce cu sine nimic ci doar oferă iluzia unei stări de eforie trecătoare şi înşelătoare. Haosul de mai multe ori îşi lasă urma s-a devastatoare asupra celor nevinovaţi şi a celor care fără doar şi poate sunt adepţii ierarhiei şi ai ordinii. Ordinea în sine este un principiu al ascezei fiindcă ştim că asceza se bazează pe disciplină. Asceza creştin ortodoxă este o disciplină ierarhiei. Ierarhia este cel mai direct concept care se opune haosului. Haosul este o putere care se opune şi care desfigurează fiinţa sau ontologia binelui. Suntem fiinţe care voim să avem în fire o sete după ierarhie şi după axiologie. Fiinţe lăuntrică a omului simte o durere imensă atunci când ea este victimă a haosului şi a anarhiei. Asceza creştin ortodoxă este o luptă sistematică de a face ca ierarhia şi ordinea să devină valori dominante ale lumii în care trăim. Suntem cu toţii adepţii ordini şi ai ierarhiei în care valoarea şi principiul axiologic să fie recunoscut şi apreciat aşa cum se cuvine. De mai multe ori vedem că în secolul al XXI-lea acest lucru nu are loc. Suntem din acest punct de vedere cât se poate de confuzi în ce direcţie ar trebui să apucăm. Ştim că haosul este doar a forţă iluzorie în spatele căruia se ascunde dorinţa şi chiar actul distrugerii în sine. Pentru ca să ne opunem haosului care este o forţă ce ne dislocă şi ce ne distruge trebuie să fim foarte mult familiari cu noţiunile de asceză creştin ortodoxă în sens tradiţional. Secolul al XXI-lea este un secol care trebuie să facă pentru noi singur şi cât se poate de evident că haosul şi cei care sunt agenţii lui nu ne duc în nici o direcţie şi din contră ne distrug şi ne suprimă sau desfigurează lumea în care trăim. În lumea secolului al XXI-lea sunt din nefericire foarte mulţi care practică sau au devenit voit agenţi ai haosului. Ştim pe foarte mulţi care nu au nici un fel de orientare generică în viaţă şi în modul în care trăiesc. Agenţii haosului sunt cei care ne fac să credem că lumea în care trăim este o lume ce nu are nimic de a face cu noţiunea de bine şi de fapt trăim într-o lume pierdută în care nici un fel de act de asceză creştin ortodoxă nu ne-ar mai putea salva.

Este nevoie de un mai mare simţ comun al ascezei creştin ortodoxe care poate să ne facă mai sensibili la nevoile şi la datoriile pe care le avem faţă de semeni. La fel de bine asceza creştin ortodoxă are mai multe elemente care se bazează pe logică şi pe principiul logicii. Logica este fără de nici o îndoială un element cu profunde implicaţii ascetice. Trebuie să ştim că asceza creştin ortodoxă este un element logic care ne duce la logica iubirii de Dumnezeu. Logica este un element care ne pune în legătură cu Dumnezeu în sensul ascezei creştin ortodoxe. Sunt mai multe voci la începutul secolului al XXI-lea care ne spun că asceza creştin ortodoxă nu are nici un fel de logică. Logica ascezei creştin ortodoxe este una profundă şi nu o logică de timp matematic. Logica creştin ortodoxă este fără de nici o

îndoială o logică care ţine foarte mult de modul în care ne raportăm la Dumnezeu. Dacă îl iubim sincer pe Dumnezeu cu siguranţă în mod logic vom şi duce o viaţă ascetică care ştim că este plăcută lui Dumnezeu. Prin urmare între asceza creştin ortodoxă şi iubirea lui Dumnezeu există un raport logic. Îl iubim pe Dumnezeu şi în mod logic acest fapt duce la o viaţă ascetică a înfrânării fiindcă altfel am face tot ceea ce este urât şi neplăcut în faţa lui Dumnezeu. Asceza din mai multe puncte de vedere este un element apofatic al teologiei creştin ortodoxe. Ea este o cale a negaţiei a ceea ce nu este esenţial şi a ceea ce nu ne duce la Dumnezeu. Ajunşi la Dumnezeu vom simţii că faptele ascezei noastre au avut o logică sau un rost. Rostul ascezei este fără de nici o îndoială a ne maturiza în raportul şi relaţia noastră cu Dumnezeu. Asceza creştin ortodoxă este cea care ne maturizează în relaţia noastră cu Dumnezeu. Dacă iubirea de Dumnezeu este doar o formă incipientă a stării noastre de comuniune cu Dumnezeu, asceza este dincolo de orice o stare de permanentizare a comuniunii cu Dumnezeu.

După cum am spus, asceza dezvoltă în om logica vieţii spirituale.[78] Asceza creştin ortodoxă este fără nici o îndoială o modalitate prin care ajungem la o comuniune cu Dumnezeu şi cu existenţa Sa în mod plenar şi deplin. Actul ascetic este prin sine un act religios sau teologic dar el este fără de nici o îndoială un act care este menit să fie mult mai amplu şi mai profund decât pare la prima vedere: există astfel o asceză culturală care ne face să apreciem cultura şi adevărate valori ale culturi, apoi există un act al ascezei cu implicaţii profund artistice. Artistul şi el de mai multe ori trebuie să facă asceză de la ceea ce este rău şi de la ceea ce este urât. Artistul din punct de vedere simbolic este şi el un ascet al frumosului. Artistul şi el face asceză în sensul că trebuie să deprindă disciplina frumosului. Frumosul şi cultivarea lui la fel ca şi bine este într-o antagonie permanentă cu urâtul. Artistul este prin urmare un ascet care ştie că iubirea de Dumnezeu este un act profund şi cu implicaţii ample în spiritualizarea omului. Actorii, pictorii, sculptorii, muzicenii sau poeţii de mai multe ori trebuie să deprindă ceea ce am putea denumii asceza frumosului sau asceza esteticului. Un pictor pentru a picta un tablou reuşit şi el trebuie să facă un fel de asceză pentru a realiza pictura lui atfel de fapt nu ne place pictura lui. Marii actori de pe micul şi marele ecran care ne sunt de cele mai multe ori modele şi repere sunt şi ei cei care trebuie să facă ceea ce am putea numii asceza actoriei. Ei trebuie să joace un rol pe care publicul sau privitorul să îl aprecieze şi să îl placă. Prin urmare suntem conştienţi că există o ascetică artistică dar această ascetică este una care nu neaparant este orientată spre Dumnezeu. Dacă eforturile şi „ascetica” marilor artişti ai secolului al XXI-lea ar fii îndreptate în spre Dumnezeu, probabil că lumea în care trăim ar fii cu totul diferită de cea pe care o ştim. Există prin urmare în special în lumea artelor o ascetică care este menită să îl facă pe om mai superior decât este. Acest lucru nu înseamnă că ea îl duce pe om la o relaţie cu Dumnezeu. Este adevărat că Dumnezeu este autor şi sursă a frumuseţii şi a frumosului dar în Sine relaţia sau comuniunea cu Dumnezeu nu este un act artistic şi nici un act religios şi nici unul teologic. Ne gândim mai mult decât orice la ceea ce am putea denumii sensul comuniunii cu Dumnezeu ca fiind un sens profund ascetic. Prin urmare, asceza artistică de care dau dovadă de mai multe ori marii artişti ai lumii secolului al XXI-lea nu este neapărat una teologică sau religioasă.

Lumea secolului al XXI-lea este o lume care este dornică şi are un cult al frumosului dar în nici un caz nu este prea interesantă de exigenţele unui astfel de cult ascetic al frumosului. Este bine să cultivăm frumosul sub toate formele lui dar nu trebuie să uităm care este sursa

[78] Vladimir Soloviov, *Fundamentele vieţii spirituale* (Alba Iulia, 1994).

frumosului care este Dumnezeu. Urâtul este în sine un minus al frumosului sau un neexistent al frumosului. Frumosul este prin urmare un act ascetic atunci când ajungem să îl cultivăm. Cultivarea frumosului în arte mai ales poate fii un act de legătură sau de comuniune cu Dumnezeu dacă ne ridicăm la o viziune religioasă a actului religios. Dacă Dumnezeu este autor al frumosului cultivarea frumosului este un act care ne duce la Dumnezeu. Acest lucru nu are loc de mai multe ori în artele secolului al XXI-lea şi de aici avem ceea ce am putea denumii un eşec al artiştilor de a ajunge la o comuniune sau o relaţie cu Dumnezeu. Avem nevoie ca artistul secolului al XXI-lea să se considere pe sine mai mult un ascet. El nu trebuie să se considere pe sine un ascet creştin ortodox deplin dar este bine să fie conştient de menirea lui ascetică. După cum am arătat cultivarea frumosului este un act cu implicaţii ascetice fiindcă Dumnezeu este sursă a frumosului şi El conferă baza ontologiei frumosului. Mediul secolului al XXI-lea este un mediu care apreciază aspectul ascetic al existenţei doar dacă acesta dă rezultate vizibile şi concrete în plan ascetic şi pnevmatic. Asceza religioasă creştin ortodoxă nu dă rezultate după cum s-ar aştepta unii fiindcă ea este o asceză care ne pune mai mult în legătură sau în relaţie cu Dumnezeu şi ne potenţiază lăuntric spre această relaţie. Asceza creştin ortodoxă prin urmare este un act profund care are menirea de a ne ţine în legătură cu Dumnezeu. Deşi se aud foarte multe voci care susţin că asceza creştin ortodoxă nu are nici un fel de implicaţii profunde în formarea şi facerea omului religios nu trebuie să credem că este aşa. Omul ascetic şi omul religios au foarte multe în comun dar nu sunt noţiuni similare.[79]

Asceza creştin ortodoxă prin urmare este un lucru necesar pentru secolul al XXI-lea. Acest fel de asceză nu este numai un factor istoric în care în manualele de istorie se v-a spune că secolul al XXI-lea a fost unul dintre cele mai ascetice secole din istoria lumii sau a omenirii ci este de datoria morală sau obligaţia noastră morală de a fii oameni ascetici şi oameni credincioşi. Secolul al XXI-lea ne plasează într-o nouă etapă a comuniunii noastre cu Dumnezeu. Nu putem ştii exact cum v-a fii această etapă a comuniunii cu Dumnezeu dar credem că lui Dumnezeu îi este plăcută asceza ortodoxă sau înfrânarea de la ceea ce s-ar putea interpune între noi şi Dumnezeu. Sperăm să sensibilizăm mentalităţile în cauză în acest sens fiindcă ştim că vom avea multe de întreprins în secolul al XXI-lea. Mai mulţi dintre noi nu văd necesitatea unui timp istoric pentru secolul al XXI-lea. Pare greu de acceptat dar secolul al XX-lea s-a încheiat. Pentru unii s-a încheiat chiar sub ochii noştri sau chiar sub privirea noastră. Este cumva greu dar acest proces de a ne desfăşura în secolul al XXI-lea este în curs. Nu avem nevoie de exterminări în secolul al XXI-lea ci avem nevoie de un profund caracter şi simţ ascetic. Acest caracter şi simţ ascetic îl dobândim prin creşterea şi educaţia religioasă pe care o deprindem. Cei mici, adolescenţi şi tinerii trebuie să înveţe foarte bine să ştie ceea ce înseamnă să fii ascetic şi ceea ce ne poate fii benefic în acest sens. O generaţie de asceţi nu poate fii realizată deplin şi prin urmare nu trebuie să ne amăgim cu acest fel de gândire dar se vor ridica mai multe personalităţi ascetice care vor fii capabile să ne ofere un răspuns sau răspunsurile plauzibile la mai multe dintre peocupările noastre ascetice.

Societatea industrială şi lumea finanţelor de mai multe ori sunt stăpânite de o lăcomie iraţională în care mai mulţi antreprenori sau magnaţi se îmbogăţesc extrem de mult în timp ce restul sunt săraci şi nu se pot întreţine de pe o zii pe alta. Acestea sunt probleme serioase ale secolului al XXI-lea. Este necesar să facem calcule foarte bine şi să investim din punct de economic cu multă judecată şi cu multă raţionalitate. Vechea problemă a umanităţii a discrepanţei dintre cei săraci şi cei bogaţi continuă să existe şi în zilele noastre. Secolul al

[79] Sotos Hondropulos, *Sfântul Nectarie: sfântul secolului nostru* (Bacău, 2001).

XXI-lea se v-a confrunta cu această problemă. La fel ca şi în antichitate când lumea se afla în epoca sau în era imperiilor, secolul al XXI-lea are o foarte mare discrepanţă dintre cei săraci şi cei bogaţi. Evident am putea spune că asceza creştin ortodoxă nu are nimic de a face cu această discrepanţă dintre cei bogaţi şi cei săraci, dar dacă cei bogaţi ar fii mai plini de iubire de Dumnezeu şi ar avea un comportament ascetic ar putea face în aşa măsură ca cei săraci şi neajutoraţi să nu moară de foame sau să doarmă pe străzi cum putem vedea în unele locuri ale lumii.

Asceza creştin ortodoxă nu este o soluţie la problema sărăciei care macină lumea de mai multe vreme. Asceza creştin ortodoxă o pot practica atât cei bogaţi cât şi cei săraci. Istoria a cunoscut sfinţi bogaţi care au provenit din familii extrem de înstărite şi avute şi a cunoscut şi sfinţi care au provenit din familii cu lipsuri. Aceasta ne spune că Dumnezeu nu judecă lucrurile după mintea noastră limitată ci după înţelepciunea Sa pe care noi nu o cunoaştem dar trebui să o învăţăm. Este adevărat că problema raportării săracilor de bogaţi este extrem de spinoasă. Sunt mai multe tragedii în familiile oamenilor săraci care nu îşi pot permite de multe ori să îşi educe sau să îşi ţină copii în şcoală din caua taxelor prea mari. Suntem de parte de a crea în secolul al XXI-lea o lume în care nu mai există nemulţumire. Sunt foarte mulţi nemulţumiţi în acest secol şi cu părere de rău o spunem că nu se fac multe lucruri pentru ca nemulţumirile lor să fie soluţionate. Secolul al XXI-lea trebuie gândit în sens iniţial ca şi un secol al fericirii şi al bucuriei. Cu cât vom realiza acest lucru cu atât acest secol îşi v-a atinge menirea sau sensul. Nu credem că putem face pe toată lumea fericită în secolul al XXI-lea dar este bine să ne punem serios această problemă. Mai mulţi dintre noi îşi vor găsii fericirea în religie şi asceză şi este firesc sau normal să fie aşa. Ne aducem aminte în acest sens de obligaţiile care le avem de a ne gândii la semenii noştii. Este un act de asceză creştin ortodoxă de a ne interesa de semenii din jur şi de fericirea lor. Dar după cum am spus sunt mai multe categorii de bucurie. Comuniunea cu Dumnezeu aduce cu sine un gen de bucurie spirituală care depăşeşte graniţele acestei lumi şi care ne îndreaptă în spre lumea care v-a să fie. Mai mulţi însă din nefericire nu găsesc comuniunea cu Dumnezeu ca fiind o sursă a bucuriei. Sunt foarte mulţi care înşelaţi de cel rău îşi găsesc bucuria şi fericirea în plăcerile şi patimile efemere ale acestei lumii. Asceza creştin ortodoxă ne oferă o bucurie care nu se v-a lua de la noi. Ea ne statorniceşte în sentimentul comuniunii cu Dumnezeu. Dacă prin Domnul Iisus Hristos Dumnezeu a venit la noi, prin asceza creştin ortodoxă noi actualizăm şi reînnoim această venire a lui Dumnezeu la noi. Venirea lui Dumnezeu la noi trebuie să fie întâmpinată de efortul nostru ascetic pentru a îi demonstra lui Dumnezeu că cu adevărat suntem receptivi la venirea Sa. Dacă în faţa venirii lui Dumnezeu nu am face nici un act de nevoinţă şi de asceză credem că am greşii foarte mult. Sfinţii părinţi ne spun că atunci când omul se hotărăşte sau se decide spre Dumnezeu, Dumnezeu este Cel care iasă în întâmpinarea noastră. Îi răspundem întâmpinării lui Dumnezeu cu asceza şi nevoinţa noastră.[80]

Ştim că teologia creştin ortodoxă susţine că viaţa ascetică este o condiţie pentru ca timpul umană să intre pe aceiaşi linie cu timpul lui Dumnezeu. Timpul pământesc este din mai multe puncte de vedere un timp care este doar o reflecţie a timpului lui Dumnezeu sau a timpului raiului. Ştim că Dumnezeu vrea ca timpul nostru să fie timpul său. Acest lucru necesită o asceză a timpului. Avem şansa de a ne pierde timpul şi avem şansa de a folosii timpul pentru a ne întâlnii şi a fii în comuniune cu Dumnezeu. Suntem în comuniune cu Dumnezeu când facem ca timpul nostru să fie util şi nu îl pierdem. Ascetul creştin ortodox nu

[80] Nicolae Cabasila, *Tâlcuire la sfânta liturghie* (IBMBOR: Bucureşti, 2011).

pierde niciodată timpul fiindcă el ştie că timpul său este un timp pentru a fii în comuniune cu Dumnezeu. Ne gândim la Dumnezeu ca şi la o modalitate prin care aflăm cine este creator al timpului. Dumnezeu este concomitent o fiinţă temporală şi o fiinţă supratemporală. Ascetul creştin ortodox ştie că timpul său este făcut să îl trăiască cu Dumnezeu şi timpul este o modalitate prin care ascetul dezvoltă comuniunea cu Dumnezeu. Comuniunea cu Dumnezeu este un lucru care îl facem în timp şi în limitele timpului. Timpul este un lucru pe care ascetul ştie să îl folosească. S-a vorbit de mai multe ori de faptul că ascetul creştin ortodox este cel care foloseşte timpul pentru a fii în comuniune cu Dumnezeu. Ascetul creştin ortodox este cât se poate de conştient de dimensiunea transcendentă a timpului şi de faptul că el trebuie să folosească timpul pentru a fii în comuniune cu Dumnezeu. Suntem în comuniune cu Dumnezeu când avem încredere în Dumnezeu şi în realitatea existenţei sale.

Timpul pe care îl avem în faţa noastră în secolul al XXI-lea este amplu şi lung. Vom avea aproximativ încă 80 de ani în care să folosim acest timp în mod constructiv şi cu folos. După cum am spus, dacă deşi mai mulţi dintre noi simţim acea angoasă a timpului în care de mai multe ori ne tiranizează, ascetul trăieşte acea libertate a timpului în care el îl simte pe Dumnezeu dincolo de toate ca şi o modalitate de comuniune. Pentru omul materialist al secolului al XXI-lea timpul v-a fii o metodă de a se înfunda şi mai mult în mlaştina patimilor şi a păcatelor. Ascetul creştin ortodox ştie că mai are încă mai bine de 80 de ani din secolul al XXI-lea pentru a fii în comuniune şi a ajunge la o experimentare şi mai profundă a lui Dumnezeu. O mare calitate în secolul al XXI-lea este să fim conştienţi că timpul este o modalitate de a ajunge la o comuniune cu Dumnezeu şi de a intra în comuniune cu Dumnezeu.

Suntem în comuniune cu Dumnezeu într-un interval temporal şi într-un interval care trebuie să ne ducă spre destinaţia ultimă. Suntem chemaţi la Dumnezeu într-un interval temporal. Timpul în sens ascetic este o căutare perpetuă şi neîncetată a lui Dumnezeu şi a prezenţei Sale. Cunoaşterea lui Dumnezeu după cum am spus are unele implicaţii ascetice. Cunoaşterea lui Dumnezeu nu este o cunoaştere matematică şi nici o cunoaştere exclusiv raţională. Cunoaşterea lui Dumnezeu după cum am spus nu este o cunoaştere ştiinţifică în sensul celor cu care suntem obişnuiţi. Suntem obişnuiţi cu mai multe forme de cunoaştere: istorică, matematică, filosofică sau epistemologică. Culmea sau puntul cel mai de sus al cunoaşterii este cunoaşterea lui Dumnezeu. Ştim că Dumnezeu este o sursă a tot ceea ce este bun. Acest lucru trebuie să îl avem în vedere în secolul al XXI-lea. Acest secol contrar mai multor opinii contrastante este un secol care ne oferă foarte multe posibilităţi pentru actul ascetic. Actul ascetic este un act care pentru mai mulţi este un act periferic. Se poate face asceză în plan cultural, social, economic, industrial sau artistic. Lupta ascetică pentru secolul al XXI-lea este numai la începuturi. Secolele de mai înainte de noi au oferit mai multe personalităţi şi modele ascetice. Cred că şi acest secol al XXI-lea are potenţial pentru a ne oferii un nou model ascetic. Asceţii autentici vor fii pentru noi cei din secolul al XXI-lea un model şi o modalitate de a ne petrece timpul vieţii şi al existenţei pe o cale sigură care ne duce la Dumnezeu. Odată ce am ajung la Dumnezeu asceza şi-a ajuns sensul şi ceea ce sconta ea să ne ofere. Secolul al XXI-lea după cum am spus este un secol în care trebuie să creăm un mediu propice ca asceţii să nu se simtă ruşinaţi să facă asceză: cei care vor să postească mai mult nu trebuie să se simtă stânjeniţi că o fac, cei care vor să se roage lui Dumnezeu trebuie să simtă chemarea de a se ruga lui Dumnezeu fără nici un fel de oprelişti de la cei din jur. A folosii bine timpul este o modalitate ascetică de a ne raporta la existenţă.

În secolul al XXI-lea sunt două extreme: ori a folosii timpul excesiv şi a fii astfel în permanentă criză de timp sau a pierde timpul şi a nu face nimic cu el.

Este nevoie de asceţi creştini ortodocşi la începutul secolului al XXI-lea pentru a ne putea consolida disciplina lăuntrică şi disciplina sufletească. Mai multe patimi şi păcate se stabilesc în om prin intermediul imaginaţiei. În special patima desfrâului se stabileşte şi prinde teritoriu în om prin imaginaţie şi prin sugestiile pe care aceasta le trimite omului. Asceza creştin ortodoxă îl ajută pe cel care o practică să îşi stăpânească imaginaţia şi sugestiile venite din partea ei. Acest lucru ascetul creştin ortodox îl face prin rugăciune. Rugăciunea este o modalitate de a purifica imaginaţia noastră de toate gândurile şi intenţiile pătimaşe şi păcătoase. La fel imaginaţia este şi un lucru care trebuie controlat de om fiindcă ea îl poate duce pe căi greşite. Dacă asceza creştin ortodoxă oferi autocontrol cu siguranţă ea ne oferă şi posibilitatea de a ne stăpânii imaginaţia şi impulsurile ei. După cum am arătat de mai multe ori în secolul al XXI-lea omul sau persoana umană are o personalitate confuză care nu ştie exact dacă urmează sau nu lui Dumnezeu. Deşi toţi avem chemarea de a urma lui Dumnezeu sunt foarte puţini cei care în viaţa reală dau curs acestei chemări. Chemarea pe care ne-o face Dumnezeu la Sine este o chemare ascetică şi acest lucru este foarte bine să îl ştim. Dumnezeu nu cheamă să ducem o viaţă cât se poate de ascetică. După cum am arătat în rândurile de mai sus când omul a eşuat să răspundă chemării ascetice a lui Dumnezeu acest lucru s-a soldat de mai multe ori cu pedepse. Primii oameni din rai au fost chemaţi de Dumnezeu să ducă o viaţă ascetică. Eşecul de a da răspuns acestei chemări a dus la pedeapsa lor, adică la scoaterea din rai.[81]

Secolul al XXI-lea este un secol care nu are foarte bine elaborată modalitatea de a privii şi de a căuta la sine sau în interiorul omului. Aceasta fiindcă omul contemporan este foarte mult descentralizat de pe ideea de a slujii sau a Îl căuta pe Dumnezeu pe tendinţele şi pe atracţiile lumii din jur. Lumea şi atracţiile ei trecătoare este mai de interes pentru om decât Dumnezeu şi realitatea existenţei Sale în secolului al XXI-lea. Istoric timpurile sunt confuze în secolul al XXI-lea. Mai mulţi au crezut că pot realiza un scenariu de film SF referitor la modul în care se v-a desfăşura acest secol dar putem vedea că acest lucru nu este adevărat. Omul secolului al XXI-lea se simte pe sine străin de ideea de a duce o viaţă de comuniune cu Dumnezeu, viaţă care de cele mai multe ori se reduce doar la clişeele unui cult creştin ce se termină odată ce el a păşit afară din biserică. Adeziunea omului secolului al XXI-lea la biserica creştină este doar formală fiindcă în realitate el nu este interesat de această biserică care i se prezintă cu un cult arhaic şi repetitiv. Fenomenul sectar sau al facţiunilor creştine este mult mai preferabil pentru mai mulţi din cauza faptului că omul secolului al XXI-lea nu se vrea pe sine un fapt tradiţional.

Ceea ce lipseşte secolului al XXI-lea este sentimentul sau simţul tradiţiei. Asceza creştin ortodoxă este o tradiţie care ne-a rămas de la cei mai dinainte de noi şi orice creştin ortodox este chemat la un minim de asceză creştin ortodoxă. Biserica Ortodoxă nu cere imposibilul aderenţilor ei, dar le cere ca aceştia să fie conştienţi de rolul şi de importanţa ascezei creştin ortodoxe. Asceza creştin ortodoxă nu este agreată de mai multe entităţi din secolul al XXI-lea fiindcă cere celor care o practică exerciţiul renunţării. Suntem chemaţi să renunţăm la ceea ce ne sminteşte sau ceea ce ne poate distruge viaţa noastră sufletească. O caracteristică a mentalităţii secolului al XXI-lea sunt prieteniile sau anturajele promiscue. Mai mulţi se simt bine într-o companie în care se bârfeşte şi se clevetesc ceilalţi, se consumă alcool şi se pierde vremea. Sunt foarte multe cazuri de acest fel în zilele noastre. Când

[81] Nichifor Crainic, *Nostalgia paradisului*, (Editura Moldova, ediţia a II-a 1994).

suntem prinşi într-un anturaj sau prietenie de acest fel trebuie să ne desprindem de el şi în acest sens trebuie să facem un efort ascetic. Sunt puţini cei care mai ales în lumea interlopă după ce au ajuns la o prietenie stricată mai renunţă la ea. La fel de bine infractorii sunt chemaţi să facă exerciţiul ascezei şi să renunţe la infracţiunile lor. Poate este ciudat să vorbim de asceză în cazul infractorilor dar aceşti ajung să fie stăpâniţi de infracţiunile pe care le fac. Trebuie să avem tăria de a spune nu infracţiuni şi de a fii drepţi. Infracţionalitatea este o altă trăsătură a secolului al XXI-lea. Deşi omul ştie din natură sau prin instinct ceea ce trebuie să facă bine foarte mulţi fac binele numai sub presiunea legii şi a legislaţiei. Este un stadiu inferior momentul când cineva comite binele numai obligat sau constrâns de lege. Legislaţia din cele mai vechi vremuri a avut un coeficent sau o raportarea ascetică. Aceasta fiindcă legislaţia şi ea funcţionează pe principiul negaţiei sau al interdicţiei la fel cum funcţionează asceza. Din mai multe puncte de vedere legislaţie este un simţ primar al ascezei. Ceea ce s-a putut constata este că în special în lumea rutieră foarte mulţi nu respectă legislaţia şi de aici avem foarte multe accidente auto în secolul al XXI-lea care au dus în mai multe cazuri la pierderea vieţii. Acest lucru vine şi pe fondul generic de a nu avea o mentalitate sau o concepţie ascetică despre viaţă. Şoferul autor care nu practică nici un fel de asceză v-a fii mult mai înclinat să încalce legislaţia auto decât cel care este familiar cu lumea sau faptele ascezei. Asceza creştin ortodoxă ne situează într-un raport de echilibru cu lumea din jur. A menţine un echilibru sau o stare de balanţă cu lumea din jur este un lucru foarte rar întâlnit. Omul secolului al XXI-lea este de cele mai multe ori inconştient de noţiunea de limită. Viaţa trebuie trăită la maxim şi de aici avem foarte multe eşecuri morale. Concepţia că viaţa trebuie trăită la maxim este una extrem de familiară. Ea îi face pe unii vitezomani să îşi rişte existenţa pentru câţiva kilometrii în plus. Dacă s-a spus că secolul al XX-lea este secolul al vitezei trebuie să ştim că acest lucru nu este valabil neapărat şi pentru secolul al XXI-lea.[82]

Cartea de faţă nu este o carte de previziuni asemenea celor scrise de Nostradamus referitor la cum v-a fii secolul al XXI-lea în timpul cât a mai rămas din el. Putem intui sau putem anticipa cum se v-a desfăşura secolul al XXI-lea din informaţiile şi de ceea ce am trăit până acum. După cum am arătat este foarte important să se ridice mai multe personalităţi ascetice care să ne plaseze într-o concepţie ascetică a existenţei şi a raportării la lume. Mediul preponderent materialist al secolului al XXI-lea ne face să privim asceza creştin ortodoxă ca şi un lucru neplăcut şi pe care trebuie să îl evităm cu orice preţ. Chipurile ascetice ale ortodocşilor sunt cât se poate de contrastante cu chipurile voluptoase ale marilor vedere de pe marile scene ale lumii. Se poate vedea cât se poate de bine o mare contradicţie sau un mare conflict între cele două etosuri sau modalităţi de gândire. La fel de bine se ridică problema de partea cui suntem: a concepţiilor materialiste şi trecătoare care au împânzit secolul al XXI-lea sau a concepţiilor ascetice profunde? Jocul marilor concepţii materialiste şi hedoniste despre lume şi viaţă s-a demonstrat de mai înainte că este unul aparent şi că hedonismul şi voluptatea aduce omului o satisfacţie temporală şi de cele mai multe ori iluzorie. Satisfacerea nelimitată a plăcerilor trupeşti sau carnale aduce la un anumit nivel dezgustul celui care face acest lucru pe fondul a ceva mai profund şi mai elaborat. Voluptatea pe care mulţi o cultivă în secolul al XXI-lea funcţionează pe principiul dozei, adică al lipsei de continuitate: prima satisfacere a setei de voluptate care este de fapt setea de plăceri, îi v-a urma o a doua şi apoi o a treia, o patra şi tot aşa până la infinit. În acest proces discontinuu la un moment dat omul nu numai că se simte saturat dar el simte dezgustul care

[82] Placid Deseile, *Nostalgia ortodoxiei*, (Editura Anastasia: Bucureşti, 1995).

vine din schimonosirea fiinţei sau a persoanei umane fiindcă de ce să nu spunem voluptatea este o schimonosire a persoanei.

Aceste rânduri nu sunt o soluţionare definitivă a marilor probleme cu care se confruntă secolul al XXI-lea dar ele sunt rânduri care pot să ajute sau pot să ofere un reper celor care vor să ştie unde se situiază sau unde ne situăm noi cei din secolul al XXI-lea. Vom vedea că din punct de vedere ascetic ne situăm mult mai jos decât secolele de mai înainte de noi. Acest lucru ar trebui să ne de-a de gândit şi acesta a fost motivul pentru care am ales să scriu cartea de faţă. Această carte poate fii de folos omului secolului al XXI-lea dar pentru cei care nu sunt familiari cu asceza ea este doar un început de drum. Cei care sunt familiari cu asceza creştin ortodoxă vor găsii în cartea de faţă doar o confirmare a crezurilor şi a convingerilor pe care le au deja. În secolul al XXI-lea nu trebuie să trăim cu ruşinea că a face asceză este un lucru ce trebuie să ne facă să ne simţim prost. Ar trebui să se simtă prost cei care duc o viaţă destrăbălată de tipul hedonismului care găsesc singurul sens al vieţii lor nu comuniunea cu Dumnezeu ci găsirea şi satisfacerea plăcerii. Goana după plăcere şi exclusiv după plăcere duce la dispariţiei vieţii ascetice din om. Omul se simte pierdut în torentul de oferte care să îi satisfacă la infinit plăcerile. Când plăcerea îl domină pe om el ajunge să trăiască numai pentru satisfacerea ei: familia, prieteni sau rudele nu îi mai spun nimic. Chipurile ascetice pe care ni le pune faţă Biserica Ortodoxă sunt chipuri care ne fac de cele mai multe ori să nu apreciem şi nici să nu iubit asceza instantaneu. După cum am spus, asceza ne cere să renunţăm la păcat şi la patimă. Acest lucru sunt dispuşi foarte puţini să îl facă. Cât de multe vieţi şi familii nu am ştiut care au fost distruse de patimi şi păcate: beţie, desfrâu, minciună, hoţie, înşelăciune sau avariţie. Toate ne conturează ideea că asceza creştin ortodoxă nu şi-a încheiat încă menirea sau misiunea ei în secolul al XXI-lea. Dar nu trebuie să fim nici extrem de pesimişti referitor la asceză şi la implicaţiile sale. Sunt şi mulţi asceţi creştin ortodocşi în acest secol care sunt conştienţi de rolul pozitiv al ascezei creştin ortodoxe şi care i-au în serios această practică.

Asceza creştin ortodoxă nu este o negaţie deplină a plăcerii ci este o negaţie a excesului de plăcere care transformă viaţa omului într-o goană oarbă după plăcere. Organismul omului ajunge în acest fel o modalitate de a satisface poftele şi pornirile lui. Patimile omului sunt lucruri care ajung să fie absolutizate. Aceasta este logica care este lipsită de asceză şi de gândirea ascetică. Scopul acestui capitol este de a arăta că faptul ascetic este încă actual. Sunt multe voci în secolul al XXI-lea care ne spun că nu trebuie şi nu avem nevoie de asceză. Acest voci sunt eronate şi nu ne spun adevărul. Industria şi economia de consum fac ca existenţa noastră să fie numai un fel de căutare a satisfacţiei şi ne duc pe o cale ciudată şi străină de aspiraţiile şi de nevoile reale. Asceza creştin ortodoxă are menirea de a ne familiariza cu implicaţiile nefaste ale lăcomiei. Lăcomia este mai întâi o maladie a spiritului şi apoi când ea s-a înrădăcinat profund în om ajunge să îl transforme pe acesta într-o unealtă depersonalizată a forţelor naturi.

Evident, o altă mare problemă cu care ne confruntăm în secolul al XXI-lea este depersonalizarea persoanei sau a individului. De mai multe ori în secolul al XXI-lea din lăcomie marile puteri sau marile corporaţii economice transformă persoana umană într-o cantitate care variază în funcţie de necesităţile economice sau industriale ale unor centre de interes. Depersonalizarea la care asistăm astăzi şi care poartă masca a mai multor ideologii statale sau guvernamentale priveşte persoana în funcţie de un interes momentan şi contextual. Lăcomia este astfel cea care poate transforma din persoana umană doar o simplă unealtă aservită unui sistem economic de consum. Trebuie să ştim pentru cei care nu au aflat

acest lucru că viaţa omului nu este numai satisfacerea plăcerilor şi a pornirilor instinctuale ci viaţa omului este şi comuniune de iubire cu Dumnezeu şi cu semenii, creaţie literară sau artistică şi altele de acest gen.[83] În istoria ascezei creştin ortodoxe putem vedea noile dimensiuni sau implicaţii pe care le aduce cu sine asceza creştin ortodoxă în secolul al XXI-lea. Sunt foarte mulţi creştini ortodocşi din toată lumea care au experimentat prin propria lor viaţă foloasele ascezei şi a modului de viaţă ascetic creştin ortodox. Acest mod de viaţă se dovedeşte a fii unul funcţional şi trebuie să avem încredere în secolele de mai înainte de noi. Istoria ne-a oferit mai multe exemple de mari asceţi creştin ortodocşi. În acest secol tot ceea ce avem de făcut este să nu uităm de existenţa lor şi să le urmăm exemplul. Nu ştim cu exactitate ceea ce ne rezervă viitorul dar ştim că a crea o generaţie de asceţi creştini ortodocşi nu este un lucru rău şi nu v-a fii în nici un fel încununat de eşec.

În special în occident curentele ascetice sunt privite cu ignoranţă şi de mai multe ori cu dispreţ. Ar fii vremea până nu este prea târziu ca aceste mentalităţi să se schimbe şi să poată vedea care este adevărul. Adevărul este că asceţii sunt eroii spirituali ai secolului al XXI-lea. Aceasta fiindcă ei păstrează nepătată menirea de a trăi şi a ne raporta raţional la semeni şi al lumea din jur. Secolul al XXI-lea este pentru mulţi o mare necunoscută. Sunt mulţi care nu ştiu ce şi cum să abordeze acest secol. Asceza creştin ortodoxă poate fii întotdeauna un început de drum. O civilizaţie viabilă şi reală poate fii edificată numai acolo unde există şi un profund simţ ascetic. Ştim că secolul al XXI-lea este un nou început al civilizaţiei, dar de ce nu ar fii şi un nou început în lumea ascezei creştin ortodoxe. De mai multe ori din trecut asceţii creştini ortodocşi au fost marginalizaţi şi desconsideraţi. Aceasta fiindcă după cum am spus deja ascetul creştin ortodox este la un anumit nivel în atangonie cu principiile senzuale şi hedoniste care stăpânesc lumea de azi. Mai mulţi au fost cei care au încercat să stopeze orice încercare de a practica asceza creştin ortodoxă. În acest secol avem menirea de a face ca istoria să nu se mai repete. Modelul suprem al ascetului creştin ortodox este însuşi Domnul şi Mântuitorul Iisus Hristos. Modele de asceză au fost sfinţii apostoli, părinţii apostolici şi mai apoi părinţii deşerturilor şi ai pustiei. Aceşti oameni care sunt călugării au părăsit de mai multe ori lumea fiindcă după cum am spus lumea nu a dorit prezenţa lor benefică în sânul ei. Călugării ortodocşi au apărut din punct de vedere istoric cu mult înaintea secolului al XXI-lea. Acest secol are o raportare ambiguă la existenţa şi la modul sau aspiraţiile călugărilor. Dacă lumea nu ar fii eşuat să fie ceea ce a fost chemată de Dumnezeu să fie probabil că marea majoritate a călugărilor ar fii stat dimpreună cu noi în această lume şi nu ar fii părăsit-o. Lumea din secolul al XXI-lea este de mai multe ori contrastantă, contradictorie, instabilă şi fluctuantă. Dorinţa de câştig mult şi imediat este o trăsătură a lumii secolului al XXI-lea. Se fac astfel foarte multe excrocherii care nu fac decât să piardă suflete şi să le îndepărteze de Dumnezeu. Omul secolului al XXI-lea mimează faptul că nu este înţeles şi plasat într-un context favorabil. Acest om însă de mai multe ori îşi ascunde setea lui după plăceri şi după satisfacţii imediate prin lipsa de a înţelege mesajul ascetic al Bisericii.

Biserica Creştin Ortodoxă are menirea în secolul al XXI-lea de a actualiza mesajul ascetic. Suntem chemaţi la o viaţă ascetică şi la o viaţă cumpătată fără să uităm definitiv de lume şi de modul în care există ea. Această lume este un mediu în care am fost puşi pentru a Îl găsii şi a Îl slujii pe Dumnezeu. Cei care nu au o concepţie ascetică despre lume de mai multe ori o fac ca ea să fie un scop în sine şi să fie o entitate separată de Dumnezeu. Acest lucru este din punct de vedere ascetic eşecul lumii de a ajunge la menirea ei. Asceza creştin

[83] Ionis Romanidis, *Teologia patristică* (Editura Metafraze, 2012).

ortodoxă ne plasează într-un raport sănătos cu lumea în sine. Suntem chemaţi să folosim lumea atâta vreme cât ea este un mediu care ne pune în legătură cu Dumnezeu. Din acest punct de vedere lumea are o vocaţie ascetică. Ea ne cheamă la unire şi la comuniune cu Dumnezeu şi nu la satisfacerea patimilor şi a păcatelor în mod egoist. De mai multe ori în secolul al XXI-lea lumea este doar un mediu egoist de a ne gratifica şi a ne satisface patimile şi păcatele. Acest lucru credem că ar duce inevitabil la eşecul secolului al XXI-lea dacă ar ajunge o mentalitate dominantă. Lupta de interese pentru supremaţia lumii de mai multe ori nu are de a face deloc cu noţiunea de Dumnezeu sau credinţă în Dumnezeu. Este prin urmare nevoia de asceţi creştini ortodocşi în secolul al XXI-lea fiindcă aşa ne cere credinţa şi bunul simţ.

CONCLUZII

Cartea noastră despre ascetul creştin ortodox şi despre asceza creştin ortodoxă în secolul al XXI-lea se încheie aici. Am încercat pe parcursul acestor pagini să facem sau să prezentăm chipul ascetului creştin ortodoxă din secolul al XXI-lea şi la fel de bine problemele şi greutăţile cu care el se confruntă în demersurile şi încercările sale. Cartea în sine nu este un elogiu adus ascetului creştin ortodox dar poate fii considerată o descriere aproximativă sau generică a ceea ce înseamnă ascetul creştin ortodox. Sunt foarte mulţi în zilele noastre care nu ştiu ce înseamnă asceza şi la fel de bine nu ştiu nici ceea ce îl diferenţiază pe ascetul creştin ortodox de alte curente ascetice sau de asceţii altor religii. În acest volum am arătat ceea ce diferenţiază asceza creştin ortodoxă de alte religii şi credinţe.[84] Dacă am reuşit sau nu cititorul poate judeca după sine. Am încercat să punem în mâna cititorului avizat din secolul al XXI-lea o resursă utilă care să îl poată ajuta sau eventual să îi răspundă la unele întrebări pe care şi le-ar putea ridica referitor la asceză şi sensul ascezei creştin ortodoxe. Nu mă pretind un mare ascet dar ca şi vieţuitor al secolului al XXI-lea sunt conştient de marile probleme şi provocări cu care se confruntă acest secol. Am voit să sistematizăm mai multe maladii spirituale şi nu numai cu care se confruntă secolul al XXI-lea şi să oferim unele soluţii sau remedii la aceste problematici. Fiecare secol şi fiecare mileniu care se succede în istoria umanităţii se confruntă cu un anumit tip de probleme şi de dileme. Unele dintre aceste probleme pot fii soluţionate în timp ce altele care ajung în faza critică nu mai pot fii soluţionate.

Am încercat să prezentăm în acest volum concepţia tradiţională a ortodoxiei referitoare la ceea ce înseamnă actul ascetic şi la modul cum trebuie el pus în practică în secolul al XXI-lea. Am prezentat la fel de bine că în ciuda a mai multor concepţii contemporane actul ascetic este încă de actualitate în mai multe categorii ale vieţii omului: social, cultural, informaţional sau artistic. Viaţa omului este prin urmare un câmp deschis efortului ascetic în secolul al XXI-lea în măsura în care acesta conştientizează rolul sau funcţia ascetică. Ascetul creştin ortodox prin urmare se diferenţiază de mai multe curente şi mişcări religioase prin anumite trăsături pe care le-am expus în acest volum. Am arătat şi un scurt istoric al ascezei creştin ortodoxe mai înainte de Hristos şi mai apoi după Hristos. În acest sens am prezentat faptul că în antichitate a existat o puternică conştiinţă ascetică doar că ea nu a fost încă deplin pusă în aplicaţie sau deplin conştientizată. În acest sens am ţinut să menţionăm că

[84] Asceza creştin ortodoxă de exemplu am arătat că respinge doctrina hindusă a reîncarnării care este comună a mai multor religii orientale. Fiecare dintre noi suntem creaţii irepetabile a lui Dumnezeu. Ankerberg, John & John Weldon, *Realitatea despre viaţa după moarte*, Editura Agape, Fagaras, 1997.

istoric după Hristos, El a devenit modelul suprem al ascetului creştin ortodox. Am prezentat la fel de bine că în secolul al IV-lea a existat unul dintre cele mai puternice curente ale ascezei creştin ortodoxe care s-a caracterizat cu mai mulţi sfinţi în pustietăţile sau în deşerturile Egiptului, Sinaiului, ale Siriei şi ale Palestinei. Am arătat astfel că ascetul este cu o treaptă mai inferior decât sfântul creştin ortodox. La fel de bine toţi marii sfinţi creştini ortodocşi au fost persoane ascetice. Am arătat că asceza contribuie la facerea unui sfânt dar nu este în sine sfinţenia. Comportamentul sau atitudinea ascetică nu este în sine înseşi sfinţenia.

Prezenta carte a pus la îndemâna cititorului prezentarea unor problematici generice cu care se confruntă secolul al XXI-lea. În acest secol lăcomia şi avariţia îmbracă mai multe forme pe care de mai multe ori este greu să le depistăm. Volumul în sine nu se vrea o vânătoare de vrăjitoare pentru cei care nu împărtăşesc o concepţie ascetică despre lume şi despre viaţă. Asceza creştin ortodoxă este un mesaj actual pentru secolul al XXI-lea şi ea ni se prezintă ca o şi o modalitate viabilă de a intra în legătură cu Dumnezeu şi a menţine starea de comuniune cu Dumnezeu. Asceza creştin ortodoxă este o cale esenţială care duce la comuniunea cu Dumnezeu. La fel de bine asceza creştin ortodoxă este şi un răspuns la iubirea pe care Dumnezeu o arată faţă de noi. Am încercat să arătăm că dispoziţia ascetică nu este neapărat o caracteristică a călugărilor care în ortodoxie depun cele trei voturi: sărăcie, castitate şi ascultare. În acest volum am enunţat câteva exemple ascetice din canonul biblic şi mai apoi am arătat chipuri de sfinţi asceţi îmbunătăţiţi din istoria Bisericii. La fel de bine ne-am oprit şi la câteva chipuri biblice de asceţi creştin ortodocşi îmbunătăţiţi de la începutul secolului al XXI-lea.

Am arătat că funcţia socială a ascetului este de a fii un model şi un reper în vremuri de cumpănă şi de confuzie. La fel de bine asceza creştin ortodoxă se naşte dintr-o iubire autentică de Dumnezeu şi ea nu caută mărirea sau lauda lumii din jur. Cei care practică asceză nu se interesează dacă vor fii sau nu apreciaţi de lumea din jur. Asceza creştin ortodoxă prin urmare este un proces amplu şi profund care se bazează pe prevenirea păcătuirii şi a împătimiri omului şi în cazul în care acest lucru a avut loc prin despătimirea şi starea de ajungere din nou a nepăcătuirii. Procesul prin care omul ajunge să se despătimească atunci când a ajuns să cadă în cursa patimilor se numeşte pocăinţă sau în greceşte metanoia care înseamnă o stare de schimbare a minţii de la pornirile rele la Dumnezeu. La fel de bine în această carte am arătat că asceza creştin ortodoxă este o stare lăuntrică a omului în care acesta se simte în pace şi împăcat cu Dumnezeu.[85] Am arătat că pocăinţa este o stare a ascezei creştin ortodoxe dar nu este înseşi esenţa ascezei creştin ortodoxe. Esenţa ascezei creştin ortodoxe este disciplina comuniunii cu Dumnezeu şi a vieţii cu Dumnezeu. Am prezentat care sunt modalităţile prin care în cazul în care se manifestă pocăinţa adevărată poate fii deosebită faţă de pocăinţa falsă sau neadevărată. Prin urmare am subliniat că asceza creştin ortodoxă nu este o viziune encratică, adică nu dispreţuieşte materia care şi ea este creată de Dumnezeu ci susţine o raportare raţională sau firească la materie care este un principiu prin care omul susţine viaţa şi ajunge la cunoaşterea existenţei lui Dumnezeu. Asceza creştin ortodoxă nu este o formă de autoexterminare sau de exterminare a sinelui sau a trupului ci este o formă de stăpânire şi disciplinare a trupului omului şi a ceea ce ţine de acest trup şi de formarea lui generică. Asceza creştin ortodoxă este fără de nici o îndoială o şansă pe care Dumnezeu a oferit-o omului şi care o oferă şi în

[85] Mai multe reflecţii medievale pe tema ascezei şi a pocăinţei pot fii găsite la Antim Ivireanul, *Didahii* (Editura Minerva, 1983).

continuare în secolul al XXI-lea. În acest volum am prezentat că asceza creştin ortodoxă este o modalitate de a intra în legătură cu Dumnezeu. Ajungem la legătură cu Dumnezeu printr-o disciplină ascetică. Trebuie să ştim că asceza creştin ortodoxă nu poate fii asimilată cu exerciţiul sportiv. Sunt mai multe sporturi: atletism, înot, săritura în lungime sau fotbalul care toate implică cu sine un anumit gen de condiţie fizică. Acest gen de condiţie fizică nu este însă echivalent cu asceza creştin ortodoxă. Asceza creştin ortodoxă prin urmare nu este identică cu nici un fel de sport. Ea este o practică care ţine de lumea religioasă şi nu de lumea sporturilor. Oricum în sens simbolic s-au folosit mai multe analogii care definesc sau conturează profilul ascezei creştin ortodoxe cu cel al sportivului.[86] Asceza creştin ortodoxă nu este un sport cum este ping pongul sau tenisul de câmp ci este o practică care angajează credinciosul în practica prevenirii şi a despătimirii de patimi. Duşmanul principal sau antagonia principală a ascetului este lăcomia sau dorinţa exagerată de bunuri trupeşti şi pământeşti.

Ascetul creştin ortodox este cel care aspiră sau doreşte un mod de viaţă superior în care mintea primează asupra trupului. Impusurile pe care om le simte din minte de mai multe ori nu sunt conforme cu impusurile pe care el le simte din trup. Acest gen de disfuncţionalitate somatică de cele mai multe ori poate fii rezolvată printr-o practică ascetică. Am prezentat că de mai multe ori asceţii creştini ortodocşi au fost ridiculizaţi şi desconsideraţi de semenii lor. Astfel în secolul al XIV-lea adepţii isihasmului care a fost o mişcare definitorie ascetică în acest secol erau denumiţi „buricari” fiindcă ei aveau obiceiul de a se ruga privind în jos ceea ce a făcut pe mai mulţi să spună că de fapt ei nu stau cu privirea în pământ când se roagă ci în buric. Lumea şi rangurile ei perisabile şi trecătoare de mai multe ori a considerat că asceţii sunt o pierdere de vreme şi că de fapt ei ne fac să pierdem sensul a ceea ce a fost şi pentru ce trebuie trăită viaţa noastră. Acest lucru este fals fiindcă ştim că omul nu este numai trup ci el este şi suflet. Asceza creştin ortodoxă aduce acea armonie din trupul şi sufletul omului. Atât sufletul cât şi trupul omului trebuie să stea într-un echilibru şi nu se cuvine ca pe unul să îl favorizăm în timp ce pe celălalt să îl dăm unităţii. Simţul ascezei creştin ortodoxe creează în om un echilibru sau un sentiment de balanţă. Trupul şi sufletul sunt două entităţi egale care trebuie să fie ambele îngrijite şi din acest motiv este nevoie să facem un echilibru sau o balanţă dintre trup şi suflet. Atât trupul cât şi sufletul au un mod de existenţă interdependent, trupul omului nu poate trăi în această viaţă pământească fără de suflet la fel cum nici sufletul nu poate trăi fără de trup. Asceza creştin ortodoxă îi duce pe om la o concepţie a echilibrului şi a balanţei în existenţă. Fără de acest simţ al echilibrului şi al balanţei ascetul creştin ortodox este sortit eşecului.[87]

Mai multă lume are o părere eronată despre asceză şi tipul de viaţă ascetică fiindcă susţin ei acest mod de viaţă este unul reducţionist. Asemenea reţetelor medicale şi asceza creştin ortodoxă este o terapie pentru suflet şi o modalitate de a vindeca sufletul sau a îl menţine într-o stare de sănătate atunci când el este afectat sau îmbolnăvit de diferitele patimi şi vicii. Sunt foarte puţini în secolul al XXI-lea care cred sincer că trebuie să ne îngrijim de sufletul nostru. Omul se îngrijeşte foarte mult în acest secol de trupul său şi vedem acest lucru din grija exagerată pe care unii au faţă de ceea ce mănâncă şi de cum se îmbracă. Unele concepţii fataliste ne spun că nu are rost să facem nici un fel de act de asceză fiindcă atât cei buni cât şi cei răi vor murii şi se vor duce în mormânt. În faţa faptului că vom ajunge

[86] O lucrare de referinţă care a fost scrisă pe această temă aparţine regretatului părinte Virgil Gheorghiu, *Sfântul Ioan Gură de Aur, ascetul lui Hristos* (Editura Deisis: Sibiu, 2004).
[87] Sfântul Ioan Hrisostom, *Din ospăţul stăpânului* (Editura Adonai, 1995).

în mormânt, crezul fatal este că asceza numai face nici un fel de diferenţă şi nici un fel separaţie dintre cei buni şi cei răi. Evident acest lucru este fals, fiindcă mai multe religii au descoperit că după moarte există un alt stadiu de existenţă în care cei buni vor fii răsplătiţi cu raiul în timp cei răi vor fii pedepsiţi cu iadul. Asceza creştin ortodoxă contribuie la conturarea profilului sau a personalităţii omului bun şi virtuos. Tot în această carte am mai vorbit şi de sensul eshatologic al ascezei creştin ortodoxe care ne îndreptă spre lumea sau veacul care v-a să fie. Lumea din jur ne învaţă de mai multe ori să credem că este singurul stadiu din viaţa omului. La fel cum pruncul mai înainte de a se naşte stă într-un stadiu incipient şi această viaţă este din punct de vedere eshatologic un stadiu incipient pentru timpul eshatologic în care după cum s-a anticipat în canonul biblic cei buni vor fii separaţi definitiv de cei răi. Asceza creştin ortodoxă este în sine un act bun şi pozitiv care contribuie cel mai mult la stabilizarea noastră în bine şi în comuniune cu Dumnezeu. Comuniunea cu Dumnezeu este fără de nici o îndoială ceea ce am putea denumii o modalitate prin care sensul ascezei îşi primeşte încredinţarea folosului ei în timpul eshatologic sau timpul care v-a să fie. Timpul eshatologic este un timp care ne v-a deschide în faţă modalităţi prin care vom ajunge la Dumnezeu şi ne vom face stabili şi deplin încredinţaţi că binele este calea pe care trebuie să o urmăm. Asceza creştin ortodoxă prin urmare nu ne îndeamnă la dispreţ şi la ură faţă de ceea ce este în lume şi faţă de ceea ce găsim în lume ci ea ne îndreaptă mai mult în spre noţiuni generice care sunt cunoscute omului şi care sunt asociate în metalului său ca şi idealuri bune: libertate, frumos, adevăr, dreptate şi multe altele. Am arătat în acest volum că asceza creştin ortodoxă nu este o noţiune filosofică dar are foarte multe implicaţii de natură filosofică. Mai multe curente filosofice antice au făcut unele aluzii referitor la implicaţiile ascezei dintre care am putea numii aristotelismul. Din punct de vedere al filosofiei contemporane asceza creştin ortodoxă este un act care se înscrie foarte mult în cadrul empirismului şi al existenţialismului. Asceza creştin ortodoxă este din punct de vedere ascetic un act empiric fiindcă ea ne plasează în calea experimentală sau a experienţei credinţei. S-a spus că în creştinism şi în creştinismul ortodox „credinţa fară fapte este moartă.” Asceza creştin ortodoxă este un fapt care ne face să credem că credinţa este manifestată şi în actele ascezei care sunt actele înfrânării.

Înfrânarea este o mare virtute în ascetica creştin ortodoxă care ne face să ne controlăm sinele şi să ne reglăm impulsurile şi pornirile desfrânate. Din punct de vedere existenţial asceza creştină este modalitatea prin care ne autocontrolăm. A avea o noţiune a autocontrolului înseamnă a ne putea disciplina sinele în conformitate cu voinţa lui Dumnezeu. În secolul al XXI-lea de fapt suntem foarte puţini preocupaţi de a realiza sau a face voia lui Dumnezeu. Ajungem să ne autocontrolăm când luăm în serios dimensiunea ascetică a vieţii. De ce să nu spunem că facem acest fapt din ce în ce mai rar în vremurile secolului al XXI-lea. Secolul al XXI-lea v-a fii un timp ce nu se v-a mai întoarce niciodată în istoria lumii şi a umanităţii. Ceea ce vom face în acest secol v-a fii o mărturie pentru toţi cei care vor urma după noi. Cred că a face un secol conştient de importanţa şi valoarea ascezei creştin ortodoxe este un lucru bun şi trebuie să îl avem în vedere. Există o mentalitate ascetică care ne pune în legătură cu Dumnezeu şi ne arată că Dumnezeu este sensul existenţei noastre. Se poate simţii extrem de multă tensiune şi foarte multe nemulţumiri, aceasta poate şi pe fondul că mai mulţi sunt ignoranţi referitor la cum ar trebui să fie viaţa noastră în acest nou timp. Timpul care ne este dat în această lume nu este fără de sens. El este un timp care preţuieşte sau valorează atât de mult cât am ajuns să Îl cunoaştem pe Dumnezeu şi am ajuns să Îl

experimentăm pe Dumnezeu.[88] Ascetica creştin ortodoxă face parte din ceea ce am putea denumii teologia experimentală a ortodoxiei. În asceză nu ajungem numai la o cunoaştere teoretică a lui Dumnezeu ci ajungem să Îl experimentăm pe Dumnezeu practic şi cât se poate de real sau adevărat. Tradiţia ascetică creştin ortodoxă prin urmare nu este o mortificare a trupului ci este o mortificare a patimilor trupului care trebuie stăpânite şi ţinute sub control. Există ceea ce am putea denumii o manipulare pe care patimile şi afectele păcătoase o exersează asupra sufletului uman pe care asceza o poate ţine în frâu. Asceza creştin ortodoxă este fără de nici o îndoială o metodă care ne ţine departe de manipularea patimilor. Patimile ne manipulează în sensul că ne fac să credem că anumite plăceri sunt scopul vieţii şi nu Dumnezeu. Trebuie să ştim că tot ceea ce nu face ca sens al vieţii pe Dumnezeu este o manipulare. Patimile şi viciile sunt o manipulare a adevărurilor pe care Dumnezeu ne-a sădit în firea umană. Firea noastră ne spune că trebuie să avem o atitudine şi un mod de viaţă care să Îl ţină pe Dumnezeu cât mai direct ca şi ţintă şi sens ale existenţei. Viaţa şi existenţa noastră sunt de cele mai multe ori modalităţi prin care ajungem să ne descoperim pe noi ca şi fiinţe care suntem menite pentru Dumnezeu. Menirea noastră este pentru Dumnezeu dar nu toţi sunt cei care dau curs acestei meniri pentru a ajunge la Dumnezeu.

Am arătat în volumul acesta că funcţia ascetică din punct de vedere istoric are menirea de a raporta ca şi secol la aspectul transcendenţei lui Dumnezeu. Dumnezeu este existenţă supratemporală şi transcendentă care există dincolo de limitele timpului şi ale istoriei. Asceza creştin ortodoxă ne include în spaţiul transcendent al existenţei lui Dumnezeu. Secolele sunt din punct de vedere obiectiv etape generice care ne aproprie mai mult şi din ce mai deplin de Dumnezeu. Sunt mai multe grade de cunoaştere şi experimentare a lui Dumnezeu. Dumnezeu ca şi fiinţă infinită şi supratemporală se descoperă fiecărui secol şi fiecărui mileniu în funcţie de vrednicia la care a ajunge acest timp. Au fost secole care au avut mai mulţi sfinţi şi acest lucru ne face să credem că aceste secole au fost mai apropiate de Dumnezeu, dar au fost şi secole care au trăit departe de Dumnezeu şi au avut foarte puţini sfinţi. Din acest punct de vedere secolul al XX-lea a fost un astfel de secol. Din nefericire secolul al XX-lea a fost mai mult un secol al războiului şi al conflictelor armate. După cele două războaie mondiale secolul al XX-lea ne-a oferit încă 40 de ani de război rece. Este adevărat că războiul rece nu a fost un război armat dar el nu a dus la nici un rezultat din acest punct de vedere. Relaţiile dintre orient şi occident s-au depreciat şi au ajuns la o nulitate de dialog. Secolul al XX-lea a lăsat ca şi moştenire secolului al XXI-lea simţul terorii create de ameninţarea nucleară. De mai multe ori umanitatea de la sfârşitul secolului al XX-lea s-a confruntat cu teroarea creată de cei care posedă arma nucleară.

Această carte se vrea un reper pentru cei care sunt interesaţi să ştie în ce direcţie trebuie să o apucăm în acest secol. Voim să facem din secolul al XXI-lea un secol fericit dar nu voim să facem din acest secol un secol în care să sperăm în utopia raiului pe pământ. Sunt foarte mulţi care destul de credul şi naiv cred că am putea instaura raiul pe pământ. Nu putem instaura raiul pe pământ dar este de datoria noastră să ne gândim la un secol fericit. Fericirea adevărată vine numai din comuniunea cu Dumnezeu care este o stare în care omul se simte pe sine în comunitate şi în relaţie cu Dumnezeu. Suntem în comuniune cu Dumnezeu şi acest fapt este un lucru bun dar trebuie să avem grijă să păstrăm această comuniune cu Dumnezeu. A păstra comuniunea cu Dumnezeu ne duce la concluzia că trebuie

[88] Paisie Aghioritul [Eznepidis], *Cu durere şi dragoste pentru omul contemporan* (Editura Evanghelismos: Bucureşti, 2003).

să avem încredere în asceza creştin ortodoxă. Sensul comuniunii cu Dumnezeu după cum am prezentat ne face să fim persoane ascetice şi să devenim conştienţi de importanţa actului ascetic. Această carte este mai mult o carte introductivă care îl familiarizează pe creştinul ortodoxă cu tradiţia sa şi modul de viaţă creştin ortodox din care face parte. Trebuie să ştim prin urmare că tradiţia şi religia creştin ortodoxă este una ascetică şi ea se deosebeşte foarte multe de alte tradiţii religioase şi creştine. De exemplu asceza creştin ortodoxă se manifestă cel mai mult prin caracterul ei de înfrânare. În creştinism ortodoxia s-a distins ca fiind cea mai ascetică. Mai mulţi cred că aceasta este o trăsătură a occidentului dar este greu de spus dacă este aşa sau nu. Au existat şi în occident mai multe tradiţii religioase care ne-au plasat în faptul ascetic. Asceza creştin ortodoxă prin urmare nu este o practică pe care trebuie să o deprindem forţat ci ea este o practică care trebuie să ne ducă la concluzia că Dumnezeu există ca şi entitate într-un spaţiu transcendent lumii noastre şi în acest spaţiu avem şanse de a accede numai prin asceză. Am mai prezentat că mai toţi mari sfinţi ai ortodoxiei sunt persoane ascetice şi care sunt deprinşi cu ascetica ortodoxă. În evul mediu asceza creştin ortodoxă s-a desprins foarte mult de asceza catolică. Evul mediu a fost un timp în care papii au fost cei care aveau pretenţia că sunt giranţii sau deţinătorii criteriului ascezei creştin ortodoxe. Acest lucru a fost însă numai parţial adevărat. Între papi o persoană profund ascetică care este recunoscut ca şi sfânt a fost Sfântul Grigorie Dialogul.[89] Ascetica creştin ortodoxă s-a desprins foarte mult de fondul catolic în evul mediu când catolici au început să elaboreze doctrina sau învăţătura purgatoriului şi a indulgenţelor. Aceste învăţături au fost străine de etosul ortodox din cele mai vechi vremuri. Asceza creştin ortodoxă a fost identică cu asceza catolică până în jurul anului 1000 după Hristos. Din acest an cele două mari confesiuni creştine au păşit pe căi separate pe care unii cred că sunt de nereconciliat. Am mai arătat că în sens transcedent asceza creştin ortodoxă este o comuniune spirituală şi simbolică cu toţi sfinţii din toate epocile istorice şi din toate locurile geografice.

Am dorit ca această carte să fie o metodă de ajutor într-o lume a secolului al XXI-lea care de mai multe ori este confuză şi ambiguă. Scopul nostru nu a fost de a face o critică a secolului al XXI-lea. Am prezentat doar că este nevoie de a avea o viziune ascetică în acest secol şi trebuie să sprijinim eforturile ascetice. Sunt foarte mulţi care au abandonat lupta ascetică în sens creştin ortodox în sensul că ea nu ne mai oferă nici un fel de gratificare a căilor care de mai multe ori sunt străine de sensul comuniunii cu Dumnezeu. Acest volum a voit să prezinte faptul că comuniunea cu Dumnezeu este sensul vieţii creştine şi a vieţii în general şi acest lucru nu trebuie să ne facă să credem că asceza creştin ortodoxă este sensul deplin al vieţii omului. Viaţa omului este un fapt amplu şi complex şi de mai multe ori ne bulversează faptul că nu mai ştim pe care cale să apucăm. Foarte mulţi găsesc calea păcatului cât se poate de sigură şi un drum care s-a înrădăcinat în mintea şi în sufletul lor. Asceza creştin ortodoxă ne aduce aminte de Dumnezeu într-un mod experimental şi nu numai într-un mod teoretic. Sunt foarte mulţi cei care cred că comuniunea cu Dumnezeu este numai un fapt teoretic şi el nu are nimic de a face cu existenţa lui Dumnezeu. Am mai prezentat o viziune generică a mai multor personalităţi creştin ortodoxe de la sfârşitul secolului al XX-lea şi începutul secolului al XXI-lea. Au existat mai multe personalităţi de excepţie din punct de vedere ascetic şi este bine să fim conştienţi şi bine informaţi despre acest lucru. La fel de bine am insistat asupra faptului că asceza creştin ortodoxă a respins fenomenul stigmatelor care este un fenomen ce nu trece de proba ortodoxiei. Asceza creştin

[89] Sfântul Grigorie Dialogul a scris foarte multe cărţi dar una a fost extrem de populară şi ea ne-a rămas şi ca şi un model de asceză creştin ortodoxă în pastoraţia creştin ortodoxă (EIMBOR: Bucureşti, 1996).

ortodoxă prin urmare nu este nici doloristă şi nici pietistă. Pietismul de mai multe ori s-a prezentat pe sine ca şi un surogat al ascezei creştin ortodoxe. Asceza creştin ortodoxă prin urmare este autentică şi lectura acestei cărţi poate oferii cititorului o modalitate de a îşi da seama care este diferenţa dintre asceza creştin ortodoxă autentică şi cea surogat. Pentru cei interesaţi asceza creştin ortodoxă este de mai multe ori manipulată cu diferite forme de compensaţie care o transformă într-un surogat. Este important să fim conştienţi de rolul şi funcţia ascezei fiindcă ea ne pune în faţă un act eroic. În asceza creştin ortodoxă ascetul moare lumii păcatului pentru ca să învie lumii virtuţi. Această moarte este nu numai una simbolică ci şi o moarte care cu adevărat duce la frângerea sau ruperea păcatului şi a energiilor păcatului care operează în persoana umană. Asceza creştin ortodoxă este o parte a procesului de răscumpărare pe care l-a făcut Domnul Iisus Hristos pentru noi oamenii. Simbolic asceza este o răstignire a răului din om dar nu a persoanei umane în sine. Asceza creştin ortodoxă are potenţialul de a dezactiva din noi lucrarea răului şi a păcatului. Odată ce păcatul şi răul este dezactivat în om începe să opereze energiile binelui şi a virtuţii.

Am mai arătat că asceza creştin ortodoxă este şi o lucrare lăuntrică care are menirea catartică de a curăţii lăuntrul omului de gândurile păcătoase. Asceza creştin ortodoxă este conştientă că din lăuntrul omului ies gândurile rele. „Căci din inima omului ies: gândurile rele, desfrânările, furturile, crimele, adulterele, lăcomiile, răutăţile, înşelăciunea, neruşinarea, ochiul rău, blasfemia, îngâmfarea, necugetarea. Toate aceste rele ies dinăuntru şi-l fac pe om impur”. Marcu 7, 21-23. Cartea de faţă îşi v-a atinge scopul dacă cititorul nu numai îi v-a parcurge rândurile dar v-a şi pune în practică ceea ce citeşte. De mai multe ori calea viciilor şi a păcatelor îl contaminează pe omul secolului al XXI-lea şi el se vede pe sine singur şi neînţeles. Am arătat că în cazul celor care au păşit pe calea nesigură şi instabilă a păcatelor, există alternativa pocăinţei dar numai când pocăinţa este sinceră şi autentică. Asceza creştin ortodoxă nu este o practică extrem de populară fiindcă trebuie să recunoaştem că ea este grea şi foarte puţini sunt cei care o pot duce. Autorul nu şi-a propus să facă asceza creştin ortodoxă populară unui secol care de cele mai multe ori a pierdut interesul şi credinţa în Dumnezeu. Totuşi sunt şi unii care se pot ridica la înălţimea chemării ascezei creştin ortodoxe. Dacă cartea de faţă v-a ajunge în mâinile ierarhului ortodox, a preotului paroh, a teologilor [elevi şi studenţi] este un lucru bun. Nu am scris această carte numai pentru studenţii şi elevii teologi ci am scris-o şi pentru acei credincioşi ortodocşi şi suntem conştienţi că ei sunt într-un număr destul de considerabil care au evlavie şi sunt pe calea cea bună a virtuţilor. Nu am dorit să scriem un manifest în favoarea ascetului şi a ascezei creştin ortodoxe ci am voit să prezentăm o viziune obiectivă a ceea ce înseamnă actul ascetic creştin ortodox.

Sperăm ca după lectura acestor rânduri omul secolului al XXI-lea să poată înţelege şi desluşii importanţa şi semnificaţia vieţii ascetice. De mai multe ori ascetul creştin ortodox este lăsat undeva la periferia societăţii secolului al XXI-lea. Aceste rânduri sunt o demonstraţie că o astfel de procedură este eronată. Se cuvine să preţuim pe asceţii creştin ortodocşi laici sau monahi care i-au chemarea lui Dumnezeu în serios. La fel de bine sperăm ca lectura acestei cărţi să aducă speranţă celor care nu mai au prea multe speranţe şi mai ales celor care şi-au pierdut credinţa în ceea ce ne-ar putea oferii secolul al XXI-lea. Cartea noastră nu este o carte de ascetică ci este o carte de pnevmatologie şi de meditaţie. Ea este o mărturie a faptului că Dumnezeu îi iubeşte pe asceţi şi dacă acest lucru este aşa noi trebuie să îi preţuim pe asceţi dincolo de toate opiniile contradictorii.